

J.H. Alexander

ALLE BEGRIP TE BOVEN

Uit het engels vertaald door
Mevr. M.C.A. Sommer-Blom

DEN HERTOG B.V. - HOUTEN/UTRECHT - 1983

Oorspronkelijke titel : More than notion
Verschenen bij : The Fauconberg Press, London, 1964
Vertaling uit het Engels : Mevr. M.C.A. Sommer-Blom
Illustraties : L.F. Lupton
Omslagontwerp : W.J. Klop

© 1983 Den Hertog B.V., Houten/Utrecht
ISBN 90 331 0340 0

INHOUD

Voorwoord door Ds. W.C. Lamain

Ten geleide door Ds. G. Blom

Inleiding

Deel I - De voorbereiding van het hart

1. Het begin in Pulverbach 3
2. Sukey Harley 13
3. In de jaren twintig van de negentiende eeuw 25
4. De jonge mannen van Cambridge 39
5. Henrietta 53

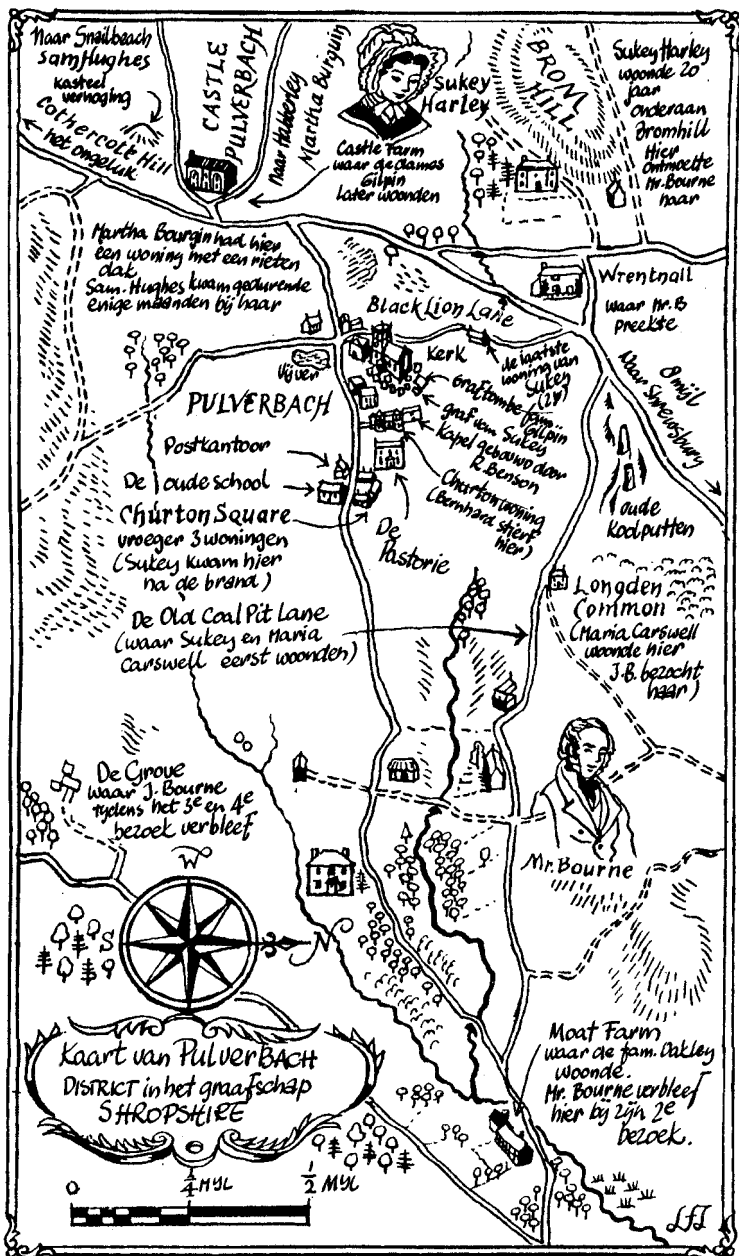
Deel II - Het antwoord van de tong

6. De Londense vrienden 69
7. Het levende zaad 97
8. De ochtendlezingen van Mr. Bourne 113
9. De vriend voor Bernard 125
10. De ziekte van Jane 135
11. Het ongeluk 149
12. Het eerste bezoek van Mr. Bourne 159
13. De Bengaalse officier 177
14. Het tweede bezoek van Mr. Bourne 185
15. Van twee, die het eeuwige leven ingaan 197

Deel III - De eenheid des Geestes

16. Samuel Hughes, een mijnwerker van Shropshire 209
17. De Churton-woning 225
18. Het vierde bezoek van Mr. Bourne 239
19. Frances en haar zonen 251
20. Veranderingen 265
21. In Castle Pulverbach 279
22. Behouden ingezameld 291
23. Het einde te Pulverbach 299

- Aanhangsel 314

Kaart van Pulverbach district in het graafschap Shropshire

VOORWOORD

In de Nederlandse taal hebben wij een gezegde: Goede wijn behoeft geen krans.

Dat geldt ook ten opzicht van het boek *More than notion*, wat in onze taal is *Meer dan inbeelding*¹, dat thans is verschenen en u wordt aangeboden.

Dit boek legt de nadruk op de Schriftuurlijke, bevindelijke en praktikale kennis, gewerkt en geschonken door de Heilige Geest in het hart van een verloren en uitverkoren zondaar.

Ik ben bij de lezing van het boek getroffen door het woord van de ontslapen Dr. M. Lloyd-Jones, die in het boek een kort, maar waardig voorwoord heeft geschreven. Wij hebben van die doctor in de theologie verschillende geschriften die getuigen van de vreze Gods, maar ook van een geheiligde kennis van de weg der zaligheid. Deze doctor mocht door genade zeggen met de blindgeboren man in Joh. 9: Een ding weet ik, dat ik blind was en nu zie.

Ik dacht, toen ik hier en daar las bij het doorbladeren van dit boek, aan een dierbare predikatie van Justus Vermeer over Joh. 3 : 8, waarin hij schrijft over de onderscheiden werking van Gods Geest. Deze godvrezende oefenaar, die onder ons zeer bekend is, schrijft: De ware godsdienst is meer dan inbeeldingen of verbeeldingen. Iets wat we moeten weten, kennen en gevoelen. Alles wat ons hart niet raakt is te kort voor de eeuwigheid.

Helaas, wat is er thans over het algemeen in de kerken een grote onkunde wat de vaste grondslag der waarheid betreft, zoals die alleen is in Christus Jezus.

Ach, dat er nog een ontwaking mocht komen, niet alleen onder de ouderen, maar vooral ook onder het jonge, opkomende geslacht. Wat noodzakelijk gekend moet worden tot Gods eeren onze zaligheid, wordt in dit boek gevonden.

Gods zegen mocht op de uitgave en op de lezing ervan rusten.

Grand Rapids, voorjaar 1983

Ds. W.C. Lamain

¹) Andere vertalingen van het woord 'Notion' kunnen zijn: 'begrip', 'bespiegeling' of 'beschouwing'.

TEN GELEIDE

In 1964 verscheen in het engels een boek onder de titel: *More than notion*.

In de tweede druk, verschenen in 1965, schreef Dr. M. Lloyd-Jones van de Westminster Chapel te Londen het volgende voorwoord:

Het verblijdt mij te horen, dat er vraag is naar een tweede editie van dit buitengewone boek en ik ben daarom zeer gelukkig er een woord van aanbeveling voor te mogen schrijven. Het kwam bijna toevallig in mijn handen. Ik had nooit van de schrijfster gehoord, maar op het ogenblik dat ik het begon te lezen was ik geboeid en diep bewogen.

Er zijn sommige boeken waarvan kan worden gezegd, dat het lezen ervan een ervaring is en die is nooit weer hetzelfde. De uittreksels uit de levensbeschrijvingen van deze verschillende mensen die in onderscheiden wegen tot de zaligmakende kennis van de Heere Jezus Christus kwamen, zijn, op een en dezelfde tijd, overtuigend en bemoedigend.

Bij het lezen ervan is één ding duidelijk, namelijk het wezenlijke onderscheid tussen het kennen met het hoofd van het christelijk geloof en een ware ondervinding met het hart. Bij de aanbeveling ervan aan de gemeente van Westminster Chapel op een vrijdagavond zei ik, dat het verplicht moest worden gesteld het te lezen, in het bijzonder voor alle theologen, maar het zal ook zijn waarde blijken te hebben voor allen die uitzien naar een wezenlijke christelijke ervaring.

Velen die het gelezen hebben als gevolg van mijn aanbeveling hebben getuigd van de zegen die zij hebben ontvangen. In een kerk die mij bekend is leidde het lezen van het boek door één man tot een gebedssamenkomst als zij tevoren nooit hadden gehad.

In deze oppervlakkige en verwarde dagen dank ik God voor een boek als dit en ik bid dat Hij het moge zegenen voor talloze zielen.

In het boek staat ook een aantekening bij de titel, als volgt: Ware religie moet altijd worden vergezeld van *diep gevoel*. Het moet zo zijn vanwege haar *geestelijk* karakter. Niemand legde meer de nadruk op de geestelijkheid van de godsdienst dan zijn Stichter. Teneinde de wezenlijke noodzakelijkheid van geestelijke *ervaring* te benadrukken maakte de Heere Jezus dikwijls gebruik van een *paradox*, zoals toen Hij zei: „Die zijn leven vindt zal het verliezen, maar die zijn leven verliest om

Mijnrentwil zal hetzelfde vinden". Het was daarom natuurlijk dat de geestelijkgezinde gelovigen te Pulverbach zich wendden naar de hymnen van *Joseph Hart*. Want deze dienaar was zelf door diepe wateren gegaan en zijn hymnen, hoewel vaak vreemd, zijn *enig* in hun gebruik maken van de paradoxale methode. We kunnen niet beter doen dan dit te illustreren door het drukken van de regels, waaruit onze titel is genomen.

*IJdel is al onze beste vroomheid,
Wanneer zij op valse gronden is gebouwd;
Ware religie is meer dan begrip,
Er moet iets worden gekend en gevoeld.
Het is te geloven in tegenstrijdigheden,
Te spreken met iemand die men nooit ziet,
Te roepen en te zuchten onder aanvechtingen,
Toch te vrezen de gedachten aan verlichting.
Het is te gevoelen de strijd tegen ons,
Toch in de hoop de overwinning te verkrijgen,
Te geloven, dat Christus ons gereinigd heeft,
Hoewel de melaatsheid blijft.
Voortdurend in het geloof te zijn,
Toch te beven, sidderen en schudden;
Elk ogenblik te ontvangen
Kracht en toch altijd zwak te zijn.
Te zijn aan het strijden, vluchten, terugkeren;
Altijd aan het zinken, toch aan het zwemmen;
Om te gaan met Jezus, aan het treuren
Om onszelf of anders om Hem.*

De uitgever schreef het volgende voorwoord:

Deze geschiedenis begint in het meest afgelegen hartje van Shropshire op een plaats genaamd Pulverbach. Het ligt onder aan de rug van de Longmynd. Zoals in deze heidevelden op een hete zomerdag soms brand uitbreekt zonder verklaarbare oorzaak, zo hebben in de dagen van Napoleon bepaalde mensen van die plaats plotseling verbazingwekkende ervaringen van een godsdienstig karakter opgedaan.

De eerste die aangerakt werd was een ruw boerenmeisje, genaamd Sukey Harley. En zoals vonken van een heidebrand worden meegevoerd door de wind en in andere plaatsen vuur ontsteken, zo verspreidden de vonken van ware godsdienst zich over het leven van anderen. Het vuur was aangestoken in de pastorie in de nabijheid. Dominee Gilpin behoorde tot een beroemde familie wegens haar vroomheid. Er was een Gilpin, die bekend was geweest als de „Apostel van het Noorden". Hij

was nauwelijks ontsnapt aan het einde van een martelaar, door de vroegtijdige dood van „Bloedige” Mary. Een andere Gilpin was onder het leger van Puriteinse dienaren, die op de Zwarte Bartholomeüsday, 1662, uitgedreven werden in de wildernis. Maar deze Gilpin nu werkte in de tredmolen van formele godsdienst en het was onder zijn dochters dat de levend-makende vonk werd ontstoken.

Er begonnen dingen te gebeuren. Andere levens werden geraakt. Twee van hen waren kunstenaars, één hunner was een franse aristocraat. Hij zag een gezicht van Christus in zijn woning te Londen en tenslotte volgde hij later Huntington als pastor op. De andere kunstenaar, een diaken in dezelfde kerk, was gewoon om door het land te reizen om in aanzienlijke families onderwijs in kunst te geven. Hij onderwees ook het kleine gezelschap van gelovigen te Pulverbach, maar niet in kunst. Er was ook de zoon van een predikant, ook dienaar evenals zijn vader. Hij bevond dat de nieuwe wijn niet in oude zakken wilde gaan en eindigde als dienaar van een gering conventikel in de stad waar hij vroeger de dominee was! Dan was er de vrolijke en zorgeloze Bengaalse officier, die een dodelijke ziekte nodig had om hem tot zijn zinnen te brengen. Voorvallen als deze werden neergeschreven door de Gilpins en anderen. Zij waren op verschillende tijden in de negentiende eeuw gedrukt; er zijn in het geheel elf boeken. De schrijfster en haar echtgenoot bezochten het nietige gehucht van Shropshire en onderzochten de omtrek, op zoek naar aanvullende sprokkelingen van informatie, die zij op bekwame wijze verweven heeft met uittreksels uit de boeken, op zodanige wijze, dat het een verbonden geschiedenis vormt.

Uit historisch oogpunt bevat dit boek een klein facet van de geringe herleving van godsdienstige ervaring, die was begonnen met de bediening van William Huntington. In werkelijkheid was het onder de leden van de kudde van *kolensjouwers*, dat deze gelovigen in Shropshire anderen vonden met ervaringen, gelijk aan die van henzelf. Zij vormden geen denominatie, maar waren er tevreden mee enkel christenen te worden genoemd.

Onder het leiderschap van eenvoudige wevers als William Gadsby en John Kershaw kwamen er in bepaalde streken van het land vergaderingen tot stand op dezelfde wijze als te Pulverbach. Hoewel deze gelovigen hoofdzakelijk gevonden werden onder de armsten, was er altijd een klein aantal van de aanzienlijken. Evenals er in de gemeente van Huntington lords en ladies waren, zo waren er onder de pastors ten minste drie, William Tiptaft, Frederick Tryon en J.C. Philpot, die evenals

Bernard Gilpin zich onttrokken hadden aan de bediening in de Kerk van Engeland. De beweging verkreeg stuwkracht en heeft stand gehouden tot de tegenwoordige tijd en telt nu ongeveer vierhonderd samenkomsten, overal in het land verspreid. Men zegt, dat deze mensen nog hetzelfde soort van godsdienst waarden als die te Pulverbach kwam.

De uitgevers van dit boek zijn ervan overtuigd, dat het in de tegenwoordige tijd van bijzondere waarde zal zijn. De laatste jaren hebben doen zien een wijdverspreide opleving van belangstelling in de leerstellige zijde van de religie. Mensen zijn bezig tot de Bijbel terug te keren. De geschriften van de Reformatoren en de Puriteinen worden verkocht als paperbacks. Er zijn Calvinisten in onze universiteiten. Er scheen iets in beweging, maar nog zonder tastbare resultaten. Het lijkt bijna of we het einde van een begin hebben bereikt. Menigeen scheen als honden te zijn, die het spoor bijster zijn en vragen: „Waarom gaan we hier vandaan?” Het is een axioma, dat gezond christendom bestaat uit leer, ervaring en beoefening. Religie moet gaan van het hoofd naar het hart en van het hart naar de hand. Het is wat betreft *het verkrijgen van de leer in het hart* dat dit boek van waarde mag blijken. Het is niet mogelijk te lezen wat deze gelovigen in het begin van de negentiende eeuw ondervonden, zonder dat iemand zijn eigen godsdienst onderzoekt. Sommigen, die tegenwoordig volkomen tevreden zijn met de godsdienstige opvattingen die zij hebben, mogen bij het lezen van dit boek bevinden dat zij slechts kinderen in het christendom zijn. Zij mogen er zelfs toe worden gebracht te onderzoeken of zij in het geheel iets weten van godsdienst met een waar hart!

Het gebruikte materiaal voor dit boek bracht enkele moeilijke problemen mee. Ten eerste, er was de *wijdlopiegheid* van deze mensen. Dan was er de *overeenkomst* tussen vele van de beschreven ervaringen. Dit heeft geleid tot een gelijkheid van uitdrukkingen in hun geschriften. Het kon aan huidige lezers haast worden vergeven, wanneer zij de gevolgtrekking hadden gemaakt, dat het geloof dat in dit boek getekend wordt afhing van een zekere *fraseologie* en dat *ervarings-godsdienst* het geheel van het christendom is. Door een oordeelkundig besnoeien van bijvoegelijke naamwoorden, door de invoering van een beschrijvende methode en door rangschikking van de verschillende uittreksels zo, dat zij een verbonden geheel uitmaken, heeft de schrijfster, naar wij geloven, een boek geleverd, dat in een leesbare vorm bewaarde wat van waarde was.

De uitgevers waren er van het eerste ogenblik af, dat zij hun

ogen op dit manuscript wierpen, van overtuigd, dat het op een aantrekkelijke wijze moest worden geproduceerd. Waar er bepaalde lezers zijn, die wegens hun belangstelling voor de onderhavige zaak het boek zouden willen kopen, wat het formaat ook zij, het is duidelijk dat het onder het gewone publiek meer goed zou doen als het een behagelijk kleed had. Het is bij het maken van het boek, met het oog erop, dat het zou leven voor de gewone lezer, dat we aan L.F. Lupton opdracht gegeven hebben voor het maken van vier en twintig illustraties.

Het boek verscheen in 1964. De tweede editie kwam in 1965 en de derde in 1967, die in mijn bezit is. Hoeveel drukken er daarna verschenen zijn is mij niet bekend. Maar het is wel duidelijk dat dit boek een goede ingang gevonden heeft.

Mijn dochter M.C.A. Sommer-Blom te Salford, Ontario, Canada kreeg van de uitgever het recht om het boek in onze taal te publiceren. De uitgever schreef haar dat de schrijfster gedurende een lange periode gebrekkig is geweest en tenslotte helemaal blind werd en dat zij in de herfst van 1980 is weggenomen om met de Heere te zijn.

Meerkerk, voorjaar 1983

Ds. G. Blom

INLEIDING

Op het kerkhof van Pulverbach, negen mijl (14 km.) buiten Shrewsbury staat een grote gedenksteen boven een familiegraf. Deze vermeldt de namen van negen familieleden en hun ouders en bevat de mooie woorden: „Gezegend zij God voor de genade, die Hij aan hen gegeven heeft door onze Heere Jezus Christus, waardoor zij in de vreze des Heeren leefden en stierven in de vaste hoop op het eeuwige leven. Ere zij aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest”.

Niet zo vreemd, zult u zeggen. Op de oude kerkhoven van Engeland moeten duizenden van zulke graven zijn. Dat is waar, maar het bijzondere van deze familie, de Gilpins, is, dat zij getuigenissen van hun leven hebben achtergelaten en van de weg ‚waarin zij in Zijn vreze leefden’. Dit zijn niet alleen notities over moeiten en reddingen in de weg van Gods voorzienigheid, hoe belangrijk deze ook zijn, maar alsof iemand het erin gelegd heeft, betrouwbare getuigenissen van wat ieder van hen gevoelde als de onderwijzing en leiding van de Geest van God in hun leven. „Zo oorspronkelijk en gedenkwaardig zijn deze”, zegt hun neef Dr. Richard Benson, „dat het niet juist schijnt dat deze in handschrift verborgen zouden blijven; nu de laatste van die grote en begaafde familie is overleden”.

Daarom publiceerde hij in 1895 wat verborgen was geweest en noemde hij dat *Herinneringen van zes zusters. Het leven en brieven* van hun broeder Bernhard Gilpin had hij al uitgegeven.

Misschien hebben sommige lezers deze boeken op hun boekenplank staan en misschien een deel van *Het leven en brieven van James Bourne*. Maar zij hebben niet de gelegenheid gehad om zeven of acht andere boeken, die hiermee in verband staan, te lezen of erover gedacht om deze chronologisch te rangschikken. Een onderzoek naar deze reeks heeft op de schoonste manier de heilige Hand laten zien, die deze levens als stukjes van een mozaïek aaneenlegde, zodat het geheel een volmaakte schilderij vormt. En het thema van dit alles? Dit kan het beste door een aanhaling uit een van Bernards brieven onder woorden gebracht worden: „Gods werk is van het begin af tot op deze dag geweest, dat Hij voor Zichzelf uit het midden van de andere mensen een volk heeft verkoren. Ook daar waar de valse godsdienst om zich heen grijpt, worden vaak een paar eenvoudige, verlegen heiligen gevonden, die uitwendig in de massa opgaan, maar inwendig van hen zijn

gescheiden. De Heere zendt een dienaar van Hemzelf om deze verborgen mensen geleidelijk te voorschijn te roepen!

De boeken worden allang niet meer gedrukt, maar opdat de moderne lezer niet zou denken dat zij ook uit de tijd zijn, is mijn hoop voor hem, dat hij dadelijk vervuld moge worden met dezelfde verwondering, die Henrietta Gilpin deed uitroepen „Wat? Nu? Bestaat er in 1832 werkelijk nog een godsdienst als deze? Leven er in deze dagen nog tot wie de Heere werkelijk en merkbaar spreekt en aan wie Hij Zichzelf op deze schone manier openbaart? Ik dacht, dat al dit soort dingen met de dagen van de Bijbel waren opgehouden”.

Maar Henrietta ondervond, dat dit niet zo was en ik hoop, dat het ook voor u mag gelden: Doch ziet, daarin zullen ontkomenen overblijven, die uitgevoerd zullen worden, zonen en dochteren; ziet zij zullen tot ulieden uitkomen en gij zult hun weg zien en hun handelingen...Zo zullen zij u vertroosten, als gij hun wegen en hun handelingen zien zult; en gij zult weten, dat Ik niet zonder oorzaak gedaan heb, al wat Ik haar gedaan heb, spreekt de Heere HEERE, Ezechiël 14 : 22-23.

ALLE BEGRIP TE BOVEN

d e e l 1

*DE VOORBEREIDING
VAN HET HART*

1

HET BEGIN IN PULVERBACH

In de winter van 1806 werd de predikantsplaats van Pulverbach in Shropshire vergeven aan Ds. William Gilpin, M.A., die toen ongeveer acht en veertig jaar was en tevoren hoofd van de Cheam school in Surrey was geweest. Deze school was opgericht door zijn vader, de eerste Ds. William Gilpin, bekend wegens zijn werkzame afzondering te Boldre in Hampshire, als de schrijver van *Forest Scenery* en de beste kunstenaar van de „schilderachtige” school. Gedurende de moeilijke jaren zorgden vader en zoon er voor, dat de school te Cheam een hoog peil bereikte voor de opvoeding van rijkelui's-zoontjes, en was

zij zelfs niet de enige school, die in 1958 door de Kroon gekozen was als de voorbereidings-school voor de opvoeding van de Prins van Wales?

In zijn dagboek schreef Mr. Gilpin zijn vrouw een groot aandeel toe in het succes van zijn school. Zeker in die dagen, toen de leerlingen slechts één keer per jaar naar huis gingen, was zij voor vele van hen een moeder. (Het was door een oud-leerling, Lord Kenyon, dat de predikantsplaats in Pulverbach bekostigd werd.) Mrs. Gilpin was afkomstig uit Stanwix, vlakbij Carlisle, uit een voorname familie. Haar vader was domheer van Carlisle en een van haar broers professor in Cambridge. Dat zij zo'n invloed had is des te meer opmerkelijk omdat zij gedurende deze jaren de belasting van een steeds groter wordend gezin had. Toen de familie naar het noorden verhuisde, waren er twaalf kinderen in leven. In de verhalen komt zeer weinig omtrent haar voor, maar is het ver gezocht om het resultaat van een beschaafde en degelijke levensopvatting te zien in het feit, dat de dochters, wanneer de vereiste gelegenheid zich voordeed, naar plaatsen als Cumberland, Leeds, Somerset, Cambridge en Londen werden gezonden? Het waren tijden waarin dochters van predikanten zich niet ver van huis begaven, toch werden deze reizen vermeld als ondernomen zonder verlegenheid of opwindning.

Met ouders als deze ontbrak het voor de opvoeding van de dochters nergens aan. In die tijd was er slechts één zoon, die oud genoeg was om onder leiding van zijn vader te staan, n.l. William, nu achttien jaar oud en student te Cambridge.

Het was een donkere tijd in de geschiedenis van Engeland. Napoleon was bezig Europa te verslaan, hij won slag op slag. Engeland had in die tijd William Pitt de jongere verloren en moest de strijd voortzetten met een onbekwame regering. Er werden langs de zuidkust kleine forten gebouwd en er was een werkelijke angst voor een invasie. Frances, een van de Gilpin-dochters, heeft nooit die tijd vergeten en zij vertelt later „Ik kan werkelijk zeggen, dat God mijn Redder was gedurende de jaren 1804-1806, toen een nationale ramp ons land bedreigde. De 118e Psalm en het laatste gedeelte van Romeinen 8 werden mij in die zaak zo op het hart gebonden, dat ik werkelijk ondersteund en getroost werd, iedere keer als de vrees voor invasie in mijn gedachten kwam en dat was *heel erg vaak*”. (Zij was toen tussen tien en twaalf jaar oud.)

Maar zij verhuisden nu naar het hart van het platteland van Engeland. Weliswaar zal het bericht van veldslagen hen bereikt hebben, maar we hebben geen aantekeningen meer over invasie-angsten. Elizabeth, de oudste, was twintig, dan kwam

Margaret, van negentien, Matilda, van zeventien en erg gehecht aan haar broer in Cambridge, Charlotte, van veertien, en Frances, van dertien. Dan nog twee dikke vriendinnen, Mercy, van tien jaar, en Jane, van acht; twee kleine jongens, Charles, van zeven, en Bernard, van vier. Tenslotte was daar de baby Catharine, die misschien aan de zorg van Rebecca Kingwell was toevertrouwd. Mr. Gilpin had twee tussenliggende jaren in Somerset doorgebracht en Rebecca was afkomstig van Stoke-under-Ham, vlakbij Norton. Zij was een jong meisje van twintig jaar en bleef nog veertien jaren in hun dienst, voor haar huwelijk met John Hughes van Pulverbach, toen Shropshire haar woonplaats werd.

Churh Pulverbach, plaatselijk bekend als Churton, ligt beneden de noordelijke helling van de Longmynd, het prachtige tafelland, dat in het westen tot 1600 voet hoog rijst. De kleine kerk met omliggende begraafplaats is het hoogste punt van het dorp en in die dagen groepeerden er zich heel wat aardige huisjes omheen. Sommige zijn al lang weg, andere bestaan nog, zoals het Elizabeth-huis, nu een boerderij, de houten Churton-woning en enkele stenen huisjes. De oude pastorie was tijdens Elizabeth gebouwd, maar voor de Gilpins was er een nieuwe gebouwd. Of ze nu eerst in de oude woonden en van daaruit de nieuwe muren zagen oprijzen, of dat ze meteen in hun splinternieuwe huis kwamen, weten we niet, maar het nieuwe verschaftte zeker ruimte voor een groot gezin. Het was een groot vierhoekig huis met grote ramen, vooral in de benedenkamers. Daar was een bakhuis, en een wasserij en aan de achterzijde een vleugel voor de bedienden. Van de bovenkamers waren er mooie uitzichten op het Wrekin vanuit het oosten, dat alleen stond in de Severn vlakke.

In die dagen was een dorp een kleine wereld op zichzelf, met z'n vooraanstaanden, boeren, arbeiders en kleine boerenstand. De sociale indelingen waren duidelijk maar werden door niemand bestreden. De dagen werden door handenarbeid gevuld, zowel voor de vrouwen, die al het huishoudelijke linnen naaiden, als voor de arbeiders, die het gras maaiden, en voor de mijnwerkers, die kolen staken. Door de komst van de nacht werd het hele landschap gesloten. Binnenshuis maakte de lamp in de zitkamer of de vetkaars in het kleine huisje een wereld van schaduwen, en de kinderen, bij kaarslicht uitgetkleed, liggen in het donker wakker.

Pulverbach was zo gelegen, dat de dochters van de predikant, lopende of rijdende, in kontakt konden komen met ver uiteenlopende typen van mensen. Een vredig boerenlandschap glooide in oostelijke richting en in die richting hadden zij later

als hun vrienden de Oakleys, boeren van de Moat Farm te Stapleton. Hun huis was aantrekkelijk gemaakt met zwarte en witte betimmeringen en een gracht, met een dam eroverheen. Het is nog te zien en hoewel erg geschonden, heeft het veel gesneden paneelwerk.

Negen mijl naar het noord-oosten ligt Shewsbury, net ver genoeg om de aantrekkingskracht van een grote stad te hebben. Er was een behoorlijke uitwisseling van bezoeken tussen stads-vrienden en dominees-families.

Aan de zuidwestkant lopen oneffen wegen naar de kant van de Longmynd en vele voetpaden kronkelden door de heide en met bosbessen begroeide heuvels. Hier leden ketellappers en zigeuner-achtige families een armoedig bestaan in iedere beschutte laagte of „batch”. (Misschien was Pulverbach, zoals al de Gilpins het noemden, eens met een t gespeld en moderne kaarten en handwijzers hebben deze oude spelling weer in het leven geroepen.) De heide is ongeveer 9 mijl lang en heeft wanneer zij in de winter besneeuwd was het leven van menig arm man benomen, die over de paden strijd voerde tegen de wind. Inderdaad, de jaarlijkse december-markt te Church Stretton werd gewoonlijk Dodemans-markt genoemd vanwege de slachtoffers die de Longmynd eiste van de weerkerende aangeschoten dronken mensen.

Van top tot top vullen de bergen van Wales de westelijke horizon, Wenlock Edge de oostelijke. De voorgrond is omzoomd met uitgestrekte dalen, waar schapen grazen. De haviken zweven hier, de kievit roept. Het is in de zomer idyllisch, verfrissend en de lucht gonzend. De Gilpin-jongens moeten er een groot plezier in gehad hebben om mijlen ver door de heide te lopen.

Er lagen in die dagen onmiddellijk ten noorden van Pulverbach over een grote uitgestrektheid ondiepe kolenmijnen, met de daarbij behorende hutten, een smerig gebied, genoemd Coal-pit Lane. Er waren in deze gebieden veel kleine, met de hand te bewerken kolenmijnen, randgebieden van de grote Wales mijnen, die zich verder naar het westen uitstrekten. Het was een armoedig bestaan voor de mijnwerkers. De drank nam de lonen van de ongelukkige vrouwen en hongerige kinderen in beslag en de Gilpin-meisjes moeten vaak getuigen zijn geweest van onordelijke scènes en als ze hier en daar op visite waren van ruwe taal.

„De parochie van Pulverbach” schrijft Dr. Richard Benson, „had evenals de meeste landelijke parochies in deze dagen geen school. De kinderen waren overal verspreid, enkele die tussen de heuvels leefden waren bijna wild. De Gilpin familie

interesseerde zich vanaf het begin in hun welzijn, ze streefde ernaar hen te verzamelen en te onderwijzen”.

Hoe zou het met de klassen gaan? Een of twee groepen werden er uit gehaald en naast een houten tafel gezet - misschien wel twee keer per week op een boerderij in de heuvels, twee keer bij de kolenmijnen en twee keer in de pastorie zelf. Er wordt werkelijk in die dagen van heel wat scholen melding gemaakt, maar er is geen beschrijving van achtergelaten. We moeten ons dus de toestand trachten in te denken. De onderwijzeressen - Elizabeth, Matilda, Charlotte, Frances - in de bevallige kledij van die tijd, een hoog getailleerd met een omslagdoek versierd lijfje en een lange rok met een enkele strook (in de zomer wit), bewegen zich tussen de aaneengeklitte kinderen, terwijl de kleintjes hun hanepoten schreven en de ouderen alsof het gedrukt was op hun leien. Dan weer staan ze bij elkaar met de handen op de rug om de geboden, de geloofsbelijdenis, de lofzang van Maria en de psalmen op te zeggen. Er zal ook wel gezongen zijn, waarschijnlijk uit Dr. Watts *Hymns for Children*, want er was weinig anders om uit te kiezen. Aan het einde van de bestemde tijd zullen de kinderen, mogelijk een hunner met een appel als prijs, wel naar huis gerend zijn, door de jonge onderwijzeressen geholpen met het opzetten van hun mutsen en het aandoen van hun jassen, als ze ver van huis waren misschien wel met de ponykar.

„Speciaal in Matilda's geval”, lezen we, „werd dit werk een zaak van serieuze geestelijke oefening”. Doordat ze zelf iets wist van de zuivere onderwijzing van God, zocht ze ernstig de Heere ook hen in die weg te onderwijzen. Dit moet betekend hebben, dat Matilda niet toestond, dat het allemaal drilwerk werd, maar ze heeft vooral aan de oudere leerlingen op een zachte manier een indruk van de waarheden uit Gods Heilige Schrift gegeven. Elizabeth, de oudste dochter, is vaak nodig geweest als moeders rechterhand. Frances is later getrouwd. Charlotte is gestorven. Maar Matilda heeft dit onderwijs 26 jaar getrouw volgehouden. Er wordt van haar gezegd, dat ze, toen ze een keer haar huis verliet om naar het zuiden te gaan, vooral bezorgd was in verband met het achterlaten van de kinderen, waarvoor ze zo lang een warme belangstelling heeft gehad. Terwijl ze voor hen bad ontving ze een aangename zekerheid, dat de Heere Zelf hen wilde zegenen, wat haar in staat stelde hen volkomen aan Zijn handen toe te vertrouwen. Daarom is het zo treffend te lezen, dat jaren later, toen Gods zegen over velen in Pulverbach was uitgestort, deze in het bijzonder bij verscheidenen opviel, die, toen ze nog maar kinderen waren, door Matilda waren

onderwezen, en omtrent wie zij de zekerheid had ontvangen, dat de Heere hen wilde zegenen.

Wat was die „zuivere onderwijzing van God” die Matilda had gehad? Zoals Samuël het Woord van God in de tempel hoorde, was zij er heel zeker van, dat zij in haar jeugd de stem van God hoorde. Deze ervaring schreef ze toen op en later voegde ze er een paar aantekeningen aan toe. Ze was elf jaar oud, toen ze bang was voor God, omdat ze, zoals ze zei, voelde dat al haar gedachten over Hem zondig waren en zij ze niet kon weren. „Ik sloeg mijn Bijbel open”, schrijft ze, „en las de woorden: „Zoek de Heere terwijl Hij te vinden is, roep Hem aan terwijl Hij nabij is”. Ik sloot het Boek nog ongelukkiger dan tevoren, want dat vers bracht mijn zonden in herinnering, want ik wilde van Hem vluchten en Hem niet zoeken. Ik rende naar de tuin, bevreesd voor mijn eigen gedachten. (Het was de tuin van de Cheam School.) Ik stond daar onder een cederboom, niet wetend wat er van mij moest worden. Maar juist op dat moment voelde ik dat m’n zondige gedachten weg waren en ik wenste alleen maar die God te zoeken en te vinden, voor Wie ik getracht had te vluchten. Ik voelde, dat Hij me gebod Hem te zoeken, in plaats van te proberen Hem te ontvlieden en Hij legde de woorden inwendig in mijn hart: zoek de Heere, terwijl Hij te vinden is, roep Hem aan, terwijl Hij nabij is. Tegelijkertijd rees er een roep op in mijn hart, die Hem erg dichtbij bracht. Het was alsof ik Jezus Christus tot God hoorde zeggen, dat Hij mijn zonden had weggenomen en dat ik, als ik stierf, naar de hemel zou gaan, omdat Hij stierf. En ik gevoelde, dat Hij God was. Weer zei Hij: „Neig uw oor en kom tot Mij, hoor en uw ziel zal leven”. O, dat geluk, dat ik gevoelde! Ik rende in grote opwinding uit de tuin. „Nu heb ik iets gevonden, dat nooit meer van me afgenomen kan worden.” Maar het was alles een groot geheim in mijn hart. Ik kon het niemand vertellen, want ik wist, dat de Heere het had gedaan. Hij had die roep in mijn hart gelegd, die niemand dan Hij kon geven, want ik ging recht tegen Hem in.

Gedurende het leven is de herinnering aan die dag verschillende keren herleefd, speciaal een keer door de woorden van het evangelie: „Ik zag u onder de vijgeboom”.

„Maar er kwam een verandering”, meldt haar latere verslag, „en mijn godsdienst werd een last voor me”. Die roep was nog wel in mijn hart en die is ook nooit werkelijk minder geworden, maar ik dacht, dat het geen gebed was. De verzen in de Bijbel tegen de huichelaars maakten me gewoonlijk bang en waren verschillende jaren een last”.

Deze ernst stempelde het karakter van Matilda, terwijl zij voortdurend uitzag naar het onderwijs van de Heere in haar

hart. En ze bad met veel tederheid voor de zielen van haar leerlingen. Dat ze een predikant als vader hadden betekende, dat het leven van deze dochters in een geestelijke richting geleid werd, maar het scheen dat dit een heel gewone werd, die niets meer was dan een kennis van de Bijbel en toewijding voor hun dagelijkse werk en de kerkdiensten. Toen de Heilige Geest begon te werken in het hart van de een en de ander scheen Zijn werk voor hen raadselachtig en vele jaren lang voelden zij het gemis van een uitlegger.

Matilda zegt, dat ze „zelden dingen hoorde als de *leidingen* des Heeren, waar Zijn volk van spreekt”.

Jane zegt: „Ik had tot nu toe met niemand over dit onderwerp gesproken”.

Mercy zegt: „Het weinige dat ik hoorde over het onderwerp van de godsdienst deed mij voelen dat het ging om de inwendige onderwijzing van God”.

Het was dit zoeken naar het inwendige onderwijs, dat iedereen, onafhankelijk van elkaar, er toe bracht hun gedachten aan het papier toe te vertrouwen. Nu moet u zich niet voorstellen, dat deze meisjes opgingen in het schrijven van dagboeken en meditatie - haar dagen waren te vol bezet - maar een opeenhoping van gedachten zou nu en dan optekening vinden in een notitieboek boven. Soms is de notitie verbonden aan een onmiddellijk voorval, soms is het een terugblik. Soms is er een gaping van enkele weken, soms van vijftien of twintig jaar. Over dit optekenen schreef Mercy jaren later, „dat Gods licht op een dag scheen over al Zijn leidingen in mijn leven. Het was alsof Hij een kaart voor mijn ogen plaatste en alles voor me uitstippelde. Het scheen, dat tot me gezegd werd: Ik leidde u, al kendet ge Mij niet, en de indruk was zo duidelijk, dat ik de volgende dag een verslag begon te schrijven van de leidingen van de Heere met mij; ook kan ik niet van me afzetten wat ik toen schreef, zelfs als het bedekt is door verwarring, zodat het ware licht verduisterd is”.

Uit verhalen als deze en uit brieven komen de meeste aanhalingen in dit boek voor.

De eerste slag, die de familie trof, was de dood te Cambridge van William, die student was, op de leeftijd van twee en twintig jaar. Hij was Matilda's lievelingsbroer, slechts ongeveer elf maanden ouder dan zij en Cambridge was zo heel erg ver weg, dat er geen hoop was hem te zien. Hier zien we weer iets van de gevoelens van Matilda.

Het was in februari 1811. Zij schreef (enige tijd later): „Ik zal nooit die grote smart en de opstand tegen die slag vergeten, die er toen in mijn hart was. Ik gevoelde, dat niets wat ik kon doen

mij kon brengen tot onderworpenheid eraan, want hij was mijn lievelingsbroer, die ik liefhad boven alles. Ik wist niet waarom de Heere op deze wijze met mij handelde. Het was in mijn hart, alsof Hij verkeerd met mij gehandeld had en deze gedachte kon ik niet verdragen. Dit ging zo steeds maar door, alsof het geluk in deze wereld voor mij afgesneden was. In die tijd wist ik niet hoe ik met een beproeving bij de Heere moest komen. Ik probeerde mijn opstandige gedachten stop te zetten. Ik merkte dat dit onmogelijk was en dacht werkelijk dat dit voor God ook onmogelijk was. Maar toen daalde Hij af met Zijn woord: Daarom zal Mijn volk, daarom zal het Mijn Naam in die dag kennen, dat Ik het Zelf ben, Diespreekt. Maar het leek voor God onmogelijk mij te leren Zijn Naam te kennen. Maar toen ik dat woord *onmogelijk* uitsprak, liet Hij mij op hetzelfde ogenblik iets van Zijn macht kennen. Hij deed mij in eerbied voor Hem staan en in mijn hart de woorden ontvangen: Daarom zal Mijn volk Mijn Naam kennen, als een belofte van Hemzelf aan mij. Gedurende veertien dagen was ik vol vrees en uitziende naar Hem, naar de vervulling ervan. Aan het einde van die tijd openbaarde Hij mij iets van de Naam van de Heere: „goedertieren en genadig, lankmoedig, vergevende de ongerechtigheid en zonde”. Dit deed me al dieper en dieper zakken, tot Hij tot mij sprak: „het koninkrijk Gods is binnenin u” en daar voelde ik het. Ik verstond het niet, maar ik voelde het. Ik luisterde alleen naar Zijn stem, die tot mijn hart sprak de woorden des eeuwigen levens, mij vertellende van Zijn grote verlossing, terwijl ik toen niet verstond de dingen waarvan Hij sprak. Mijn ziel was vervuld met Zijn lof en ik dacht dat Zijn lof verkondigd werd door heel Gods schepping omdat mijn zonden waren vergeven”.

Zo was zij getroost over de dood van haar broer en eenswillend gemaakt, zij zegt: „om mezelf en al mijn zorgen aan Zijn voeten neer te werpen, en de hoop rees in me, dat Hij mijn God en mijn Zaligmaker was en alle dingen wel gedaan had”.

In deze troost leefde zij bijna drie maanden, maar toen kwam er verandering en ze voelde, dat de genade van de Heere van haar week, zoals het haar enigermate toescheen, want ze voegt eraan toe: „In mijn onwetendheid dacht ik, dat de Heere nooit kon terugkeren, toen ik Hem verliet, want mijn eigen zonde deed mij weggaan. Al mijn gebeden en al mijn gerechtigheden werden nu afschuwelijk voor mij gemaakt. Daar dit gebeurde nadat ik Zijn genade had leren kennen, was het oorzaak van grote ontsteltenis; want ik wist niet, dat de zonde, die van binnen woont, zou blijven tot het einde, en ik dacht, hoe kan Hij

terugkeren? Ik was mijn weg naar de Heere kwijt en wist niet hoe Hem te vinden”.

Maar de Heere had een uitlegger op het oog voor Matilda - een ongeschikt persoon, zouden wij denken, voor een ontwikkeld meisje, druk bezig met lesgeven en met de belangstelling van de jongere opgroeiende zusters om haar heen, vrienden die in de pastorie op bezoek kwamen enz. Een arme vrouw van ongeveer dertig jaar kwam in de parochie wonen. Haar naam was Sukey Harley, en Matilda was net drie en twintig toen zij haar voor het eerst ontmoette.

2

SUKEY HARLEY

Sukey Harley, wier naam voor haar huwelijk Overton was, werd in Prolimoor, in de parochie van Wentnor op de Longmynd geboren. Van nature had zij een levendige, opgeruimde aard, tegen iedereen open en hartelijk. Ze was in al haar handelingen stipt en energiek, werkelijk meevoelend met de mensen, van wie ze wist, dat zij het moeilijk hadden, en van harte bereid aan ieder, die het nodig had, een blijk van vriendelijkheid te geven, wanneer zich de gelegenheid voordeed. Haar man, Charles Harley, was een eenvoudige, rustige en vlijtige man, die als arbeider bij de boeren zijn kost verdiende.

Een paar jaar nadat de Gilpins haar leerden kennen, kreeg Jane een „verslag uit haar mond” te horen, waar deze fragmenten uit genomen zijn.

„Wij waren met z'n zestienen. Twee of drie stierven er in hun kinderjaren. Op Winney na was ik de jongste. Toen ik nog maar drie jaar oud was stierf mijn vader. Mijn arme moeder bleef in grote droefheid achter. Zij is nooit in staat geweest mij naar school te sturen. In mijn jeugd is mij nooit iets over God verteld, evenmin over Zijn gezegende Zoon, Jezus Christus. Het enige wat ik me kan herinneren als kind geleerd te hebben was het „Onze Vader”. Iedere avond, nadat we in bed waren gestopt, moesten we het herhalen en men noemde het „onze gebeden opzeggen”, maar wat het betekende heb ik nooit geweten. In onze kinderjaren hebben we vaak honger geleden en ik had vele sombere gedachten. Ik was altijd een buitenbeentje.

Toen ik groot genoeg was om te gaan dienen werd ik op een boerderij gehuurd. Ik werd een goede dienstbode. Ik hield van werken. De boeren waren allemaal blij als zij mij in huis kregen, zodoende had ik werk in overvloed en ik was verzot op gekheid en spel. Ik gaf mijn tong de vrije teugel. Het moet tot mijn schaamte gezegd worden, dat ik nauwelijks mijn mond kon openen zonder een vloek te noemen; het was verschrikkelijk.

Ik trouwde erg jong. Mijn echtgenoot was een erg rustige, bezadigde en eenvoudige man. Hij heeft nooit van drinken of van enige andere lichtzinnigheid gehouden, zoals andere jonge mannen. Gewoonlijk verachtte ik hem in mijn hart en zei ik, wel, wat heb ik toch een dwaze man gekregen!

Ik herinner me, dat hij eens op een zondagmorgen tot mij zei, maar erg vriendelijk: „Sukey, je moest er voor zorgen, dat ik voor de zondag een schoon hemd had om aan te trekken en een paar hele kousen, zoals de vrouwen van andere arme mannen doen”. Ik was zeer neergeslagen door deze opmerking en ik dacht bij mijzelf: wel, wat een domme vrouw moet ik wel zijn, dat ik daar niet eerder aan gedacht heb. Ik vraag me af hoe andere vrouwen handelen. De volgende zaterdag ging ik rond en wierp ik een blik in de huizen van al de burens. Ik merkte, dat alle vrouwen bezig waren met het wassen van de kleren van hun mannen en kinderen. Ik was er erg door getroffen, dat ik mijn man niet behandeld had zoals de anderen. Ik ging naar huis en waste en verstelde zijn hemd en kousen. Daarna zorgde ik er altijd voor, dat ik tegen de zondag een schoon hemd en schone kousen voor hem had. Maar geen van ons beiden wist iets meer omtrent de sabbat dan de beesten van het veld.

We gingen te Church Stretton wonen, waar mijn kind geboren

werd. Later woonden we voor een korte tijd te Dorrington en toen verhuisden we naar Ryton. In die tijd waren we in goede doen, in staat om ruim te leven. We hielden twee varkens; we hadden genoeg en hielden over, geen gebrek aan de goederen dezer wereld. Ik kreeg geld in het oog - dat was het enige, waar ik in deze wereld voor zorgde. Ik maakte kennis met al de ijdele, wufte meisjes van het dorp. Ik zou denken, dat er in het hele land zo iets niet te vinden was - jouwen en schreeuwen, joelen en uitgelaten zijn. We waren gewoon op de zondagmorgen samen te komen in een grote schuur, de tijd doorbrengend met dansen en pretmaken en dwaas doen. Ik was een zeer goede viool-speelster en zij waren gewoon te dansen. Op deze wijze werden mijn zondagen doorgebracht.

Maar ondanks dit alles was ik trots genoeg op mijn zedelijk gedrag. Ik ging nooit verder in losbandigheid dan ik heb genoemd. Ik dacht, dat ik een voortreffelijke vrouw was en zeer zedelijk. Voor zover ik me herinner kon ik nooit een leugen vertellen; het moet de Heere geweest zijn, die mijn zwarte tong er van teruggehouden heeft in de dagen van mijn onwetendheid om te liegen. Mijn woord was in staat om een twist onder de buren bij te leggen, ik had een goede naam, dat ik de waarheid sprak. Er was in mijn hart dezelfde zwarte bedriegelijkheid als in ieder ander, maar het was de Heere, die mij een werkelijke afschuw van bedrog gaf.

Nooit dacht ik aan een ding als godsdienst. Natuurlijk ging ik soms naar de prediking luisteren, maar het was met dove oren. Ik was gewoon tot mezelf te zeggen: wel, het is voor de deftige mensen om van godsdienst te houden en voor goede scholieren. Ik vroeg me soms verwonderd af op een zondag, waarvoor de mensen naar de kerk gingen. Gewoonlijk zag ik hen heen en terug gaan en ik liet mijn gemoed gemakkelijk een beetje in de war brengen. Dan overwoog ik: wel, dit is voor de deftige mensen. Ik was niet gedwongen een weg van vormen te gaan. Wat ik was was ik, bovenal door en door onbeschaamd.

Het eerste wat verandering bracht in mijn levenswijze was, dat ik werd aangesproken door twee vrouwen uit de buurt, die vroegen of ik met hen mee ging naar de godsdienstoefening. Ik weigerde, maar toen zij weer kwamen en er sterk bij mij op aandrongen, begon ik te vrezen, dat zij mij een slechte buurvrouw zouden noemen. Zo ging ik om hen een genoeg te doen mee. Ik schonk er geen aandacht aan wat daar gebeurde. Toen ik thuis kwam merkte ik, dat een krentenkoek uit mijn huis was gestolen, die ik voor mijn broer gebakken had, die ziek lag te Black Lion. Dit maakte mij zo boos, dat ik zei, dat ik nooit meer naar de godsdienstoefening zou gaan. De volgende zondag

brak aan en zij kwamen opnieuw. Ik was er nog bang voor een slechte buur te worden genoemd, zo gaf ik toe en ging met hen mee. Toen ik thuis kwam bemerkte ik, dat mijn man en huis en al, bijna waren verbrand! De hemdsmouw van Charles was in de brand geraakt en de vlam was omhoog gegaan en had 't hout gegrepen en het scheen, dat alles zou verbranden. Nu was ik vast besloten nooit meer naar de samenkomst te gaan en toen de vrouwen de volgende keer kwamen, zei ik: „De duivel is in ons huis geweest en ik wil nooit meer met jullie meegaan”.

De godsdienstoefeningen werden bij een van de vrouwen thuis gehouden. Maar deze twee kwamen telkens en drongen er bij mij op aan om naar de kerk of kapel te gaan. Een hele poos wees ik haar af, maar zij bleven me lastig vallen. Tenslotte zei ik: „Goed, maar ik moet eerst een nieuwe jurk en een nieuwe hoed en een nieuwe das hebben en dan ga ik misschien”. Ik verkocht mijn varken en kocht deze dingen en ik ging de volgende zondag met de vrouwen mee naar de kerk. Ik ging twee of drie keer in mijn nieuwe kleren. De vrouwen schaamden zich bijna om mijn gezelschap. Ik had mezelf zeer opzichtig gekleed, maar zij durfden geen woord tot mij te zeggen, bang, dat ik niet weer mee zou gaan. „Aha” dacht ik, „ik ben nu vroom, ik ben nu een heel goede buurvrouw”. Ik maakte een afgod van deze vrouwen, maar ik haatte ze. Ik bleef altijd denken, dat zij tegen mij samenspanden en daarom was ik bang voor hen. Maar ik was onkundig van een heilig God.

Ik ging twee of drie keer in mijn nieuwe kleren met de vrouwen mee naar de kerk en kapel. Toen begon mijn onrust. Ik gooide al gauw de nieuwe kleren weg. Ik ging nu naar de kerk met mijn verfrommelde muts en loshangende banden. Wel, de vrouwen schaamden zich toen over mijn gezelschap, nu in het andere uiterste, maar zij durfden er niet over te spreken, ik was zo'n vreemde vrouw.

Dit verontrustte mij, de gedachte, dat deze vrouwen iets bezaten, wat ik niet bezat, dit was het, wat mij verontrustte. De hele dag waren mijn gedachten verward, mijn gemoed werd heen en weer geslingerd omtrent deze zaak: „Wat bezitten deze vrouwen? Ik zou willen weten wat zij bezitten”. O, ik was er vermoeid van in mijn gemoed er iets van te weten. Niets van wat ik in die tijd in de kerk of kapel hoorde trof ooit mijn gemoed. Ik had daar nooit aandacht. Mijn onrust was niet veroorzaakt door het woord van een mens. Ik kon aan niemand vertellen, wat mij scheelde, zelfs niet aan mijn man. Ik wist niet, ik kon er zelf niet achter komen, wat de zaak was. Ik bedacht altijd een voorwendsel om te weten te komen wat die twee deden. Ik gluurde wel door de deur van de oude Nancy

Smith. Zij kwam dan naar buiten, met dikke tranen in haar ogen met het boek in haar hand. Wel, ik haatte haar. Dan ging ik naar de ander. „Sukey”, zei ze, „kom en ga zitten en ik zal je wat voorlezen”. Wel, dan dacht en zei ik bij mezelf: ik heb er een hekel aan om bij haar te komen. Als ik naar haar opkeek, o, wat een gezegende aanblik had ze, dacht ik, te midden van al haar eenvoud en uitwendige armoede. Zij is er heel wat slechter aan toe dan ikzelf, dacht ik, hoewel ik ellendig ben en zij gezegend is. Wat betekent dat?

Ik begon er aan te denken, dat er een God moest zijn. Dan dacht ik: deze vrouwen kennen die God. Zij zeiden gewoonlijk tot mij, dat ik moest bidden en zo in de hoop hun God te leren kennen ging ik bidden, dat wil zeggen, dat ik het Onze Vader opzegde en telkens herhaalde. (Dit was het enige gebed, dat ik kende.) Ik begon grote aandacht aan de wolken te besteden. Wel, dacht ik, wat kan dat zijn? Is het rook uit al de schoorstenen en daar opgestapeld? Dan weer dacht ik: dat kan geen rook zijn, soms zijn ze geheel opgeklaard. Wel, er moet een God zijn om deze te maken. Nu begon ik in grote vrees te geraken. Het is onmogelijk te zeggen, wat voor verwarde gedachten ik in die tijd had. Maar dit was de weg, waarin mijn God mij leidde tot Zichzelf.

Op een sabbat, toen ik in de kerk zat, kwam deze gedacht bij me op: Veronderstel, dat die grote, dikke wolken zouden bersten en op mijn hoofd vallen? Toen dacht ik: zij zullen niet op deze twee vrouwen vallen, ik ga dicht tegen Nancy Rowland aan zitten, dan ben ik veilig. Ik maakte een groot gestommel in de kerk, terwijl ik van plaats veranderde. Alle mensen keken naar me: ik was zo'n arm, dwaas schepsel.

Op zekere dag ging ik naar het huis van Nancy Rowland, zoals ik gewoon was om te zien, of ik kon uitvinden, wat zij had verkregen. Zij zei: „Sukey, kom binnen en ga zitten en drink een kop thee met me”. Ik zei: „ja, dat wil ik”. Terwijl de ketel aan het koken was, las ze me een stukje voor. Ik schonk er nooit de minste aandacht aan. Ik kan er geen woord van vertellen, waar het over ging. Haar kinderen kwamen binnen. Zij sneed voor elk van hen een snee brood. Zij namen die aan en schenen dankbaar te zijn. Zij groetten mij en gingen weg. Toen maakte Nancy een paar lekkere dunne sneedjes brood met boter klaar en bood die op gelijke wijze aan mij aan. Ik verwonderde er mij over en ik keek naar haar armoedige spullen. Wel, dacht ik, zij bezit iets. Ik zou willen weten, wat ze bezit. Toen ik thuis kwam, kwam bij mij de gedachte op haar wat brood en spek te geven. Ik sneed een flinke portie voor haar en bracht die naar haar huis. Ik dacht, dat ze er blij mee zou zijn en denken, dat ik een goede buurvrouw was. Zij scheen er erg weinig aandacht aan te

besteden. Zij legde haar handen op de tafel en keek omhoog. Zij was stil. Ik weet nu, wat ze bezig was te doen. Zij dankte God, maar toen dacht ik, dat ze mij meer had moeten bedanken. Ach, hoe onwetend was ik.

Ik ging op deze wijze gedurende drie kwart jaar door, met uitzondering van veertien dagen. Ik was in een vreselijke toestand en werd heen en weer geslingerd. Ik was het meest behoeftige schepsel op aarde. Ik kende geen God. Dat was het wat mij zo ongelukkig hield. Ik was zo'n onbezonnen, gevoelloos wezen en zeer goddeloos. Nancy Smith berispte me vaak. Ze woonde dicht bij me, zodat ze veel van me hoorde, hoe ik vloekte en zwoer bij het geringste, dat me in de weg lag. Dan stak ze haar hoofd buiten de deur en zei: „O, Sukey Harley, de hel zal je deel zijn”. Ik haatte haar. Ik dacht, dat zij het zou vertellen aan Nancy Rowland en zij zouden denken, dat ik een slechte buurvrouw was.

Soms dacht ik aan het woord *hel*. Dit woord hechtte zich vast in mijn gemoed. Dit moest iets verschrikkelijks zijn. Enige nachten was ik bang mijn ogen dicht te doen uit vrees in de hel te storten. Op zekere dag was ik opgewonden over twee biggetjes. Ik kon die niet in het hok krijgen. Ik vloekte en zwoer, zoals ik gewoon was. Oude Nancy Smith kwam en zei: „O, Sukey, Sukey, je moet wederom geboren worden!” Wel, deze woorden ontstelden me. Ze maakten me helemaal van streek. Wat *kan* die oude huichelares bedoelen? Spoedig had ik de biggen in het hok gesloten en ging heen naar de woning van Nancy Rowland. Haar mocht ik liever dan de ander, omdat zij zachter van aard was. Ik zei: „Wat denk je, dat die oude Methodiste tot me zei?” „Wat?” „Wel”, zei ik, „zij zegt, dat ik wederom geboren moet worden! Nu, Nancy, hoe kan dat nu? Als het in de Bijbel staat, zal ik het geloven.” Zij zweeg, maar zij pakte de Bijbel en vond de plaats en las de woorden: Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien”. Nu, geloofde ik het? Neen. Ik had geen geloof. Hoe kon ik geloven? En ik zeg: geen zondaar kan geloven en er ook niet het minste voor doen, tot het de Heere behaagt hem te zenden dit ware geloof van de hemel. Dan gelooft hij, maar nooit eerder. Ik kon deze woorden niet geloven, al waren ze mij uit de Bijbel voorgelezen. Ik zei: „Nancy, hoe kan dat zijn? En op welke wijze gebeurt dat? Hoe is het mogelijk, dat ik er nooit eerder van gehoord heb? Nu, stel dat mijn moeder overleden is, wel, wat zou dat zijn en ik zou er nooit van gehoord hebben. Wel, zei ik, wat moet hier gedaan worden. Hoe ben ik tot deze leeftijd van meer dan zes en twintig jaar gekomen, zonder dat het me ooit eerder verteld is?” Nu, deze woorden achtervolgden me. Ik kon ze niet meer kwijt

raken: „Gij moet opnieuw geboren worden.” Ik had er niet meer verstand van dan een dode. Ik was er in mijn gemoed helemaal mee bezet, om uit te vinden wat deze woorden betekenden. Het bleek, dat ik voortdurend weer op mijn eigen verwarde wijze tot God ging, hoewel ik Hem niet kende. Ik gevoelde, dat Hij alleen mij kon bevredigen. O, dacht ik, als ik slechts *haar* God kende, dan zou ik alles hierover weten.

Nu, Hij was voortdurend bezig mij tot Zich te trekken, maar ik was zo onkundig en dwaas. Ik was een beest voor Hem. Ik denk vaak aan dat vers Psalm 73 : 22. Ach, ik ben nu nog helemaal dezelfde, een beest gelijk. Wel, ik werd hoe langer hoe slechter, steeds meer bezet met verwarrende gedachten dan ooit. Ik werd heen en weer geslingerd. Wat moest ik doen? De reden, waarom ik God niet kende, was, dat ik niet kon lezen. Deze twee vrouwen zijn zulke goede leerlingen. Zij kunnen boeken lezen. Zij kunnen bidden. Zij hebben zo veel gebeden en ik ken er maar één.

Toen dacht ik, dat ik een nieuw gebed moest hebben. Het oude gebed was niet genoeg. Ik herhaalde het iedere keer weer, maar ik verlangde naar een nieuw gebed. Ik was treurig gesteld. Ik riep tot God om mij een nieuw gebed te leren. Ja, ik vroeg mijn dierbare Vader in de hemel - want Hij was mijn Vader, hoewel ik Hem niet kende - mij een nieuw gebed te leren. Deze woorden kwamen met kracht in mijn gemoed: „Heere, leid mij in de ware kennis van Uw geliefde Zoon”. Ik had nooit gehoord, dat God een Zoon had, toch kwamen deze woorden in mijn hart. Het was het gebed, dat God Zelf mij leerde, niemand anders leerde het mij. Ik hoorde nooit, nooit wat die twee vrouwen mij vertelden. Ik was zo bezet met mijn eigen gedachten, dat ik geen aandacht schonk aan hun woorden. De Heere drukte deze woorden in mijn hart. Ik was er erg verheugd over, dat *hun* God mij onderwezen had. Hij had mijn gebed wat langer gemaakt, want ik bleef nog het Onze Vader opzeggen en voegde er deze woorden aan het einde aan toe. Ik had er nooit behoefte aan er andere woorden aan toe te voegen.

Wel, ik bad dit nieuwe gebed gedurende ongeveer veertien dagen. Op de zondagavond, na die veertien dagen, ging ik met de vrouwen naar de kapel, maar o, in wat voor een vreselijke toestand was ik. Ik dacht dat ik naar de hel ging. Wat voor zin had mijn gebed langer? Ik werd aangepord om niet meer te bidden. Ik dacht, dat ik nooit *hun* God zou leren kennen. Voor ik naar bed ging, zonderde ik me af in de donkere hoek van de kamer en begon ik, zoals ik gewoon was, op mijn manier deze woorden te bidden. Ik dacht, dat ik voelde, dat de duivel mij bij het haar van het hoofd greep. Ik hield me aan de tafel vast. Ik was bang die

nacht te gaan slapen, want ik dacht, dat ik in de hel zou storten. Toen ik op de maandagmorgen aan het ontbijt zat (hoewel ik geen trek in eten had), het was nadat Charles naar zijn werk was gegaan, kwamen deze woorden in mijn gemoed: „Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop, indien iemand Mijn stem zal horen en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen en Ik zal met hem avondmaal houden en hij met Mij.” Openb. 3 : 20. Ik zei: „Dat is de tekst, die de man gisteravond voor zijn preek had.” Ja, dat was zo! Maar ik had dit toen niet gehoord. Nu hoorde ik het toch. Al de woorden kwamen heel duidelijk in mijn hart. O, dacht ik, veronderstel, dat *hun* God aan de deur zou zijn! O, hoe verheugd zou ik opstaan en de deur voor Hem openen. Nu, dacht ik, ik kan nooit ophouden met bidden, zo hadden deze woorden me bemoedigd. Ik ging de ladder op naar mijn slaapkamer en begon te bidden. Ik maakte zoveel lawaai, dat de mensen op straat me hebben kunnen horen. Ik was bang, dat ik mijn kind zou hebben doen schrikken. Ik ging naar beneden en keek naar haar. Zij was nog klein, bezig met haar ontbijt. Ik ging weer naar boven en bleef er niet lang. Ik ging weer naar beneden en maakte de broodzak van het kind gereed en zond haar weg naar school. Ik liet haar de deur uitgaan en sloot en grendelde die.

Toen zei ik met al mijn kracht: „Ik zal nooit deze deur weer openen, voordat ik *hun* God ken.” Ik bedekte de ramen met al de oude vodden, die ik kon vinden: ik kon het licht niet verdragen. Toen ging ik in de donkere hoek op mijn knieën en begon deze zelfde woorden te bidden, die ik steeds gebruikte, altijd weer dezelfde woorden: het Onze Vader en „Heere, leid mij in de ware kennis van Uw geliefde Zoon.” Ik had een gevoel alsof ik het dak over mijn hoofd wilde trekken. Ik ging er aan trekken en trekken met alle ernst. Nu, wie gaf dat sterke roepen in mijn hart? Was het van mezelf? Neen, maar Hij gaf het mij en sterkte mij om te roepen, omdat het Zijn eigen gezegende wil was mij te horen en mij te antwoorden.

Ik gevoelde, dat Hij kwam. Ik kan het niet in woorden uitdrukken. Zo’n wonderlijke tijd. Het is niet te vertellen. Geen woorden kunnen uitdrukken de gevoelens van mijn hart, die ik toen had. Hij deed mij van mijn knieën opstaan. Ik sprong op. Ik kan geen woorden vinden om uit te drukken de wonderlijke belevenissen op dat gezegende ogenblik. Goed, dit is er een gedeelte van. Hij toonde mij al mijn zonden, die ik bedreven had, zelfs van mijn jeugd. Ja, dat stukje rose lint, dat ik voor mijn pop had gestolen, klaagde mij aan. O, Hij toonde mij mijn vreselijke val, hoe ik verdiend had naar de hel te gaan, hoe goddeloos ik was geweest en hoe ik als een duivel op aarde gewandeld had. Hoe ik Hem met mijn zonden vertoornd had.

Mijn zware zonden en mijn walgelijkheid klaagden mij aan. O, Hij vertoonde Zich als een heilige God, zulk een hemels blinkend en heerlijk Wezen. Stel dat Hij op dat ontzaglijk ogenblik tot mij gezegd had: „Ga weg van Mij, gij vervloekte”, Hij zou rechtvaardig zijn geweest en ik zou naar de hel hebben moeten gaan.

O, wat is mijn God heilig. Ik was verloren. Ik wist niet wat ik moest doen, verloren in het wonder, verloren in verwondering. Hij bewaarde mij al die tijd voor verschrikking. Ik was bevreesd geweest, maar toen was ik het niet. Er was iets wat me van verschrikking terug hield. Hij vertelde mij, dat al mijn zonden vergeven waren. Ik had zo’n inwendig gezicht op het lijden van mijn dierbare Verlosser, hoe Hij was gekruisigd, hoe Hij aan het kruis hing voor mij. Hij toonde mij wat ik verdiend had. Hij zeide mij, dat Hij voor die zondeval geleden had. Hij maakte mij duidelijk, dat Hij mij wilde verlossen, omdat het Zijn eigen gezegende wil was om mij zalig te maken. Hij liet mij zien hoe Hij mij had verkoren van voor de grondlegging der wereld. Hij wilde mij genadig zijn, omdat Hij genadig was.

Tot op dat ogenblik wist ik niet wat zonde was, maar Hij liet me zien, wat ze was, hoe zwart, hoe verschrikkelijk. Maar Hij verlost mij, totdat ik overstelpt was, dat ik niet wist wat te doen. Ik kan naar waarheid zeggen dat ik sinds die gezegende ochtend een Zaligmaker en Verlosser heb, ja, Die heb ik. Sedert dat gezegende moment houdt mijn beminde en hemelse Vader mij in Zijn dierbare handen vast en Hijzelf leidt en onderricht mij. Toen ging ik de vensters ontsluiten, ruimde al de vuile vodden op en liet het gezegende licht van de zon binnen, het heerlijk licht, het licht van de Vader. Ik ontgrendelde de deur en opende deze. Ik keek naar buiten. Wat een heerlijk gezicht! Ik zag mijn God in alles, de wolken, die wolken, waar ik zo vaak over in gepeins was geweest. Mijn God was in de wolken. De bomen, de heggen, de velden, de beesten des velds, de vogelen des hemels lieten mij zien, dat ik een God had.

Alles was nieuw voor mij. Ik was ontbonden. Ik was bevrijd. Ja, ik verwonderde er mij nu over. Ik ging naar de deur van de oude Nancy Smith en keek naar binnen. Ik kon niet spreken. Zij zei: „Sukey, wat is er aan de hand?” Ik kon geen antwoord geven. Ik rende weg naar de ander. Ik was in staat om hier wat te vertellen, maar heel weinig. Ik kon geen woorden vinden om de goedheid van God voor mij uit te drukken. Ik verstond nu en geloofde deze woorden: „Gij moet wederom geboren worden”. Deze gezegende staat hield lange tijd stand. Ik gevoelde me het gelukkigste schepsel, de meest verheugde vrouw op aarde. Mijn God stelde mij in staat om van die tijd te breken met al mijn

ijdele vriendinnen. Zij vonden het erg, ja, ik ook, maar mijn hemelse, dierbare Vader riep mij uit hun midden en ik volgde Hem. Ik durfde niet anders te handelen. Ik was kennelijk op een afstand van hen geplaatst. Sinds die gezegende ochtend ben ik een eenzame ziel op aarde geweest. „Een eenzame mus op het dak.” Ik denk veel aan dat vers, het vergezelt me.

Het was niet lang daarna, dat ik de begeerte kreeg om te leren lezen. Ik verlangde het gezegende Woord voor mezelf te lezen. Ik vroeg mijn kleine meid mij de letters te leren. Zij kreeg dan slaap. Daarom gaf ik haar 's avonds tweemaal te eten om haar aan te moedigen. Ondertussen bad ik tot mijn God of Hij haar wilde bekwamen om mij te leren. Zij bracht het zo ver, dat ik dit kon lezen: „God is liefde, God is licht”. Deze woorden werden waar voor mij. Als ik de woorden spelde, kwamen ze in mijn hart. Ik dacht: mijn God is liefde, Hij is licht. Hij kan Zelf mij onderwijzen. Ik verlangde niet meer het onderwijs van Mary. Vanaf die tijd wilde ik zelf mijn Boek nemen en ging ik op mijn knieën en zag op tot mijn hemelse Vader en smeekte Hem mij te onderwijzen. Ik ging de woorden spellen en keek dan omhoog om te weten hoe ik ze uitspreken moest. O, wat ik in die tijden gevoelde! Ik kan geen beschrijving van mijn gevoelens geven, maar ik had dit vaste vertrouwen, dat Hij mij wilde leren Zijn gezegende Boek te lezen en Hij gaf mij onderwijs. Het was verbazend hoe Hij de woorden in mijn gemoed en geheugen indrukte, ja, ik kan naar waarheid zeggen, dat ik van God geleerd ben.

Niet lang daarna verhuisden wij naar Pulverbach, waar we nu wonen. Ik heb moeilijke tijden doorgemaakt en verdriet, grote duisternis en bittere smart leren kennen. Ik ben erg verzocht van satan en geplaagd door de verdorvenheden van mijn eigen hart. O, die vurige pijlen van de boze. Zij hebben mijn ziel geheel en al doorstoken. Ja, ik weet wat zware verzoeken betekenen. Maar in dat alles is mijn God met mij geweest. Hij heeft mij nooit begeven noch verlaten. Neen, Hij heeft nooit geduld, dat ik mijn houvast zou verliezen van die gezegende hoop, de gezegende verzekering, die Hij mij die ochtend gaf, dat Hij mij aangenomen had tot Zijn kind en dat Hij mij zou zalig maken. Het is mijn God, die mij leert wat nuttig is. Hij is het, Die met troost tot mij komt. Hij zendt Zijn Heilige Geest in mijn hart en brengt het lijden van mijn dierbare Verlosser in mijn herinnering. Dan kan ik alles dragen. Dit is het wat mij opbeurt te midden van al mijn verdriet.

Ik was gewoon om naar de kerk te gaan, maar ik kon er geen voordeel in vinden. Zij gooiden me regelmatig van de galerij met boeken en de boerenmensen hadden de gewoonte om van

die galerij af stekelige opmerkingen naar mij beneden te roepen. Ik kon niemand aan mijn zijde krijgen. Daarom verliet ik de kerk. Als ze me op de weg of in het veld ontmoetten waren ze gewoon me op allerlei wijze te bespotten en te doorsteken, maar de Heere was vriendelijk en mijn hart was vol van de goedertierenheid, wanneer dit alles plaats vond. Geprezen zij mijn gezegende Zaligmaker."

Het was tot groot verdriet van Sukey, dat er meer dan twintig jaren verliepen zonder dat haar man iets van deze dingen kon verstaan. Hoewel hij een zeer eenvoudige, eerbare man was, was hij toch een grote Farizeeër. Hij zag de noodzaak niet in van mijn donkere tijden en als ik in de troostvolle genieting van de tegenwoordigheid van de Heere verkeerde, was dit helemaal onzin voor hem. Zo was er altijd die scheiding. Maar dit is de weg, waarop de Heere mij leidt en Hij heeft mij dit doen verstaan. Hij houdt mij met de ene hand omlaag en met de andere heft Hij mij omhoog. Hij kastijdt en slaat mij met de ene hand en sterkt en troost mij met de andere. O, die lieflijke gunstbewijzen van mijn God over mij! Hoe heeft Hij mijn Zaligmaker aan mij geopenbaard! Hij zegent Zijn Woord aan mijn ziel en Hij richt de weg voor mijn aangezicht en zendt Zijn Heilige Geest neder om mij te vertroosten!

Van het eerste ogenblik, dat mijn hemelse Vader mij riep, gevoelde ik, dat Hij een eigen volk op deze aarde had, maar waar deze waren te vinden kon ik niet vertellen. Ik verlangde er naar hen te vinden. Ik dacht, dat ik zou zien, dat zij evenals ik waren onderwezen. Ik ging hen overal zoeken. Ik ging luisteren naar allerlei soorten en voor een poos was ik meegevoerd door sommigen hunner, maar naderhand was ik ontsteld in mijn ziel en kon ik niet het ware genadewerk in hen vinden. Maar mijn hart is verenigd met Gods lieve kinderen, van wie de Heere mij heeft laten zien, dat zij inderdaad van Hem zijn."

3

IN DE JAREN TWINTIG VAN DE NEGENTIENDE EEUW

U kunt zich gemakkelijk voorstellen, dat dit verslag van Sukey's bekering met grote reserve door Matilda's ouders werd ontvangen. Het waren de aanzienlijken en de meer ontwikkelenden, die tot de kerkgangers behoorden, zoals Sukey het zei. Er was een tamelijke verspreiding van Ranters in het land, die hun blijdschap luid uitzongen en mogelijk veronderstelden ze, dat Sukey daarmee was besmet. Maar Matilda bewaarde, evenals Maria in de Evangeliën, deze dingen in haar hart en in de loop der jaren nam ze de een of ander van haar zusters mee om Sukey te bezoeken en met haar te praten.

Echter, het leven was meer dan alleen maar praten en herinneringen opschrijven. Er was dagelijks veel te doen bij een consciëntieuze domineesvrouw. De bezoeken, vermeld in de aantekeningen, waren niet alleen om uit de Bijbel te lezen en tot stichting. De meisjes kwamen in aanraking met ziekten en wanhoop en dood, vaak tot hun groot verdriet, als het een kleine leerling of een ouder veelbelovend kind betrof. Ze waren gewoon eigengemaakte medicijnen volgens het recept van hun moeder te nemen en toe te dienen. De zorgen en vreugden, geboorten en huwelijken in elk gezin hadden de belangstelling in de pastorie. De schommelingen in de kolenmijnen waren altijd een bron van zorg in Pulverbach. Dit was niet het in ontginning zijnde „Zwarte land”. Soms werden de mijnen verkocht en was er geen werk, tot er een andere koper verscheen. Er waren tijden, dat de mannen verder weg gingen, naar Staffordshire of Noord Wales. De vrouwen en kinderen verhongerden bijna, totdat er geld werd gezonden of de mannen terugkeerden.

Ja het leven was in die dagen zorgvol en er was genoeg te bespreken, als de meisjes bezig waren met hun eindeloze naaiwerk en het vermaken van afgedankte kleding voor de armen.

De ontspanningen bestonden in het lezen van boeken, die ze uit papa's bibliotheek mochten lenen, in conversatie en in het ontvangen van de burens voor een kopje thee. Als de dienstboden met hun werk klaar waren mochten zij samen met de oudere schoolkinderen komen en merklappen borduren onder het toezicht van mevrouw Gilpin. Eén ervan bestaat nog, gedateerd in 1820, gemaakt door een meisje, dat met het gezin uit Somerset meekwam.

*„Rebecca Kingwell is mijn naam,
Engeland is mijn natie,
Churton is mijn woonplaats,
En God . . .”*

Maar Rebecca heeft deze regel nooit afgemaakt: „God is mijn Verlossing”. Omstreeks die tijd verliet zij de pastorie en trouwde zij met John Hughes.

Toen haar man in 1829 stierf had zij vijf kinderen. In haar kommervolle leven was ze altijd onder het vriendelijk oog van de pastorie en in haar later leven werd die laatste regel van haar merklap duidelijk in haar vervuld.

In 1816, een jaar na de slag bij Waterloo, trouwde Frances Gilpin, de zesde dochter. Frances was een vriendelijk meisje, met een zachte, teruggetrokken en gevoelige aard. Net als

Matilda schreef ze een kort verslag van haar jeugd. „Vanaf mijn vroegste herinneringen”, zegt zij, „werd ik getrokken om God lief te hebben en van die mensen te houden, van wie ik dacht, dat ze goed waren en godsdienstig, om de Bijbel lief te hebben en alle boeken, waarvan ik dacht, dat ze goed en godsdienstig waren. Ik koos deze om te lezen en zette de andere boeken weg, daar ze mij geen goed deden. Mijn grootste ontspanning was het opzoeken van Bijbelteksten over allerlei onderwerpen en teksten te verzamelen onder verschillende opschriften, om gebeden, belijdenissen en dankzeggingen samen te stellen. Ik vond genoeg in dit werk en zag het niet als een opgave. Ik was onaangenaam verrast en bedroefd, als ik mijn gedachten er niet bij kon houden, terwijl ik bad en over geestelijke dingen na wilden denken.”

„Toen ik ongeveer twintig was schreef ik veel op, gedeeltelijk als smeekbeden. Ik was erg met deze aantekeningen ingenomen en dacht, dat een ieder die ze las, ze ook zou waarderen. Maar er kwam een grote vrees over mij, dat het allemaal hoogmoed van mij was om te schrijven en er zo ingenomen mee te zijn, waardoor ik geen rustig geweten had, totdat ik ze tenslotte met grote tegenzin verscheurde. Dit bevredigde mijn geweten voor een poos, maar ik wist niet dat mijn hoogmoed bleef.”

Kort voor haar huwelijk vielen deze woorden met een soort van vrees en waarschuwing in haar hart - Psalm 81:9, 10 - : „Mijn volk, zeide Ik, hoor toe en Ik zal onder u betuigen, Israël, of gij naar Mij hoordet! Er zal onder u geen uitlands God wezen en gij zult u voor geen vreemde god nederbuigen”. Ze kon de betekenis van deze woorden niet begrijpen, die zich echter in de loop der jaren nu en dan levendig herhaalden en uiteindelijk zag ze duidelijk de verklaring en de betekenis van deze woorden, die zo lang in haar hart verborgen waren gebleven. Haar man was Ds. John Benson, M. A. van Bridgenorth in Salop, een weduwnaar, die tien jaar ouder was dan zij en ten minste één kind had. Haar huwelijk was voor haar zusters een zaak van nieuwe belangstelling en we lezen al gauw, dat de een of ander haar bezoekt. Mr. Benson was gedurende enige jaren hulp-predikant van Upton Magna bij Shrewsbury. De predikant van die mooie kerk was ook heer van de heerlijkheid en zijn hulp-predikanten moesten bij hem in het grote huis, genaamd Downton, wonen. Vandaar kon Frances aan de horizon de heuvels van thuis, de Longmynd, zien en haar zusters konden overkomen om een fijne zomerdag bij haar door te brengen. Het is een prachtig gedeelte van het dal Severn, met de Haughmondheuvel daarachter verrijzend en aan de linkerkant de Wrekin. De eerste zoon van Frances werd in Downton

geboren in 1819. Ze had drie zonen voordat ze in 1825 naar het zuiden vertrok.

Mercy en Jane beschrijven een aangenaam bezoek aan Downton in 1824. Mercy wordt beschreven als zeer lief en beminnelijk in alle levensomstandigheden, maar haar aantekenenboek onthult, dat ze niet altijd even gelukkig was in het binnenste van haar hart. Toen ze pas ongeveer tien jaar oud was, werd ze door twijfel over het bestaan van God aangevallen. „Ook al was ik maar een kind”, zegt ze, „en van een vrolijke en tevreden aard, kan ik mij herinneren, hoe deze gedachten mij benauwden. Inwendig dacht ik (zoals Sukey) ik heb iets nodig, waardoor ik zekerheid verkrijg omtrent de waarheid van alles wat ik hoor over God en hemelse dingen. Toen ik opgroeide toonde ik veel liefde voor de Bijbel en de godsdienst. Ik leerde veel Bijbel-gedeelten uit mijn hoofd opzeggen. Ik bezocht de armen en schonk veel aandacht aan mijn school. Hierdoor kreeg ik de gedaante van een gelovig persoon. Hoogmoed, ijdelheid en eigendunk kwamen al gauw in mijn hart. Toch weet ik, dat er ook toen nog een stille, zachte stem was, die tot me sprak. Er was nog steeds iets in de godsdienst waar ik niets van wist. Als ik iemand over Gods innerlijke leiding hoorde spreken, raakte het onmiddellijk mijn hart. Ik zei: „dat is **ware** godsdienst, dat is wat ik mis”.

„Eens of tweemaal vertelde mijn zuster Matilda mij van de leidingen des Heeren met haar. O, hoe kon ik er naar verlangen, dat ik die stem van de Heere mocht horen en kennen. Ook de ervaring van een arme kreupele, die ik in Leeds ontmoette, trof mijn gemoed. Maar ik vond geen rust.”

Mercy werd, evenals Matilda, bemoedigd door de omgang met Sukey. Ze zegt: „De uitwendige getuige, die de Heere behaagde mij te schenken, terwijl ik nog geen inwendige getuige had was een arme vrouw, die in onze gemeente kwam wonen. Ik voelde, dat haar ervaring de waarheid van de Bijbel wondervol naar voren bracht. Het bevestigde in mijn ziel alles wat ik al jaren zo zeker gevoeld had, zoals iemand die van God geleerd is. Ik ging haar vaak opzoeken en kwam maar zelden terug, zonder dat mijn geloof gesterkt en mijn hoop bemoedigd was, mijn eigen blindheid en onkunde aangaande de dingen van God mij duidelijker getoond waren en een groeiend verlangen in mij was om net als zij van God geleerd te worden.”

Het moet Sukey voldoening gegeven hebben om de dochters van de predikant in haar eenvoudige huisje te ontvangen. Ze had evenmin als zij een geestelijke leider in die dagen. Ieder werd afzonderlijk en van boven onderwezen. Toch blijkt uit gezegden van Sukey, die later opgenomen werden, dat zij een

instinctief gevoel had voor de kinderen van God. „Je praat erover, dat ik tegen anderen spreek,” zegt ze. „Zo'n soort vrouw ben ik - ik kan niets zeggen, totdat Jezus komt en de woorden in mijn mond geeft. Dan spreek ik - o ja, dan kan ik spreken. Als de Heere mij gebiedt, kan ik tot deze en gene spreken en wat ik spreek is naar mijn eigen ondervinding. Als ik de vrijheid van God uit de hemel krijg, vertel ik hun de waarheid. Dan kan ik gaan, ik kan gaan zonder voor iemand bang te zijn. Ik vrees geen mens. Ik verlang niets anders dan vrijheid van de Heere. Sommigen zijn zwak, ze zijn moe, voortgedreven, aldoor zoekend. Ze kunnen de weg niet vinden, worden heen en weer geslingerd, heen en weer. Ze beven, ze bidden, ze denken, dat God hen niet hoort. Ze denken, dat er geen God is. O, ze zijn in een verschrikkelijk benarde staat. Dit zijn ze over wie ik spreek. O, hoe houd ik van hen. Ik heb smart over hen, ik treur voor hen, ik bid voor hen, ik smee mijn God hen om Zijns lieven Naams wil genadig te zijn. Onder het bidden voor hen ontvang ik grote kracht van de Heere. Mijn Jezus vertelt mij, dat er niet één verloren zal gaan. Hij zal hen allen op Zijn tijd tot Zich brengen. Hij zal de Zijnen nooit vergeten.”

Wat geeft dit de gevoelens van Mercy opmerkelijk weer! Dit is het wat ze schrijft:

„Sinds die tijd sprak ik met niemand meer over de godsdienst, in de gedachte hen goed te doen. Ik bezocht nog steeds de armen en las hen uit de Bijbel voor, maar zei tegen mezelf: het is niet goed om over deze dingen te spreken als je ze zelf niet beleeft; ik geloof, dat er een tijd zal komen, dat ik de waarheid zal kennen en dan zal ik kunnen spreken uit de volheid van mijn hart en vertellen, wat ik gezien en gehoord heb. Ook kon ik in deze tijd de Bijbel niet zo gedurig voor mezelf lezen als ik gedaan had, noch godsdienstige oefeningen houden. O zo vaak, als ik met dit doel naar mijn kamer ging, voelde ik mezelf helemaal onbekwaam om te lezen of te bidden.

In het jaar 1823 ging ik met een paar vriendinnen naar Wales, en hier voelde ik me zo leeg en onnut, dat ik me graag met de waardeloze prullen en schatten van deze wereld had gevuld. Maar er was nog steeds iets, dat mij er van weerhield, al was ik er in mijn gedachten druk mee bezig. Ik herinner me, dat ik, toen ik op het strand wandelde en naar het bruisen van de golven luisterde, een akelig leeg gevoel in mijn hart had en zuchtte, omdat ik niet wist hoe het te bevredigen.

Tegen het einde van het jaar 1824 vermeerderde mijn droefheid, tot ik op een dag tot mezelf zei: ik zal tot de Heere gaan bidden om mij verlichting te geven, misschien wil Hij het doen. Ik ging naar mijn kamer en viel op mijn knieën neer (ik

weet de plek nog) en stortte mijn hart uit voor Hem, Die ik nog niet kende, maar van Wie ik geloofde, dat Hij is, „een Sterkte den nooddruftige, als hem bange was, een Toevlucht tegen de vloed, een Schaduw tegen de hitte”. O, met welk een teder mededogen kalmeerde Hij toen mijn verontrust gemoed en gaf Hij mij verlichting!”

Omtrent die tijd ging ze naar Downton om een poosje bij Frances te logeren en dit was heel wat anders dan haar troosteloos verblijf aan de zeekust van Wales. „Hier”, schrijft ze, „verklaarde de Heere mij Zijn liefde. De herinnering aan Zijn genade was veel in mijn gedachten. Hoe dierbaar waren sommige Psalmen voor mij, vooral de 23e, de 27e, de 34e, de 116e en de 103e, ook het laatste gedeelte van Jesaja 40. Ik las ze keer op keer en herhaalde ze de hele dag, en gevoelde de toepassing op mezelf. De Bijbel kreeg zoveel waarde voor me, dat het mijn grootste genoegen was er alleen mee te zijn. Het was gedurende mijn verblijf daar, dat mijn zuster Jane mij kwam bezoeken en mij vertelde, wat zij in Leeds ondervonden had.”

Jane en Mercy waren dikke vriendinnen, al was Jane anders van karakter dan de „lieve” Mercy. Jane was kritisch, intelligent en kon gauw opvliegen. Maar zij had ook met wanhopige gedachten geworsteld, voordat ze de alles overtreffende heerlijkheid ondervond en naar Mercy kwam om daarvan te vertellen. Ze was vier en twintig en ze was op bezoek geweest bij een zuster van haar moeder, mevrouw Joseph Fawcett, uit Leeds. Waar ze verwachtte gelukkig te zijn, was ze ongelukkig. Haar angsten rezen tot zulk een hoogte, dat ze niet durfde te bidden. „O”, dacht ze, „als ik maar wist, dat de Heere nog gedachten des vredes en niet des kwaads over me had, dan zou ik voldaan zijn”. Nadat ik op een nacht lang op mijn knieën gebleven was, zonder maar één smeekbede te uiten, stond ik op om een droge zakdoek te pakken, want die ik bij me had was nat van tranen. Terwijl ik bij de lade stond, bracht Hij, Die goed wist hoe mijn geval te behartigen, voor mijn aandacht: „Waarvoor is Christus gestorven, waarvoor heeft Hij geleden?” Ik viel weer op mijn knieën neer en zei: „O, Heere, gedenk die dag - die dag toen de Zaligmaker aan het kruis hing! Gedenk die dag!”

Ik stond weer op, maar met een volle, vaste en volkomen overtuiging, dat ik nu voor het eerst in mijn leven een gebed opgezonden had, dat zeker zou worden beantwoord. Terwijl ik bij mezelf overlegde, wat deze dingen konden betekenen, leek het alsof er een grote berg voor mij stond, waar ik over heen moest. Ik was zeer verontrust en zag geen uitkomst. Ik zei: „Heere, help mij of ik verga”. Onmiddellijk kwam Hij nader en zei: „Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn, en

door de rivieren, zij zullen u niet overstromen”.

De volgende dag, 11 juni 1823, -in haar latere leven haalde zij deze datum vaak aan- toen mijn tante Fawcett deze woorden las: „Want Ik weet de gedachten, die Ik over u denk, spreekt de HEERE, gedachten des vredes en niet des kwaads, dat Ik u geve het einde en de verwachting” (Neen, ik kan het nooit vergeten.) zag ik een zee van onpeilbare liefde voor me en ik geloofde en ik gevoelde de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat. Dit was op een donderdag en de volgende zondag werd dit gedeelte van het evangelie werkelijkheid voor mij: „Alzo zeg Ik ulieden, is er blijdschap voor de engelen Gods over één zondaar, die zich bekeert”. In diezelfde tijd gevoelde ik wat ik nog nooit eerder in deze woorden gevoeld had: Zingt de Heere een nieuw lied, want Hij heeft wonderen gedaan; Zijn rechterhand en de arm Zijner heiligheid heeft Hem heil gegeven.” Ik zei: „Heere, Gij hebt Zelf de overwinning over mijn hart verkregen. Gij zijt sterker dan ik en hebt overwonnen. En op die dag heb ik een lofzang gezongen.”

Dit was de ervaring van Jane en de zusters vonden het heerlijk om er met elkaar over te spreken. Mercy zei: „Het greep mij erg aan en bevestigde mij meer en meer in het geloof van Gods inwendig onderwijs; en het versterkte ook mijn hoop met betrekking tot mezelf, vooral als ik er een weinig gevoel van had, dat Hij begonnen was mijn ziel te onderwijzen. Kort daarna keerde ik naar huis terug. Ik bleef voor een poos de verkwikkende vertroosting van de Heere in mijn ziel gevoelen, maar langzaamaan raakte ik die kwijt.”

In 1825 werd Mr. Benson aangewezen als predikant van Norton-sub-Hamdon in Somerset en moest Frances Shropshire verlaten, om het gedurende bijna veertig jaar niet weer te zien. Het was nu een grotere onderneming voor de zusters om haar te gaan bezoeken en als ze gingen bleven ze omstreeks een jaar. Mercy was de eerste, die er heen ging, in 1826. Ze nam spontaan deel aan het godsdienstige leven, zoals dat van de dames uit de pastorie verwacht werd. „Ik ging mijn eigen gang”, zegt ze, „en daar ik hoog steeg in mijn achting en in die van anderen, maakte ik een groot uitwendig vertoon van godsdienst. Ik was bezig, zoals ik dacht, om te proberen zondaren van de dwaling van hun weg af te brengen, en bemerkte niet, dat nog steeds leugens mij omringden en een bedrogen hart mij afleidde.”

Dan schrijft ze weer: „Mijn ideeën over godsdienst waren erg verheven. Ik probeerde mezelf wijs te maken, dat de zegeningen, die aan de godvruchtigen gegeven waren, zoals beschreven is in de 91e Psalm en op andere plaatsen, mij gegeven waren, maar op dit punt kon ik nooit voldaan zijn. De

godsdienst, waar ik overal van hoorde, gaf me helemaal geen voldoening, alhoewel hij uiterlijk dezelfde was als mijn eigen godsdienst."

Van Jane moet gezegd worden: „De kracht van de ondervinding in Leeds nam af en zij raakte in de war omtrent de waarde van het onderwijs, dat ze ontvangen had. Gedurende enige jaren wandelde zij in het licht van de vonken, die zijzelf ontstoken had en ging zij op in een uitwendig belijden van de godsdienst. De gladde oppervlakte hiervan werd echter dikwijls gerimpeld door een tegenstrijdig gedrag. De verzoeking tot hoogmoed en boosheid hadden vaak de overhand over haar.

Matilda schrijft over deze jaren: „Ik wist nog niet, dat de zonde die in mij is tot het einde zal blijven. Te midden van mijn duisternis raakte de Heere heel vaak mijn hart aan, door het lezen van Zijn Woord, en toonde Hij mij Zijn barmhartigheid, zeggende: „Vrees niet, Ik zal met u zijn, zoals Ik gezegd heb". En toch verdronk ik dat alles keer op keer in ongelooft, in de gedachte, dat het toch niet echt waar kon zijn. Zo dwaalde ik van Hem af, hoewel Hij mij leidde in een weg, die ik niet kende en Hij onderhield het zuchten in mijn hart en het opzien tot Hem". In 1828 stierf Charlotte, de vijfde dochter. Zij en Matilda waren geestelijk altijd zeer nauw aan elkaar verbonden geweest en „sinds enige jaren voor haar dood wist zij, wat het was werkelijke gemeenschap met God te hebben".

Mercy is het, die iets van het einde van Charlotte opgeschreven heeft en zij begon met in alle oprechtheid te zeggen: „Ik was in mijn hart zo met de wereldse dingen bezig, dat het mij ergerde als ik voor Charlotte zorgde of bij haar zat en zij sprak over eeuwige dingen en als ik er onder uit kon komen was ik blij. Maar mijn geweten liet mij niet met rust. Drie weken voor haar dood gaf ik mezelf over om aldor bij haar te zijn en het behaagde de Heere door een paar woorden, die zij sprak, in mijn hart te fluisteren.

Op een dag, toen ik vele uren naast haar gezeten had en zij lange tijd stil geweest was, zei ze met een erg zachte stem, maar duidelijk op een toon van verrukking: „Ik heb het verkregen". Ik vroeg haar: „Wat heb je verkregen?" Zij antwoorde: „O, vraag me niets, *dat is mijn geheim*". Toen vroeg ze of ik een Bijbeltekst voor haar wilde nazeggen. Ik citeerde: Mijn Liefste is mijn en ik de Zijne - Hij draagt de Banier boven tienduizend en al wat aan Hem is, is gans begerlijk. Ik weet, wat ik toen gevoelde, want die bijzondere overtuiging, die de Heere in mijn jeugd ingeprent had (dat er werkelijk in de godsdienst iets te verkrijgen was), was niet weggenomen, ondanks al mijn dwaasheid. En nu ik deze waarheid door mijn zuster hoorde

uitspreken, sprong mijn hart op. Ik hield haar woorden bij me en dacht: als ze weer een beetje spreken kan, vraag ik haar hier wel over.

Een paar dagen later zei ik tegen haar: „Lieve!ing, wil je mij één belofte, die voor jou vervuld is, vertellen?” Ze zei: „Ja, ik zal je vertellen, maar het is mijn geheim. Ik weet niet of ik je mijn geheim wel zal mogen vertellen. Misschien vertel ik er een gedeelte van. De belofte, die voor mij in vervulling is gegaan, is deze: *Ik ben uw Man*. Je weet, dat in de tekst staat: „Uw makker is uw Man”, maar ik had het zo: *Ik ben uw Man*. Toen voegde ze er aan toe: Ik vroeg je een tekst op te zeggen en jij sprak: „Mijn Liefste is mijn en ik de Zijne”. Je zei ook: „Hij draagt de Banier boven tienduizend en al wat aan Hem is, is gans begeerlijk” en het vers waarmee ik je liet stoppen was, toen je Johannes 21 las: „ja, Heere, Gij weet, dat ik U liefheb”. Ze vervolgde: „Ja, mijn Liefste is mijn en ik de Zijne. Gij zijt de mijne, ik zal niet beschaamd worden. Maar, Mercy, dit is niet mijn gehele geheim. Ik kan je niet alles vertellen.”

Toen zei ik: „Charlotte, deze teksten zijn ook voor jou in vervulling gegaan: „De verborgenheid des Heeren is voor degenen, die Hem vrezen” en „Ik zal hem geven een witte keursteen en op de keursteen een nieuwe naam geschreven, welke niemand kent dan die hem ontvangt”, waarop ze met grote nadruk zei: „Ja zeker”.

Enige uren voor haar dood zei ze, vanwege de benauwdheid met grote moeite: „Is dit sterven?” Omhoog ziende, voegde ze er aan toe: „Mijn Heere en mijn God”. Ze was vijf en dertig jaar oud.”

Het jaar 1826 werd door Sukey Harley herdacht als het jaar, waarin haar huisje afbrandde. Voordat ze naar Brom Hill, vlakbij Wrentnall, verhuisde is ze waarschijnlijk een paar maal verhuisd. Het huisje, dat afgebrand is, werd beschreven als „een eenzaam huisje: niemand woonde er dichterbij dan een halve mijl, behalve dan de man, die in de andere helft ervan woonde”. Dit tragisch gebeuren is in Sukey's eigen woorden beschreven.

„Het was zondagmorgen. Ik was alleen thuis; mijn man en kind waren naar de kerk toe. Ik was zwak van lichaam en verslagen van geest. Mijn zware zonden drukten mij op het hart. Mijn Zaligmaker had Zijn aangezicht verborgen. Mijn zondig hart en de listige duivel waren het enige gezelschap, dat ik had; we waren samen in het huis opgesloten. Hij vertelde mij, dat mijn God mij geheel verlaten had en dat mijn gezegende Jezus Zijn aangezicht voor altijd van mij verborgen had. Hij zei, dat ik nooit een kind van God geweest was, dat ik al die jaren in een

waanvoorstelling geleefd had, dat mijn zonden te groot waren om vergeven te worden, dat ik tegen de vergeving gezondigd had, dat de rechtvaardige en heilige God mij nooit Zijn kind zou noemen en allerlei andere dingen gaf hij mij in het hart. Een van die dingen, die hij zei, was, dat als het maart werd met zijn krachtige winden, het huis omver geblazen zou worden en ik in de hel zou storten. Wel, hij had de overhand over mij en ik werd zwaar beproefd in mijn ziel. Ik wist niet één woord te antwoorden, want ik voelde me zo vervloekt. O, in welk een treurige staat was ik op die troosteloze morgen! Ik dacht: „Wel, wat een zaak is dit! Is het waar? Heb ik al die jaren in een waanvoorstelling geleefd?” Juist toen ik dit dacht, rook ik een brandlucht. Het huis vulde zich met rook en ik zei: „Wat, staat het huis in brand?” Ik was zo zwak en uitgeleerd, dat ik ternauwernood naar de deur kon kruipen. Ik keek naar buiten en zag, dat het dak van mijn huis in brand stond. Nu triumfeerde de duivel. Hij vertelde mij en hij maakte, dat ik het bijna ook geloofde, dat dit nooit gebeurd zou zijn, als ik een kind van God was geweest. Wat, zei hij, denk je niet, dat God een van Zijn eigen kinderen zou beschermen? Jij bent er geen van Hem. Je hebt al die jaren in een verbeelding geleefd.

Ik stond op het pad en bleef naar mijn brandende huisje kijken, maar van die dag af tot nu toe kan ik de dodelijke krankheid, de vreselijke angst, die mijn ziel van binnen aangreep, niet beschrijven. O, het is te vreselijk om er over te spreken. Ik geloofde de leugens van de duivel en hield het als een waar teken en zeker bewijs, dat ik in al mijn gezegende verwachtingen bedrogen was en dat ik nooit onder de ware verkoren kinderen Gods gevonden zou worden. Terwijl ik naar het vuur keek, riep ik met een buitengewoon bittere schreeuw uit: „Ik ben verloren, voor eeuwig verloren!”

Was het mijn woning, waarover ik treurde? Neen, maar het was, omdat ik dacht, dat al mijn hemelse schatten verloren waren. Toen viel ik op de met gras begroeide glooiing voor mijn brandende huis neer. Ik had geen kracht om zelf te proberen iets te redden of hulp te roepen. En om het brandende huis binnen te gaan, dat durfde ik niet. Ik dacht, dat de vlammen klaar stonden om mij te verslinden en ik was de schuldigste ellendeling; mijn zonden, mijn zwarte zonden stonden klaar om mij te verslinden. Ik bleef mijn treurige staat beklagen. Wat, zei ik, is het waar? Ben ik al die jaren in een waanvoorstelling geweest? Is mijn gezegende hoop tenslotte op niets uitgelopen? Is mijn dierbare Zaligmaker voor goed weggegaan? Zal Hij Zijn gunst aan mij niet meer tonen? Zal Hij niet langer mijn Vader, mijn Verlosser zijn? O, wat moet ik doen? Toen ging ik bedenken,

welk een gezegend vertrouwen ik in Hem had gehad en hoe ik dacht, dat Hij Zelf mij verteld had, dat ik Zijn kind zou zijn en dat Hij mij zou zalig maken en een Vader voor mij zou zijn en een almachtige Verlosser. Toen ging ik bedenken, hoe ik in Hem geroemd had en hoe ik overal aan de hele wereld verkondigd had, dat ik een Zaligmaker en een God had; en nu dacht ik; is alles hierop uitgelopen? Wat, is al mijn hoop vergaan? Toen ging ik bedenken, welke gezegende dingen Hij voor mij gedaan had. Wel, zei ik tot mezelf, ik dacht, dat het Hem behaagd had Zijn Naam in mij te openbaren en mij onderwijs te geven om Zijn Woord te lezen en Hem mijn Zaligmaker te noemen en nu zou alles een waanvoorstelling geweest zijn? Hoe kan dat nu? Heeft Hij mij niet tot Hem leren bidden? En heeft Hij niet keer op keer Zijn Woord aan mijn hart gezegend? Was Hij het dan niet Zelf, Die mij Zijn Woord leerde lezen? Ik dacht, dat Hij het was. Ik dacht, dat Hij al deze dingen voor mij gedaan had en zou Hij mij nu gaan verlaten? O, mijn vreselijke staat, mijn zonden, mijn zware zonden, mijn zwarte zonden! O, hierdoor komt het, hierdoor komt het. Ik riep uit, gelijk David, ja ik brulde in de onrust van mijn ziel.

Ik vermoed, dat als er iemand langs gekomen was en mij daar in het gras had zien liggen en mijn huis in brand, hij mij voor een wanhopige dwaas verklaard zou hebben en dat was ik, een dwaas van de duivel. Maar wat hadden zij daarvan kunnen weten?

Wel, ik bleef aan het schreeuwen en jammeren en het beklagen van mezelf. Ik durfde bijna niet tot God op te zien om hulp. Ik dacht, dat Hij helemaal weggegaan was, ik vreesde haast, voor altijd. Mijn zonden hadden Zijn genade van mij verborgen en de satan vertelde, dat mijn hoop voor goed verloren was; alles was verloren. Ach, maar het was toch niet verloren; dat was een leugen! De gezegende en genadige God was in de hemel, Hij hoorde mijn treurig geschrei. Zijn heilige en glorierijke Naam zij voor eeuwig gezegend, Hij hoorde mijn treurig geschrei, Hij zag mijn tranen. Hij had op Zijn eigen tijd medelijden met mij. Hij kwam tot mijn verlossing. Hij haastte Zich tot mijn ziel. Hij bestrafte de verzoeker. Toen was de duivel verdwenen. De gezegende Jezus dreef hem in een ogenblik op de vlucht en de gezegende Jezus nam bezit van mijn bedroefde ziel.

Hij veranderde mijn zware verdriet in vreugde. Hij verzekerde mij keer op keer, dat Hij mijn Zaligmaker *was* en mijn Bevrijder en dat Hij mij niet zou begeven noch verlaten. Ik voelde, dat Zijn dierbare bloed genoeg was om al mijn zonden weg te wassen en mijn ziel verheugde zich in God, mijn Zaligmaker.

Hij sterkte mij wonderbaar. Het is onmogelijk voor mij om de verwonderlijke verandering, die Hij in mij teweeg bracht, recht te beschrijven. Ik, die zo zwak was, zo uitgeteerd, dat ik amper in staat was om uit het huis te kruipen en mezelf op het gras neer te werpen, was in één ogenblik gesterkt en bezielde en vervuld met alles wat ik nodig had. Toen stormde ik mijn brandende woning binnen, ik maakte me geen zorg om de vlammen noch om de vallende balken of stukken hout, zelfs niet om de duivel, mijn dodelijke vijand, want mijn Zaligmaker was bij mij, Hij was mijn verweer. O, ik was zo veilig. Ik voelde me zo veilig in Hem. Hij en ik waren samen alleen in het brandende huis.

Het eerste, wat ik pakte was mijn doos met boeken, waar mijn dierbare Bijbel in zat, en wierp die uit het raam de tuin in; toen ging ik naar boven en pakte het vat op, waar het spek in zat. Ik had die week een varken ingezouten. Het was zoveel, dat twee mannen het maar net naar beneden hadden kunnen dragen. De zijden spek en de hammen lagen samen in het vat. Ik pakte het op met de kracht, die God mij gegeven had en met Zijn hulp droeg ik het naar beneden, het huis uit en zette het in de tuin neer. Toen ging ik de klok halen en bracht die naar buiten, met gewichten en al. Toen ging ik weer naar boven en begon het beddegoed naar buiten te gooien en daarop begon ik het ledikant uit elkaar te schroeven. Terwijl ik dit aan het doen was, kwam John Merrick, die de vlammen van verre gezien had, buiten adem aanhollen om mij te helpen. Arme man, hij wrong zich de handen samen en maakte zo'n drukte. O, Sukey, Sukey, wat ziet dat er lelijk uit. Hoe kwam dit? Wat zal ik doen? O, arme man, als hij het maar had kunnen begrijpen, maar al had ik het hem verteld, hij zou het toch niet hebben begrepen. Voor mij zag het er niet zo lelijk uit, want hierin gevoelde ik de liefdevolle weldadigheden van God aan mij onwaardige. We kregen al gauw het ledikant beneden. Toen ging John naar de hoekkast; daarin stonden drie koppen met schotels en allerlei serviesgoed en een kleine kan met melk, die ik 's morgens gekregen had. Er was geen tijd om iets uit de kast te nemen, maar John rukte die met geweldige kracht los, terwijl hij haken en spijkers en al mee uit de muur trok. Net toen hij dit gedaan had, kwam er een stroom van mensen aan, die zich naar ons toe haastte. Zij hadden de vlammen van verre gezien, toen ze uit de kerk kwamen en mannen, vrouwen en kinderen haastten zich in een menigte naar de plaats. Toen had ik genoeg helpers. Ach, maar het was de Heere, Die dit alles voor mij gedaan had. Hij had mij die zoete troost in mijn ziel gegeven; wat zou mij zo goed gedaan hebben als dit?

We kregen het huis al gauw leeg. Niemand durfde een poging

te doen om iets uit het huis van John Morgan te redden, want het vuur was aan zijn kant van het huis begonnen; de vlammen waren al hoog geklommen, toen de brand ontdekt werd. De mensen waren het daar allemaal over eens.

Ik verloor één kleine driepotige tafel, die ik aan hem geleend had. Behalve deze werd er niets van al mijn spullen gemist. Dit was zoals de Heere het wilde hebben. Het was alles Zijn werk. Ik wist amper waar ik was al die tijd, terwijl ik bezig was mijn boeltje te redden. O, mijn ziel was verheugd in God mijn Zaligmaker. Ik was helemaal buiten mezelf in het overdenken van Zijn wonderlijke liefde voor mij, onwaardige, zwarte, verdorven, helwaardige zondares.

Toen al de spullen uit het huis waren en het dak instortte en de vlammen opstegen en de rook, keek ik op en verwonderde mij. Het was een vreselijk gezicht te denken, wat ik door mijn zonden verdiend had en welk een verlossing de Heere mij gebracht had. Mijn ziel had op het punt gestaan om in de diepste hel te vallen en Hij strekte Zijn hand uit en rukte mij uit, zodat ik niet verbrandde. Wat een grote verlossing zond Hij mij in dat donkere uur! Ik kon niet aan mijn uitgeteerde lichaam denken, maar nu zorgde Hij daarvoor en redde voor mij die wereldse dingen, waar ik in dat donkere uur geen aandacht aan kon schenken. Loof de Heere, o mijn ziel!

Toen de mensen al de spullen zagen, die ik alleen naar buiten gedragen had, verbaasden zij zich. Er waren nog veel meer dingen dan hier opgenoemd zijn. Ik kan het mij niet allemaal meer herinneren, de broden, het varkensvlees, een hele zak met bloem, ik heb het allemaal uit het huis gehaald, hoe en op welke manier zou ik niet kunnen zeggen, maar dit weet ik wel, dat ik, toen ik de hopen spullen zag, die ik zelf naar buiten gebracht had, me daar zeer over verwonderde en de mensen ook. Maar, Sukey, zeiden ze, jij hebt *dat* toch nooit naar buiten gebracht, je hebt *dit* toch nooit gedragen? Wat, jij helemaal alleen? Neen, neen (Ik zou dat wel tegen hen gezegd hebben, maar ze zouden mij niet begrepen hebben), deed *ik* het? Neen, het was mijn God. Hij droeg die dingen voor mij. Dat weet ik, want ik had niet de minste kracht, totdat hij die wonderbare kracht in mijn ziel zond, ja, en ook in mijn lichaam. Zo, hierdoor weet ik, dat het Zijn werk is. Ik was geheel buiten mezelf geheven door de overvloed van vertroosting, die in mijn ziel was gevloeid, doordat Hij die gezegende en hemelse dingen weer vernieuwde, waarvan ik dacht, dat ze voor altijd verdwenen waren. Ik dacht niet aan mijn lichaam of aan andere goederen in al die tijd, dat ik bezig was om mijn boeltje naar buiten te dragen. Waarlijk, het was de Heere, Die mij in het midden van

de vlammen in het leven hield. Ja, Hij hield mij in het leven en gaf mij leven, beide lichamelijk en geestelijk; zo zeg ik: „Hem zij al de eer.”

Toen ik bij de hoekkast kwam was er geen kop beschadigd noch iets gebroken of enigszins benadeeld. En daar stond de kan met melk op de plank, nog precies zoals ik die er 's morgens neergezet had, er was niet één druppel, zelfs niet één, gemorst op de plank. Wel, hoe kwamen bij het zien van deze kan met melk Zijn weldadigheden opnieuw in mijn gedachten, te denken, dat Hij Zijn hand uit zou strekken om mijn kan met melk te sparen? En al de mensen zagen het en verwonderden zich er over. Maar ik, ik wist hoe het kwam: het was het werk van de gezegende Heere om mijn ziel te onderwijzen omtrent zijn tedere weldadigheden.

Wel, de mensen gingen een wagen halen en zetten de spullen daarop, en zij werden naar Star Coppice gebracht, waar mijn zuster Winny Roberts woonde, maar ik ging zelf naar Churton Square. De oude Mat Spencer vroeg mij in haar woning en haalde een pan met water om mij te wassen. Ik was geheel en al roet en zwart en rook. Mr. Charles en Mr. Bernard kwamen mij opzoeken. Mr. Bernard zei op treurige toon tegen me: „Sukey, waar zal je woning nu wezen? Je hebt geen huis meer!” O, hoe vaak moet ik aan deze woorden denken: „Je hebt geen huis meer”. Maar mijn huis is in de hemel, ja waarlijk!”

4

DE JONGE MANNEN VAN CAMBRIDGE

„Mr. Bernard?” Ja, de kleine jongen, die op vier-jarige leeftijd in Pulverbach aankwam, is nu Mr. Bernard, een jongeman van drie en twintig jaar, klaar om in mei van hetzelfde jaar bevestigd te worden als diaken in de St. Mary-le-Bone kerk in Londen. Evenals zijn vader en zijn grootvader had hij een M.A. graad behaald in Cambridge. In de ogen van de familie was hij in de plaats gekomen van hun geliefde William, die daar gestorven was. O, wat moet dit van groot belang voor Matilda zijn geweest. De familie was bekend met de omgeving van Cambridge. Hun oom, professor William Farish, was daar nog

steeds en Ds. Charles Simeon was nog predikant van de Trinity kerk.

De invloed, ja het hele leven van Charles Simeon had een krachtig stempel op de theologische scholen in Cambridge gezet. Zijn naam was wijd en zijd bekend en geëerd. Hij was ondertussen te boven gekomen de jaren van vervolging van de kant van studenten en gezagsdragers om de getrouwheid, waarmee hij het evangelie in al zijn volheid preekte. Hij zei tegen zichzelf: „Ik herinner me de tijd, dat ik erg verrast was als een collega van mijn eigen school het waagde gedurende een kwartier of een uur met mij te wandelen op het gazon vóór de Clare Hall, en gedurende vele jaren nadat ik predikant geworden was, was ik iemand over wie men zich verwonderde, omdat er zo weinigen waren, die enig belang in ware godsdienst stelden”. „Een paar invloedrijke mannen”, zegt Dr. Moule, „waren het van het begin af in wezen met hem eens, vooral Isaac Milner van Queens’ en William Farish van Magdalene. Farish, de „Senior Wrangler van 1778”, een zeer vriendelijke man, maar met een standvastige overtuiging, was een bekwaam student in de natuurkunde en werd „Jacksonian” professor in 1813.” (Een van zijn vroegere studenten vertelt het volgende verhaal: Farish was ondervraagd door een vroegere parlementaire commissie voor de spoorwegen. Hij gaf als zijn mening, dat stoomtreinen wel 60 mijl per uur konden rijden, maar dat 30 mijl per uur een beter tempo was. Men stelde hem geen vragen meer. Hij hoorde later, dat de commissie in het geheim eenstemmig gekomen was tot de uitspraak van gekrenkte geestvermogens!)

Professor Farish bleef zijn hele leven een intieme vriend van Simeon. We zien, dat Simeon in 1815 de familie Farish in Scaleby Castle nabij Carlisle bezoekt, waar Margaret, Mercy en Catharine Gilpin verscheiden malen heengingen. Toen Simeon een jongeman was rekende hij onder zijn vrienden John Berridge van Everton en Henry Venn uit Yelling. Simeon had een hekel aan de koudheid en slapheid van het kerkelijk leven op het platteland in het algemeen en hij zag de ware opleving daarvan als een van de heilige doelstellingen van zijn werk. In één woord gezegd, hij was de vader van de evangelisatie. Eens zei hij: „Ik ben er niet bang voor, dat de ware godsdienst te zeer in de mode zal komen, want ik ben te lang in de voorste linie van het gevecht geweest en ik ken de vijandschap van het hart van de mens daartegen. Maar ik sta verbaasd over de opmerkelijke verandering, die overal en in alle standen plaats heeft”.

Als resultaat van de opleiding van theologische studenten onder Simeon kwam er in die dagen van Cambridge een stroom van

ernstige, toegewijde jonge geestelijken af. Maar Simeon wist, en niemand beter dan hij, dat de opleiding niet genade over hen kon uitstorten. De namen van drie hunner komen in de rij van deze onderzoeken: Charles Jeffreys, Watkin Maddy en Bernard Gilpin.

Bernard was tot een verstandige en charmante persoonlijkheid opgegroeid. „Hij had een vriendelijk karakter en hij had opmerkelijk veel achting voor de gevoelens van anderen. Deze kwaliteiten, gecombineerd met zijn algemene kennis en grote interesse voor de natuur-wetenschappen, samen met zijn aanleg om te converseren, maakten hem altijd tot een belangstellende kameraad en bij velen zeer geliefd.” Dit komt uit in een van zijn brieven die hij jaren later schreef.

„Ik dank u voor de korte schets van de wijze waarop u bewogen werd om geestelijke te worden. Al de punten, die u neerschrijft, moeten in gedachten worden gehouden: de ware vreze Gods doet ons het kleinste eerbiedig opmerken, zoals „een vallende mus”, waarvan wij mogen geloven, dat Zijn hand daarin is. Ik herinner mij, dat ik op zekere dag, toen ik kind was en kinderlijk dacht, in het trekken van een gevolg uit een woord, dat mijn oom professor Farish van Cambridge tot mij sprak, tot nadenken gebracht werd en ik denk om te bidden of ik mocht weten, wat ik worden moest en ik was verbaasd over de duidelijke standvastigheid, waarmee ik op dit punt gebracht werd: „Ik zal predikant worden”. Tijdens mijn tweede jaar in Cambridge hoorde ik een preek over deze woorden: „Wie zal ik zenden en wie zal voor Ons heengaan?” Deze bracht mij in een zodanige staat van geestelijke opwindning en in een soort van vernedering, hoewel per slot van rekening nauwelijks meer dan een soort van Babel-aanbidding, dat ik vaak terugzie en denk, dat al was het alles zonder vorm en leeg, de Geest van God daar werkte. Toen ik bevestigd werd gevoelde ik niets dat waard is vermeld te worden; u kent uw eigen hart en zo is het mijne.”

Charles Jeffreys en Watkin Maddy waren allebei ongeveer zes jaar ouder dan Bernard. Maddy was in Hereford geboren en erkent „dat hij in zijn jeugd graag luchtkastelen bouwde en dagen en weken lang in deze gevaarlijke inbeeldingen verkeerde”. Toen hij nog erg jong was verloor hij door een ongeluk bijna alle licht uit het ene oog en het andere werd zo zwak, dat hij erg bijziende werd. Hij ging naar Cambridge in de hoop, dat hij het lidmaatschap van een college zou krijgen en dat hij predikant zou worden. In tegenstelling met Bernard, die zich geen zorgen over zijn bevestiging maakte, vreesde Mr. Maddy

de vragen, die hem gesteld zouden worden: „Gelooft u, dat u inwendig bewogen bent door de Heilige Geest om deze taak en bediening op u te nemen, God te dienen tot bevordering van Zijn lof en onderwijzing van Zijn volk?” Antwoord: „Ja, dat vertrouw ik”. Deze vrees nam toe naarmate de bevestiging dichterbij kwam en hij probeerde met grote moeite die tegen te gaan. Hij was ook bang, dat hij als lid van het college zou worden, God niet meer nodig zou hebben. „Deze twee angsten zijn de enige dingen, die ik me kan herinneren”, zei hij, „die enige overeenkomst hadden met de vreze Gods in mijn jeugd.” Over twee dingen verwonderde hij zich. Ten eerste, dat hij ijverig bleef op het college en zo bewaard werd voor veel kwaad en ten tweede, een gebed, dat hij gewoon was aan de formele gebeden toe te voegen: „O God, versterk en bewaar het licht in mijn ogen en mijn geestelijke en verstandelijke vermogens, zodat ik een behoorlijke predikantsplaats mag verkrijgen”.

Beide werden wonderlijk beantwoord. Op de zondagavond voor het examen in het Senaatsgebouw was zijn angst op z'n grootst. Al het geld, dat hij van huis kon verwachten, had hij aan zijn studie uitgegeven en zijn ogen waren verzwakt door zijn vele lezen, zodat hij dacht, dat hij nergens meer voor deugde, waar hij zijn ogen bij nodig had. Hij besepte, dat hij als hij goede cijfers behaalde en een graad ontving, verzorgd zou zijn, maar was dat niet het geval, hij nergens anders terecht zou kunnen. Twee vrienden kwamen hem op zijn kamer opzoeken en probeerden hem wat op te beuren met luidruchtige vrolijkheid. Dit, zei hij, maakte hem bijna woest en hij stuurde hen weg. Hij verkeerde in een koortsachtige opwindning en zei tegen zichzelf: Nu is alles voorbij, ik zal vannacht niet kunnen slapen en morgen tot niets in staat zijn”.

In deze gemoedstoestand pakte hij een Bijbel op. Ook al had hij die veel bestudeerd, hij had er nooit leiding of troost voor zichzelf in gezocht. Hij opende bij Psalm 37: „Ontsteek u niet... Vertrouw op de Heere...

Wentel uw weg op de Heere... ” Hij las hem helemaal door en de woorden daalden als balsem op z'n gewonde ziel. Zijn hartslag kalmeerde en hij had een goede nachtrust. Hij ontving de „Second Wrangler”, veel hoger, zei hij, dan hij reden had om te verwachten. Zijn geest was geheel vrij van zorgen gedurende de eerste helft van het examen. Hij kan zich herinneren, dat hij God er voor erkende en Hem er voor dankte.

Hierna, zegt hij, leefde hij in „weelde, luiheid en een vergeten van God”. Maar de angst om als predikant te worden geordend vermeerderde, daar hij de toelage van het college slechts voor een bepaalde tijd kon behouden zonder geordend te worden. Hij

gevoelde zich onbekwaam en geloofde, dat hij eerst iets moest beleven, wat hij nog niet had. Een vriend zei eens tegen hem: „Ik zou me niet laten ordenen als ik mij zo voelde als jij”. Hij bleef bezwaren houden en probeerde die te onderdrukken en tenslotte liet hij zich ordenen, weloverwogen, tegen het licht van zijn geweten in. Er was nauwelijks een dag voorbij, of hij wenste dat hij het nooit gedaan had. Hij moest denken aan Korach, Dathan en Abiram en gevoelde het als zonde, dat hij gezegd had, dat hij door de Heilige Geest bewogen was om het evangelie te prediken.

In deze ellendige toestand ging hij naar zijn vriend Charles Jeffreys, wiens kamers vlak bij de zijne waren en wiens vriendschap hij gezocht had, toen zijn zorgen opkwamen en hij vertelde hem alles en vroeg om voor hem te bidden. Toen ging hij weer naar zijn eigen kamer, viel op zijn knieën en bad vuriglijk. „Neem mijn stenen hart weg en geef mij een vlesens hart” was een gedeelte van zijn gebed. Tot zijn verwondering kwam er licht in zijn treurig gestelde hart, kwam er vreugde, en hij loofde en prees God. Hij gevoelde ook, waarom hij lang gebeden had: een oprechte liefde voor Gods volk, waar zij ook mochten zijn.

Het schuldgevoel was verdwenen en in oprecht verlangen een gemeente te krijgen, liet hij zich voortvarend tot geestelijke ordenen en behield hij zijn lidmaatschap van het college. Hij zwoegde voort met veel farizees vasten en bidden, totdat hij zichzelf een huichelaar vond. Herderlijke plichten begonnen te irriteren. Hij verzuimde geen plichten, hoe moeilijk ook, zei hij, al leek het, dat hij er geen krachten voor had, hoe gemakkelijk ook. De Bijbel ging voor hem open en vervulde hem met eerbied en nam zijn hart in beslag. Het genade-verbond vertoonde zich heerlijk en vast en hij was er zeker van, dat God al Zijn beloften zou vervullen aan de lidmaten van Christus' gelukkige mensen!

De strekking van zijn prediking was, dat niemand zich buiten hoefde te sluiten uit wanhoop, want het Verbond paste in alle gevallen. Hij probeerde onvermoeid steun te vinden voor zijn eigen verwachtingen, eerst op z'n Arminiaans, daarna, toen de ene steun na de andere wegviel, door de ontdekking, dat er niets goeds in hem was, werd de leer van de verkiezing zoet voor hem. Daar zag hij een hoop, onafhankelijk van zijn eigen prestaties. Hij werd nu predikant van Sparkford in Somerset en nam afscheid van zijn vrienden in Cambridge. We zullen enkele jaren later wat meer van hem horen.

Charles Jeffreys was de zoon van Ds. R. Jeffreys, gedurende

vele jaren prediker voor de Oost-Indische Compagnie. Na de dood van de moeder kwam het grote gezin terug naar Engeland, ongeveer in dezelfde tijd, dat de Gilpins zich in Pulverbach vestigden. Voordat zij in Throcking bij Buntingford in Hertfordshire gingen wonen, waren zij van de ene pastorie naar de andere verhuisd.

Charles was terughoudend, rustig en vriendelijk, ook zwak vanwege zijn astma. „Hij was een talentvol student, die de onderscheiding van „Second Wrangler” behaalde, toen professor Airey, later directeur van de sterrenwacht, Senior was. Zijn talenten en succes gaven hem het recht om grote dingen voor zichzelf te verwachten. Hij was van nature begiftigd met een opmerkelijk vermogen om enig onderwerp, dat hij behandelde, uit te leggen, daardoor werden zijn preken voor de universiteit, toen hij het ambt in de St. John kerk uitoefende, scherpzinnige, duidelijke en geestelijke verklaringen van het Woord van God. De teerheid en diepe nederigheid van zijn geest kan niet zo gemakkelijk onder woorden worden gebracht. Bernard zei: „Ik hield van hem als van mijn eigen ziel. Zijn eenvoud, nederigheid en de helderheid van zijn verstand deden mij goed en de diepte van zijn gezicht in en van zijn gevoel voor Gods Woord deden mij ook goed”.

Buntingford was slechts ongeveer twintig mijl van Cambridge verwijderd, gelegen aan de hoofdweg naar Londen, en Bernard, wiens huis zover weg was, heeft waarschijnlijk wel bij zijn vriend gelogeerd. Want het volgende wat we van hem lezen, is, dat hij zich met Henrietta verloofde, de jongste zuster van Charles. Ze was toen negentien jaar.

Het was ongeveer in deze tijd, dat Bernard, die pas geordend was, verbonden werd aan de kerk van Hertford - waarschijnlijk was het de St. Andrews kerk, waar hij in 1829 predikant van werd. De jonge predikant, pas vijf en twintig, maakte al gauw een goede indruk in de stad door zijn ijver en door zijn getrouw bezoeken van de zieken en de stervenden. Maar hij bekende later in zijn leven: „Mijn rust was gedeeltelijk in het blote horen naar Christus en hoofdzakelijk in mijn geestelijke gevoelens, aandoeningen en werken, mijn toewijding, ijver en nederigheid, die, zo dacht ik, natuurlijk allemaal oprecht waren. En daar het er op leek, dat er de vruchten van het geloof waren, leek de conclusie juist, dat daar ik beide had, geloof en werken, het met mij op Schriftuurlijke gronden goed stond. Toch had ik soms de overtuiging, dat mijn geloof geen sterke indruk op mijn hart maakte. Hoe kon het ook? Het was maar een schaduw, niet „de vaste grond der dingen die men hoopt”. Er was geen kracht van God in. Het was eigenlijk alleen een opinie, die in zekere

mate inwerkte op mijn natuurlijke aandoeningen. Ik probeerde deze overtuiging te boven te komen, daar ze mij van streek bracht en niet gegrond was in de Schrift; die kent de verlossing (hoewel door genade, zoals ik zelfs toen erkende) toe aan het geloof, dat vergezeld is van goede werken; deze was voor mijn toen blinde verstand een *werkelijk getuigenis* voor mijn geredzijn. Maar deze overtuiging zou wel eens beangstigend hebben kunnen blijken, wanneer zij in aanraking was gekomen met de bemoediging van mijn godsdienstige vrienden en kennissen, maar zij deden zelfs nooit enig onderzoek naar de grond van zijn ontstaan. Hun belangrijkste streven, en het mijne ook, was om elkaar als werkelijk bekeerden te beschouwen en te behandelen. Dit wordt genoemd: „in liefde wandelen” en wanneer een ernstig gezind persoon de overtuiging zou uiten, die ik gevoelde, dan zouden zij proberen die te onderdrukken, zonder ernstig onderzoek: „U moet uzelf niet aan twijfelingen en angsten overgeven, dat is zondig, u moet God eren door op Zijn barmhartigheid te vertrouwen”. Ik ontving dit vergif en werd er mee gerust gesteld, en ik denk, dat ik sinds ik zo’n ijverige predikant geworden was in een slechtere staat verkeerde dan tevoren; bijna, zo niet helemaal, een van hen, tot wie Christus zegt: „De tollenaars en de hoeren zullen u voorgaan in het Koninkrijk Gods!”

Zo rustte ik op mijn kennis en ijver. Het licht in mij had nooit daadwerkelijk de wortel van mijn geestelijke zonden in mijn hart ontdekt, noch de eigengerechtigheid, hoogmoed, vleselijke vijandschap, liefde tot de wereld en ongelooft; ook bracht zo’n geloof als ik had niet de kracht en liefde van Christus in mijn ziel, want het bestond uit menselijke wijsheid (in dit geval die van mezelf) en niet uit Gods kracht. Er is heel veel theoretische godsdienst en een rusten in de theorie, maar zeer weinig inwendige ervaring. Als iemand, die uiterlijk losbandig is geweest, het onderwerp wordt van ernstige overtuigingen, dan wordt deze (zeer terecht) bemoedigd. Hem wordt dan geleerd tot Christus te komen en op Hem te vertrouwen enz. Als hij denkt dat hij dit gedaan heeft, of als andere mensen dat denken, wordt hij te vaak bemoedigd, gestreeld en als een leraar behandeld. Een voortdurende wandel in uiterlijke plichten, aandacht voor openbare liefdadigheid enz. wordt vaak het geheel van zijn godsdienst. Maar nu is hij een christen, zeggen de mensen, hij heeft geen twijfelingen of angsten te gevoelen, die zouden God onteren. God is zijn Vader; als hij neerslachtig zou zijn, zou hij de godsdienst in discrediet brengen. Zo worden mensen opgebouwd, gevuld met voorgewend vertrouwen; daardoor is heel hun godsdienstige leven een gemakkelijke

rechte weg en worden ze bijna alleen de uitwendige verzoeken gewaar van een of andere vleselijke zonde; als ze daartegen strijden zijn ze zeer tevreden en kunnen ze met groot vertrouwen bidden. Als ze maar enigszins overwonnen worden verlaat hun in dezelfde mate hun vertrouwen in het gebed en zijn ze niet gerust, totdat een nieuwe plicht, die ze op zich genomen hebben, hun een vernieuwde hoop geeft dat ze recht ten opzichte van God staan.

Dit was mijn gehele godsdienst, behalve dan dat ik niet zover ging als velen deden in het werkdadige, zelfverloochenende deel. Ik vulde dat gebrek aan door een zeer duidelijke en nauwkeurige uiteenzetting van de evangelische leerstellingen volgens mijn begrip."

Juist in die tijd was er onder zijn bezoeken van zieken een geval, dat hem interesseerde en verbaasde en dat hij in later jaren kon onderscheiden en verstaan. Een kleermaker uit Hertford, John Johnson, een en dertig jaar oud, werd ziek en zijn vrienden vroegen de jonge Mr. Gilpin om hem te bezoeken. Het was een man met een innemende verschijning, manieren en houding en intelligent in de conversatie. „Maar”, zegt Bernard, „ik had nog nooit met iemand gesproken, die zo vastbesloten scheen (en toch beleefd bleef) niet over de godsdienst te willen spreken. Zijn opgewektheid van geest maakte, dat hij dacht dat godsdienst een melancholische reflectie was en mogelijk kon hij door zijn intellect uitmaken, dat velen, die een hoogdravende belijdenis uitspreken, veel meer zeggen dan zij werkelijk gevoelen, wat hem misschien afkerig gemaakt heeft. Ik bemerkte al gauw in hem een neiging om mijn bezoeken te ontlopen en het gebeurde meer dan eens, dat zijn vrouw een verontschuldiging aanbood, dat hij voor mij niet te zien was.

Op een zondagmiddag probeerde ik het weer en werkelijk, ik ontmoette hem bij de deur; dus draaide hij zich om en nodigde mij binnen te komen.

Ik schaam me, als ik denk aan mijn eigen onbekwaamheid in die tijd voor het werk, dat ik zo graag deed. Inderdaad begon ik vaak, met vrees dat ik boven mijn hoogte sprak en om zo te zeggen een God beleed. Die ik zelf niet kende, maar voordat deze vrees kracht verzamelde, of liever om dat te voorkomen, sprak ik weer met vurige ijver en als ik iets met kracht en treffend kon zeggen, kwam ik tot het besluit, dat ik weer iets goeds gedaan had. Ik verzekerde Johnson nu, dat hij aandacht aan de godsdienst moest besteden, dat het hoogst gevaarlijk was om dit te verzaken, dat het nodig was om in Jezus Christus te geloven, omdat zijn eigen werken hem niet konden behouden. Door zijn antwoorden liet hij zien, dat hij het Bijbellezen verwaarloosd

had en zorgeloos en onwetend was. Maar voordat we afscheid namen bleek het, dat sommige dingen die ik gezegd had met enig gewicht op zijn gemoed waren gevallen en nadien was hij vriendelijker en leek hij werkelijk blij mij te zien. Hij had een ontsteking in zijn kniegewricht, dat erger werd en hem later aan zijn bed bond. Maar van die tijd af leek het of hij met meer ernst de Bijbel begon te lezen.

De belangstelling en aandacht van die man verbaasden en bevielen mij. Ik begeerde werkelijk zijn geluk en toch zocht ik mezelf voor hem en anderen liever als een bekwaam predikant te tonen dan dat ik mijn eigen geval en het zijne aldoor voor de Heere neerlegde om licht en leiding van Hem te ontvangen. Begin oktober ging ik naar Pulverbach, om de laatste dagen van mijn zuster Charlotte, aan wie ik erg verbonden was, mee te maken. Het lijkt of Johnson tijdens mijn afwezigheid bezocht is door de machtige hand van God en in een staat van grote onrust gebracht is vanwege zijn zonden en uit vrees, dat hij nooit behouden zou worden. Zijn vrouw liet mij roepen, maar ik was afwezig; ze zonden telkens weer een boodschap en nu dacht Johnson, dat mijn afwezigheid een oordeel van God was vanwege zijn zonden en een teken, dat hij nooit genade zou vinden. Maar zo afgesneden van de hoop op hulp van mijn kant werd hij tot ernstig en aanhoudend gebed gebracht en na enige tijd ervoer hij, dat bemoediging en hoop in zijn geest opsprongen, vergezeld van veel licht in het Woord van God, dat erg dierbaar voor hem werd en dat van toen af aan tot de dag van zijn dood toe zijn blijvende metgezel was.

Toen ik weer thuis kwam ging ik zo spoedig mogelijk naar hem toe. Hij verwelkomde mij zeer hartelijk en vertelde met teerheid en eenvoud de strijd die hij doorgemaakt had, sinds wij elkaar ontmoet hadden en het gelukkige einde ervan. Ik begreep de aard van dit geestelijke werk in zijn hart niet, maar ik herinner mij, dat zijn woorden een zeer diepe indruk van de waarheid in mijn hart nalieten. Toch vervreemdden juist deze ervaringen, die hij beschreef en die hem er toe gebracht hadden te gevoelen, dat God bij hem tegenwoordig was, hem enigszins van mij, daar ik geen kennis had aan het geheim van de tegenwoordigheid des Heeren. Ik was er mij van bewust (al wilde ik het zelf voor mezelf nauwelijks weten), dat hij iets beschreef, wat ik niet kon begrijpen, omdat „de natuurlijke mens niet begrijpt de dingen die des Geestes Gods zijn”. Ook al drukte deze overtuiging mij, toch onttrok ik er mij op een of andere wijze bedriegelijk aan door de hardheid van mijn hart, dat ik in mijn eigen ogen rein bewaarde, en behield ik mijn valse vrede.

Het zal niemand verwonderen, dat ik in zo'n gemoedstoestand bij mijn bezoeken de gesprekken zo algemeen mogelijk hield. Ik las hem veel uit de Schrift voor en als hij poogde de diepe gevoelens uit te drukken, die het gevolg waren van zijn overdenking van bijzondere gedeelten, bewonderde ik die zoveel mij mogelijk was, maar nooit onderzocht ik zijn hart, nooit probeerde ik de werking van Gods Geest daar na te gaan, want zelf had ik daar geen kennis aan. Ik luisterde aandachtig naar zijn uitingen van blijdschap en vertrouwen, maar schonk weinig aandacht aan die dingen, die tekenen waren van verbrokenheid van hart en van vernedering voor God. Daar ik mijzelf met moeilijkheden omringd zag en bang was (tot mijn schande), dat hij dit zou ontdekken, liet ik na hem te bezoeken zo vaak als hij mij verwachtte; wegens welk verzuim ik, daar ik er soms in mijn consciëntie door gedrukt werd, uit plichtgevoel weer naar hem toe wilde gaan.

Een sterk bewijs van de waarheid van zijn godsdienst was de kracht, diepte en volheid, die hij vaak, of eigenlijk dagelijks, in de Heilige Schrift vond. Het was duidelijk uit wat ik in het begin vertelde, dat hij in de tijd van mijn eerste bezoek deze niet kende noch eerbiedigde, maar van de maand november 1828 tot zijn dood in juni van het volgende jaar toe met geheel zijn hart in gebed en meditatie hiermee bezig was. Hij onderzocht elk gedeelte ervan en ook al had hij niet het voorrecht een geestelijke herder te hebben, God maakte hem wijzer dan zijn leraar; toch was hij zulk een eenvoud toegedaan, dat hij zichzelf nooit bewust scheen te zijn van zijn verheven inzichten. Ik kan mij herinneren, dat ik vaak met verwondering waarnam (toen ik de tekenen van het ware genadewerk niet kende), dat zijn gedachtengang zo buitengewoon afwisselend was, dat ik er van tevoren nooit zeker van kon zijn, in wat voor banen zijn gesprekken zouden lopen. Als hij de werking van een levend geloof en de vrede van God in zijn consciëntie gevoelde, werd hij niet bezwaard door pijn of benauwdheid, maar ik vond hem vaak in een bedrukte gemoedstoestand vanwege schuldbesef en onvermogen om de troost van de Geest waar te nemen. Door mijn eigen geestelijke blindheid zag ik dit als een bewijs van zwakte en gebrek aan kracht en ik wist nooit hoe de oorzaken van deze gedurige veranderingen te onderzoeken. Toen zijn ziekte erger werd, rees zijn vreugde soms hoger. Zijn geest scheen een vrijgelaten vogel te zijn. Toen het voorjaar van 1829 naderde vermeerdeerde zijn lijden zeer. In een toeval, die ongewoon erg was, dacht zijn vrouw, dat hij in zijn uiterste was, daar hij helemaal bewusteloos leek, terwijl zijn gelaat grote zielestrijd uitdrukte. Maar hij kwam weer bij en toen zijn

vrouw haar medelijden uitte over de erge pijn die hij leed, verraste hij zijn vrouw door te antwoorden: „Eerlijk waar, ik voelde helemaal geen pijn. Ik was zo blij, ik kan het je niet vertellen. Ik was net genoeg bij bewustzijn om te kunnen denken, dat ik stervende was en moest innerlijk bij deze gedachten glimlachen.”

gesprekken raakten mij diep en soms als hij niet kon spreken zat ik graag in stilte naast zijn bed. Als ik zijn kamer binnenkwam en hem in zulk een ernstige gemoedstoestand vond, dat hij mij haast niet opmerkte, dan was ik blij, dat ik gekomen was, maar als hij mij begroette met een opgewekte glimlach, alsof hij zeggen wilde: „Kom en deel in mijn blijdschap”, dan wilde ik, dat ik de kamer ongemerkt had kunnen verlaten.

Op zondag 21 juni naderde het einde van Johnson. Zo gauw de avonddienst afgelopen was ging ik naar zijn kamer. Mijn vrouw (Henrietta Jeffreys), die een van geest met mij was, verzelde mij. Hij kon al niet meer spreken en was soms krampachtig vertrokken, maar wij bleven in stilte bij hem waken, zonder in het minst ons te onttrekken aan de situatie, tot even na middernacht, toen hij zacht heenging. Ik gevoel een groeiende hoop, dat de genade van God, Die ik toen niet kende, mij in al deze dingen leidde en ik gevoelde, „dat het beter is te gaan in het klaaghuis dan te gaan in het huis des maaltijds, want in hetzelfde is het einde aller mensen en de levende legt het in zijn hart”.

Naast het geval van Johnson was er een ander onder mijn onmiddellijke aandacht. Het was een vriend van hem - J.E. - ongeveer van dezelfde leeftijd en van hetzelfde vak. Ze hadden samengewerkt. Hij was een man vlug van aard en daar hij van vrolijke praat hield, ging hij met losbandige en ongelovige vrienden om, door wier invloed en boeken zijn denken vergiftigd en zijn gedrag onzedelijk geworden was. Zolang hij gezond was, was hij er trots op om een ongelovige te zijn, maar toen hij door ziekte bezocht werd, was hij menigmaal aan angsten en wroeging onderhevig. Deze man werd ongeveer drie maanden na de bekering van Johnson door een hevige longontsteking aangetast. Zijn ziekte werd hopeloos en dreigde, ook al zou hij over deze ziekte heenkomen, in een vliegende tering over te gaan. Daar hij vrijgezel was en in zijn gezonde dagen erg verkwistend was geweest, was hij nu zo arm, dat hij in een armenhuis terecht kwam. Zijn innerlijke angst ging nu alle vorige angsten te boven. Hij schreeuwde het uit, ook toen hij over de straat gedragen werd, dat hij voor eeuwig verloren was, zonder het kleinste sprankje hoop te hebben. Dit vervulde de gemoederen van verscheidenen, die hem hoorden met schrik.

Johnson hoorde ervan en onmiddellijk verzocht hij mij naar zijn vriend toe te gaan.

Ik ging. Het tafereel was vreselijk. Het was bijna alsof hij in doodsangst was en bleef zeggen, dat hij geen hoop had. Ik smeekte hem zich wat te kalmeren en naar mij te luisteren. Ik vertelde hem, dat zijn vriend Johnson genade gevonden had en wees hem de weg des behouds door het geloof in Jezus Christus. Hij werd stil en luisterde. Ik kon vrij spreken en voelde geen terughoudendheid of beschaamdheid. Hij bedankte mij erg hartelijk voor mijn komst en zei, dat hij Gods genade zou zoeken.

Ik gevoelde mij vol vertrouwen met betrekking tot hem en verbaasde er me over, dat ik met hem gemakkelijker kon praten dan met Johnson. Ik bezocht hem vaak en hij verzekerde mij, dat onze gesprekken hem goed deden. De angst van zijn gemoed was spoedig verdwenen en hij begon mijn onderwijs met begeerte in zich op te nemen. Hij zei, dat hij ernstig bad en dat zijn verwachtingen hoger en hoger stegen. Verscheiden mensen, die hem bezochten, lieten hun verbazing over zijn verandering merken. De aanhankelijkheid die hij mij toonde was onmetelijk groot.

Tegen alle verwachting in begon hij weer te beteren. Hij bleef de godsdienst toegedaan en hij uitte groot verlangen in de hoop de kerk te kunnen bezoeken en bovenal zijn vriend Johnson te zien, nu een van geest met hem in de godsdienst, zoals vroeger in hun ongodsdienstigheid. Zijn blijvend verlangen scheen nu om moeilijke vragen over de godsdienst te bestuderen en mij om antwoord te vragen.

Johnson was erg blij, toen hij van mij zo'n gunstig verslag over zijn vriend hoorde en hij zag er naar uit zijn vriend weer te ontmoeten. Zodra E. weer kon lopen, ontmoetten zij elkaar en spraken zij met elkaar. De verwachtingen van Johnson vielen weg. Hij vond geen vastheid noch bezadigdheid van geest, maar een vluchtige inbeelding, een onverbroken hart en vleselijke aanbidding van personen. Helaas! Ik mag wel zeggen, dat ik zelf aan E. alle godsdienst, die hij ooit had, gaf. Al het vuur in hem was door mij ontstoken en hij was in zekere zin mijn eigen bekeerling. Geen wonder, dat Johnson hoofdschuddend zei: „Niets hier, vrees ik.”

De afloop rechtvaardigt ten volle de vrees van Johnson. E. begon steeds minder vaste lijnen te tonen. Hij onttrok zich langzaam en na verloop van enige maanden vermeed hij met opzet een persoonlijk onderhoud met mij. Ik heb waargenomen, dat hij dikwijls op een afstand zich kortaf omkeerde of ter zijde wegsloop, wanneer hij mij in het oog kreeg.”

Deze twee gevallen, die parallel liepen en zo'n verschillende afloop hadden, verwarden de jonge predikant voor een lange tijd. Zo werd hij, evenals zijn zusters, er toe geleid te overdenken, wat een *waar* werk van God in het hart kon wezen.

5

HENRIETTA

„Daar mijn moeder in India stierf, toen ik nog een klein kind was”, (zo schrijft Henrietta) „en mijn vader erg in beslag genomen werd door menselijke geleerdheid en eerst vele jaren later onder de indruk kwam van de belangrijkheid van de godsdienst, kan ik mij niet herinneren enig godsdienstig onderwijs ontvangen te hebben, anders dan het horen lezen van een hoofdstuk uit de Bijbel en een van Spinks gebeden, getrouw elke morgen en avond aan het gezin voorgelezen. Van mij werd ook verwacht, dat ik bij mijn broers en zusters ging staan elke zondagavond, als wij de catechismus op een volmaakte wijze

voor mijn vader opzegden. Hierop volgde het lezen van een preek. Ik schonk weinig aandacht aan deze formaliteiten, ja ik vond ze erg vervelend, daar mijn gedachten geheel aan deze wereld gewijd waren.

Op een dag, toen ik ongeveer negen jaar was, las mijn oudste zuster ons uit de Schriften voor en toen ze bij het hoofdstuk kwam, waar gesproken wordt van „zonde tot de dood”, stopte ze om er een uitleg aan te geven en ze zei, dat het een verborgenheid was en dat niemand kon vertellen wat die zonde was. Terwijl zij sprak voelde ik een verbazingwekkende nieuwsgierigheid om te weten wat die verborgen zonde was en het was alsof iets mij influisterde: „Doe deze zonde”. Ik verkeerde in de grootste angst en probeerde tevergeefs die te verdrijven. „Hoe kan ik haar doen?” zei ik tegen mijzelf, „ik weet niet eens wat zij is”. Toch werd ik zo erg geplaagd, dat ik tenslotte mijzelf in een kast opsloot en bevend zei: „Ik bedrijf haar”. Zo zocht ik rust te vinden, maar zodra de woorden over mijn lippen waren was ik verschrikt en had ik alles wel willen doen om ze te herroepen! Ik was erg bevreesd, maar toch flikkerde in mij de hoop, dat zij mij mogelijk niet zou worden toegerekend, dat zij misschien verborgen gehouden was om de mensen ervan te weerhouden deze zonde te doen. Met deze kleine hoop knielde ik neer en smeekte de Heere ernstig mij te laten weten, of ik haar bedreven had. Ik had nog nooit in mijn leven een woord gehoord, dat mij aanleiding kon geven te denken, dat God nu ooit waarneembaar tot het hart van Zijn volk zou spreken en het heeft mij daarom sindsdien vaak verwonderd, als ik bedacht wat me er toe kon brengen zoiets te vragen. Ik bleef smeken en wachtte op een antwoord, maar dagen en nachten gingen voorbij en er gebeurde niets, waaruit ik iets op kon maken en zo langzaam aan sleten door de genoegens van de jeugd mijn angsten weg. Eerst vele jaren later kwam de herinnering in mijn geheugen terug.

Toen ik ongeveer veertien jaar oud was, werd ik aangenomen en ging ik me onvermoeid aan de godsdienst wijden, terwijl ik vaak veel moeite aanwendde en het dan weer opgaf. Ik ging op een kostschool en hield er soms een erg strenge godsdienstige opvatting op na. Toen ik geduldig enige bespottingen verdragen en ook een paar ernstige verleidingen doorstaan had, begon ik te denken, dat ik mezelf bewaard had. Met mijn zeventiende jaar verliet ik de school voorgoed en keerde ik terug om bij mijn familie in Petersham vlakbij Richmond te gaan wonen. Het was alsof mijn vroomheid hier opbloeide. Ik werd ernstiger en was aldoor afgezonderd in gebed en groter zelfverloochening in mijn dagelijkse wandel. Ik heb dikwijls met verwondering

nagedacht over het strenge onderzoek, dat ik gewoon was over mijn gedachten en daden te houden. Al was ik volkomen mijn eigen baas en had mijn tijd tot mijn eigen beschikking, nam ik zelden ook maar de geringste taak aan, (evenals de Gilpin dochters onderwees zij de kinderen van het dorp) zonder mijzelf ernstig af te vragen of het God meer behaagde dan iets anders dat ik kon doen. Dit verplichtte mij soms zelfs om mijn sterkste verlangens op te geven, wat ik erg pijnlijk vond, maar ik werd ondersteund door de gedachte, dat ik zeker een bekeerd iemand moest wezen.

Soms wilde ik een dag bestemmen voor zelfonderzoek en vernedering voor God, mijn zondenregister nagaan en zelfs plat op de grond liggen met geweene en belijdenis van mijn zonden. Ik meende, dat dit godvruchtige droefheid en oprecht berouw was, al zie ik nu, dat het alles slechts eigen maaksel was. In deze weg ging ik verder, daar ik geloofde, dat ik alles op godsdienstig gebied gevonden had, wat er te vinden was en er niets anders overbleef dan te volharden tot het einde en zo zalig te worden. Ik was in deze toestand, toen ik op een morgen opstond en terwijl ik me aankleedde begon ik, zoals gewoonlijk, liederen en psalmen op te zeggen. Opeens schoot het in mijn gedachte: „Wat heb je aan al je gebeden enz? Je kon ze beter achterwege laten, want het is voor jou onmogelijk om ooit behouden te worden. Jij hebt weloverwogen en uit eigen keus de onvergefelijke zonde bedreven.” En onmiddellijk kwam het gebeurde, dat ik reeds vermeld heb van mijn vroege kindsheid, geheel fris in mijn herinnering. Mijn ziel was in grote verwarring en onrust gebracht en ik probeerde sterk om mezelf er tegen te verzetten door er aan te denken hoe vroom ik geworden was. Juist op dat moment luidde de bel voor het gemeenschappelijke gebed en ging ik naar beneden. Het viel, dat het hoofdstuk, dat die morgen aan de beurt was, niet gelezen werd, maar in plaats daarvan een hoofdstuk, waarin de Zaligmaker spreekt van de zonde tegen de Heilige Geest, zeggende: „zij zal hem niet vergeven worden noch in deze wereld, noch in de toekomst”. Ik kan de angst die mij overviel, toen dit gelezen werd, niet beschrijven. Voor mij was het alsof de opmerkelijke omstandigheid, dat dit hoofdstuk uitgezocht was, juist na de overtuigingen, die ik tevoren had gehad, bestemd was om mijn zonden te tonen en mijn mond te stoppen. Mijn hele ziel was in strijd. Ik sloot mijzelf in mijn kamer op en bracht de dag door in angst. Ik dacht dat het verboden was de Bijbel te openen of te bidden. Toch kan ik nooit vergeten de waarde en de zegen, die ik toen in de Schriften zag en de jaloersheid die ik voelde jegens hen, die ze mochten lezen. Eindelijk waagde ik het mijn nood aan een van

mijn zusters te gaan vertellen. Zij antwoordde mij, dat de eigenlijke natuur van die zonde niet geopenbaard was en het daarom niet onze taak was daarnaar een onderzoek in te stellen. Ik antwoordde, dat ik bang was dat de manier, waarop ik haar bedreven had, alle hoop afsneed, dat ik mij vergiste in die zonde, omdat ik zo slecht was geweest om te zeggen: „Wat deze zonde ook is, ik doe haar”. Toen beleed ik al de omstandigheden aan haar, wat haar geheel ontstelde. Na enig stilzwijgen zei ze alleen: „Wel, het is verbazend, hoe slecht zelfs kinderen kunnen zijn”. Dus kreeg ik niet veel troost van haar en keerde ik naar mijn kamer terug, ongelukkiger dan tevoren.

Tenslotte vond ik, toen ik door het huis dwaalde, een stapel boeken, die daar voor een lange tijd onaangeroerd gelegen hadden, en toen ik er zo maar een oppakte, werd ik getroffen door de titel: „De tranen van de Verlosser” en op de grond zittend opende ik het. In dezelfde band ingebonden was een korte verhandeling, genaamd: „Over de zonde tegen de Heilige Geest, gericht aan beproefde zielen”. Ik was ontroerd en verbaasd. Ik was nooit eerder in mijn leven iets over dit onderwerp tegengekomen en ik begon het met grote aandacht te lezen. De schrijver verdiepte zich niet te veel in de natuur van deze zonde, maar hij liet duidelijk zien, dat zij die er schuldig aan zijn van de werkingen van de Heilige Geest in hun hart verstoken zijn en „als de liefde en gunst van God in uw ogen begerenswaardiger zijn dan iets anders dan werd u niet toegelaten deze zonde tot de dood te begaan”. Hij liet zien, dat het boosaardigheid van de satan was, die iemand lastig viel die met deze vrees achtervolgd werd. Ik vond het allemaal bemoedigend en hoopte, dat het ook voor mij waar bleek te zijn. Nog in twijfel verkerend dacht ik er echter aan naar de avonddienst te gaan, daar de klokken toen juist begonnen te luiden. Tijdens het eerste punt vielen deze woorden met zoetheid in mijn ziel: „Vrees niet, want Ik heb u verlost; Ik heb u bij uw naam geroepen, gij zijt van Mij”. Al mijn angsten verdwenen en van dat uur af tot nu toe is het hun niet toegestaan geweest op dit bijzondere onderwerp terug te komen.

Een paar weken later ging ik heen om die verhandeling weer eens te lezen, maar ze was niet meer in dat boek, zelfs niet enige aanduiding ervan in de inhoudsopgave. Ik wist niet wat ik er van moest denken, maar zo zeker was ik, dat ik haar daar had gelezen en dat zij er nu niet meer was, dat ik bereid was om het als een wonder te zien, maar ik vertelde niemand wat er gebeurd was. Verscheiden jaren later werd dit raadsel zo opgelost: Een andere zuster en ik waren de boeken van mijn

vader aan het uitzoeken na een verhuizing en we begonnen over deze boeken te praten. Zij zei, dat sommige goede mannen vaak onjuist waren en ze noemde de uitgave van de verhandelingen over de zonde tegen de Heilige Geest, wat, zeide zij, juist de weg was om deze dingen in de gedachten van de mensen te brengen. „Heb je ooit een van zulke verhandelingen vernietigd?” vroeg ik. „Ja”, antwoordde zij. „Er was er een in een van onze boeken en ik kon het er uit halen zonder het boek te beschadigen en ook de plaats waar het bij de inhoud genoemd werd.”

„Ik weet welk boek het was”, zei ik, „het was Howe's *De tranen van de Verlosser*.”

„Wat, had jij het dan gezien?” vroeg ze. Ik zei alleen ja, maar voelde heel veel en dacht wat een genade het was, dat al had het ook jaren in het huis gelegen, het haar nooit toegestaan was er de hand aan te leggen tot kort nadat het voor mij gedaan had wat het voor mij gedaan had.

Nadat ik zo van die beproeving verlost was ging ik kalm mijn weg en ik denk, dat ik wel kan zeggen, „dat ik naar de bescheidenste secte van onze godsdienst als een Farizeeër geleefd heb”. Helaas, het is vreselijk te denken, hoe ik evenals anderen in deze toestand over Christus kon spreken en onderwijzen en mijn lange gebeden vullen met het gedurig noemen van Zijn Naam en rechtvaardigheid en toch uit bevinding niets in deze wereld van Hem kende. Wat betreft duidelijke antwoorden op mijn gebeden, kan ik wel zeggen, dat ik er nooit naar uitzag, en ik dacht, dat de vergeving van zonden natuurlijk plaats had zonder ons weten, als wij maar zeer godsdienstig waren. Daar ik er zeker van was in een staat van genade te verkeren, is het niet te verwonderen, dat ik vaak tijden van veel blijdschap had, die ik voor de vrede met God hield en zag als een goed teken, zoals het Woord zegt: „Verblijdt u te allen tijde”.

Ik verkeerde in deze toestand tot enige tijd na onze verhuizing naar Hampstead en ik herinner mij, dat er toen twee voorvallen waren, waardoor mijn vertrouwen een plotselinge schok kreeg. De eerste was deze. Ik kwam uit mijn kamer, gelukkiger dan ik gewoonlijk was en goed voldaan na mijn ernstige gebeden. Toen ik naar beneden ging werd ik stil gehouden door deze vraag: „Ben je er zeker van dat je wedergeboren bent?” „Ja”, zei ik, „natuurlijk moet ik dat zijn”. De vraag herhaalde zich. Ik stond stil en vroeg mij af, wat zo iets in mijn gedachte kon brengen en antwoordde als tevoren met een paar bewijzen uit de Schrift. Weer kwam dezelfde vraag, plechtiger en als het ware voorafgegaan door een „niettegenstaande”. Ik was verkild op een wijze, die ik niet beschrijven kan, maar ik probeerde als het

ware het laatste woord te hebben. Toch diende zij zich aan en ik moest verder gaan, terwijl zij onbeantwoord in mijn hart klonk. Dat gaf een vreselijk gevoel. Ik dacht, dat het van de vijand kwam en deed haar verdwijnen door er gedurig tegen te vechten.

De tweede gebeurtenis was net voor een avondmaalsdienst. Ik had mezelf de hele week voorbereid met langdurig zelfonderzoek. Als ik mij goed herinner was ik bezig in een ernstig gebed en had ik God gezegend, dat Hij mij bekwaamd had mijzelf aan Zijn dienst te wijden. Op dat ogenblik werd ik een innerlijke overtuiging gewaar, dat al mijn godsdienst was om tot niets te worden - om geheel te worden vernietigd. Ik dacht, dat zij voortkwam uit mijn inbeelding en probeerde onverschillig een andere kant uit te kijken, maar zij nam toe tot een positieve aankondiging van de vreselijke waarheid, want zij was toen vreselijk voor mij, daar ik dacht, dat zij een volledige afval van de genade was.

Het verschrikkelijke gevolg hiervan bleef mij lang bij; in werkelijkheid heeft het mij nooit geheel verlaten, want ik geloof, dat het hopeloze gevoel, dat het mij gaf, meehielp om mij moedeloos en radeloos te maken in de geestelijke afwijking die kort daarop volgde. In nog een paar weken bevond ik, dat ik alle genoeg in de godsdienstige plichten had verloren. Langzaam aan stopte ik met mijn persoonlijk gebed en waakzaamheid en tenslotte werd ik zorgeloos en werelds. Ik had wel tijden van bittere ellende, waarin ik, als het ware midden in de strijd, zocht terug te vinden, wat ik verloren had.

We waren nu naar Buntingford verhuisd en ik was juist twintig jaar oud. Ik verlangde naar mijn aanstaande huwelijk met een zekere hoop, dat als ik de vrouw van een predikant was, het verantwoordelijkheidsbesef mij zou aansporen tot een grote inspanning om mijn godsdienstigheid terug te winnen en te bewaren."

Dit was dan de Henrietta, die vol toewijding haar man vergezelde naar het sterfbed van John Johnson. Bernard zegt in een van zijn brieven van haar: „Mijn lieve vrouw was voordat ik haar kende tot een wonderbare hoogte van vroomheid opgebouwd, maar toen alles wat ze verkregen had keer op keer tot niets gebracht was, was ze in een zekere wanhoop vervallen, alleen aan zichzelf de schuld gevend."

Zij vervolgt: „Het was ruim een jaar na ons huwelijk op 5 mei 1830, dat ik het terugkeren van een blijvende verontrusting over mijn ziel begon te voelen. Ik kreeg die dag een schok bij het horen van het plotseling overlijden van een werelds familielid in de bloei van de jeugd en gezondheid. Dit verwekte veel vrees

in mijn hart. Ik voelde in die zomer, dat ik in een ergere toestand terecht kwam dan ooit tevoren en de vijandschap van mijn hart was opgewekt in een mate als ik nooit eerder gevoeld had. Soms voelde ik mij verbitterd, als ik het mag zeggen, tegen de Heere, omdat Hij mij geen beter succes gaf in mijn godsdienstigheid. Hierbij kwam, dat sommige van de boeken waar ik het meest van gehouden had, nu een bittere verontwaardiging in mij opwekten. Ze hadden werkelijk een wettische inslag, maar ik dacht, dat ze zonder fouten waren en dat mijn afkeer alleen tegen het goede was, maar ik kon ze niet tegenhouden. Ik begon in een staat van geestelijke armoede te worden gebracht en daarom haatte ik de opzichters, evenals de Israëlieten die de hoeveelheid stenen zonder stro niet konden leveren. Dit kwam tot zo'n hoogte, dat ik op zekere dag Doddridge's „Toeneming en voortgang" opnam en het kwaad door de kamer slingerde, vast besloten om het nooit meer op te pakken, waar het ook neer zou vallen. Het kwam boven op een hoge klerenkast terecht en ik kan mij niet herinneren, dat ik het ooit weer gezien heb, al voelde ik mij voor een lange tijd schuldig als ik aan de bovenkant van die klerenkast dacht!

Gedurende dat en het volgende jaar werd mijn toestand hoe langer hoe erger. Langzaam aan verloor ik alle macht om een ordelijk gebed op te zenden, hoe welbespraakt ik vroeger ook was geweest. Ik wilde knielen met mijn hart, dat boordevol was, maar zo donker en verward, dat ik geen twee woorden uit kon brengen en bleef dan voor een lange tijd volledig sprakeloos liggen en stond dan op zonder een woord gezegd te hebben. Ik kan mij goed herinneren, dat, als ik mij bij mijn lieve man beklaagde in het dikste van mijn duisternis, hij tegen mij zei: „Ik geloof, dat je op zekere dag bevinden zult, dat op enige wijze eigengerechtigheid ingekomen is, maar ik heb geen licht genoeg om te verklaren hoe".

Dit kon ik toen niet geloven, want *in de letter* hield ik Christus voor alles in alles. Iets anders wat hij tegen mij zei en wat ik net zo min kon geloven was: „Ik geloof zeker dat God begonnen is jou iets speciaals te tonen en ik hoop, dat wij beiden in staat zijn er naar uit te zien." Maar ik scheen zo verblind, dat sommige van de kamers in de pastorie lange tijd nadat we die verlieten in mijn gedachten nog als donkere kamers voorkwamen zonder ramen, vanwege de kwellende, die ik daar doorgebracht had." (In werkelijkheid staat de oude pastorie van St. Andrews op een open, zonnige plaats bij een wijde bocht in de rivier, die daar beheerst wordt door het slaan van het waterrad van een zeer oude korenmolen.)

In de lente van 1831 verloor de Pulverbach-familie hun geliefde

moeder. Bernard en Henrietta maakten met hun eerste kleine dochter Elizabeth, die in januari geboren was, de lange reis naar het noorden. Misschien was het de eerste blik van Henrietta op Shropshire en toen de koets de Church Stretton-vallei inreed moeten de prachtige glooiende heuvels, fris met april-groen, zeker indruk op haar gemaakt hebben, vooral na de enorme open landschappen rondom Buntingford. Ze had Mercy al ontmoet, want Mercy schrijft over haar reis naar Buntingford in het jaar van Bernards trouwen (misschien naar de bruiloft zelf?), naar Cambridge (de familie Farish) en Hertford. Maar met welk een belangstelling moet zij de anderen ontmoet hebben.

Elizabeth, de oudste, was net terug van Leeds, waar tante Charlotte Fawcett overleden was, haar zuster Mevr. Gilpin slechts drie weken voorgaande.

Voordat ze stierf zei Mevr. Gilpin: „Ik ben niet triomfantelijk zoals die lieve zuster van mij, maar ik heb vrede. Er was een wolk, maar die is voorbij getrokken, die is voorbij getrokken. Het oog heeft niet gezien noch het oor gehoord de glorie van die heerlijke verandering. Ik zal ze spoedig zien. Ik zal zingen Halleluja! Halleluja! Ik zal gewassen zijn in het bloed van het Lam. Ik zal rein en wit zijn. Ik zal een wit kleed hebben, het fijne linnen, dat is de rechtvaardigheid van de heiligen en samen met dat gezegend gezelschap dat blijde gezang zingen: „Waardig is het Lam, Dat geslacht was.”

Daarna kwamen het verstilte huis, de zwarte kleren en de rouwstoet, die de laan naar de kerk ging. Zou Henrietta iets van Sukey Harley gezien hebben? We weten het niet, maar we voelen, dat Sukey haar begrepen zou hebben en een grote genegenheid voor de jonge vrouw van Mr. Bernard gevoeld zou hebben.

Mercy zegt: „Het jaar 1831 was een jaar van grote beproeving voor onze familie. Onze lieve moeder stierf en andere beproevingen volgden snel daarop. Oh, er waren in dit en in het volgende jaar ogenblikken, dat het er op leek, dat mijn hart zou barsten. Ik voelde, dat als er niet enige verlichting was gekomen (waarvan ik toen ze kwam geloofde, dat ze van de Heere was) ik op het moment dat ze kwam verzonken zou zijn”.

Matilda spreekt ook over groot verdriet in deze jaren. We worden niet ingelicht over de aard ervan, maar daar het losbrak na de dood van Mevr. Gilpin lijkt het te wijzen op het verlies van een leidende en besturende hand. Bij het doorzoeken van de familie-papieren kan men alleen maar gissen omtrent sommige gegevens; het zou onkies lijken om deze verborgen smart op te speuren. In dit verband verwondert men zich over de jongste

van het gezin, Richard, vier en twintig jaar oud ten tijde van de dood van zijn moeder. Zijn naam komt voor op de familie-boom en op de achterkant van de grafsteen (hij stierf als een oude man in Hawkhurst in Kent). Maar er is geen spoor van hem in brief of dagboek. Frances kreeg juist in die tijd haar vierde zoon en noemde hem Richard. Zou het geweest zijn, omdat zorg en liefde voor een afdwalende broer juist toen op de voorgrond van de gevoelens van de familie stonden? Aan de andere kant, wat een intens verdriet kan er in een gezin komen door een liefdesaffaire, die verkeerd afloopt. Al deze of sommige van deze smarten, die het hart raakten, kunnen bij Mercy's opmerkingen inbegrepen zijn, wat zeker laat zien, dat de familie haar deel aan de beproevingen in dit leven had en hun geestelijke zelfonderzoek was zeker niet alleen in het abstracte.

Bernard en Henrietta keerden natuurlijk naar Hertford terug. Henrietta's verslag vervolgt:

„Nadat ik zo voor een lange tijd voortgegaan was, zonder enig antwoord of licht op mijn pad te ontvangen of iets te horen van anderen, dat mijn geval zou kunnen verklaren, begon ik alles als verloren op te geven. Ik besloot het niet meer te proberen, behalve dat ik als ik ermee bezig was herhaaldelijk zei:

Heere, ik ben zwak, wees Gij mijn kracht:

Heere, ik ben blind, wees Gij mijn oog.

Hier scheen ik op het slechtst, want daar ik alle hoop op het vinden van de ware godsdienst opgegeven had, was ik vreselijk bang voor de dood. En wat mijn vrees groter maakte, de cholera kwam tot onze kusten en tenslotte tot onze stad en tot onze eigen deur. Dit ontstelde mij vreselijk, maar ik liet mijn angst niet merken aan de anderen en zelden sprak ik over godsdienst tot iemand.

Op een avond bezocht ik een zuster, die in Hertingfordbury (een dorp enkele mijlen van Hertford) woonde. Charles was daar.” (Haar broer Charles was lid van St. John's in Cambridge. In die tijd ongeveer werd hem het leraarschap aangeboden en tot verbazing van al zijn vrienden, religieuze en wereldse, sloeg hij het af. „Wat zijn gemoed deed wijfelen” zegt Bernard, „was de lichtvaardigheid en gemakkelijkerheid bij het kiezen van een godsdienstig beroep. Mensen werden evangelie-dienaars, die werkelijk niets kenden van de innerlijke onderwijzing van God, die niets kenden van het inwendige kruis.” Bernard was genooddaakt te zeggen, dat „hij - Charles - in die tijd in mijn godsdienst dezelfde oppervlakkigheid zag als bij anderen en hij was er toe gebracht, en dat kan ik getuigen op de beste grond, helemaal aan mijn staat te twijfelen!”) Henrietta gaat verder: „Charles nam in die tijd voor een poos deel aan het werk van

mijn man en ik was veel in zijn gezelschap, maar ik had nooit iets over godsdienst tegen hem gezegd. Echter, op die avond bij mijn zuster zei hij deze woorden, naar het scheen zo maar: „Het is erg gemakkelijk voor iemand om wonderlijk veel uitwendige godsdienst te hebben en ook een verborgen godsdienst-gebed, Schriftlezen, zelfkastijding en elk ander ding, dat goed schijnt met hun monden, hoofden en zoals ze denken hun harten vol met de Naam van Jezus Christus, terwijl ze al die tijd hun rug naar Hem toekeren en de zaligheid die Hij verwierf geheel verwerpen”.

Deze opmerking viel met een onuitsprekelijke last op mijn ziel en de woorden „gij zijt die man” klonken in mijn hart. Mijn zuster vond deze opmerking onvoorzichtig en zei heel wat om haar te verzachten. Hij hoorde haar aan en herhaalde toen met kalmte alles, zelfs nog sterker dan eerst. Ik geloof, dat ik mijn ontroering liet merken, want ik herinner mij, dat hij mij nadien aansprak, maar ik was zo volkomen verward, dat ik noch hoorde noch lette op wat een van hen sprak. Hoe ik thuis gekomen ben weet ik niet. Ik scheen slechts weer bij te komen, toen ik bij mijn eigen deur aankwam. Toen herinnerde ik mij tot mijn grote spijt, dat ik mijn broer niet gevraagd had uit te leggen, wat het verkeerde van zo'n godsdienst was. Deze woorden kwamen ongezoekt in mijn gedachten: „En zij zullen allen van God geleerd zijn”. Oh, dacht ik, dat is alleen maar in het Oude Testament tegen de Joden gesproken. Dat geldt niet in de gevallen van personen zoals ik, in zo letterlijke zin als ik nodig zou hebben. Kort daarop opende ik het Nieuwe Testament op de plaats, waar Jezus deze belofte vernieuwt, zeggende: „Er is geschreven in de profeten: En zij zullen allen van God geleerd zijn”. Dat kwam voor een ogenblik zeer lieflijk in mijn hart. Toen ik die nacht op mijn kamer was voelde ik een grote behoefte om te bidden over mij komen en een besluit om tot God te roepen, totdat ik dit daadwerkelijk onderricht van God ontving. Ik knielde bij mijn bed neer en ik dacht, dat ik die nacht niet van het gebed kon opstaan, maar bijna voordat ik een gedachte tot de Heere kon opzenden, stroomde er een wondervol inwendig licht in mijn ziel, vergezeld van een tekst uit Openbaring, waar de woorden „om niet” in staan. „En wie wil, neme het water des levens om niet.” Het waren alleen de woorden „om niet”, die tot mijn ziel waren gesproken en dat met onbeschrijfelijke kracht. Zij zeiden dit: „Laat al uw gebeden varen, al uw ernstige geestelijke verlangens, al uw overwinningen over zonde en uzelf. Wend uw ogen van het aanschouwen van zulke ijdelheden en neem Mijn zaligheid OM NIET”. Ik kreeg het gevoel, dat die paar woorden „om niet”

hemel en aarde vervulden. Het licht, waarmee ze vergezeld waren en de ontdekking verbaasden mij zo, dat ik helemaal van streek was.

„Oh”, zei ik tot mezelf, „bevat elke Schriftuurlijke leerstelling zo’n diepte als zij ontdekt wordt door de Heilige Geest? Ik vraag mij af of iemand anders deze woorden „om niet” begrijpt en als ze het doen vraag ik me af of ze er met elkaar over kunnen spreken!” Ik zei veel van zulke dingen in mijn onwetendheid, denkende dat ik er zo iets wonderlijks van zou kunnen vertellen, terwijl ik, als ik probeerde de woorden aan anderen uit te leggen bemerkte, dat ik slechts de oudste en gewoonste dingen zei, zoals ik zelf aan de schoolkinderen telkens weer geleerd had. Het verschil lag niet in de letter, maar in de *beleving* en *kracht*. Ik was als iemand, die zonderling tot mijn godsdienstige kennissen sprak - niet dat zij de waarheid van *hetgeen ik in de woorden „om niet” gevonden had ontkenden*, maar liever zo spraken: „Natuurlijk is het zo. Heb je dat nooit eerder geweten? Herinner je je niet, dat de Schrift zo en zo zegt?” Alsof ik het van de letter alleen had geleerd!

Voor enige tijd bleef de uitwerking van deze zoete openbaring van de waarheid aan mijn hart mij bij en keerde ze vaak op een opmerkelijke manier opnieuw terug, de indruk gevend van een helder licht als ik bad en ook zo’n gevoel van nietigheid, terwijl de Heere Jezus het werk van mijn verlossing alleen uitwerkte. Dit gebeurde in 1832 (toen haar tweede dochter, Annette, was geboren) en duurde twee tot drie weken, maar ik was zo onkundig, dat, omdat het tastbare gevoel van deze ervaring niet voortduurde, ik haar weer op gaf en ik zou er nooit een duidelijk verslag van hebben kunnen geven, als zij niet vele keren met zoetheid herhaald was.

Verschillende van mijn zusters waren van de Staatskerk afgescheiden, maar ik was totaal onkundig omtrent hun beweegredenen en toen ik hoorde, dat mijn broer Charles na zijn vertrek van Hertford, hoewel hij van plan was om maar een paar dagen bij hen door te brengen, zo’n eenheid gevoeld had met de leden van hun gemeenschap, besloten had in hun midden te blijven, was ik verbaasd en verdrietig en ik twijfelde er niet aan dat hij jammerlijk bedrogen was. En ik was te meer teleurgesteld, daar ik hem in zeer hoge achting hield na wat er te Hertingfordbury was gebeurd.

In het laatst van augustus moest ik door Londen reizen en logeerde ik een nacht bij mijn zuster Harrietta thuis (Mevr. Col. Nicol). Het was niet mijn bedoeling om met haar over het onderwerp godsdienst te spreken, maar de volgende morgen werden er een paar woorden tussen ons gewisseld, juist toen we

op het punt van vertrek stonden. Zij begon iets over dat onderwerp te zeggen. Ik viel haar in de rede door te zeggen: „Ik kan echt niet oordelen over iets wat je naar voren brengt, want ik ben erg onkundig”.

Zij antwoordde: „Lieve zus, wees daar niet zo zeker van, dat je weet wat onkunde en blindheid betekent.”

Ik gaf ten antwoord: „O, maar ik ben onkundig en blind en dat zelfs zo erg, dat ik maandenlang niet in staat geweest ben het eenvoudigste gebed voort te brengen dan alleen steeds maar te herhalen: „Heere, ik weet niet wat bekering betekent, Gij weet het, o geef het mij”.

Haar ontroering verried de blijdschap en verrassing waarmee zij mij aanhoorde. En van mijn kant was ik net zo verrast door de oprechte belangstelling en het tedere medelijden, in haar opgewekt door een belijdenis, die volgens mij zo slecht was. Nadat ze stilletjes haar gezicht met haar handen bedekt had, zei ze tenslotte nogal kortaf: „Hoe kun je dan vrienden blijven met zulke schrijvers als Doddridge? Wat kun je bij hen vinden, dat past in een geval als jij beschrijft?”

„Wel”, zei ik, „ik denk, dat het zeer goede mensen geweest zijn en ik kan geen dwaling in hun werken vinden, maar ik moet zeggen, dat mijn „Toeneming en voortgang” boven op een oude klerenkast ligt, met een laag stof bedekt, waar ik het een keer in mijn wanhoop op gooide, maar ik dacht altijd, dat ik verkeerd gehandeld had.”

Ze glimlachte vol betekenis, alsof ze wilde zeggen, dat ik daar eens wel meer van zou gaan begrijpen en ze stopte „Hart's Hymnen” in mijn handen en een boek in handschrift, dat afschriften bevatte van enkele brieven van Mr. Bourne en Mr. Burrell. We namen op een buitengewoon aandoenlijke wijze afscheid van elkaar. Inderdaad voelde ik toen voor het eerst in mijn leven een klein sprankje van de ware gemeenschap van de Geest. Maar dit was al gauw verduisterd, want kort daarna gebeurden er dingen, die sterke vooroordelen in mijn gemoed opriepen tegen mijn betrekkingen en hun vrienden, wier gedrag en gevoelens onder belasting van een slecht verslag voorgesteld werden.”

Bernard zei in die tijd van deze mensen: „Ik wist niets noch van de beweegredenen noch van de praktijk van de nieuwe vrienden van Charles, een kleine geloofsgemeenschap in Londen, die niet tot de Staatskerk noch tot een van de vooraanstaande afgescheiden gemeenten behoorde, maar dacht, dat ik hen gerust mocht veroordelen als neigend tot enige gevaarlijke uitersten. Ze waren weinig bekend en erg bescheiden. Sommigen, die bij hen in aanzien waren, waren

mensen zonder beschaving en ontwikkeling. Elke fout in de logica of oppervlakkig voordeel, die ik bij hen kon waarnemen, buitte ik in mijn gedachten tot hun schande uit, daar ik heimelijk ongenegen was mijzelf te vernederen door met hen om te gaan. Het smartte me zeer, dat Charles zich bij hen aangesloten had en zich uitsloot van een toekomst met het meest vleierende succes aan de Universiteit van Cambridge."

Henrietta vervolgt: „Gedurende de rest van dat jaar ging ik op mezelf voort als een blinde zoekend naar hulp tot verlossing en niettegenstaande mijn beslissingen van het tegendeel was ik er mij van bewust, dat mijn ogen vaak op mijn broer Charles en zijn vrienden gericht waren, daar zij iets bezaten, wat ik niet gevonden had. Dit was versterkt door het lezen van de brieven, die mijn zuster mij geleend had. Als ik deze brieven gelezen had, voordat ik ze begreep, zou ik er waarschijnlijk weinig meer dan gewone dingen in gezien hebben. Maar nu, als ik het zo mag uitdrukken, begreep ik er genoeg van om te zien hoe weinig ik er van begreep. En ze maakten een indruk op mij, die ik nooit kan vergeten. Ik las ze tot ik verloren was in verwondering en bleef bijna elke halve bladzijde die ik las almaar terug slaan om naar de datum te kijken, zeggende:

„Wat? Nu? Bestaat er in 1832 echt nog enige religie als deze? Zijn er in deze dagen nog in leven tot wie de Heere werkelijk en merkbaar spreekt en aan wie Hij Zichzelf op zo'n heerlijke manier openbaart? Ik dacht, dat al zulke dingen sinds de dagen van de Bijbel opgehouden hadden. Ik kan haast niet geloven, dat het waar is, maar toch voel ik, dat deze brief geen leugen is en niet door een leugenaar geschreven is."

De innerlijke drang, die ik nu voelde om te gaan horen wat ze daar te zeggen hadden, kwam naar ik geloof van dezelfde bron als het geval was met Cornelius, aan wie God opdroeg om naar Petrus te zenden om van hem woorden te horen, voor de ontvangst van welke woorden zijn hart was voorbereid en zo was het mijne. En ik had geen wil of macht meer om ongehoorzaam te zijn aan de inwendige stem dan hij had. Zodoende zocht ik in januari 1833 een voorwendsel om naar Londen te gaan, daar ik in de tussentijd niets van hem gehoord had."

ALLE BEGRIP TE BOVEN

d e e l I I

HET ANTWOORD VAN DE TONG

6

DE LONDENSE VRIENDEN

Wie waren deze verachte vrienden van Charles Jeffreys? Het waren leden van de gemeente van Joseph Francis Burrell in de Titchfieldstraat, vlakbij de Oxfordstraat. Zij gaven zichzelf geen kerkelijke naam. Het was gewoon „de bediening van Gods Woord”. De oorspronkelijke leden hadden behoord tot de gemeente van William Huntington, predikant en schrijver, door God opgewekt in de achttiende eeuw om Zijn volk wakker te schudden uit de slaap van vormendienst en de dwalingen van het Arminianisme van John Wesley: algemene naastenliefde en het verdienen van de hemel door ijver en goede werken.

Huntington had een grote kapel in het Westeinde gehad en toen die was afgebrand een andere, nog groter, gesticht. Hij had een talrijke gemeente, waaraan hij de leerstellingen en bevinding preekte, die door J.C. Philpot aldus werden beschreven: „Hij ontkende dat de wet een leefregel voor de gelovige was, maar streed voor de openbaringen van Christus aan de ziel, als een zeer belangrijk punt; hij drong op een persoonlijke beleving van wet en Evangelie aan, van veroordeling en vrijspraak, en bevestigde alles wat hij leerde door een zeer wonderbare beheersing van het Woord van God, dat hij scheen aan te kunnen halen op de meest volledige en overtuigende manier, van Genesis tot Openbaring; en bracht dat over met een nadruk en geladenheid, die hem eigen was.

De gemeente gebruikte de liederen van Joseph Hart, een predikant van een vroegere generatie dan van Huntington, maar iemand die voor dezelfde waarheden streed en ze in dichtvorm belichaamde, die „tot lof des Heeren in het Huis des Heeren gebruikt hem de naam gaven van een ver-reikende en bekwame leraar”. Om George Alexander van Birkenhead aan te halen: „Niet alleen vanwege zijn duidelijke en stoutmoedige verklaring van de leer der waarheid, maar vooral als een bevindelijk dichter van liederen die zijn ziel uitstortte in de zoete beleving van krachtige godsvrucht, schijnt Mr. Hart aan het uitspansel van de strijdende Kerk”.

Huntington stierf in 1813 en we lezen dat zijn gemeente naar alle winden verstrooid werd en dat vele mensen de waarheid verlieten. Tegen de tijd, dat wij bij 1833 komen, ontmoette Henrietta Gilpin een gevestigde gemeente, die zich moest inspannen om door kwaad en goed gerucht bij de waarheid te blijven. Hun predikant was Joseph Francis Burrell.

Hij werd geboren in 1770 te Molsheim, een kleine plaats in de Elzas op de grens van Frankrijk en Duitsland en werd Rooms Katholiek opgevoed, er in onderwezen, zei hij: „om beelden van goud, zilver, hout en steen te aanbidden, het werk van des mensen handen, opgevoed om grotelijks te bewonderen de fantastische verhalen van ontelbare roomse heiligen, eveneens bang gemaakt met de belachelijke bijzonderheden omtrent hun conflicten met de duivel in eigen persoon”. Aan zijn vader werd, nadat hij dertig jaren in het leger had gediend, een klein huisje toegewezen met verschillende voorrechten, maar daar hij een groot gezin had, kon hij Joseph niet de opleiding geven, die hij zou hebben gewenst. „Mijn moeder”, schrijft hij, „had een zuster, die ze in twintig jaren niet gezien had. Zij was een zeer talentvolle vrouw in alle schone letteren en daar zij verscheiden talen beheerste, had zij in verschillende landen van Europa met

mensen van stand gereisd als hun tolk. Tenslotte vestigde zij zich in Parijs met haar kleine zoontje en toen haar man haar verlaten had, maakte zij gebruik van die talenten en verdiende zo een goed stuk brood. Zij gaf haar zoon een uitnemende opvoeding en hij werd al gauw bedreven in de muziekkunst. Zij kreeg hem benoemd als een van de secretarissen van de Franse ambassadeur, die toen naar Engeland ging, waarheen zij hem volgde, maar zij keerde al gauw naar Parijs terug. Hij werd muziek-leraar en was zo voorspoedig, dat hij er beroemd in werd. En nu herinnerde mijn tante zich haar zuster. Zij zond op goed geluk af een brief en informeerde naar mijn moeder. Mijn ouders hadden het verdriet, dat zij al hun kinderen verloren hadden, behalve mijn oudste broer en mij. En nu bood mijn tante aan de zorg over ons op zich te nemen en ons een passende opvoeding te geven”.

Tegen deze nieuwe achtergrond ontwikkelde de jonge Burrell zich als een veelbelovende jongeman, die al het voordeel had van eerst in Parijs en later in Laroche Guyon gewoond te hebben, waar de Hertogin van Amville woonde, wier kasteel in de zomer het punt van samenkomst van geleerde mannen was. Een van haar speciale gunstelingen was de heer Lamblardie, een geestelijke en gewezen professor aan de universiteit van Parijs en nu onderwijzer van Joseph Burrell. Door hem had Joseph toegang tot een prachtige bibliotheek. Zo, zegt hij, bracht hij verschillende jaren door, terwijl hij zich met overgave toeleigde op allerlei dingen, nooit verzuimend om vier uur in de morgen op te staan, zo'n vermaak had hij in de studie. „Te midden van al mijn dagelijkse bezigheden”, zo zegt hij, „was godsdienst niet het geringste voorwerp van mijn bezorgdheid, speciaal daar ik nu beschouwd kon worden aan het hoofd te staan, want ik ging iedere morgen naar de mistoe, die door mijn leraar of een van zijn plaatsvervangers opgezegd werd. Mijn leraar had zijn best gedaan om mij op te leiden tot een waardig lid van de kerk van Rome en geen jongeman kan meer moeite gedaan hebben om de gunst en goedkeuring van God te zoeken dan ik. Maar helaas! alles wat ik nu van die dagen kan herinneren komt hierop neer, dat niettegenstaande al mijn pogingen, beloften, gebeden, tranen, boetedoening en zware oefeningen tot doding van mijn vlees, de duivel en zonde nog heerschappij over mij voerden. Want ik was zelfzuchtig, trots en verwaand en hield van wereldse toejuiching. Ik bemerkte ook bij het opgroeien verschrikkelijke lusten, die opkwamen, die ik vaak probeerde te onderdrukken door vasten en mijzelf te slaan en dikwijls op een scherpe stok te knielen om mezelf voor God te

vernederen, maar het hielp allemaal niets. Tot mijn verbazing werd ik steeds slechter....

Op de leeftijd van achttien jaren had ik zoveel vordering gemaakt, dat mijn vrienden dachten, dat ik voor bijna elk werk bekwaam was en een invloedrijke vriend vertelde mij al gauw, dat hij door zijn invloed aan het hof (Het was het elegante hof van de dagen van Lodewijk XIV, dat gedoemd was tot een vreselijk einde) had bewerkt, dat ik benoemd werd tot secretaris van baron van Eskar, generaal bij het leger in de Nederlanden. Mijn vrienden waren zeer verblijd met deze stap op de weg naar promotie en mijn tante stelde het niet uit om mij zo goed mogelijk uit te rusten. Ik werd nu voortgejaagd in het midden van een luchtige en schitterende wereld, waarin ik zeker in verwoesting zou omgekomen zijn, als geen goede en genadige God over mij gewaakt en mijn plannen om hoog te stijgen niet verijdeld had. Ik werd voorgesteld aan de schoonvader van de baron, de heer La Borde, die beschouwd werd als de rijkste man in het koninkrijk. Hij was bovenmate verzot op muziek, waardoor ik hoog aanzien bij hem verkreeg, toen hij mij op de piano had horen spelen. Ik bemerkte dat al mijn vroegere bezigheden en studies mij nu te pas kwamen, want mijn muzikale en teken-talenten, gecombineerd met beschaafde manieren, maakten mijn gezelschap aangenaam, vooral voor de dames, terwijl de kunst om te converseren over bijna elk onderwerp het ook voor anderen aanvaardbaar maakte.

Ofschoon alle dingen aangaande mijn huidige positie in het leven veel goeds schenen te beloven, liet de Heere mij, daar Hij betere dingen voor mij bestemd had, toch geen wortel schieten in deze onvruchtbare grond. Eén ding werd in mij een gemis gevonden, dat een onoverkoombare hindernis op mijn weg bleek, ik kon noch de ijdelheid van de aanzienlijken vleien noch hun vuile hartstochten strelen. Ik ontdekte al gauw, dat de baron een onwetend, ijdel en verdorven man was en op den duur zag ik er tegen op om alleen met hem te zijn en tenslotte liet ik mijn ongenoegen merken. Hij veranderde nu zijn gedrag tegenover mij en zonder twijfel nam hij de heer La Borde tegen mij in. Ik werd uit mijn diensten ontslagen en door de wakende voorzienigheid Gods van een zeer gevaarlijke situatie bevrijd. Zonder twijfel zag alleen mijn tante veel dieper in de strikken waaraan ik ontkomen was, maar daar zij een verstandige vrouw was begaf zij zich niet in enige verklaring. Ze was al heel gauw bezig met een plan om samen naar Londen te gaan, waar mijn neef, haar zoon, zich na zijn huwelijk gevestigd had en waar hij het buitengewoon goed maakte met zijn beroep in de muziek.

Zo, al maakte hij een groot aantal bezwaren, zij was niet ontmoedigd, en toen zij eindelijk zijn toestemming ontving, namen wij afscheid van onze vrienden en verlieten wij Frankrijk en arriveerden in de maand mei 1788 in Londen. Hoe zou ik met onverschilligheid op de verschrikkelijke revolutie in Frankrijk kunnen zien, die voor duizenden zo verwoestend bleek door het oorlogszwaard, moorden, honger en andere onheilen? Menselijkerwijs gesproken, wat zou mijn deel geweest zijn, als het de Heere niet behaagd had mij er op tijd vandaan te halen? De generaal, die in grote rijkdom geleefd en zichzelf en zijn lusten gevoed had als in een dag der slachting, kwam tenslotte van honger om in een uithoek van Duitsland. Wat betreft de heer La Borde, hij zette veel van zijn onmetelijke bezittingen om in gereed geld en stuurde een miljoen pond sterling over naar Engeland, met de bedoeling daarheen te ontvluchten, maar hij werd verraden en gevangen genomen en al spoedig onthoofd. Zo kwamen de groten om, terwijl een arm en onbeduidend schepsel als ik zo wonderlijk bewaard werd, dat ik Gods goedheid mocht zien in het land der levenden. O, hoe zag ik later, hoe God om mijnentwil gewerkt had, al was ik onwetend van de almachtige hand, die mij aangordde en leidde."

Mr. Burrell was ernstig door zijn leraar gewaarschuwd er voor te waken „niet met de afvalligen van het ergste soort" in aanraking te komen, waar Engeland vol van was. „Als je je leven liefhebt, vlucht van hen en denk er aan, dat er nergens anders verlossing mogelijk is dan binnen de muren van de kerk van Rome." De jongeman verzekerde zijn leraar, dat zij nooit een proseliet van hem zouden maken. Maar het was opmerkelijk, dat hij van het begin van zijn leven in Londen tot zijn dood toe nooit in een Rooms Katholieke kerk geweest is! Het voorbeeld van zijn neef en zijn gezin gaf een slag aan zijn godsdienstige ijver, want zij beleden helemaal geen godsdienst en namen hem al gauw mee naar „avondpartijen, spelen, opera's en vrolijke bijeenkomsten". Deze verdreven doeltreffend elke ernstige gedachte uit zijn gemoed. Hij besteedde verscheidene maanden om zich te bekwamen als leraar in de muziek en engels te leren. Zijn neef bleek een harde meester, want hij had nauwkeurige aantekeningen gehouden van alles wat hij voor onderwijs aan Joseph besteed had en stelde voor, dat hij alles terug zou betalen, met daaraan toegevoegd een grote som voor zijn kost en inwoning. Dit alles nam hem verscheidene jaren om terug te betalen. Zijn tante, ziek geworden van deze behandeling, en het leven bij haar schoondochter niet gemakkelijk vindend, keerde naar Frank-

rijk terug. „Ik verloor in haar een echte vriendin”, zegt Mr. Burrell, „en haar vertrek was de oorzaak van veel veranderingen en onheilen, die over mij kwamen.”

De jongeman was nu aan zichzelf overgelaten om zijn eigen weg te kiezen en hij erkent, dat hij zichzelf veel beter achtte dan menig andere jongeman, „omdat ik mij hield bij het beste van de gemeenschap, een betrekkelijk onschuldig leven leidde, zeer ijverig in mijn bezigheden was, me met grote welvoeglijkheid in de wereld gedroeg en geacht was en er door iedereen gunstig over mij gesproken werd”. Hij spreekt van leerlingen onder de aristocratie, van het feit van het gebruik van de avondmaaltijd met Lady Littleton, met wie hij zeer goed bekend was, enz. Maar hij versleet zijn krachten, want na lange wandelingen en in alle weersomstandigheden, naar zijn verschillende leerlingen, bracht hij zijn avonden laat door, wanneer hij eigenlijk had moeten rusten. „Ik was gewoon me te kleden en klaar te maken zo vrolijk als mogelijk was en ging mij vertonen op duivels grondgebied, indringend op vele plaatsen met gevaar voor mijn leven en al had ik soms een besef dat ik in gevaar was, toch kon ik mezelf niet weerhouden om dolzinnig voort te gaan op de weg van verzoeking. Maar nooit in heel mijn leven heb ik tevoren zulk vreselijk werk in mijn consciëntie ondervonden. Oh, hoe heb ik gepoogd het tegen te gaan en welk een vreselijke strijd vond ik het, toch was het alsof ik voortgedreven werd als door een stormwind. Zo werd ik voor vele weken aan stukken gescheurd.” Feitelijk werd hij weldra het slachtoffer van een jonge vrouw, die hij in deze omgeving ontmoette en tenslotte trouwde hij met haar, onder vele valse voorstellingen tegenover beide haar en zijn eigen familiebetrekkingen.

Gedurende enige jaren ging Mr. Burrell door grote diepten door schrik in zijn geweten vanwege de zonden. Dit was het rechtstreeks werk van de Heilige Geest in zijn hart, want hij kende geen woord uit de Schrift, noch kwam hij in contact met enig godsdienstig persoon of boek. Hij zei later, dat „daar ik nadien de meest wonderbare, klare en onmiskenbare gemeenschap met God in Christus gehad heb, zodat ik door het geloof Zijn stem heb gehoord, Hem nabij gevoelend en ik mij in Hem verheugd heb, zo juist heb ik (het is vreselijk om aan te denken) in die tijd een waarneembare en vreselijke gemeenschap met de duivel gehad, terwijl ik een duidelijke gewaarwording van zijn tegenwoordigheid had, wetende en gevoelende en duidelijk ervarende, dat hij mij in alle dingen beïnvloedde. Schuld, ontzetting en wanhoop vervolgden mij, zodat ik mij gevoelde alsof ik door de duivel bezeten was. Ik geloof waarlijk, dat de Heere in Zijn oneindige wijsheid mij door de bodemloze poel

van zonden liet gaan, opdat ik in staat zou zijn een woord van pas te spreken tot velen, die zich in zo'n toestand bevinden.

Hij werd ziek en genas weer, hij had schrik-aan-jagende dromen en vreselijke gezichten van de oneindige majesteit van God en zegt tenslotte: „De Heere, Die mij met een sterke hand had onderwezen, leidde mij geleidelijk tot Zijn dierbare Zoon door er voor te zorgen, dat dat Woord in mijn hand kwam, dat ik in vroeger dagen onwetend veracht had. De Naam van Christus alleen begon mijn geest in beslag te nemen en ik verlangde er zeer naar om meer van Hem te weten. Dit werd op de volgende wijze gegeven.

Toen ik op zekere dag door de Swallowstraat liep zag ik in een etalage een boek liggen, getiteld: *Het leven van Jezus Christus of de harmonie van de Evangelieën* door John Locke. Ik kocht het boek met grote blijdschap, daar ik waarlijk geloofde, dat ik nu in het bezit was van de grootste schat onder de hemel, al wist ik niet waar de inhoud over ging. De liefde, die ik voor dit boek voelde, was zo groot, dat ik tevoren uitzag naar het genot van het lezen, terwijl ik met mijn leerlingen bezig was, en ik was gewoon in volle vaart naar huis te rennen om er weer mee bezig te zijn en ik had het zelfs naast mijn bord liggen, terwijl ik at. Geen armschepsel kon zo blind en onwetend zijn als ik mij werkelijk gevoelde. Toch viel er geen woord van wat ik las ter aarde, want het leven en de kracht, die door het Woord meegedeeld werden, waren werkelijk wonderbaar en vervulden mij met zulke begeerten, zuchten en ernstige verlangens naar Christus, dat ik waarlijk kan zeggen dat ik in barenswee was. De geestelijke arbeid van mijn ziel in het overdenken van de dingen van God en het zoeken van rust was zo groot, dat mijn hele lichaam gedrukt werd door ondragelijke vermoeidheid. Het is waarlijk wonderlijk hoe ik nog bekwaam was om mijn leerlingen les te geven, ziende dat mijn ziel voortdurend in beslag genomen werd door de dingen van een andere wereld.

In de maand december 1792, toen ik op een avond bij de haard mijn vrouw uit mijn kostbare boek voorlas, voelde ik bij tussenpozen een zeer buitengewone kracht van het Woord, die vooral toenam, toen ik bij de woorden kwam: „Ik ben bedroefd tot de dood toe”. Er werd plotseling zulk een tafereel van het lijden van Christus aan mij ontdekt, dat mijn hart bijna brak. Ik haperde toen ik verder las, terwijl ik mij voor mijn vrouw zo goed mogelijk hield, maar het ging moeilijk. Toen ik bij deze woorden kwam: „Het is volbracht” kon ik mezelf niet langer bedwingen en plotseling begaf het licht van mijn ogen mij en verloor ik het zicht op elk voorwerp in de kamer. Het was alsof er een groot licht in mij scheen en ik zag door de ogen van mijn

verstand de Heere Jezus Christus in doodstrijd aan het kruis hangen. Ik barstte uit in bitter wenen en klagen. Ik zakte in mijn stoel weg en wist nauwelijks waar ik was; en al waren mijn ogen gesloten, toch keek ik aldoor naar het gezegende Voorwerp vóór mij, terwijl ik Zijn lijden diep gevoelde met een menging van verdriet en ook van troost en verrukking, die niet met menselijke woorden beschreven kunnen worden. Mijn vrouw werd helemaal verbaasd en verward en riep uit: „Jij dwaas, wat doe je?” Maar het goddelijke visioen scheen al helderder en ik lag meer dan een half uur in die armstoel, zonder in staat te zijn rechtop te zitten, terwijl ik geen macht over mijn ledematen gevoelde noch de kracht om te spreken door het vele geschreeuw, dat mijn keel had doen opzetten, maar dingen zag, hoorde en gevoelde, die allemaal wondervol waren en onmogelijk om te beschrijven of uit te spreken.

Tenslotte kwam ik geleidelijk tot mijzelf en ik kon haast niet geloven dat ik dezelfde man was. Voordat deze wonderlijke verandering plaats vond was mijn ziel dagelijks bezet met onoverkomelijke angsten over dood, hel, eeuwigheid en verderf, zodat elk voorwerp om mij heen er alleen toe bijdroeg om wanhoop en ellende mede te delen; maar nu leek alles wat ik zag samen te werken om het vredige geluk van mijn vreugdevolle hart te vermeerderen. Zoals ik tevoren bijna geen les kon geven aan mijn leerlingen vanwege het verdriet van mijn hart, zo vond ik het nu moeilijk hun les te geven, omdat mijn vreugde zo groot was. Vaak was ik genoodzaakt om de tranen uit mijn ogen weg te vegen, want de gewaarwording van Christus' stervende liefde volgde mij, waar ik ook ging. Men verhaalt, dat Constantijn de Grote een kruis in de hemel zag met deze woorden „Overwin in dit teken”. Zo zag ik gedurende vele weken dat gezegende Voorwerp, dag en nacht voortdurend, in Wie ik inderdaad meer dan overwinnaar gemaakt was. Vaak kon ik niet slapen, daar ik vele uren bezig was met zoete meditatie. Op zekere nacht vooral voelde ik meer dan gewone kracht in mijn ziel en toen ik met hevig verlangen opkeek, zag ik Hem weer, niet als gekruisigd, maar herrezen uit de dood en Hij verscheen omringd van onuitsprekelijke glans en heerlijkheid. Ik keek naar Hem met heilige verwondering en zag Zijn wonden, maar vooral Zijn doorstoken zijde, waaruit het bloed overvloedig bleek te stromen en waarin ik op het volgend moment scheen gewassen te worden, want in een vervoering van genegenheid had mijn ziel zich tot Hem gehaast en Hem in mijn armen genomen”.

(Mr. Burrell kwam in later jaren vaak op deze wonderlijke openbaring terug.)

„Genade wordt door haar vrucht gekend”, vervolgt hij, „daarom spreken mensen in een godsdienstige belijdenis tevergeefs over ondervinding, troost en vreugde, als deze hun niet leren om alle goddeloosheid en wereldse lusten vaarwel te zeggen. Er was nu verlossing in mijn ziel gekomen; zij was nu als een tempel van God geworden en Christus dreef als in oude tijden de dieven eruit. Ik was nu niet alleen bang om God te beledigen, maar eveneens de minste van alle schepselen, die Hij geschapen had. De lusten en onstuimige aanvechtingen, waaronder ik gedurende jaren gebukt was gegaan, verdwenen, want de genadige God reinigde mijn hart in zo'n mate, dat ik niet de minste gedachte aan dwaasheid, lichtzinnigheid of onreinheid kon verdragen. Waarlijk, ik walgde van al mijn vroegere bronnen van onderwijs; zodoende, nadat ik mijn boeken nagekeken had, verkocht ik er sommige en verbrandde ik andere. Sommige van die boeken zouden me later misschien van groot nut hebben kunnen zijn, toch spijt het me niet, dat ik ze weggedaan heb, want het was een edel bewijs van die schoonheid, heerlijkheid en volmaaktheid, die ik in mijn genadige Verlosser gevonden had. Zoleidde de Heere alleen mij en dat gedurende vele weken, en waarlijk was er geen vreemd god met mij, want ik kende noch een predikant noch enig belijder van de godsdienst. Ik gevoelde werkelijk, dat ik niet van deze wereld was, evenals Christus niet van deze wereld is; en de vreugde des Heeren in mij was zo groot, dat ik waarlijk dacht, dat mijn tijd op aarde slechts kort zou zijn, want ik had niemand bij me, die me kon vertellen, dat ik zo bevoorrecht was, met de bepaalde bedoeling me hierna in staat te stellen het kruis te dragen en met Christus een grote strijd van verzoeken te doorstaan.

Nu, al kende ik het Woord van God niet, dat het samenkomen van Zijn volk beveelt (want ik had alleen nog maar de Evangeliën gezien), ik vond toch een groeiend verlangen en sterke indruk op mijn gemoed, dat ik een plaats van godsdienstoefening moest bezoeken, maar waar kon ik niet vertellen. Al had ik nog geen inzicht om enig onderscheid te maken tussen de kerk van Rome en enige andere overtuiging, toch kwam het nooit in mijn gedachte op om naar een van hun kerken te gaan. De Heere, Die mij tot hiertoe geleid en onderwezen had, liet niet toe, dat ik in de handen van blinde leidlieden viel, maar bracht mij onder het gehoor van een predikant, door Hem gezonden, die mij voeden zou met wetenschap en verstand.

Mijn huisbaas, met wie ik nooit meer dan vijf woorden gewisseld had, bezocht de kapel van Mr. Huntington en het

werd met grote nadruk op mijn gemoed gedrukt, dat dit de man was, die ik moest gaan horen. Ik vroeg hem nu hoe laat de dienst begon en of er plaats voor mij zou zijn. Hij scheen niet weinig verbaasd over mijn vragen, daar ik hem tevoren op de sabbatdagen vele malen schandelijk geplaagd had met het lawaai van mijn piano. Maar hij beloofde mij, dat hij mij de volgende morgen mee zou nemen naar de kapel. Ik was om acht uur klaar om te gaan, maar hoorde, dat het nog twee uren duurde voordat het tijd was. We arriveerden. Alles wat ik nu zag scheen geheel nieuw voor mij: de bescheiden ernst van de mensen, de manier waarop zij zaten, sommigen in boeken lezend, anderen zachtjes met elkaar sprekend (over Christus, zoals ik dacht); in het kort, ze schenen voor mij als een gezelschap van engelen en ik voelde een zeer sterke liefde voor hen. Maar toen het eerste lied opgegeven werd, hetwelk de gekruisigde Zaligmaker beschreef, kon ik mij haast niet bedwingen.

*Arme zondaars, zingt van het Lam dat stierf,
Welk voorwerp kan zo zoet zijn?
Zijn hangende hoofd, Zijn stromende zijde,
Zijn doorboorde handen en voeten;
Met al dat schouwspel van Zijn verdragende liefde,
Hetwelk het geloof krijgt te zien,
Want Hij leeft nu en regeert Boven,
En leeft en regeert voor u.*

Zeker, zei ik in mijn hart, dit is het huis van God en Hij is hier in waarheid, hoe kunnen deze mensen anders over de innerlijke ervaring van mijn ziel zingen? Toen de preek begon, daar ik nooit enige bevindelijke prediking gehoord had, noch enig ander deel van de Schrift gelezen had dan de vier Evangelisten, voelde ik mij niet bij machte om wat de predikant bijna een uur lang zei, te verstaan, toen de goede man opeens zijn prediking veranderde en zei: „Nu zal ik tot u afdalen”. Nu was ik helemaal met verwondering en aanbidding vervuld, want hij beschreef de toestand van een zondaar die ten einde raad was van ellende en de openbaring, die hij van Christus ondervindt. Zo behaagde het de Heere mij daarheen te leiden, waar Zijn Evangelie in waarheid werd verkondigd”.

Mr. Burrell was een getrouwe toehoorder van Mr. Huntington gedurende twintig jaar. Hij bleef hem trouw door dik en dun heen. Huntington werd berucht door zijn eigenaardigheden, maar Burrell's antwoord aan een beledigd belijder van de godsdienst geeft zijn leven onder die bediening weer: „God Zelf

bracht mij onder zijn bediening en heeft mij laten zien, dat hij Zijn eigen knecht was; hem moet ik horen en niemand anders, want onder hem ben ik veel gezegend. Zijn onvolkomenheden, die ik net zo goed als u bemerk, leiden er mij toch gedurig toe om voor hem te bidden en de genadige God antwoordt mij met onuitsprekelijke vreugde, zodat ik zelden een onvruchtbare gelegenheid heb. Ik voel leven, liefde en kracht in mijn ziel vloeien, die op een lieflijke wijze mijn leven, wandel en omgang beïnvloeden. De pijp, waardoor ik deze zegeningen opzuig, lijkt niet op goud noch op zilver, maar de wijn is waarlijk de nieuwe wijn van het Koninkrijk. Wordt de uitnemendheid van Gods kracht niet in Zijn aarden vat gezien? Als onze belijdenis nooit bevestigd wordt, voordat wij de volmaaktheid in een mens zien, zullen wij er nooit toe komen. Maar wij hebben te staan, te wandelen en te leven door het geloof in de Zoon van God, Wiens volmaakte werk de goede man predikt. De duivel zal niet nalaten deze zichtbare gebreken van de ware dienaren van Christus te vergroten om, indien het mogelijk was, hun werk onvruchtbaar te maken, maar God laat zijn plannen mislukken door Zijn eigen volk te bekwamen hun last op Hem te werpen". Inderdaad kon hij zeggen: „Ik moest de hemelse loopbaan lopen met zo'n geestelijke kracht en blijdschap, dat ik de hele dag had kunnen zitten luisteren naar het vreugdevolle geluid zonder moe te worden. Ik groeide nu net zo vlug in kennis en verstand als tevoren in ondervinding en ik was vervuld met onuitsprekelijke troost en aanbidding bij de ontdekkingen die ik deed in de geheimen van het Koninkrijk Gods, welke dingen mijn ziel zeer verheugden".

Mr. Huntington zei hem, dat hij een Bijbel moest kopen, wat hij deed en hierover schreef hij: „Mijn liefde voor Zijn Woord werd heviger, zodat de Bijbel nu dagelijks mijn metgezel en genot was. Ik werd tot ernstig bidden gebracht, dat Zijn Woord rijkelijk in mij mocht wonen, niet om mijn hoofd te vullen, maar tot mijn stichting en troost en tot Zijn verheerlijking. Ik zei vaak: „Heere, ik bid U om Christus' wil, dat zoals Uw genade overvloedig tot mij kwam, die de onwaardigste ben, Gij mij zoudt willen vernederen tot het uiterste, onder een diep besef, dat Gij alleen de Bewerker van al deze dingen zijt. Vergeef mij, Heere, als ik het verkeerd vraag, maar geef als het overeenkomt met Uw wil, dat ik in Uw dienst mag worden verteerd om Uw glorieuze macht te verkondigen en dat zondaren tot U bekeerd mogen worden. Daal neder om mij een heilige roeping te geven, dat ik Uw wil mag weten, maar laat mij niet lopen uit eigen beweging".

Velen zullen als zij dit lezen zeggen: „Zeker is hier een

wonderlijke verhouding van geestelijke visioenen, liefde, blijdschap en onuitsprekelijke vrede, maar waar is de beproeving des geloofs in het pad van tegenspoed?" Daar kwam genoeg van, zoals in zijn boek *Kentekenen op de weg naar Zion* beschreven staat. „Toen ik zes jaar belijdend lid was geweest (in dit geval lid van de kerk van Huntington) openden zich nieuwe taferelen en kwamen er nieuwe beproevingen van allerlei aard, maar vooral in de voorzienigheid. Mijn struikelingen waren er vele. Die maakten dat mijn genadige Vader mij op de voet volgde met vele verdiende slagen. Deze hadden alle deze gezegende uitwerking, dat ze mij grotelijks vernederden onder de krachtige hand van God”.

Na de dood van zijn eerste vrouw, die een voortdurende beproeving voor hem schijnt te zijn geweest, trouwde Mr. Burrell met een zuster van Mr. Blake, een intieme geloofsvriend, die later een schoonzoon van Mr. Huntington werd. Met haar leefde hij gedurende tien jaren in volkomen harmonie en haar dood voelde hij als een groot verdriet. Ze hadden één zoon, die als jongeman in India stierf; ook twee dochters, van wie de oudste later een eerbaar lid van zijn kerk werd. De jongste verloor haar verstand als gevolg van een koorts, maar kon thuis blijven wonen. Zijn derde vrouw was een weduwe, Naomi White, een dochter van Huntington. Naomi White.

„Mijn ontredderde schip”, schreef hij in die tijd, „dat gedurende enige voorbije jaren in vele stormen is geweest, scheen nu in die begeerde haven aangekomen te zijn. De Heere bracht mij weer tot de dagen van mijn geestelijke jeugd, toen Zijn Woord zo buitengewoon zoet en dierbaar voor mij was, dat ik de Bijbel aan mijn boezem gedrukt heb en met opgeheven ogen en hart mijn zeer genadige Vader in Christus luid roemde en zegende voor Zijn onuitsprekelijke gave.

Ik zal nooit het verdriet vergeten, dat ik voelde, toen ik hoorde van de dood van onze predikant. Ik kon geen woord spreken, maar in een enkel ogenblik zag ik in de geest het geheel van zijn talrijke gemeente naar alle winden verstrooid en toen ik God aanriep en zei: „Och, Heere, Uw knecht is dood, maar Gij leeft voor eeuwig”, voelde ik mijn gebed waarneembaar opgaan met aanneming en voelde ik de zoete goedkeuring van God. „Heere, voor U is niets te wonderlijk”, zei ik, „nu Gij Uw knecht van ons genomen hebt. Ik smee U, laat een dubbel deel van zijn geest op mij rusten”. Niettegenstaande de machtige werkingen, die ik omtrent het herderschap gevoelde, was ik besloten dicht bij de middelen te blijven en bad ik ernstig voor die dienaren, die wij nog overgehouden hadden. Ik voelde een zeer wonderlijke liefde voor Gods eigen schapen en was diep bedroefd hen

verstrooid te zien. Aan de andere kant gaf God mij de afwijkingen te zien en dat een duidelijke ontaarding al plaats gevonden had. Ik vond mijn geest er bijzonder toe geleid om al de wapenen van onze strijd op te nemen tegen dit kwaad; dit weerklonk vooral in mij: „Daarom bestraf hen scherpelijk, opdat zij gezond mogen zijn in het geloof”.

Mr. Huntington stierf in 1813. De diakenen hoorden al gauw van de roeping van Mr. Burrell tot het ambt. Maar van een hevig verlangen om het Evangelie te verkondigen was hij in een neerslachtigheid en angst neergeworpen. Zijn dagboek geeft een opmerkelijk verslag van zijn belevenissen in deze zaak. „Toen de Heere met mij was”, schrijft hij, „ben ik met vleugelen als een arend opgestegen, terwijl ik een onuitsprekelijke uitingsdrang in mij gevoelde en stof genoeg had voor duizend preken. Maar God beproefde mij met teleurstellingen en liet toe, dat mensen zich tegen mij verzetten; toch was er op de bodem een vaste verwachting, dat de tijd nabij was”.

Niet lang daarna werd een bovenzaal (met toestemming om er openbare godsdienstoefeningen te houden) gevonden in een stal, en daar probeerde Mr. Burrell op een zondagmorgen, 8 augustus 1813, met een gevoel van grote zwakheid en erg bezwaard in de geest, een verslag te geven van de grond van de hoop die in hem was, aan een paar mensen, die daar samengekomen waren, verklarend wat God aan zijn ziel gedaan had, en 's avonds, toen de plaats zo vol was, dat sommigen bang waren, dat de vloer het zou begeven, vertelde hij op een verbroken wijze iets van zijn geestelijke roeping tot het ambt. Na afloop drongen er zich velen om hem heen en drongen zij er op aan een geriefelijker plaats te zoeken. (Mr. Huntington had zijn kapel aan zijn weduwe nagelaten, maar zij weigerde haar toestemming aan Mr. Burrell om daar te preken, ook al wensten alle vier de beheerders dat.)

„Ik dacht nu”, zegt Mr. Burrell, „dat de bitterheid van de dood voorbij was en God mij meer en meer zou sterken om te getuigen van de dingen, die Hij mij had laten zien. Maar God heeft Zijn volk verkozen in de oven van beproeving en Zijn vuur is in Zion; jonge dienaren hebben er net zo veel van nodig als ieder ander, indien niet meer; daarom werden mij vernederende beschikkingen gezonden, opdat te veel eer mij niet op zou blazen, opdat er vóór de eer vernedering mocht zijn”.

Een ijverige vriend hoorde al gauw van een geschikte plaats, waar Mr. Burrell de volgende vrijdag kon preken en hij maakte dat bekend. Maar hij verkeerde in grote verwarring en om het nog erger te maken, hij zag verschillenden voor zich, wier gezichten hem ontmoedigden, „beroemd in de gemeente,

mannen van vermaardheid", wier wijsheid, oordeel en belijdenis van oude datum waren om hem af te schrikken. Terwijl hij probeerde te spreken over de woorden: „Niet uit de werken, opdat niemand roeme" voelde hij zichzelf niet meer meester van het onderwerp dan een kind; er kwam langzaam een zware wolk, die de zaal verduisterde, zodat hij dacht, dat het al laat werd en vóór de tijd gauw eindigde, zonder zijn onderwerp te verklaren. Sommigen mopperden, anderen lieten hun ongenoegen merken, zijn beste vrienden waren ontmoedigd en bedroefd en hij voelde zichzelf zo te neder gedrukt, dat hij niet kon spreken. Hier, dacht hij, was aan al zijn preken een einde gekomen. Satan zei tegen hem: „Gij hebt gelopen en God heeft u niet gezonden; daarom heeft Hij u in toorn in stukken gebroken, God heeft zo'n ezel en onwetende domoor als gij zijt niet nodig; keer daarom maar weer terug naar uw schilderwerk.

In verband met deze beproevingen merkt hij weer op: „Wee de verdwaasde mannen, die zich tot het ambt haasten, zonder die nodige onderwijzingen! Want hoe kunnen ze een arm en behoeftig volk leiden? Velen stappen in onze dagen op de preekstoel met een luchtig en hoogmoedig hart; zij bouwen huichelaars op in een vermetel vertrouwen en zingen gezangen voor een zwaarmoedig hart, zij bemoedigen hen en „zeggen steeds tot degenen die Mij lasteren: de Heere heeft het gesproken, gijlieden zult vrede hebben. En tot al die naar zijns harten goeddunken wandelt zeggen zij: ulieden zal geen kwaad overkomen". (Jer. 23 : 17).

Mr. Burrell werd door deze zware beproevingen geleid en ontving een zeer gezegend bezoek van de Heere, dat hem in staat stelde „voor God neer te knielen om Hem te danken en te zegenen voor de kracht die Hij mij tot nog toe geschonken had en zelfs voor de schande, verwarring en vernederende lessen die Hij mij gegeven had. Ik geloof met heel mijn ziel, dat de Heere het goede uit al deze kwaad lijkende dingen voort zou brengen en dat ik voor schande het dubbele zou hebben".

Het dagboek van Mr. Burrell laat zien, dat zijn zaak in de volgende paar jaren nadat hij met preken begonnen was, sterk achteruit begon te gaan en dat de lasten van zijn huis en gezin, zijn ambt en zijn eigen zwakke gezondheid hem voortdurend aan de voeten van zijn God hielden. Toen hij een aanzienlijk aantal onder zijn prediking had werd hij langzamerhand verlaten door sommige van de meer invloedrijke leden van de gemeente van de overleden Mr. Huntington. Dit verwondde hem diep. Maar een machtige pen werd hem geschonken en zijn uitgegeven verhandelingen „laten zien, dat hij in die tijd gelijk

Jeremia was, een man van strijd tegen belijders en wereldlingen en zijn geest was ernstig bewogen om sterk te getuigen van de waarheden die hij ontvangen had". Nadat hij ongeveer zes jaar gepreekt had werd het duidelijk, dat zeer velen van hen die hem in het begin gevolgd waren, geestelijk geheel van hem vervreemd waren. Aan de andere kant was er een groep van getrouwe en vaste vrienden ontstaan, die geestelijk ten volle verbonden waren, zowel aan hem als predikant als aan elkander.

In een bepaalde tijd gaf Mr. Burrell zijn les geven aan muzikleerlingen op, maar hij zette zijn kunst voort. Hij had in de Koninklijke Academie gedurende zeer vele jaren vrij geregeld schilderijen hangen. (Sommige van zijn werken kunnen nu bezichtigd worden in het Victoria en Albert Museum.) In het Londense Adresboek van 1842 staat: „Joseph Francis Burrell, patent medicijnen. No. 9 Great Titchfield Street". No. 9 is een hoekhuis en daar zorgde Mr. Burrell blijkbaar voor zichzelf, zijn vrouw en dochters door de producten van de dag te verkopen. En wie weet wat voor goddelijke woorden ze van tijd tot tijd vergezeld hebben?

„Geduldig en onverdroten", schrijft een vriend, „ging deze goede man tot het einde van zijn leven voort in de bediening die hij zo begonnen was. Hij verhuisde naar een huis, No. 9 Great Titchfield Street, waarin zich een grote ruimte bevond, als kapel ingericht, en daar preekte hij iedere zondag, 's morgens en 's avonds, en op woensdagavonden; nooit was hij afwezig van zijn post, uitgezonderd bij een paar zeldzame gelegenheden door ziekte of een bezoek van vrienden buitenaf. Hij ging haast nooit op bezoek, ook niet bij zijn eigen mensen". Hij zegt zelf: „Ik weet niet wat het is één dag gezondheid te genieten, daar ik aldoor gekweld word door hevige galachtige pijn (een maagzweer?), die mij dwong meer medicijnen in te nemen dan mogelijk mijn gehele gemeente te zamen. Ik ga zes of zeven maanden van het jaar nooit het huis uit, behalve naar de kapel, die op de begane grond is. Ik vrees dat elke winter een einde aan mijn leven zal maken; mijn longen zijn zo teer, dat de minste verkoudheid hen in een alarmerende mate beïnvloedt. Tweemaal heb ik met een blaas op mijn borst gepreekt; ik voel me altijd als een stervend man, geen rust in mijn lichaam vindend en ik ben een wonder voor iedereen, die mij kent. Toch zijn mijn zwakheden zo gezegend, dat zij meer als zegeningen dan als iets anders beschouwd kunnen worden; want ik ben in antwoord op het gebed zo verbazend gesterkt en getroost, dat ik gedurende twee uur met zoveel sterkte en kracht gepreekt heb, alsof mij niets mankeerde".

Elke maandagavond kwam er een gezelschap in zijn huis te zamen, waarmee hij gewoon was op een zeer voortreffelijke en onderwijzende manier te spreken over de dingen die de verlossing aangaan, terwijl hij soms op een opmerkelijke manier geleid werd om uit te weiden over de grote waarheden van het Evangelie en het werk van de Geest van God, zodat zij die hem hoorden, de gezegende invloed niet konden ontkennen en gevoelden, dat het geloof uit het gehoor is. De blijdschap van zijn hart straalde gewoonlijk van zijn aangezicht af en de liefde en de tederheid van zijn geest waren inderdaad zoet. Mensen die hem niet persoonlijk kenden, maar alleen wisten dat hij zich van andere kerken en dienaren zeer afzijdig hield, dachten vaak, dat hij hardvochtig en kwezelachtig was, maar niets kan meer bezijden de waarheid zijn; een woord in de geest der liefde en de vreze des Heeren gesproken was genoeg om zijn hart te openen.

Eén van de diakenen van Mr. Burrell was Thomas Nunn, een levensmiddelen- en theehandelaar, van Great James Street, Bedford Row. Een klein boekje met *Nagelaten Brieven* is alles wat van Mr. Nunn nagegaan kan worden. Een brief aan zijn vriend Mr. Yeomans, van april 1840, geeft een idee van zijn karakter. „Het is nu bijna zes en twintig jaar geleden, dat onze kleine gemeente ontstond en wij als diakenen bevestigd werden in onze dienst. Ik was in die tijd erg onwillig om één van hen te zijn en ik smeekte Mr. Burrell, dat hij mij niet zou voordragen, daar ik voelde, dat ik geen eer aan de zaak van God zou brengen, daar ik niet meegeteld had in de oude kerk en vooral daar ik niet in de vrijheid gesteld was om een vast vertrouwen van mijn staat te hebben, waar ik in die dagen veel naar uitzag. Maar deze argumenten bleken vruchteloos. De stem van dienaar en volk bracht mij er toe mij te onderwerpen aan de beslissing, hoewel het toentertijd zeer zwaar voor me was. Maar wat erger was, was dat toen we voor de preekstoel stonden en Mr. Burrell voor ons bad en ons in het ambt bevestigde, deze gedachte op mij viel, met een zeer dodelijk gewicht, dat ik als een Nicolaüs zou blijken, één van de zeven diakenen gekozen in de Handelingen, die volgens Augustinus in veel vreselijke dwalingen verviel. En wat het scheen te bevestigen, dat het zo zou zijn, was, dat de eerste letter van zijn naam als de mijne was. Met dit wapen heeft satan mij gedurende vele jaren erg ontmoedigd, maar ik heb nadien gezien, dat de Heere het toeliet, zodat Hij er een zoet voordeel uit kon trekken door mij te doen waken en bidden. Een ander ding is, dat ik gevoel dat de Heere mij voor mijn bestwil overreed heeft; door mij in deze positie van diaken te plaatsen is er de voortdurende vrees omtrent de noodzakelijkheid om

openlijk Christus' Naam te belijden en een voorbeeld voor anderen te zijn. Dit deed mij vele duizenden smeekbeden opzenden en deed mij vaak kreunen vanwege mijn last. Toch is het niet alles verdriet geweest. De goede Heere heeft mij soms zeer getroost en mij in staat gesteld te geloven dat Hij mij in deze dienst gesteld had juist met het doel, dat hij een voortdurende hamer op de „oude mens der zonde” zou zijn en dat de van Hem gezegende vreze te allen tijde een belemmering zou zijn voor de voortwoekerende verdorvenheden van mijn hart”.

Zoals de meeste Londense handelaren van die tijden woonde Mr. Nunn in het pand van zijn levensmiddelenbedrijf, met zijn „kantoor” erachter. Het huis was groot en omstreeks 1830 had Mr. Nunn daar op de donderdagavonden een wekelijkse avondbijeenkomst ingesteld, ten dele omdat hij „borstig”, zoals hij dat noemde, begon te worden en niet altijd naar Mr. Burrell kon gaan luisteren. Leden werden uitgenodigd om vrijuit over hun bevinding te spreken, of de diakenen en predikant leidden een onderwerp voor bespreking in en dan spraken zij erover, terwijl iedere aanwezige opmerkingen kon maken. Deze vergaderingen waren vaak tijden van troost en bemoediging voor velen, die getuigden van de tegenwoordigheid des Heeren in het midden van hen, als zij met elkander spraken in het prijzen van hun dierbare Zaligmaker.

James Abbott, een ander lid, was geboren in Braintree in Essex; zijn ouders waren arme, maar gelovige mensen. Hij was schoenmaker van beroep en was gewoon van plaats tot plaats te gaan om werk te zoeken. Toen hij nog helemaal een jongeman was werd hij één van de toehoorders van Mr. Huntington, samen met zijn broer William Abbott, die later bedienaar van het Evangelie te Mayfield in Sussex werd. Na de dood van Mr. Huntington werd hij lid van de kerk waarvan Mr. Burrell predikant was. Daar gaf hij de liederen op en leidde hij het zingen gedurende vele jaren. Dit was niet altijd gemakkelijk voor Mr. Abbott. „Op een keer”, schrijft hij, „was het huis waarin ik nu woon in gevaar van instorten, omdat de funderingen gingen verzakken. Ik kon niet anders dan de voorzienigheid Gods zien in mijn ontdekking van de toestand van het huis. Toen ik overdag met een kaars in de kelder ging (iets wat ik zeer zelden deed), zag ik dat het metselwerk naar binnen doorboog, helemaal vergaan was en op het punt van instorten. Het zien daarvan ontstelde mij en ik ging een metselaar halen om er naar te kijken. Hij maakte mij wijs, dat er geen gevaar was en daar ik hem graag wilde geloven, ging ik weer aan het werk. In de avond, toen ik door de stad liep, had ik een hevige strijd, als omringd door vijanden en ik was bijna

overmeesterd bij het pogen hen te weerstaan en zo verward in mijn gedachten, dat ik amper wist waar ik was. Ik stond even stil op straat om me te bezinnen, terwijl ik van binnen tot God riep om de machtige boosheden van mijn natuur te onderwerpen en mijn gedachten in gevangenschap voor Hem te brengen.

Toen ik thuis gekomen was, was het eerste wat ik hoorde, dat we die nacht het huis moesten verlaten, want mijn vrouw had een andere metselaar laten komen, die haar verzekerde, dat het niet vertrouwd was om nog een nacht langer te blijven, want het huis kon elk ogenblik instorten. Dit ontstelde mij zo erg, dat ik bijna niet naar boven durfde te gaan om een paar dingen voor ons gebruik mee te nemen naar het huis van burens, waar we zouden blijven tot ons huis hersteld was. Ik voelde zo'n veroordeling; ik erkende, dat de Heere recht geweest was, als Hij het huis had laten instorten en mij onder het puin begraven had en hoe blij was ik, toen ik er veilig uitkwam! Dit was op een vrijdag. De volgende dag voelde ik mij rustiger en smeekte de Heere om mij een gevoelige openbaring van Zijn goedertierenheid jegens mij te geven, want ik was helemaal niet zoals ik wilde zijn. Toen de sabbat kwam werd ik niet teleurgesteld. In de morgen had ik een goede ure en in de namiddag was ik aangenaam samen met enkele vrienden. Maar toen ik 's avonds naar de kapel ging kwam er een donkerheid op me en toen ik op mijn plaats was gaan zitten zo'n vrees en verwarring, alsof ik in zwarte wanhoop zou neerstorten.

Hoe moeilijk was het om een lied op te geven en te zingen, maar ik moest het doen! Het was alsof ik in deze positie geplaatst was om voor allen als een huichelaar openbaar gemaakt te worden. In het zingen van het lied vond ik enige verlichting, maar toch werd mijn geest tijdens het gebed hevig heen en weer geschud door de storm en dat bleef zo, totdat Mr. Burrell al enige tijd met zijn preek bezig was. Maar toen hij sprak over de heerlijke Persoon van de Zoon van God, Die geopenbaard was om de werken van de duivel te verbreken, begon mijn vrees te wijken. Ik was één en al oor en nu werd het Woord dierbaar, want liefde vloede er in mee. Wel mag Petrus zeggen: „U dan die gelooft, is Hij dierbaar”, want de liefde van Christus, die in de ziel genoten wordt, vaagt al die twijfelingen en vrees weg. Wat een verandering! Ik zou het op papier willen zetten, maar ik heb er geen woorden voor. Het was een gedenkwaardige ure: het laatste zingen van die avond was heel anders dan het eerste en tweede. Volmaakte liefde had de vrees uitgeworpen. Vreugde en blijdschap en dankzegging en de stem van lofzegging werd nu in mijn ziel gehoord, vergezeld van berouw, godvruchtige smart en zulke boetvaardigheid, waarover men geen berouw heeft te

hebben. Tranen van liefde en dankbaarheid vloeiden neer, die ik verborg door mijn hoofd te laten hangen. Ik had behoefte aan een stille plaats, waar ik geheel lucht aan mijn gevoelens zou kunnen geven. O, wat zijn er op zulke ogenblikken een gemengde gevoelens. Wat heilige eerbied en aanbidding van die grote en heerlijke Naam: „HEERE, HEERE, God, barmhartig en genadig en groot van goedertierenheid en waarheid, Die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden, Die de ongerechtigheid en overtreding en zonde vergeeft; Die de schuldige geenszins onschuldig houdt”.

Hier verschijnt de Zaligmaker van zondaren als dierbaar, Die als onze Borg stond en in het oog van Gerechtigheid als een schuldig zondaar en daarom niet vrijgesproken kon worden, voordat Hij de laatste penning betaald had en dit deed Hij, opdat wij vrijgesproken zouden worden.

O, wonderlijke liefde, die de ziel doet smelten in het stof van vernedering! Inderdaad een zoet mengsel. Het is onuitsprekelijk. Van dit alles voelde ik iets. Het verwijdt de ziel tegenover allen die God vrezen. Op zulke tijden word ik er toe gebracht om te smeken, dat het Hem mocht behagen zulke dingen aan allen, die Zijn aangezicht zoeken, te schenken en dat zij, die over onvruchtbaarheid en dodigheid van hun ziel klagen, tot ernstig zoeken gebracht mochten worden en tot zegevieren, dat zij met mij de Heere mochten groot maken en dat wij samen Zijn Naam mochten verhogen. Op zulke tijden is er geen beperking, geen nauwheid van geest. Ook is er geen zich beroemen of zeggen: „Sta bij uzelf, ik ben heiliger dan gij”. Neen, het is eerder: Ik ben walgelijker; hoe is het, Heere, dat Gij op zo’n dode hond als ik ben zoudt neerzien, zo beestachtig, zo walgelijk in Uw oog en nu ook in mijn eigen oog? Wonderlijk! Maar het is zo. De Vader ziet al Zijn uitverkorenen in de Zoon en één met de Zoon. Ik had niet kunnen denken, dat zo’n grote zegen nabij was, toen ik op vrijdag in zo’n toestand door de stad liep, alsof mijn gehele lichaam door het vuur van de hel ontstoken was, of toen ik hoorde, dat mijn huis op het punt van instorten stond en er zulk een veroordeling vond, of toen ik in zo’n zwaarmoedige toestand in de kapel zat. Maar dit was de wijze waarop ik er op voorbereid moest worden”.

James Bourne, een ander lid, was de zoon van een landheer met aanzienlijke grondbezittingen in Lincolnshire, maar daar hij het jongste kind van het eerste huwelijk was, werd hij op zijn vijftiende jaar onverzorgd achtergelaten, want toen stierf zijn vader. Evenals de dichter Cowper had hij een ongelukkig schoolleven doorgemaakt, daar hij op vier en een half-jarige leeftijd naar de Louth Grammer School werd gezonden

(waarschijnlijk als kostganger), waar hij treurig door zijn meester behandeld werd, die de jongen gedurig strafte, vernederde en ontmoedigde. „Ik moet bekennen”, zegt hij, „dat mijn natuurlijke aanleg wispelturig was en dat ik een jongen was, die geen lust tot studie had, maar de meester deed ook geen poging om dit gebrek te verbeteren, doch hij was altijd aan het spotten en mij voor schut te zetten, zodat ik tenslotte mijn vrienden smeekte mij naar een andere school in dezelfde stad te laten gaan. Hier maakte ik in één jaar meer vordering dan in al die tijd voordien en kreeg ik mijn verloren goede naam terug. Ik had in dezelfde stad een broer bij een advocaat in de leer. Hij had zich bij de Methodisten aangesloten en ik werd ook een van hen. Daar ik een leerling van een openbare school was, werd ik aanstonds bij alle partijen opgemerkt: gestreeld en bewonderd door de Methodisten, uitgelachen door anderen en veracht door mijn schoolvriendjes. In het kosthuis had ik veel verwijten te verduren van hen die om mij heen waren, maar deze tekst volgde mij steeds: „Want zo wie zich Mijns en Mijner woorden zal geschaamd hebben in dit overspelig en zondig geslacht, diens zal Zich de Zoon des mensen ook schamen, wanneer Hij zal komen in de heerlijkheid Zijns Vaders, met de heilige engelen!” Toen ik nog geen zestien jaar was verliet ik de school en ging ik naar Londen. Ik probeerde op verschillende manieren werk te vinden, maar kon niet goed beoordelen wat nu het beste voor mij zou zijn. Ook had ik niet geleerd, dat alle dingen geheiligd worden door het Woord van God en gebed. Na verschillende vruchteloze pogingen om in een of andere zaak te beginnen, vestigde ik mij tenslotte in Manchester. Hier raakte ik verslaafd aan het bezoeken van gelegenheden van vermaak, hierdoor verloor ik al gauw al het zicht op mijn geloofsbelijdenis. Het weinige begrip omtrent hogere dingen kon ik niet helemaal vergeten en er waren veel gelegenheden, die ik niet durfde binnen gaan, zoals anderen deden. Zo hield de Heere de sprank in mijn geweten in leven, die Hij daarin gebracht had, hoewel bals, kaartpartijen en dergelijke bijna al mijn tijd in beslag namen, totdat mijn kleine erfenis begon te slinken. Ik was goed bevriend met veel gegoede families in de buurt (wat het beste gezelschap in de plaats genoemd wordt) en hun huizen werden vaak mijn tehuis, maar eindelijk verliet ik die plaats uit vrees, dat ik de rest van mijn bezit verliezen zou. Gedurende ongeveer twee jaar dwaalde ik van plaats tot plaats, onbeslist van gedachten en onverzorgd en vaak bang, dat ik tot ongenade en verval zou komen. Op een dag was ik zo terneergedrukt en zo slecht behandeld door sommigen bij wie ik een paar weken verblijf had gehouden, dat

ik overstelpt werd door smart. Ik ging naar mijn slaapkamer en sloot de deur en viel toen op mijn knieën en met heel mijn hart schreeuwde ik tot de Heere, als ik mij goed kan herinneren, ongeveer met deze woorden: „O, Heere, wat moet ik doen om mezelf te onderhouden? Ik kan deze ellendige manier van leven niet volhouden”. Zo gauw als deze woorden uit mijn mond waren, werd het op mijn gemoed gedrukt: *ge moet tekenen*. Ik was helemaal verrast en al kende ik de Heere nog niet, toch beschouwde ik dit als een duidelijke aanwijzing van Hem en ik gaf gelijk al mijn andere plannen op en begon mezelf met de tekenkunst bezig te houden.

Ik ging onmiddellijk naar een vriendelijke en rijke relatie, die mij de tijd en de gelegenheid gaf om tekenen te leren. Daar ik geen geld had om lessen te betalen, was ik verplicht om hard te werken om te komen tot enige graad van bekwaamheid. Ik heb mij vaak verwonderd, hoe de Heere mij gezegend heeft in mijn pogingen om de natuur te tekenen, wat een onontbeerlijk punt was. Mijn eerste poging was bij de meren, waar ik een honderd schetsen maakte, die gedurende veertig jaren op verschillende manieren nuttig voor mij waren. Het volgend jaar trok ik door Devon en Cornwall en was daar even succesvol en op deze manier werd ik wel voorzien van materiaal om mee te werken. Ik kreeg gelegenheid om een reis naar Londen te maken en met mijn weinige kennis van de kunst bezocht ik een oude schoolvriend en vertelde hem heel eerlijk mijn verhaal. Hij had gelijk belangstelling voor mij en zei, dat als ik mij in Londen kon vestigen, hij mij zou introduceren bij de Gravin van Sutherland en Lord Spencer, die toen Lord van de Admiraliteit was. Mijn hart klopte, daar ik mijn gebrek kende; toch leek het een opening die ik niet durfde afslaan. Ik vond gelijk werk bij deze families en werkte, hoewel met zorg en vrees, hard om aan hun verwachtingen te beantwoorden.

Het was zeer verrassend voor mij, dat mijn eerste werk in families was, die hoewel van hoge stand net zo weinig met de kunst bekend waren als ik. Maar het behaagde de Heere om mijn talenten langzaamaan te vermeerderen, zodat ik van lieverlee aangenomen werd door hen die beter met de kunst bekend waren”.

(Mr. Bourne heeft gedurende vele jaren zijn schilderijen in de Koninklijke Academie tentoongesteld. Het waren landschappen en sommige van zijn prachtige aquarellen kunnen in het Victoria en Albert Museum bezichtigd worden.)

„Nu werd Londen weer mijn thuis”, vervolgt hij, „en na afscheid genomen te hebben van al de vrienden, met wie ik in losbandigheid en vrolijkheid geleefd had, begon ik weer aan

godsdienst te denken en was bereid de meest bekende predikanten van Londen te gaan horen. Ik ging drie of vier jaren in deze weg voort. Mijn huisbaas zei eens tegen mij: „Daar ge zo graag predikanten hoort verwondert het mij, dat ge Mr. Huntington niet zijt gaan horen”. Ik deed zo en vond hem de meest aangename prediker, die ik ooit gehoord had. Ik bleef gedurende twee jaren zijn kapel samen met de Staatskerk bezoeken. Ik was verontrust over mijn ziel, maar had geen kennis aan de verborgen gemeenschap met God. Ik bad, zoals ik dacht, maar wachtte nooit op antwoord; ik veronderstelde, dat ik dat in de hemel zou krijgen, niet nu. In die tijd ongeveer kwam ik in aanraking met het boek van Mr. Huntington *De Kapper* en het behaagde de Heere door dit boek de aard van mijn belijdenis te ontdekken, dat zij helemaal ijdel was en dat zij geenszins stand zou houden als de regen begon te slaan en de winden te waaïen, maar dat zij zeker zou vallen, daar zij op zand gebouwd was. Dit vaagde door Gods kracht elke toevlucht van leugens, waaronder ik verborgen was, weg en liet mij zonder hoop en toch niet zonder geroep achter. Dit maakte, dat ik met meer aandacht naar de schrijver van het boek luisterde. Het werd nu ernst de zaligheid te zoeken, maar ik bemerkte, dat ik de weg kwijt was. Het duurde lang voordat ik het Woord enigszins kon begrijpen, dat toch zo trouw gepredikt werd, maar ik voelde dat ik een verloren zondaar was en de dienaar had mij verteld hoe zulken behouden moesten worden en de Heere maakte, dat ik zeer ernstig ging zoeken in de weg, waarin ik door het Woord geleid werd.

Het was mijn gewoonte om de zomers met families van stand op het land door te brengen en zaken te doen. Toen de tijd naderde om de stad te verlaten werd ik bang, dat ik, verstoten van kerkdiensten, iets zou missen, waar mijn hart nu op gezet was, namelijk de kennis van Christus door de vergeving der zonden. Nadat ik samen met een jonge heer van de Staatskerk de reis volbracht had, namen we afscheid, en ging ik naar het huis van een vriend. Ik merkte, dat de familie afwezig was, maar mij verzocht zolang te blijven als ik wilde. Ik ging vermoeid naar bed vol angsten, maar toen ik de volgende morgen wakker werd, voelde ik iets, wat ik niet helemaal begreep. Ik was erg opgewekt. Toen ik opstond vermeerderde het geluk. Ik merkte dat de last van al mijn zonden, die mij zo terneergedrukt hadden, weg was en ik kon niets anders doen dan Gods heilige Naam loven en prijzen. Ik had nooit iemand over dit geluk horen spreken, maar ik gevoelde dat dit het was, wat de dienaar naar voren had gebracht door het Woord, als de openbaring van Jezus Christus aan de ziel. Ik kende de stem, overeenkomstig de

Schrift: „Daarom zal Mijn volk, daarom zal het Mijn Naam in die dag kennen, dat Ik het Zelf ben, Die spreekt: Zie, hier ben Ik”. Nu was ik net zo zeker van het eeuwige leven als van mijn eigen bestaan, ook had ik geen schaduw van vrees over. Al had ik hierna vele veranderingen, toch liet het mij duidelijk zien, dat de Heere mij geestelijk leven gegeven had.

Ongeveer in deze tijd was ik op een dag aan het overdenken wat de Heere voor mij gedaan had. Ik was omringd door uitwendige moeilijkheden. Toch bleef mijn hart in vrede en ik was erg bang om mijn vrede te verliezen, want ik was van nature levenslustig en gemakkelijk verleid tot lichtzinnigheid. Terwijl ik hierover aan het treuren was en het met smart voor God beleed in welke plaatsen ik zou kunnen vallen als gevolg daarvan (indien toegelaten), werden deze woorden tot mijn hart gesproken, wat veel verbazing veroorzaakte: „Wees maar niet bevreesd, want ge zult genoeg verzoeken hebben om die in bedwang te houden”. En zo gebeurde het. Ik had enige vrienden, die zeer vriendelijk voor mij waren geweest in vele wegen, maar als gevolg van mijn veel bezig zijn met de behoudenis van mijn ziel, werd ik een voortdurende last voor hen, zodat zij nu in mijn vijanden veranderden. Ik dineerde met hen, ik denk tweemaal, en ging een derde keer in mijn onschuld, niet wetende, dat er enig kwaad was beschikt om mij te treffen, maar binnen vijftig el van hun deur werden deze woorden met grote kracht in mijn oor gefluisterd: „Eet het brood niet desgene, die boos is van oog, en wees niet belust op zijn smakelijke spijzen, want gelijk hij bedacht heeft in zijn ziel, also zal hij tot u zeggen: eet en drink, maar zijn hart is niet met u. Uw bete, die gij gegeten hebt, zoudt gij uitspuwen en gij zoudt uw lieflijke woorden verderven”. Dit deed mij onmiddellijk naar huis terugkeren en zodra ik hun huis de rug had toegekeerd vond ik zulk een vrede invloeien als ik niet kan uitdrukken. Maar mijn vrienden waren in het doen van zaken buitengewoon profijtelijk voor mij geweest en ik voorzag, dat een totale scheiding een zwaar tijdelijk verlies zou betekenen. Ik voelde voortdurend iets pijnlijks in mijn omgang met velen aan wie ik vroeger verbonden was geweest. Al onze arbeid, genoegens, gesprekken en verwachtingen verschilden zoveel, dat ik zag, dat het onmogelijk voor mij was om een vrouwelijke verhouding voort te zetten.

Er was een opmerkelijke gebeurtenis, toen mijn vriendelijkste en rijkste relatie zijn genegenheden van mij aftrok en mijn vijand werd, omdat ik God vreesde. Toen die omstandigheid plaats greep bleef ik arm achter, zonder geld en zonder vrienden. Ook kon ik in deze bedeling niets anders dan Gods toorn zien.

Ik liep naar Brighton en verbleef bij een arme godvrezende vrouw, wier raad en praat ik beide zoet en heilzaam vond. Maar ik was vaak zwaarmoedig, doordat ik merkte dat mijn geld bijna op was en er weinig vooruitzicht was op levensonderhoud zonder de begunstiging van mijn vrienden. Ik was vaak bang, dat zowel mijn geld als mijn ziel zouden ophouden. Eindelijk ontving ik een brief van een heer uit Londen, die mij onmiddellijk werk beloofde. Dit bemoedigde me zeer en bleek een opening in de voorzienigheid, die gedurende vele jaren niet gesloten werd."

Maar Mr. Bourne was niet alleen geroepen om van zijn wereldse vrienden afscheid te nemen, zijn godsdienstige vrienden waren nu tegen hem gekeerd. Zijn *Schets* vervolgt: „Ik had twee vrienden ongeveer van mijn leeftijd (nu vijf en dertig), met wie ik vaak in zoetigheid overlegde en die ik vaak vrijmoedig gewaarschuwd had voor wat ik als tegenstrijdig in hun gedrag zag. Op een nacht, toen ik midden in een persoonlijk gebed in mijn eigen kamer was en terwijl ik niet aan mijn vrienden dacht werd ik stilgezet bij deze woorden: „Veronderstel, dat gij geroepen werdt uw vrienden op te geven?" (zinspelend op die twee). Ik was zeer verrast en antwoordde, dat ik dat niet kon doen maar ik herriep mijn woorden en zei: „O, Heere, als Gij mij de kracht geeft kan ik hen opgeven". Waarop deze woorden volgden: „Gij zult worden geroepen om hen voor altijd op te geven" en het was helemaal uit mijn gedachte, tot we elkaar de volgende zondag als gewoonlijk ontmoetten en zij tot mijn grote verwondering zeiden, dat ze niet langer met mij om konden gaan en vroegen of ik hen wilde verlaten. Ik ging zeer bedroefd en eenzaam naar huis, vrezend dat zij ontdekt hadden, dat ik een huichelaar was en niet waard dat een van Gods volk aandacht aan mij schonk. Ik denk, dat ik nooit tevoren in zulk een zielestrijd tot God geroepen heb. Ik scheen op de rand van de wanhoop, want daar Gods volk (zo dacht ik) mij allemaal onoprecht geoordeeld hadden, was het niet nodig voor mij om te eten en te drinken dan voor de hel. Om het nog erger te maken, mijn twee vrienden gingen naar Mr. Huntington en gaven zulk een verslag over mij, dat hij met de grootste ernst van de kansel mij aansprak, waardoor allen die mij kenden mij meden.

Mijn gezondheid werd benadeeld. Ik kon niet behoorlijk aandacht aan mijn werk besteden. Op een morgen vreesde ik, dat ik werkelijk in mijn wanhoop sterven en voor eeuwig verloren zijn zou. Ik zei in stilte, als er zich niets voordoet voor zeven uur vanavond dan ben ik voor eeuwig verloren. Terwijl ik bitterlijk voor de Heere weende, in een toestand van volslagen wanhoop op de grond liggend, werden deze woorden in mijn

hart gefluisterd: „Gij zult wederkeren in de kracht van de Geest”. Het werd zevenmaal tot mij herhaald en brak mijn hart en maakte mijn ziel vrij van de ellende en banden, waaronder ik zo lang had gezeten. Nu wist ik door de kracht van het Woord, dat de Heere Jezus Christus mijn Verlosser was en mijn troost was zo zoet, dat ik die niet kan beschrijven. De Heere was nu met mij, al hadden mijn vrienden mij verlaten. Deze troost bleef mij vele weken bij, alleen zo af en toe onderbroken door enige plotselinge verwijten, die mij gedaan werden, want niemand wilde mijn getuigenis aanvaarden of er zelfs naar luisteren. Op zekere dag vertelde iemand in de kapel mij, dat ik niet moest gaan zitten, waar ik gewoonlijk zat. Degenen die tegen mij waren haalden velen naar hun kant over en ik werd weinig geacht. Ik werd aangeduid als de afvallige en velen staken liever de straat over dan mij te ontmoeten. Maar zo vaak als deze diepe wonden in mijn ziel geopend werden, goot de Heere er olie en wijn in. Ik geloof nu, dat het Gods bedoeling in dit alles was mij te vernederen en mij van valse belijders te scheiden. Tijdens deze zware beproeving werd ik in mijn ziekte door een dokter bezocht, die naar dezelfde kerk ging en hij was zo goed een vriend te sturen om mij te bezoeken. Deze vriend was Mr. Burrell en zijn gesprek met mij toen vormde het begin van die band van geestelijke eenheid, die naar ik geloof tot in de eeuwigheid zal duren”.

In een brief aan Mr. Bourne uit die tijd zei Mr. Burrell: „Hoe meer ik me in dit geval verdiep des te meer ben ik ervan overtuigd, dat ik Gods hand er in zie en in plaats van me er voor te schamen een kennis van u te zijn, acht ik me zeer vereerd door de Heere om een instrument te worden gemaakt van iets goeds ten opzichte van u. Ik weet, dat verwijten het hart breken, maar onze goede Vader wil het genezen. Daar u in staat bent om in de kracht des Heeren stand te houden zowel tegen vrienden als vijanden, zal dit grotelijks aan de glorie van Gods genade bijdragen, en zult u begrijpen, dat het geloof van Gods uitverkorenen, die rijke gift van God, niet te ontmoedigen is, niet door de mensen noch door duivels”.

De vriendschap - in werkelijkheid de liefde - van deze mannen, predikant en diakenen en de kerk die zij dienden, verdiepte door de jaren en nu, in de 1830-er jaren, hield een schone eenheid hen samen.

Om van een kerk te spreken die dit miste, zegt Thomas Nunn: „Zij schijnen elkaar niet te kennen in de banden van het Evangelie. Daar is weinig of geen samenkomen voor gebed en vaak met elkaar spreken, zodat ze elkaar kunnen voelen in al de

beproevingen die elk lid ondergaat, hetwelk onze grote zegen geweest is in onze kleine gemeente."

Een andere bron van eenheid was de briefwisseling met James Bourne. Door zijn werk was hij soms weken aaneen van huis, maar zijn hart was bij de kapel en zijn leden en hij schreef gedurig brieven aan de een of ander, die vol waren van geestelijke ondersteuning voor zijn hart, ontleend aan Gods Woord. Nu en dan laat hij een glimp zien van zijn eenzame positie in deze families:

„Ik ben nu gescheiden van vrienden en van de kerk, maar niet gescheiden van het Woord noch van dit kleine Heiligdom, dat God aan Zijn volk beloofd heeft te wezen, waarheen Hij hen ook brengt. Omgeven door verzoeking en vaak zo'n grote afstand gevoelend en vele angsten, vind ik het moeilijk om te strijden, vooral als de troon der genade ontoegankelijk is. Terwijl dit duidelijk is voel ik de kracht om mijn lasten op de Heere te werpen, maar als de zonden oorzaak zijn dat Hij vertrekt dan is het alsof ik de hele nacht zwoeg en niets vang. Hoe meer ik zie tijdens mijn doen van zaken van de rijkdommen en de ijdelheid van dit leven, des te meer verwonder ik mij over de onderscheiden genade van God en terwijl ik medelijden heb met het deel van de aanzienlijken, aanbid ik met geheel mijn ziel Vader, Zoon en Geest, voor de grote verzoening voor mijn ziel tot stand gebracht. Met heel hartelijke groeten aan de kerk en de herder, die aan het hoofd ervan staat, naar ik geloof op dit moment samengekomen voor een dienst, waarbij zich mijn geest van harte en zeer aangenaam verenigt."

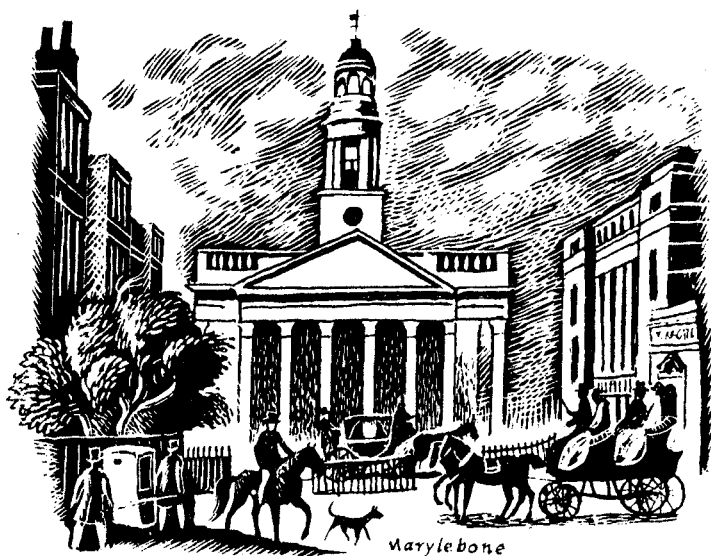
Als hij jaren later aan een jonge vriend schrijft, zegt Mr. Bourne: „U kunt het niet begrijpen, waarom de Heere ons tot een werkzaam leven geroepen heeft; u kunt niet zien, dat bijna al de beproevingen van de Vaders (in de Schrift) over tijdelijke dingen gingen, die de Heere voor hen tot geestelijke beproevingen maakte. Zo heeft Hij altijd met me gehandeld. Mijn zwaarste beproevingen zijn *uitwendig* geweest en de Heere heeft mij verlaten om er onder weg te zinken en er door sterk tot Hem te doen roepen. In heel mijn drukke leven, terwijl ik met de hoogste stand omging en mij des zondags en ook op andere dagen met hen opgesloten gevoelde, vond ik dit geen bron van gevangenschap. Waarom? Omdat ik ondervond, dat de Heere mij geplaatst had waar ik was en daarom ondervond ik Zijn belofte hulp en deze tijden waren vaak de vruchtbaarste van mijn leven, daar de Heere op zo'n manier Zijn wakend oog over mij hield, dat mijn ziel bewaard bleef in die geestelijke vrijheid, die Hij aan Zijn kinderen beloofd heeft".

Toen hij de veranderingen van het christelijke leven ondervond

- het verachten, de geestelijke slaap, de waarschuwing daaromtrent uitgezonden, de belijdenis van de zonde, de noodzaak van het gebed - werd hij in staat gesteld om deze dingen neer te schrijven, zoals hij in een brief zegt: „Is deze genadige bedeling over mij voor mijzelf alleen gekomen? O, Heere, als het ten goede van Uw volk is, geef mij tijd, talenten en kracht om aan anderen te vertellen wat Gij aan mijn ziel gedaan hebt, dat ik door de hulp van Uw Heiligen Geest op een rechte wijze mag onderwijzen en bemoedigen dezulken van Uw mistroostige kudde, die op mijn weg komen; want ik, de zwakste van alle mensen, ben verrast geworden door de goedertierenheid en tedere genade van God in Christus Jezus. Maar is er nog wat anders: dat ik deze kostbare verlossing niet alleen zou ontvangen en bekennen en anderen er mee troosten, maar dat ik gevonden zou worden zo te wandelen, dat ik hen die ik raad geef niet zou doen vallen noch bezeren hen die horen, dat ik met God zegevier. Zoals ik „Christus Jezus de Heere ontvangen” heb, zo moet ik leren „wandelen in Hem” in goddelijke eenvoud en voorzichtigheid. Dit zal de eenheid van de Geest bewaren. Het wordt gedurig en wonderlijk in het Woord vermeld.”

Hij zegt in zijn eigen *Herinneringen*: „Ik heb me vaak verwonderd over het zoete en krachtige besef van de tegenwoordigheid van de Heere, die ik bij het schrijven gevoelde. Wat mij vaak verrast en me ook met eerbied vervuld heeft, is het gewicht dat de Heere gehecht heeft aan Zijn aansporingen, zowel tot onderwijzing en vermaning als tot vertroosting”.

Deze brieven werden vaak overhandigd van de een aan de ander, soms overgeschreven en zeer op prijs gesteld. Het waren enige daarvan, die Mrs. Nicol aan Henrietta geleend had en die zulk een nieuwe wereld openden voor haar bewonderende ogen.

7

HET LEVENDE ZAAD

De Londense betrekkingen van Henrietta woonden in Marylebone, een wijk, die juist in die tijd aangroeide tot de deftigste voorstad van Londen. De prachtige huizen van Regent's Park stonden te glinsteren van nieuwhed, elk met zijn drukke stal en een elegante equipage. Broad Walk was een gewone wandelplaats van de grote wereld. John Nash had de mooie gebogen lijn van de Regentstraat voltooid en de welgestelde Londenaren stroomden naar deze gedeelten met hun rijtuigen en paarden. Een van de familie Jeffreys had een villa aan de North Bank, waarvan de tuinen afliepen naar het

drukke Regent-kanaal. Charles betrok een huis in Dorset Place (dit bestaat niet meer) bij Dorset Square en Mevr. Nicol woonde in dezelfde buurt.

Maar Henrietta kikt van dit alles niet één woord. Haar hart was er toe gezet om deze knechten van God te ontmoeten, over wie ze gelezen had en over wie Charles haar verteld had. Zij gaat verder met haar *Verhaal*:

„Ik werd vriendelijk ontvangen en aan sommige van hun vrienden voorgesteld, vooral aan Mr. Abbott en 's avonds kwamen we samen, met de bedoeling, dat zij met mij zouden beginnen te converseren. Ik voelde me eerst erg verlegen, daar ik wegens vroegere ondervinding verwachtte, dat het voor mij een grote moeilijkheid zou zijn om in hun gemoederen enig juist begrip over te brengen van de toestand, waarin ik verkeerde. Maar nauwelijks was ik begonnen een paar woorden helemaal in verwarring te stamelen, of ik merkte tot mijn verrassing, dat zij ontvangen werden met volkomen medegevoel en zo'n volledig begrip van mijn bedoeling, dat wanneer ik niet wist hoe me uit te drukken, mijn zin overgenomen en nauwkeurig voor mij voltooid werd tot bevrediging van mijn hart. Mr. Abbott, die speciaal bij die gelegenheid sprak, nam de draad op van wat ik probeerde te zeggen en beschreef de verborgen werkingen en wendingen van mijn ondervinding zo precies en getrouw, dat het haast een wonder leek. Dit was inderdaad nieuw voor mij en het overtuigde er mij van, dat de waarheid Gods onder hen was, in dezelfde weg, waarin de Samaritaanse vrouw overtuigd werd, dat Jezus de Messias was, toen ze zei: „Komt, ziet een mens, die mij gezegd heeft alles wat ik gedaan heb, is deze niet de Christus?”

Ik merkte, dat mijn hart zich verenigde met het hunne in een onvoorwaardelijke eenheid en hoewel ik veel dingen in hun ondervinding hoorde, ver boven wat ik tot nu bereikt had, toch stemden ook zulke dingen liefelijk overeen en verklaarden mij hoe weinig ik was gebracht tot de kennis ervan.

Het onderwijs, dat ik hier ontving, samen met verschillende oefeningen, die ik doorgemaakt had, stelde mij in staat een beslist oordeel te vormen en wel een, waarvan ik weet, dat het overeenkomstig de waarheid zal worden bevonden, omtrent de ijverige belijdenis, waarin ik voordien gewandeld had. Zij werd voor mijn ogen tot stof verkruimeld, zodat er geen scherp van overbleef om vuur van de haard te nemen of om water uit de put te scheppen. Ik zag haar als een weefsel van verfijnde eigengerechtigheid en de som van wat toen van mijn staat gezegd kon worden is, dat ik „een ijver tot God had, maar niet met verstand”. Al wat ik bereikt had in dat soort van godsdienst

liet ik nu van harte varen en sindsdien heb ik nooit verlangd die terug te winnen.

Ik keerde nu erg gelukkig naar Hertford terug, liefelijk verzekerd, dat ik in de voetstappen van de kudde van Christus wandelde. Maar daar ik nog erg onkundig was omtrent de weg des Heeren om met Zijn volk te handelen, nam ik het als vanzelfsprekend aan, dat het licht en de troost, die ik nu genoot, zou blijven en vermeerderen en dat ik nooit opnieuw in zo'n duisternis terecht zou komen. Ik wist weinig van de moeilijkheden, die er lagen tussen mij en mijn zielewens (om verzekering van God te verkrijgen door het getuigenis van de Heilige Geest in mijn hart). Ik dacht er weinig aan, dat ik nog bijna alles had te leren en, indien mogelijk, nog meer af te leren. Ik vreesde tegenstand van buiten, maar wist zo goed als niets van de tegenstand van binnen, de tegenstand die mijn eigen hart op alle manieren volhield tegen het nieuwe beginsel, dat als een mosterdzaadje gezaaid was en die ruimschoots genoeg zou zijn om dit te vernietigen als het niet in stand gehouden werd door een weinig kracht van de kracht van God. Ik moest ontdekken, dat het onderscheiden van een zonde één ding is en de kracht om die ten onder te brengen en uit te drijven een geheel ander ding is.

De blijdschap, die ik gevoeld had, toen ik pas van Londen terugkeerde, verminderde weldra en mijn ongeduldige verwachting grote dingen te zullen ondervinden werd opeens geheel teleurgesteld. Vooral bevond ik, dat de ernstige geestelijke kracht, waarmee ik zeker was het Koninkrijk der hemelen met geweld te kunnen nemen, niet onder mijn bereik was, zodat ik me vaak zo dood, hard en onverschillig mogelijk omtrent alle geestelijke dingen gevoelde. Dit begreep ik in mijn onwetendheid niet; daarom ontmoedigde mij dit en vervulde het mij soms met twijfelingen zoals over de waarheid van deze dingen, die ik zo kort tevoren gehoord en geloofd had. Ik had zeker gevoeld, dat ik van toen af beproefd zou zijn tegen alles, wat ik nog zou horen, dat gelegd werd ten laste van hen, die ik nu zo hoog waardeerde, maar in mijn duistere en verwarde toestand vond ik dat dit in geen geval zo was. Iemand vertelde mij, dat sommige van mijn vrienden door een zeer slechte geest gedreven werden en direct vervulde de satan mijn gemoed met verdenkingen en overstelpte hij mij met bewijzen met zo'n kracht, dat ik meegesleept werd. Hij maakte, dat het duidelijk scheen, dat zij in een vals licht wandelden, zo zelfs, dat ik besloot alle verdere omgang met hen te verbreken en beefde bij de gedachte, dat ik er nauwelijks aan ontkomen was verward te worden in een vreselijke strik. Maar nog drong de vraag zich op:

„Wat wil je dan doen?”Ik denk niet, dat ik ooit zo'n angst gevoelde als toen mijn ziel vervulde. Naar mijn oude belijdenis teruggaan kon ik niet. Eindelijk schreeuwde ik in ellende uit: „Daar is geen weg, alle mensen zijn leugenaars, allen, allen”. Op dit moment werden deze woorden met onbeschrijfelijke kracht tot mijn hart gesproken: „Ik ben de Weg en de Waarheid”. In een oogwenk was ik verlost van al mijn moeite en de ontdekking van deze Weg was zo nieuw voor mij, alsof ik er nog nooit eerder van gehoord had. Wel mag de Heere zeggen: „Zie, Ik maak alle dingen nieuw”, ook in deze zin, want ik weet zeker, dat de alleroudste en de meest bekende waarheid wanneer zij door de Geest aan de ziel geopenbaard wordt werkelijk nieuw is, ja, iedere keer weer, zo dikwijls als zij herleeft.

Ik was nu vervuld met blijdschap en voelde, dat Christus alleen genoeg was, zodat ik voor enige tijd niet meer aan de mensen dacht. Maar toen ik mij langzamerhand mijn Londense vrienden begon te herinneren, ondervond ik, dat het aanwezige licht scheen op en deed herleven wat ik vroeger onder hen gevoeld had, zodat mijn eenheid met hen liefelijk bevestigd werd. Daarna las ik in de Bijbel en kwam ik tot dit vers: „Die ons geworden is wijsheid van God en rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing”. Ik voelde een eerbied in mijn geest in het overdenken welk een diepte van waarheid in deze woorden lag en een sterk verlangen, dat de Heere ze eens door Zijn Heilige Geest voor mij zou openen.

De volgende dag zou er een godsdienstige samenkomst in ons huis plaats hebben en ik was zoals gewoonlijk aanwezig. (Henrietta, zegt haar biograaf, begon het langzamerhand onmogelijk te vinden gemeenschap te onderhouden met hen, die het gevaar niet zagen van een gemakkelijke geloofsbelijdenis en werd vooral beproefd in het bijwonen van bepaalde vergaderingen, die gedurende enige tijd in de pastorie gehouden werden, door de gemakkelijke en vrijmoedige manier, waarmee de beloften van de Schrift, waarvan zij het zo moeilijk vond er enige werkelijke toegang toe te verkrijgen, werden rondgegeven van de een op de ander.) Al was ik de laatste tijd zo gelukkig geweest, toch zonk mijn geest zo diep weg, dat ik geloof, dat ik er verslagener uitzag dan gewoonlijk, want de dame, die de samenkomst leidde (ongetwijfeld veel ouder dan de jonge domineesvrouw) richtte zich bijzonder tot mij. Ik ben helemaal vergeten wat ze zei of wat ik antwoordde, maar ik herinner mij wel, dat ze weer op een vermanende toon begon, al had ik de tekst niet aangehaald: „Goed, maar zeker weten we, dat Christus onze wijsheid en rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing is”, en toen keek ze de kamer rond

tot bevestiging van haar welverzekerde aanmatiging. Een teken van instemming werd onmiddellijk door allen gegeven, met uitzondering van één wier geval sterk op het mijne leek. Ik kan moeilijk een idee geven van de manier, waarop deze woorden, zo lichtvaardig gesproken, op mijn ziel vielen. In het licht, dat ik de dag tevoren verkregen had, zag ik duidelijk de leegheid van die schitterende belijdenis, dat ik mij van die tijd af gedrongen gevoelde me van alle connectie er mee terug te trekken.

Het was een groot voorrecht voor mij, dat mijn lieve man mij volledige toestemming gaf om volgens mijn geweten in deze en andere omstandigheden te handelen. In werkelijkheid was hetzelfde werk in zijn hart gaande en helemaal onafhankelijk van wat er in het mijne plaats vond, behalve dat het verslag, dat ik hem van mijn eerste bezoek aan Londen gegeven had, diende om hem er van te overtuigen, dat zij die met mij gesproken hadden, zelf van God onderwezen waren. Voordien was hij niet in dezelfde toestand geweest als ik, ten gevolge waarvan er later enig verschil was in de manier, waarop wij afzonderlijk geleid werden. Toch denk ik, dat ik mag zeggen, dat het onderwijs in zijn hart en in het mijne echt overeenkwam, zodat we voortdurend een zoete eenheid van geest ondervonden."

En hoe gingen de dingen nu met Bernard?

„Toen ik voor het eerst ontdekte, dat het werk van genade in de lieve Henrietta overeenkwam met wat vermeld was door onze vrienden in Londen als zaligmakend werk van genade en haar zou leiden om geestelijk met hen verenigd te zijn, was ik erg bang; mijn hart zonk in mij weg", zegt hij. „Daar mijn vrouw geoefend in het gemoed was met een overtuiging dieper dan ik gevoeld had van de grootheid en moeilijkheid van levende godsdienst, werd ik ongedwongen gebracht tot de omgang met sommige van deze personen en om hun raad te horen. Zij openbaarden zo'n diepe kennis en vast inzicht in elk gedeelte van de persoonlijke godsdienst, zo'n ootmoed, tederheid van geest en eerbied voor God en Zijn heilig Woord, dat toen deze omgang zijn uitwerking op mij had, ik bang was nog langer mijn hart tegen hen te verzetten. Niet, dat ik nu begreep in hoeverre zij nu gelijk hadden en anderen ongelijk, maar de vreze Gods viel zo op mij, dat ik met schrik begon te voelen, dat ik zelf verkeerd was. Wie ben ik, begon ik te denken, dat ik zou rusten in mijn natuurlijk geloof en intellectuele godsdienst, die me in staat stelt tot haarkloverij in de leer, maar mij altijd in het donkere laat omtrent mijn werkelijke toestand voor het aangezicht van God.

Zeer spoedig hierna kreeg ik een bijzondere ondersteuning, toen ik mijn studeerkamer op en neer liep, aldus mediterend:

„Ik heb me altijd voorgesteld, dat ik geloofde, dat de ware bekering een gave van God is. Nu komt het voor mij hierop neer: Ik moet Hem vragen, of het Hem mocht behagen mij om Jezus Christus' wil deze genade te schenken". De ondersteuning, waar ik over spreek, was niet een heldere hoop, dat dit geschonken zou worden noch een lichtstraal om me te laten zien, wat de zegen was, maar mijn geest ontving waarneembaar een nieuwe richting en daarbij een geest van ernstig bidden, dat, al was het vaak voor een poos ingezonken, mij sindsdien nooit verlaten heeft. Ik zag, dat ik maar weinig begreep, geen echt berouw had, geen vaste hoop, geen toeëigenend geloof, maar nu, in plaats van te werken voor deze zaken, zag ik het als Gods weg voor mij om er om te *vragen* en dat mijn waarneembaar gemis van dit alles een zaak moest zijn van gedurig belijden in gebed.

In januari 1833 (kort nadat mijn geest de nieuwe richting ontving) preekte ik 's avonds over deze woorden: „Gij zijt Mijn knecht, o Israël, door welke Ik verheerlijkt zal worden." Mijn preek was naar de letter erg evangelisch, maar ik had een diep vermoeden, dat mij een geestelijk inzicht ontbrak in de kracht van de leerstellingen, die ik naar voren had gebracht. En mijn slotwoorden kwamen hierop neer: „Wetende dat gij noch ik de mogelijkheid hebben om oprecht in deze waarheden in te gaan zonder de bijzondere gunst en kracht van God, leg ik beide u en mezelf de last op om dag en nacht in gebed om deze goddelijke zegen werkzaam te zijn." De woorden waren slechts gewoon, maar ik bemerkte een kracht, toen ik ze uitsprak, die toen nieuw voor mij was, welke, ik geloof dat ik dat er wel aan toe mag voegen, mij sedertdien nooit in het preken verlaten heeft. Het was niet verhogend, maar vernederend, alsof ik in mijn ziel van de preekstoel wegzonk in het midden van mijn mensen en in eenvoudige ernst moest opzien, met zulken onder hen die God vrezen, om alles van Hem te begeren.

Al mijn ijverige voorbereidingen voor de preekstoel vielen van dat uur van mij af en ik wachtte op de Heere met ernstig smeken, dat Hijzelf onze Leermeester zou willen zijn en mij te kennen wilde geven, wat ik moest zeggen. De volgende week uitte ik mijn verlegenheid, vrees en hoop, de opwekking en vernedering, die ik begon te ondervinden, in een preek over deze gezegende woorden : „Jezus zeide tot hen: Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven". Van die tijd af begon de tegenstand tegen mij, want sommigen van hen voelden, dat het zwaard van de Geest hun ondeugdelijke belijdenis in stukken stiet.

Mijn vrienden in Londen (want zo begon ik hen nu te zien) waren, toen ze deze tere overtuiging en dit oprecht zoeken in

mij ontdekten, bereid om dit dadelijk als de goede hand van God te zien. Zij gaven blijk van een bijzondere voorzichtigheid, dat zij geen raad verdonkeren zouden door woorden zonder wetenschap, maar hun vaste principe was altijd, dat wat ik was beginnen te gevoelen, namelijk werkelijke teerheid des harten, vrees voor God en een nauwgezette geest des gebeds, vergezeld van zelfmistrouwen en vernedering, het zaad waren van alle levende religie, dat zij door het onderhouden juist van deze zelfde dingen tot alles gebracht waren, wat ze ooit genoten hadden en dat wanneer iemand in deze geest bewaard wordt, het duidelijk is, dat God hem leidt, „hoewel in een weg die zij niet wisten”. Zulken als David, zulken als Paulus zullen naar beneden komen, en ook met blijdschap, zelfs al waren zij bij tijden „opgenomen in het paradijs en al hadden zij onuitsprekelijke woorden gehoord” om van hart tot hart te spreken met hen, die pas beginnen te naderen, zoals ik toen deed voor de eerste keer, tot de dikke donkerheid waarin God woont. En ik ben er zeker van, dat ik dit ook bij sommige van mijn vrienden vond en wist, dat het „de enigheid des Geestes” was om bewaard te worden „in de band des vredes”; dat het de eenheid van de broeders was, aangenaam en goed, welke David beschrijft in Psalm 133. Ook kan ik mijn lezer niet beschrijven het verbazende onderscheid, dat ik vond tussen dit soort gemeenschap, die zowel hart doorzoekend als bemoedigend was, en mijn vroegere omgang met anderen, die onveranderlijk leidde tot een vals vertrouwen, een verborgen zelfbehagen en zo tot doding van geestelijke overtuiging in mijn hart.”

Het was gelijk met hun kennismaking, dat de Gilpins voor het eerst James Abbott, de schoenmaker, uitnodigden om een poos bij hen te blijven. Hij was toen weduwnaar, 61 jaar oud. Misschien was het uit eerbied voor deze eenvoudige, maar Godvrezende man, dat Bernard schreef: „Als wij werkelijk geestelijke eenheid willen behouden, moeten we verwachten, dat het God zal behagen de verborgen hoogmoed van ons hart te onderzoeken en te doden. Is onze smaak misschien erg kieskeurig of zijn onze kundigheden in een of andere richting nogal belangrijk? (Of mogen we alleen denken dat ze zo zijn!). Dan zal het een moeilijke taak zijn om de kracht van God geopenbaard in geringe aarden vaten op te merken en zeer moeilijk om onze diepe vooroordelen te overwinnen. En ik weet zeker, dat ik in deze dingen ontdekkingen van mijn zonde gehad heb, die mij deden vrezen, dat God mij aan mijzelf zou overgeven.”

(James Abbott bezocht hen in de jaren die volgden verschillende malen en zij en hun vrienden hielden zijn

gesprekken en brieven over geestelijke zaken in hoog aanzien. „Mr. Gilpin had zo'n besef van de zegen door hem overgebracht”, lezen we, „dat hij met genegenheid over hem sprak als hun aartsbisschop Abbott,” zinspelend op de goede aartsbisschop met die naam in de dagen van Jacobus I. „Zo helder”, voegt de schrijver er aan toe, „mag de genade van God in wijsheid, geduld, nederigheid, oprechtheid en liefde schijnen en zo kan het een man nuttig maken in de Kerk, ook al is hij verstoken van de rijkdom van deze wereld en al de voordelen van wetenschap en van uitmuntende natuurlijke gaven.”)

Bernard vervolgt: „Toen de kracht van deze dingen voor het eerst in mij begon te werken konden de gevolgen niet verborgen blijven. Zij verplichtten mij me terug te trekken van het nemen van een actief aandeel in vele dingen, zelfs van sommige dingen, die op zichzelf goed waren, die ik gewillig behartigd zou hebben als ik er toe bekwaam was geweest. Soms dacht ik, dat ik volslagen beschaamd had moeten zijn, sedert ik, zelf leraar, die jarenlang de mensen verteld had, hoe nodig het voor hen was om godsdienstig te wezen, nu alleen een zoeker moest worden. Maar, al kan ik eerlijk zeggen, dat ik zeer beschaamd voor God was, ik was nooit voor de mensen beschaamd, noch, door Zijn bijzondere genade, uit de weg gegaan. Nu, al preekte ik met veel meer tederheid en diepgaande zelftoepassing dan tevoren, begon ik te gevoelen, dat ik bij velen niet geliefd was en veel klachten werden tegen mij ingebracht. Maar, daar ik erg voorzichtig in mijn wandel geworden was, kwamen deze allemaal op één ding neer, misschien wel het moeilijkste van alles met geduld te dragen, dat, hoe goed ik het ook bedoelde, ik erg beneveld was in mijn verstand (als ik dat tenminste had) en misschien wel ten dele gestoord!”

Wat deze Londense vrienden betreft, die niet tot een bepaald kerkverband behoorden, Bernard voelde eerst, dat hij „niet het vooruitzicht kon verdragen, die deze gemeenschap naar ik dacht inhield, van smaad en moeite, zowel als misschien aan het einde (in mijn individueel geval als dienaar) afscheiding van de Kerk, mijn plaats, welke mij in die tijd mijn enige middel tot levensonderhoud verschafte. Maar God stelde mij in staat om de zaak ernstig te overdenken en alle gedachten omtrent de nare gevolgen ter zijde te leggen. Ik werd zowel geleid als bemoedigd om te zoeken lering te trekken uit de smaad, die ik moest ondergaan, door de juist van pas komende correspondentie van een van deze Londense vrienden, zodat ik zowel hierin als in verschillende andere beproevingen, waarin ik spoedig gewikkeld was, gevoelde, dat werkelijke christelijke vriendschap en sympathie onwaardeerbaar zijn.”

En hoe dacht de familie Gilpin over dit overhellen naar ketterij van Bernard, een van hun jongste leden? Matilda was naar Norton gegaan om Frances te bezoeken en hoewel haar bezoek was gepland voor slechts enkele maanden liep het uit op haar afwezigheid gedurende vele jaren.

Tijdens het verblijf in Norton ontvingen Matilda en Frances verscheiden brieven van Bernard, waarbij ingesloten enige van de brieven, die rondgingen in de gemeente van Mr. Burrell. „Vanwege de kennis, die zijzelf van het bevindelijke leven had, verstond Matilda dadelijk hun taal. Nooit, behalve in het geval van Sukey Harley, was zij met iemand in aanraking geweest, die kennelijk in zulke herhaalde gemeenschap met God wandelde, als die vrienden klaarblijkelijk deden. Ze had in stilte vaak geloofd, dat er veel zulke gevallen onder het volk van God op aarde waren en gebeden, dat Hij haar in aanraking met zulke mensen wilde brengen.

Aangaande Frances leren we: „Ze ontving veel geestelijk voordeel van het duidelijke betrouwbare getuigenis, dat door deze goede mensen gegeven werd (aan haar bekend gemaakt door haar broer te Hertford) volgens hetwelk zij in de vreze Gods wandelde. Op deze manier werd zij aangespoord om met verschillende van haar burens, die de vreze Gods openbaarden, te spreken van de dingen van God.

Deze twee zusters dan namen de houding van Bernard met grote sympathie waar.

In Pulverbach was het anders. We lezen het verslag van Mercy: „Ik herinner me hoe ik me voelde, toen ik de eerste brief van mijn broer Bernard las, die ons meldde de verandering, die er in zijn ziel plaats gevonden had. Mijn vader was ziek, toen die brief kwam en hij gaf hem aan mij om te openen en hem voor mezelf over te lezen. Ik nam hem 's avonds naar mijn kamer en las hem. Het was op 18 december 1833. Ik was bijzonder verontrust over wat mijn broer schreef. Ik dacht, dat hij zeker sommige dwalingen van die tijd ingezogen had. Dat hoofdstuk, dat naar voren brengt, hoe het aan het einde van de wereld zal zijn, dat vele valse profeten en valse christussen zullen opstaan en indien mogelijk zelfs de uitverkorenen zullen verleiden, woog zwaar op mijn gemoed. Ik dacht zeker, dat deze nu al kwamen en daar ik voelde, dat ik geen zekerheid van de waarheid in mijn hart had, raakte mijn ziel in verwarring en angst. Ik dacht, dat het niet mogelijk was, dat ik zou ontkomen, daar ik me bedrogen had, want ik ben helemaal onwetend omtrent wat de waarheid is. Ik viel aan het voeteneinde van mijn bed op mijn knieën neer en zei in grote zieleangst: „O Heere, ik ken Uw waarheid niet, ik ben geheel onkundig, wilt U mij leren?“ Ik voelde op dat

moment zeer sterk, dat als ik op menselijke lering zou vertrouwen, ik verloren was.

In mijn wanhoop schreef ik aan mijn broer, in de gedachte, dat hij dwaalde, maar hij antwoordde mij in dezelfde trant als tevoren en al gauw daarna begon mijn zuster Matilda op dezelfde manier aan mij te schrijven en ik wist niet wat ik ervan moest denken. Maar mijn angsten en verborgen verlangens om recht onderwezen te worden duurden niet lang, maar sleten langzaam weg en werden meer en meer opgevolgd door vooroordeel en vijandschap tegen alles wat mijn broer en zuster zeiden, al denk ik, dat een verborgen gevoel, dat zij misschien toch gelijk hadden, mij vaak drukte.

In die tijd was ik overgegeven om vermaak in de wereld te zoeken, meer dan ik gewoonlijk was geweest, en de heimelijke hoop om iets in de godsdienst te bereiken als nog niet gevoeld, die in mijn ziel in leven was gehouden, begon te verminderen. Ik was gewoon tegen mezelf te zeggen: „Misschien is er per slot van rekening niet meer te vinden dan wat ik verkregen heb, dus kan ik wel ophouden iets te verwachten.” In die tijd verbleef ik een week in Shrewsbury en al deze verzoeken en strikken leidden mij toen vooral op het verkeerde pad. Toen ik weer thuis kwam, hoorde ik, dat een vriendin ons was komen bezoeken, die door het Irvingianisme beïnvloed was. (Edward Irving, een Schotse Presbyteriaan en vriend van Thomas Carlyle, had een grote naam voor zichzelf in de godsdienst verworven met een gave van welsprekendheid, maar hij had verscheidene ernstige dwalingen, zoals het bereiken van de staat der engelen en de blootstelling van Christus aan de zonde. Hij verloor zichzelf in een moeras van „voorzeggingen” en „vreemde tongen”.) Ik hoorde veel van wat zij zei en luisterde er met aandacht naar en had soms de neiging te denken dat het de ware religie was, waar ik zo ernstig naar gezocht had, toen ik zo ernstig verlangde iets innerlijks te beleven van vele passages uit de Schrift, die op mijn gemoed kwamen.”

Mercy was zo in deze kritieke tijd geen hulp voor haar broer. Nuch zoals het scheen iemand van de anderen, die in zijn uitspraak moeten worden begrepen: „Nu begon ik ook in alle richtingen bezet te worden door vriendelijke verzoeken van menigene van mijn vroegere vrienden en mijn relaties, die niet in het minste in mijn gevoelens inkwamen, maar sterk overtuigd waren, dat ik dwaalde. Deze vriendelijke verzoeken veranderden, nadat de maanden verstreken, in verontwaardiging van mijn gemeente, verachting, die zij voor mij hadden en vervreemding van sommige van mijn dierbaarste vrienden en familieleden.”

De moeilijkheid van het uitzicht van Bernard in die tijd wordt zo beschreven: „Ik spande me het meest van alles in, in het preken en de omgang, om te voorkomen, dat mijn hoorders gemakkelijk zouden rusten op een onzeker fundament. Ik begon nu een grote belemmering te voelen op een meer bijzondere en nadrukkelijke manier dan ooit tevoren. Dit was het dat de bijzondere diensten van de Staatskerk, de meeste ervan, het principe insluiten, dat mij in toenemende mate ongezond scheen, namelijk dat zij zich richtten tot alle personen, die op gelijke wijze worden aangesproken als zijnde op weg naar de hemel. Toen ik voor het eerst begon te gevoelen, dat ik daardoor in ernstige verlegenheid raakte, werd ik inderdaad buitengewoon beproefd. Ik had niet de wens een Dissenter te worden noch mijzelf zoals het leek in grote moeite te begeven door het prijsgeven van bijna al mijn inkomsten. Bovendien, ik merkte op, dat ik eerst ontwaakt was in de Staatskerk en mijn dienst daar was voor een tijd gepaard gegaan met sommige duidelijke tekenen van de zegen van God. Zo was alles wat ik vond, dat ik kon doen „terug te trekken in de wildernis en bidden”.

In juni 1834 ontving Bernard de volgende brief van James Bourne in Londen:

„Geachte heer. Een half uur geleden dacht ik er nog niet aan om u al zo spoedig te schrijven, maar het horen van uw huidige beproevingen bracht mij er toe te bidden, dat als gij deel hebt aan het lijden van Gods kinderen, gij dat ook moogt hebben aan de vertroosting. Ik geloof, dat u geleid wordt om in godvruchtige eenvoud van God te smeken uw weg te banen en u te laten zien hoe gij moet gaan. Zo geloof ik, dat Hij de verborgenheid zal openbaren in een weg, die wij op geen enkele wijze kunnen voorzien. Misschien zal juist deze omstandigheid, die nu uw ondergang schijnt, door de hulp des Heeren kracht geven om te getuigen van de waarheid, waar u anders vermoedelijk geen kans gehad zou hebben om dit te doen. Mijn gebed voor u is, dat u gesterkt en bemoedigd mag worden om een duidelijk getuigenis te geven van de hoop die in u is en een Schriftuurlijke grond voor uw stappen en dat u kracht mag vinden om de uitkomst aan de Heere over te laten en veel in gebed mag zijn om tot Zijn beschikking te mogen zijn.

Ik ben in de loop van mijn leven vaak in zulke verwarde omstandigheden geweest, dat ik dacht, dat er geen weg voor mij ter ontkoming kon worden geopend, maar door mezelf over te geven aan het gebed heb ik er me over verbaasd te bevinden, als de tijd gekomen en ik bijna wanhopig was, dat de Heere deze

woorden gesproken had en andere van gelijke strekking: „De strijd in niet uwe, maar Godes”, „Want Gij, HEERE, zijt mijn toevlucht! De Allerhoogste hebt gij gesteld tot uw Vertrek, u zal geen kwaad wedervaren en geen plaag zal uw tent naderen.” Ik heb de waarheid van deze dierbare woorden ondervonden en ze hebben al mijn vrezen het zwijgen opgelegd en mijn hoop gesterkt in toekomstige moeilijkheden.

Schenk bijzonder veel aandacht aan dit verzoek van mij als er vleselijke plannen in uw gedachten opkomen of oogmerken van menselijke voorzichtigheid aan u voorkomen. Verwerp die, zoals ge een adder zoudt doen en zie voor deze ene keer wat ge als een dwaas om Christus' wil zult doen. Doch de lijdzaamheid hebbe een volmaakt werk; vertrouw indien mogelijk op de Heere, wees veel in gebed, dag en nacht, en geloof mij, hoe zwakker u zich voelt en hoe meer u uw nood gewaar wordt om dit aan te kunnen, des te geschikter zijt ge om Gods gunst te ontmoeten. „Hij geeft de moeden kracht en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien, die geen krachten heeft”. De Heere beschermte u en mevr. Gilpin en make u gewillig om niets te zijn, een harde les! Laat mij hier voor u beiden een gedeelte van een gebed van onze overleden vriend aanhalen: „O Heere, houd mij zeer nederig. O, houd mij inderdaad zeer nederig! O Heere Jezus, doe Gij het en verlos mij, zoals Gij met haar deedt, die Uw voeten zat, en die Uw voeten met haar tranen wies en met het haar van haar hoofd afdroogde en Gij zeidet, dat haar zonden, die vele waren, vergeven waren en zij had veel lief”. Kom op deze plaats en alle uitwendige moeilijkheden worden gemakkelijk opgelost. „De Heere verhoogt de nederigen en aan de arme van geest is verlossing gezonden.”

Klaarblijkelijk deed omstreeks deze tijd een begunstiger van de familie, Lord Bexley, (die jaren tevoren Bernard een positie in de Bank van Engeland aanbood) verscheiden vriendelijke en inderdaad rijke aanbiedingen van hulp in deze moeilijke tijd en Bernard stuurde de brief om raad naar zijn leraar. Want op de 2e juni hebben we dit antwoord van Mr. Bourne:

„Ik zou eerst de brief overwegen die u ontvangen hebt en die blijkbaar met veel vriendelijkheid geschreven is. Als ik hem beantwoorden moest, zou ik het niet over uitwendige omstandigheden hebben, maar zo mogelijk met uiterste godvruchtige eenvoud uitleggen, dat u zich in geestelijke moeilijkheden bevindt en dat u God tot uw toevlucht maakt; dat u in geen geval van uw post weg durft te lopen, waar gij gelooft, dat God u onderwijst. Wat de Heere voor u doen zal is nog verborgen, maar ge wilt geen aanstoot geven noch het kruis ontwijken, wanneer er aanstoot aan de waarheid wordt

genomen. Wees zo kort mogelijk in uw antwoord als zulke ontvangen vriendelijkheid toelaat. Neem een verdedigende houding aan, verklaar niets, maak niets duidelijk, laat zoveel moeilijkheid omtrent nieuwsgierige vragen over als u kunt. „Wees voorzichtig als slangen.” Maak God uw Raadgever, houd u zeer gereserveerd, zeer stil. Terwijl u in het verborgen met God worstelt, zal Hij openlijk voor u werken. Uit de smeltoven te stappen voor de Heere de wolk optrekt, zou voor mij een zeer zwart teken zijn. Zoals ik zei in mijn laatste brief: Probeer niets te wezen. Het zal u beiden goed doen. Daarin ligt uw veiligheid en geluk. De weg daarheen leidt door veel stekelige doornen: een goede naam verliezen, een dwaas te heten, om Christus' wil, daarom ook gehaat te worden.

Soms lijkt het of hemel en aarde samenwerken tot onze ondergang en dat is zo. De oude mens moet ondergaan, hij moet gekruisigd worden. Hier zult u leren niet lichtvaardig te handelen met de boodschap, waarmee God u gezonden heeft.” Geheel deze raadgeving was precies overeenkomstig het gevoelen van Bernard en werd met dankbaarheid door hem aanvaard.

„Het was eerst op 26 juli 1834”, zegt hij, „dat ik enig licht op mijn donkere weg kreeg. Ik was die dag erg bewogen van gemoed, daar ik vreesde, dat ik te lichtvaardig zou handelen ten aanzien van die punten, die mij zoveel bezig hielden met betrekking tot het misbruik van het Heilig Avondmaal. Het smartte mij erg op te merken de blinde aanbidding door sommigen aan de dag gelegd in hun aangaan aan de tafel des Heeren. Ik stelde mij met alle kracht, die God mij gaf, tegen deze geraffineerde eigengerechtigheid. Terwijl ik op die dag mijn weg vervolgde en in mijn hart tot God bleef roepen dacht ik dat mijn hele weg steeds donkerder werd en mijn verschrikkingen rezen steeds hoger. Tenslotte, toen de indruk verdiepte en ik in mijn gemoed mij bewust werd van het gevaar, in het bijzonder in deze eeuw van zelfvertrouwen, van de vermenging van het kostbare met het snode, zat ik neder en gaf ik lucht aan mijn gevoelens door aan mijn bisschop, Dr. Kaye, te schrijven en hem in kennis te stellen met mijn bedoeling enkele veranderingen aan te brengen in de bewoordingen van de sacramenten, doop en begrafenisdiensten van de Kerk, om de bezwaren die ik er tegen gevoelde uit de weg te ruimen. Vele bezwaren kwamen in mijn gedachten op terwijl ik schreef, maar deze werden allemaal overheerst door een gezaghebbende indruk, dat nu voor mij de tijd gekomen was om te handelen en dat langer uitstel zondig zou zijn.

Ik begreep, dat ik voorzichtig moest zijn om aan geen

overreding toe te geven om mijn openbare dienst vrijwillig te verlaten, want het zou oneerlijk geweest zijn te belijden tijd voor nadenken te begeren of om advies in te winnen, wanneer ik in werkelijkheid ten volle tot een besluit gekomen was en dat door de genade en leiding van God Zelf. (Feitelijk deed de bisschop later de suggestie voor een tijd vrijwillig terug te trekken.) Na enige tijd antwoordde de bisschop mij met grote gematigdheid en, nadat ik hem geantwoord had, verkoos hij volkomen te blijven zwijgen, totdat er officiële aanklachten over mijn afwijkende gevoelens ingebracht werden en hij verplicht was om op te treden. De zaak was eerst in juni 1835 afgehandeld."

Deze tussen-periode was erg belangrijk voor Bernard, die het zo samenvat: „Ik werd door Gods genade meer verlangend gehouden om het pad voor mij te overdenken dan voor me te zien naar de toekomstige gebeurtenissen, die, als ik er op vooruitliep, alleen onheilspellend en donker schenen. Ik had een diepe indruk van de moeilijkheid evenals van de belangrijkheid van het beoefenen van persoonlijke religie; dat het geestelijk werk van God in het hart en de duidelijke openbaringen daarvan en de gedurige toeneming daarvan in onszelf en zover als Hij onze invloed leidt ook in anderen, de grote doeleinden zijn van het verlangen, gebed en geestelijke werkzaamheid van elke oprecht gelovige. Daarom leidde ik mijn mensen nooit af naar die oppervlakkige vragen, hoewel mijn uitwendige toestand mij eerder scheen uit te nodigen daarmee rekening te houden. En ik weet, dat ik in het geheel trouw blijven aan wat geestelijk is, bij tijden een zoet getuigenis genoot, dat God in waarheid met mij was en Zijn eigen Woord, door mij gesproken, niet ledig liet wederkeren. Zodat dit de gouden uren van mijn ambt in de Staatskerk waren en ik durfde ze zelfs niet met een dag te verkorten door een haastige stap van mezelf noch ze te rekken voorbij de tijd, die God voor hun einde zou bepalen.

Natuurlijk vinden wij de vernederende kracht onaangenaam, die de werkelijke inkomst van de genade Gods tot ons hoogmoedige zondaren altijd met zich brengt. We zouden er helemaal geen rekening mee willen houden als we konden. Maar de leden van de strijdende Kerk kunnen niet blijven in een bloeiende geestelijke staat zonder het pijnlijke dragen van het kruis, dat zowel uit- als inwendig is. En tenzij de kracht van de Geest op ons is, zullen we niet in staat zijn dit kruis licht op te nemen - een gezindheid die het meest tegenovergestelde is aan die door genade gewerkt wordt. Waarlijk gedurende de gehele wandel van de mens in de kracht van het Evangelie is er de

voortduur van dit verbroken en berouwvol hart, dat God niet zal verachten. Dit is de zaak, die maakt dat het ware christelijke leven en de christelijke strijd gering en oneervol in de wereld schijnt. Elke andere overwinnaar roemt in zijn eigen kracht, maar hij, die Christus volgt in de wedergeboorte, vindt zijn kracht alleen in zwakheid volbracht. En gewoonlijk is in bepaalde op de voorgrond tredende gelegenheden de kracht verborgen, terwijl de zwakheid openbaar komt."

Daar de bisschop het geval van Bernard onbeslist liet, willen wij voor een korte tijd Hertford verlaten en opnieuw kennis maken met een van de andere jongemannen van Cambridge: Watkin Maddy.

8

DE OCHTEND-LEZINGEN VAN MR. BOURNE

Mr. Maddy was hulpprediker te Sparkford in Somerset. Hij was vrijgezel en woonde alleen met een bediende. Hij zei, dat zijn boezem-zonde een abnormale liefde voor eten was! Dit veroorzaakte hem veel kwelling en soms, terwijl hij zijn preek aan het voorbereiden was, dacht hij aldoor aan zijn maaltijd en als straf wilde hij die dan niet aanraken. (Nu zou men zich afvragen, of hij soms een ziekte had?) Het was een heel ding voor hem. Eens vastte hij een hele morgen en schreef een preek over: „Men moet altijd bidden en niet vertragen”, maar vond dat hij niet kon bidden. Hij voelde dat hij de strijd op moest geven - dat hij

een afvallige was! „Ik ging daarop uit rijden”, zegt hij, „naar een arme hutbewoner, die ik wel eens opzocht en vertelde hem, dat ik nooit naar de hemel zou gaan, maar, zei ik, laten we bidden (zoals mijn gewoonte was in de huisjes van de armen). Ik viel toen op mijn knieën en schreeuwde meer dan dat ik bad: „Heere, hoor een afvallige” of zoiets en vertrok toen al gauw naar huis. De arme man, bewogen met mijn ellende, volgde op een korte afstand. Satan zei verschillende keren tot mij: dood uzelf, maar plotseling was het alsof de Heere Jezus van de hemel neerkeek en onmiddellijk begon ik Hem te zegenen en te prijzen. De verzoeking verliet mij en ik keerde terug en vertelde de arme man, dat hij niet bang voor mij behoefde te zijn, want ik had God gezegend”.

Die gelukzaligheid verliet hem al gauw en later hielp hem het onophoudelijk bidden van „Heere, ontferm U mijner”. Nu schreef hij aan zijn vriend Charles Jeffreys, terwijl hij een paar toespelingen op zijn gevoelens maakte, en zei: „Ik voel, dat ik in de krachtige handen van God ben, maar of het is om een vruchtbare tak te reinigen of om een onvruchtbare af te snijden kan ik niet zeggen”.

Charles stuurde deze brief naar Mr. Bourne, die de zomer (1832) bij een grote familie in Tonbridge doorbracht en die aan zijn neef geschreven had: „Er schijnt een grote beweging onder onze vreemdelingen te zijn. Ik zal zeer blij zijn als Mr. C. J. (wie kon dat anders zijn dan onze Charles?) aan de goede kant uit het moeras der vertwijfeling komt. Ik hoop, dat hij geen haastige stappen onderneemt om zijn zaken te beslissen”.

Mr. Bourne antwoordde aan Charles: „Geachte heer. Ik heb dit laatste jaar vaak het Greenwich ziekenhuis bezocht en kon slechts opmerken hoe vaak een lamme gepensioneerde met een blinde samen ging en ook kan ik mij herinneren, hoe in mijn jonge jaren, voordat ik veel verstand had van goddelijke dingen wat mijzelf betreft, ik vaak verplicht was getuigenissen te geven aan vele waarheden, die ik zelf niet ten volle beproefd had. Dit lijkt enigermate het huidige geval met uw vriend te zijn. Het is waar, dat de tegenwoordigheid van de Heere beide met u en uw vriend is, maar er is iets meer nodig, voordat u gerustgesteld kunt zijn, waarvoor deze tegenwoordigheid is, of voor veroordeling of voor genade. Als u nu de Heere Jezus Christus kunt bewegen uw gebeden te verhoren en u ook maar iets kunt bemerken van Zijn goede bedoelingen ten opzichte van u, zelfs als de hoop ver weg is, al is het slechts voor een korte tijd, zal het terwijl het duurt zulk een betuiging uitlokken als deze: „IK HEB DE HEERE LIEF, want Hij heeft mijn stem en mijn smekingen gehoord”. Ik was in diepe droefheid en moeite, in

grote duisternis en onwetendheid, maar door de Naam van de Heere aan te roepen vond ik Hem barmhartig. Daar ik geloofd en dit ontvangen heb, kan ik het aan mijn vriend verklaren en hem aanraden om te volharden aan de troon der genade. Er is geen einde van de gevallen in het Woord van God van mensen, die in hun benauwdheid de Naam van de Heere aanriepen, maar niet één geval van mislukking en er wordt hier aan toegevoegd (Psalm 118): „De Heere heeft mij verhoord, stellende mij in de ruimte”. Ik weet zeker, dat als gij en uw vriend beiden God niet tot uw Sterkte maken in al de ontstellende omstandigheden, die gekomen zijn en nog over uw hoofden komen, u niet de verlossing zult vinden die u blijkbaar zoekt.

Houd u zo trouw mogelijk bij uw geestelijk begrip en ga niet in een ander veld. Daar uw vriend geestelijke raad vraagt, vertel hem de gehele waarheid en vul uw brieven niet met afleidingen op andere onderwerpen, die de snede zeker bot zullen maken en de aandacht zullen verdelen, de helft voor de wereld en niet de helft voor God. Ik hoop, dat het God mag behagen u te leiden, dat dit liefdewerk niet voor niets blijkt.”

Deze brief werd door Mr. Maddy zeer gewaardeerd. Hij schrijft: „Evenals toen ik die glimp van de Heere had, voor een ogenblik zo'n gevoel (van liefde) *had* gehad, gaf deze mij voor enige tijd bemoediging. Inderdaad was deze brief voor enige maanden mijn voornaamste ondersteuning.”

Vrienden waren gewoon hem te vertellen, dat hij *geloof moest beoefenen*. Ze leenden hem boeken, maar sommige daarvan maakten hem bang. Hij zocht overal hulp, maar hij had deze woorden in zijn gedachten: „Hij zal hun zielen van list bevrijden”. Sommige boeken moest hij opzij leggen vanwege hun zeer bedekte Arminianisme en hij zei: „Hoe verschilt dit met de Bijbel. Die oordeelt over mij, veroordeelt mij en trekt mij toch aan. Maar deze spreken van troost en vervullen mij toch met angst en wantrouwen.”

Daar zijn gezondheid slecht werd, overreedden zijn vrienden hem om voor enige tijd naar Londen te gaan. Hij moest in Londen in een kosthuis en was bang, dat hij in een grote zonde vallen zou. Hij was bang, dat de luchtkastelen, die hij in zijn jeugd fantaseerde, nu bewaarheid zouden worden en dat hij in een vreselijke misdaad zou eindigen. Er kwam nu vijandschap tegen God in zijn hart. Tevoren had hij zich verheugd in zijn godsdienstplichten, zijn gebeden, lezen en preek-voorbereiding, maar nu bleef hij elke morgen zo lang mogelijk op zijn bed liggen en deed hij zijn gebeden (die hij niet helemaal durfde op te geven) zo kort mogelijk. „Heere, ik geef mijzelf in Uw

handen", placht hij te zeggen en las dan een paar verzen, waar hij de Bijbel opensloeg, al vond hij vaak tot zijn ontzetting, dat hij teksten over Judas aantrof of iets anders, dat hem verontrustte. Hij probeerde vastendagen te houden, maar vond dat die verknoeid voorbijgingen en hij bleef achter zonder dat hij er nut van had.

Tenslotte vroeg Mr. Bourne, „die vaak met hem over zijn ziel gesproken had", hem intrek te nemen in een gedeelte van zijn huis. Mr. Bourne woonde op Somersstraat 7, die van de Orchardstraat naar de Dukestraat liep, achter de Oxfordstraat. (Een korte straat met hoge stadshuizen, die nu opgeslokt zijn door de vervoers-afdeling van de Winkels van Selfridge.) De eenzame jongeman deed dit met vreugde en hij begon de familie-lezingen van Mr. Bourne te volgen. Eerst kon hij de verklaringen van Mr. Bourne van de Kleine Profeten niet begrijpen, daar hij altijd gedacht had, dat die boeken alleen aan de Joden toebehoorden en hun geschiedenis. Maar geleidelijk zag hij met Mr. Bourne er een grote mate van onderwijzingen in, profijtelijk voor de zielen van Gods volk in alle generaties en soms voelde hij „deze woorden zijn voor mij". „Door deze manier van onderwijzing", zegt hij „werd ik van ijdele plannen afgekeerd, zoals bijvoorbeeld om weg te lopen naar Amerika." Hij schreef het grootste gedeelte van zijn moeite toe aan zijn ongehoorzaamheid aan God door in de bediening te gaan en bad gewoonlijk om een weg ter ontkoming. Hij sprak er met Mr. Bourne over om leerlingen aan te nemen, plaatste enige advertenties in de kranten en had al gauw enige leerlingen. Het onderwijs van Mr. Bourne aan hem werd vriendelijk vervolgd door een brief zo nu en dan. „Hoe vaak heeft mijn vriend zichzelf bestreden", schreef hij hem eens, „en maakte hij gebruik van onjuist redeneren om het kleine vonkje vuur te doven, dat naar ik vertrouw nog in de tempel van zijn hart is en een vuur zal blijken, dat nooit uit zal gaan, maar ontstoken is tot eeuwig leven! Ik heb me vaak erg verwonderd in mijn omgang met u over de draai die u gegeven hebt aan sommige van de eenvoudigste ervaringen, waarin een kind van God onderwezen is, zeggende: ik heb geen werkelijk geestelijk leven, of: ik lees de Bijbel niet genoeg, of: ik heb te veel in de wereld te doen, daarom kan ik niet verkrijgen wat ik nodig heb. Als dit of dat beter geleid werd dan zouden, denkt u, uw gebeden verhoord worden. Stellig. Dit is de weg van menselijke redenering, maar niet de weg van de Geest. Treuren, wanhopen aan zichzelf, beven, vrezen - allen beschrijven de staat van een komende zondaar, een die veronderstelt zelf geen leven noch licht te hebben en toch verlangt naar de genade van Christus. Zulken

verkrijgen hulp in tijd van nood en ontvangen Gods Woord door de mond van Zijn dienstknechten."

Mr. Maddy deed weldra afstand van zijn ambt als hulpprediker in Somerset en vestigde zich in het huis van Mr. Bourne als een privaat leraar voor kandidaten van de universiteit. Hij trouwde nooit, maar bleef een getrouw bezoeker van de kapel van Mr. Burrell en een levenslange vriend van de familie Bourne.

Mr. Bourne zegt van deze gezins-ochtend-lezingen in zijn huis: „Beproevingen in de familie brachten een nauwgezetters aandacht mee voor het familie-gebed. (Dit was gedurende de periode die hij in Londen doorbracht, misschien voor een paar weken of zelfs voor maanden aaneen). De tijd, besteed aan het voorbereiden ervoor, was vaak een bron van grote troost en gemeenschap met God en dat bracht grote aangenaamheid in onze dienst voor hen die hem bijwoonden; verscheidene vrienden, die in de nabijheid woonden, werden trouwe bezoekers."

En wie zou een van die bevoorrechte bezoekers anders zijn dan mejuffrouw Matilda Gilpin! Ja, het werd haar beurt om persoonlijk het „antwoord van de tong" te ervaren, want het was in april 1834, dat, schrijft ze, „een weg voor mij geopend werd om naar Londen te gaan, waar ik die mensen zou zien, van wie ik van mijn broer Bernard gehoord had en van wie ik zeker gevoelde, dat de Heere hen onderwezen had om Zijn waarheid te kennen. O, hoe verlangde ik er naar om te horen, wat ze onder elkaar zeiden omtrent Zijn onderwijs in hun harten! Maar toen de tijd naderde kwam er veel vrees in mijn hart op. Ik was bang bedrogen te worden. Ik was bang om naar Londen te gaan uit vrees, dat iemand tegen mij over Gods wegen zou spreken".

Het was waarschijnlijk Henrietta's zuster, Mrs. Nicol, die Matilda bij de familie Bourne introduceerde.

„Wat ik op de familie-lezingen van Mr. Bourne hoorde", zegt zij, „zonk in mijn hart als werkelijk de waarheid. Maar in mijn verwarring dacht ik dat alles wat ik vroeger gevoeld had bedrog was en ik bestreed alle hoop, die in mijn hart kwam. Ik bleef uitzien naar een nieuwe weg, die zich voor mij zou openen, die licht zou zijn en waarop geen duisternis was. Op zekere dag sprak Mr. Bourne over deze woorden: „De Heere heeft gezegd, dat Hij in de donkerheid zou wonen" en ik gevoelde iets in mij, dat me deed denken: „Woont God waarlijk in de dikke donkerheid die in mij is?" Dit deed mij weifelen, maar ik begreep het niet. Op een andere keer sprak hij over de woorden: „Ook verduistert de duisternis voor U niet, maar de nacht licht als de dag, de duisternis is als het licht". Toen over de woorden: „God is licht en er is gans geen duisternis in Hem". Maar ik

begreep het niet. Verder, hij sprak over Gods twisten met Zijn volk als durende hun ganse leven door vanwege hun zonden. Toen dacht ik: „Wat bedoelt Mr. Bourne, want het werk van God is zeker in hem volmaakt?” Er gingen veel van zulke dingen door mijn gedachten gedurende de eerste dertien maanden van mijn verblijf in Londen, maar ik was geboeid door alles wat ik hoorde, ondanks de donkerte van mijn ziel, wat mij vaak in grote verwarring bracht.

Een beetje licht scheen er op een dag, toen ik bij Mr. Nunn was, waar enigen van hen samenkwamen. Ze spraken over de beproeving waar de Heere Zijn volk door leidt. Dit was erg opmerkelijk voor mij, daar ik tevoren nooit over zulke dingen had horen spreken, al had ik ze vaak gevoeld. Terwijl ik dit overdacht sprak Mr. Bourne over het steken van onze monden in het stof, opdat er hoop mocht zijn. Ik verwonderde mij over alles wat ik hoorde en in de flikkering van een ogenblik scheen er licht in mijn hart, dat mij liet zien, dat de ware religie in de diepten van vernedering voor God ligt. Toch begreep ik het niet helemaal goed en ik bleef naar de Heere uitzien om Zichzelf in een *nieuwe* weg te openbaren.

Toen op een dag zei Mr. Bourne uitdrukkelijk tegen mij: „Als de Heere ooit een woord tot uw hart gesproken heeft was er eeuwig leven in dat woord, of u het opgemerkt hebt of niet”. Ik durfde niet te geloven, dat het waar was, maar al gauw daarna bracht Gij, deedt Gij het niet, o Heere! in mijn herinnering terug de weg waarin Gij mij geleid hadt van de tijd dat ik elf jaar oud was en de woorden die Gij toen en op andere tijden gesproken had? En bracht Gij niet weer naar boven wat Gij toen in mij gewerkt hadt uit de vurige oven, waarin het geworpen was? Zijt Gij het niet, Die mij nu, vooral de laatste jaren van mijn leven, doet wenen voor U in de erkenning van al mijn zonden en Uzelf bekend maakt als gewond voor mijn overtredingen, verbrijzeld voor mijn ongerechtigheden? O, Heere, is het niet zo, dat Gij met mij handelt om Uws Naams wil, opdat Gij verheerlijkt moogt worden?”

De jongste Gilpin dochter, Catharine, komt nu naar voren. Zij wordt beschreven als „op vele manieren een opmerkelijk persoon. Ze was ijverig en nadenkend van aard en toen de godsdienst serieus haar hart in beslag nam, nam ze er met de diepste belangstelling deel aan. Toen ze eens in ernstig gebed was en de Schrift onderzocht, zegt ze, ving zij een glimp op van de kracht die daarin was en werd zij bemoedigd om te vervolgen de Heere te kennen, maar haar ernst werd belemmerd door een vreselijke angst die haar daarna overviel, terwijl zij ernstig aan het bidden was, dat zij als zij zou volharden haar verstand zou

verliezen". Zij schrijft: „Als God mij werkelijk oprecht gemaakt had in het zoeken van Hem, moest dit een list van de duivel zijn geweest om mij van de zegen, die ik zocht, af te houden".

In het jaar 1833 ging zij met Mercy mee om haar betrekkingen in Scaleby Castle nabij Carlisle te bezoeken en terwijl zij daar was las ze een boek over de aanbiddelijke soevereiniteit van God, wat een indruk op haar gemoed naliet. Ze zegt: „Na dien kwamen mijn gebeden hierop neer: „O Heere, Gij hebt gezegd, dat niemand tot U kan komen, tenzij Gij hem trekt, o, dat het U mag behagen om mij te trekken!" En ik had een gedurig verlangen om zekerheid te hebben, dat ik zo getrokken was. Juist in die tijd schreef mijn broer Bernard over de verandering, die in zijn ziel plaats gevonden had aangaande het onderwerp van de religie en hoe hij ertoe geleid werd juist deze leerstellingen als van wezenlijk belang te beschouwen. Ik voelde een verlangen om hem te zien en mijn zuster Matilda ook, die toen in Londen was. Zo ging ik in juni 1834 naar Londen. (Catharine was toen negen en twintig jaar.) Mijn zuster praatte veel met mij, want haar mond scheen helemaal geopend. Ik was al gauw erg verward en bleef haar maar zo antwoorden: „Ik weet, dat ik de ware religie niet heb, maar ik bid er om en is dat niet de rechte weg, want wat kunnen we anders doen?"

Hierop antwoordde zij: „Als je gebeden niet van de Heilige Geest in je hart ingegeven zijn, kun je ze wel in de wind gooien". (Dit lijkt wel hard in het neerschrijven. Blik en aanraking van de liefvallige Matilda verzachtten dit ongetwijfeld. Ja, zoals in het vervolg blijkt, heeft God het gebruikt om Catharine's ziel te doen ontwaken.)

„Ik zal nooit vergeten", vervolgt zij, „de schrik en verwarring, die dit in mij teweeg bracht. Ik verliet haar en ging naar mijn kamer om alleen te zijn, maar voelde mij helemaal niet in staat om een smeekbede te uiten, behalve: „Heere, wilt Gij, wilt Gij mijn ziel redden?" Op dat moment was elk gevoel die genade te kunnen verkrijgen door mijn eigen gebeden of zoeken geheel vergaan. Ik zag in een nieuw licht, dat het alleen afhing van des Heeren welbehagen en genade om ons de kracht te schenken om de middelen te gebruiken, die Hij voor het zaligmaken aangewezen had, dat wij niet konden bidden, tenzij Hij „de Geest der genade en der gebeden gaf". Nu was dit niet nieuw voor mij in woord, want ik had het vaak horen zeggen en kon het zelf zeggen, maar de geestelijke kracht en autoriteit, waarmee het toen mijn hart sloeg, was nieuw en het bracht mij tot dit punt, dat er van nature geen haarbreedte verschil was tussen mij en degenen, die nooit gered zouden worden. Ik geloof, dat als de vrees waarin dit mij bracht had voortgeduurd, ik het niet zou

hebben kunnen dragen, maar toen ik de woorden uitte: „Indien Gij wilt” behaagde het de Heere ogenblikkelijk mij verlichting te geven door enig geloof, dat Hij wilde. Er leek een indruk over mij te komen als deze: „Hij heeft geen lust in de dood van de zondaar”, „Ik ben genadig, zegt de Heere”. En ik gevoelde, dat dit de enige weg was, waarin de ware hoop in onze harten kon komen.

Ik ging al gauw naar Matilda terug, toen ik deze verlichting voelde en er bleef geen verwarring in mijn binnenste achter over de bedoeling van haar spreken. Ik begreep ten volle de hele strekking en stemde er volkomen mee in en zag in een zeer duidelijk licht, dat elk gebed, dat het oor van de Heere der heirscharen bereikt en gehoor bij Hem vindt, eerst van Hem moet komen. Ik zag hoe erg bedriegelijk een dwaling op dit punt is, hoe ver het ons van de vernederende kracht van die waarheid leidt: „Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof en dat niet uit u, het is Gods gave”. Ik voelde nu, dat ik een licht in mijn hart had, dat ik onmogelijk aan een ander kon mededelen, want het was tot mij gekomen door de binnenkomst van dat Woord, dat licht en verstand aan de eenvoudige geeft.

We bleven hierna niet lang in Londen, maar gingen samen naar onze broer Bernard in Hertford. Toen we daar waren voelde ik me erg teruggetrokken en werd ik gebracht tot veel ijverige meditatie en overdenking over deze dingen. Ik las veel uitnemende brieven, die Bernard en Henrietta van hun vrienden in Londen ontvangen hadden, die van veel nut voor mij waren en ik gevoelde meer en meer, dat ik het geheim gevonden had, dat niemand kon vinden dan wanneer het hem gegeven wordt. Ik zag hoe onoverkomelijk die kloof was, die God gemaakt had tussen Zijn volk en de wereld.

De gedachte om naar huis naar Pulverbach terug te keren en met mijn familie en vrienden over deze dingen te moeten spreken werd in die tijd zeer benauwend voor mij. Tenslotte, op 17 september, leek het dat mijn benauwdheid haar hoogtepunt bereikt had. In de avond ging ik alleen in een kleine kamer in de pastorie van St. Andrew zitten om te bedenken, wat ik zou doen als de tijd kwam, dat ik naar huis zou moeten gaan. Ik was nog niet veel minuten aan het peinzen geweest, toen de ijdele gedachte bij me opkwam, dat ik over deze dingen zou kunnen spreken, volgens mijn eigen oordeel, en als om mezelf te beschermen was ik er helemaal door meegevoerd. Het werd zeer duidelijk in mijn gemoed gedrukt: „Gij zult Mijn woorden spreken, de woorden die Ik in uw mond zal geven zult gij spreken”. Ik gevoelde in mijn geest alsof ik elke weg insloeg om te zien of ik in elk geval kon vermijden om dit te doen, maar elke

weg was voor me toegesloten, behalve die ene, waarop ik zeker moest gaan”.

Het was inderdaad een hele zaak, waar Catharine voor stond, want nu was de familie te Pulverbach geworden „een huis, dat tegen zichzelf verdeeld is”. Het moet voor Bernard een grote troost geweest zijn, dat hij zijn oudere zusters Matilda en Frances en zijn jongere zuster Catharine aan zijn zijde had en heerlijk moet hun eendracht geweest zijn, toen zij „aangezicht aan aangezicht” spraken over deze strijd aangaande zijn ambt, maar hij moest toch vertellen, dat „zich te stellen tegenover de wil en smeebeden van hen die geliefd zijn, betrekkingen of vertrouwde vrienden, mijn hart met smart toekneep”.

In die tijd ongeveer werd Mercy liefelijk overgehaald om zijn zijde te kiezen. Zij vertelt het zo: „Het behaagde de Heere in die tijd te beginnen om mij in Zijn waarheid te onderwijzen en met een weinig licht in mijn donkere ziel te schijnen (nadat zij vriendschap gesloten had met haar Irvingiaanse vriend). Ik ontving een gevoel van tederheid en veel overdenkingen over het onderwerp van de godsdienst. Op een avond (het was 13 juli 1834) ontving ik twee brieven van mijn zuster Matilda tegelijk. Ik maakte ze kalm in mijn kamer open, vlak voordat ik mij te rusten begaf. Zij maakten mij hoe langer hoe voller van gedachten. Deze gedachte trof mij, dat ik nooit de boosheid van mijn natuur gevoeld had, hoe kon ik dan de Verlosser nodig hebben? Ik begon onmiddellijk te bidden, maar een grote vrees kwam over mij, want ik dacht, hoe kan ik het verdragen als mijn zonden voor mij blootgelegd worden? Ik begon vreselijk te beven, als ik voor de Heere neerknielde en zei: „O Heere, ik kan dit alles slechts met U doormaken”.

Juist op dat moment, terwijl ik bad, kwam de bekering van Sukey Harley in mijn gedachten: het vreselijke gezicht, dat ze aan de ene kant had van haar zonden en verdiende strafen en aan de andere kant van de machtige verlossing voor haar teweeg gebracht. Tengevolge hiervan voegde ik aan mijn gebed toe: „maar als Gij mij mijn zonden laat zien, laat mij dan ook de gerechtigheid van de Verlosser zien”. Dit herhaalde ik telkens weer. Toen ging ik naar bed, maar het werd een nacht om mij voor de Heere te herinneren. Er werden in die nacht veel gedeelten uit de Schrift tot mij gesproken. Een ervan was: „Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop, indien iemand Mijn stem zal horen en de deur open doen, Ik zal tot hem inkomen en Ik zal met hem avondmaal houden en hij met Mij”. Ik herinner mij met welk een kracht dit woord tot mij kwam. Het was alsof ik werkelijk het geluid van het kloppen op de deur hoorde en het maakte mij

wakker. Er waren drie andere verzen, die erg sterk in mijn gemoed waren: „Ik heb nog vele dingen tot u te zeggen, maar gij kunt ze nu niet verdragen”, en: „Maar wie zal de dag Zijner toekomst verdragen en wie zal bestaan als Hij verschijnt?”, „Kan uw hart verdragen of kunnen uw handen sterk zijn in de dagen, dat Ik met u zal handelen?” Deze verzen deden mij beven, want ze leken mij te waarschuwen voor iets vreselijks; toch voelde ik een onuitsprekelijke tederheid en liefde in de manier waarop ze in mijn hart gesproken werden en deze werden eraan toegevoegd: „Want Hij weet wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde, dat wij stof zijn.

Het behaagde de Heere toen drie nachten achtereen mijn ziel te bezoeken en deze drie speciale verzen werden elke nacht tot mij gesproken en toen werd er aan toegevoegd . . . „Hetgeen het oog niet heeft gezien en het oor niet heeft gehoord . . . hetgeen God bereid heeft dien die Hem liefhebben”. Gedurende ongeveer drie weken proefde ik de smaak van deze dingen in mijn ziel en het was zeer gezegend. Toch wist ik niet wat het betekende. Na deze dingen vielen alle vooroordelen en vijandschap tegen Bernard en Matilda en alles wat zij zeiden weg, want ik geloofde in mijn hart, dat zij in de waarheid wandelden. Mijn groot verlangen was nu iemand te ontmoeten die mij er meer over kon vertellen.”

Catharine vervolgt: „Ik voelde geen kracht of opdracht om direct naar Pulverbach te gaan en bleef drie weken langer in Hertford, gedurende welke tijd Mr. James Abbott daar kwam en ik geloof wel, dat ik mag zeggen, dat zijn woorden in mijn hart vielen als regen op het nagras. De gemaakte indruk zal niet gauw worden vergeten, vooral niet zijn opmerking op zekere morgen over de gelijkenis van de twee schuldenaren: „Wij houden er niet van om op die plaats te komen: *zij hadden niets om te betalen!*” Neen, dacht ik, dat is juist de plaats waar wij niet willen komen en dat is het wat de scheiding tussen ons en God maakt. En onmiddellijk kwam er een tweestrijd in mijn hart, of ik wel zou willen om op Gods vernederende weg geleid te worden, die mijn hoogmoed in het stof zou brengen of dat ik een effen pad zou willen gaan, dat mij tot gemak en rust in de wereld zou leiden. En ik geloof, dat de machtige, overwinnende genade van God in mijn hart geopenbaard werd, die mij de eerste weg deed verkiezen en van de Heere deed smeken mij daarin te leiden en te besturen. Kort daarop keerde ik met mijn zuster Matilda terug naar Londen en bezocht gedurende ongeveer twee maanden de diensten van Mr. Burrell. Ik voelde, dat het

inderdaad de waarheid naar mijn hart was. Op de eerste zondag, toen deze regels gezongen werden:

*Welk verlies u heeft te dragen,
O geef dit nooit op !*

stemde mijn hart er mee in in een heilig besluit dit nooit te doen, ook al voelde ik mijn weg van alle kanten met moeilijkheden omringd.

Ik was ook in de gelegenheid om de ochtend-lezingen van Mr. Bourne bij te wonen en hoorde hem elk hoofdstuk verklaren van het midden van Hosea tot het midden van Zacharia. En ik kan het licht en het onderwijs, de kracht en de autoriteit, waarmee zijn woorden in mijn hart gebracht werden, niet beschrijven. Dit onderwijs, samen met de prediking en de gesprekken van andere vrienden, hadden een levende en blijvende invloed.

9

EEN VRIEND VOOR BERNARD

Voor het geval, dat de moeilijkheden van Bernard in de ogen van de twintigste eeuw onnodig opgeblazen lijken, laten we proberen het leven in de jaren rond 1830 in een kleine plaats als Hertford in te denken. De beperkte kring van belangstellenden betekende, dat iedereen iedereen kende. In Londen gingen de moeilijkheden van Mr. Bourne, Watkin Maddy of Mr. Burrell onopgemerkt voorbij in het bruisende leven van de wereldstad. In Hertford werd elke beweging in de pastorie van de St. Andrew-kerk tot een zaak om over te kletsen. De afwijkende ideeën van de jonge predikant (de kerk staat midden in de stad)

gaven stof tot eindeloos gepraat. De families die lang in de stad woonachtig waren, van wie sommigen zich ergerden en overgingen naar een andere kerk, hadden veel te praten tijdens het theedrinken en tijdens de avondmaaltijd en dat niet slechts voor een paar dagen, maar dit duurde jaren. Er was ook de overweldigende verachting van de Kerk voor welke afscheiding ook.

Zodra er plaats gemaakt is voor de waarheid in Christus, o, hoe scherp slaat de wereld en met name de godsdienstige wereld het dagelijks gedrag gade van hen met wie het zo gesteld is. Op die tijd terugziende zegt Bernard: „Je weet sommige van die dingen, die gebeurden. Die waren genoeg om me van tevoren te verschrikken: de verontwaardiging van de gemeente en de verachting waarmee ik behandeld werd (en Bernard was geen strijdlustig figuur, maar een „vriendelijke man, die opmerkelijk met gevoelens van anderen rekening hield”), de vervreemding van sommigen van mijn dierbaarste vrienden en betrekkingen, mijn langdurig conflict omtrent de Kerk, omdat ik door Gods genade ten volle van plan was om geen stap te doen behalve wanneer Hij mijn pad duidelijk maakte. Toch kan ik nu zeggen, dat al deze beproevingen goed waren: ze hebben mij helemaal geen schade gedaan, behalve dat ze mijn hoogmoed voortdurend verwondden en mij meer tot niets brachten, opdat Christus alles zou worden”.

Maar zijn Heere liet hem niet helemaal alleen strijden. Juist in die tijd werd een jongeman van ongeveer zijn leeftijd door de goddelijke Voorzienigheid opgewekt om naar Hertford te komen en zo begon een vriendschap, die de handen van hen beiden sterkte voor de rest van hun leven. De vriendschap had een kalm begin. De jongeman was William Lockwood Maydwell. Hij was opgevoed in Harrow en had voor rechtsgeleerde gestudeerd en kwam in 1834 in Hertford aan, daar hij gehoord had van een geschikte gelegenheid om er zich te vestigen. Hij had geen kennissen in de buurt en was zeer terneergeslagen bij zijn aankomst, zo erg, dat hij besloot weer te vertrekken en hij nam daarvoor enige maatregelen, die echter verijdeld werden. Zijn vrienden en familie vonden kort daarna een veel betere standplaats voor hem en drongen er bij hem op aan deze aan te nemen, maar dit sloeg hij ook af.

Mr. Maydwell gaf later een kort verslag van zijn jonge jaren, voordat hij naar Hertford kwam. „Hoe diep heb ik jarenlang de natuurlijke hoogmoed en verwaandheid van mijn hart gevoeld”, zegt hij, „ik herinner mij van mijn jeugd, dat mijn zuster, aan wie ik zeer verbonden was, op zekere tijd begeerde, dat ik me zou bekeren en mij dikwijls berispte wegens mijn

verkeerde wegen, maar ik weigerde naar haar te luisteren. In die tijd was ik zowel trots als onredelijk en zij placht met mij te spreken over de macht van Christus om te redden, zeggende, dat Hij beide God en mens is. Het leek mij alsof ik dit nooit eerder gehoord had, want ik had als een heiden geleefd en ik antwoordde haar: „Geloof jij dit werkelijk? Ik zal het nooit geloven!”

Het eerste wat mij doeltreffend wakker schudde, was de plotselinge dood van mijn moeder. Mijn zonden werden mij toen voor ogen gesteld en ik voelde zeker dat de hel mijn deel zou zijn. Die winter was een vreselijke tijd voor mij. Ik was werkelijk in een hevige zielestrijd en was te trots om mijn gevoelens te laten merken. Ik heb vaak bij mijn zuster gezeten, terwijl ik deed of ik een krant las, die ik voor mijn gezicht hield, opdat zij de angst op mijn gezicht niet zou kunnen lezen.

Omstreeks die tijd ging ik met mijn vader en zuster naar het huis van mijn oom Lockwood in Lowestoft, waar hij predikant was. Hier werd mijn vader ziek en ik was in een treurige staat van opstand tegen God. Ik herinner mij dat ik op zekere dag in een grote zielestrijd naar het strand ging en toen ik daar niemand zag besloot om te trachten nog één keer te bidden en als God mij niet zou horen mijzelf in de zee te werpen. Maar mijn hart was als koper. Ik knielde op het zand neer, maar kon niet één woord bidden en niets scheen mij van zelfmoord te weerhouden dan de vrees mijn zieke vader verdriet aan te doen”.

Mr. Maydwell had soms sprankjes troost, maar daar ze niet vergezeld waren van enige geestelijke ontdekking van Christus in Zijn gezegend Evangelie, begreep hij er de grond niet van. Hij zei, dat hij vaak een diepe donkerheid over zijn ziel voelde komen en over alles waar hij naar keek. Dit was vooral zo, als hij naar feestjes ging, wat hij vaak deed, en hoewel hij inwendig bedroefd was, deed hij zich als de vrolijkste van het gezelschap voor.

Als hij over deze dingen nadacht en er soms over sprak, werd hij als een godsdienstig man beschouwd, zowel door zichzelf als door anderen. Hij had veel godsdienstige vrienden, aan sommigen van wie hij erg verbonden was, tot wie hij opzag als veel verder in het geloof dan hijzelf. Zij waren zulken, die zichzelf zo gemakkelijk overtuigden, dat het goed met hen stond en wilden hem ervan overtuigen, dat het ook goed met hem stond. Zo was het enige gebrek, dat ze bij hem vonden, dat hij *ongelukkig* was. „Wij hebben geloof”, zeiden ze, „en het maakt ons gelukkig en je hoeft niets te doen dan alleen maar te geloven en je zou zo gelukkig zijn als wij zijn”. Hij vertelde hun

wel eens iets van zijn droefgeestigheid, maar geen van hen wilde op zijn gevoelens ingaan en zij beweerden, dat deze droefgeestigheid alleen het gevolg was van zijn halsstarrig ongelooft.

Hij scheen zich soms bewust, dat de fout niet geheel aan zijn eigen kant was. Hun gedrag bracht er hem vaak toe te zeggen: „Hoe is het, dat hun *sterk geloof* hun leven niet beïnvloedt en hun staat niet verandert, als ik soms gevoel, dat mijn *klein geloof* de mijne beïnvloedt en verandert?”

Dit was de toestand, waarin hij verkeerde, toen hij naar Hertford kwam, een eenzame jongeman van twee en dertig jaar, in diepe ernst om de ware kracht van de religie te verkrijgen, zich bewust, dat hij deze nooit gevonden had en zeer onbevredigd met zichzelf en vrezend, dat hij nooit zou vinden wat hij zocht.

Hij vond één gebed in zijn hart, maar daar hij onwetend was omtrent de bedelingen van Gods genade, bemerkte hij toen daarin niet de liefde van God in zijn ziel. Dat gebed was het derde vers van Psalm 43: „Zend Uw licht en Uw waarheid, dat die mij leiden, dat zij mij brengen tot de berg Uwer heiligheid en tot Uw woningen”. Hij zei, dat gedurende verscheiden maanden op z'n minst negen, deze woorden dag en nacht, wakend of slapend, bij hem waren. Daar hij zijn vrije tijd meestal alleen doorbracht, herhaalde hij deze woorden telkens weer, maar desondanks voelde hij, dat zijn hart hard en donker was.

„Hoe vaak”, roept Bernard uit, als hij later in zijn *herinnering* schrijft, heeft hij in de volgende jaren een teer geloof in anderen bemoedigd door zijn eigen voorbeeld, en hun getoond, dat zo'n uitroep van het gevoel, dat zijn hart hard en donker was, een gezegend bewijs is, dat het ware licht daar is begonnen te schijnen! Hoe vaak ook weidde hij niet over dit levenswoord in zijn ziel uit en liet hij ons zien welk een volheid daar in is! Hij legde sterk de nadruk op het woord *waarheid*! „Wij moeten (placht hij te zeggen) niet alleen *licht* vinden, maar de *waarheid zelf* van de Heere. Ik dacht gedurende vele jaren, dat het onmogelijk zou zijn om ten volle overtuigd te worden, dat ik de waarheid gevonden had in een wereld zo vol van tegenstrijdige meningen als deze is. Maar, gezegend zij God, Hij heeft mij de Waarheid Zelf ontdekt in Zijn licht, zodat ik niet de minste twijfel over de vraag heb: „Wat is Waarheid?”, want ik weet het, Die is Jezus”. Hij zei ook dit: „Zie de volheid van Davids woorden: Zend Uw licht en Uw waarheid, dat die mij *leiden*, dat zij mij *brengen* tot de berg Uwer heiligheid en tot Uw woningen”. Het is niet genoeg om *leiding* te vinden, behalve

wanneer die leiding resultaat heeft en zo eindigt dat wij gebracht worden tot het juiste punt. Gezegend zij God om mij daar te brengen!”

Mr. Maydwell, op zoek naar een kerk om godsdienstoefeningen bij te wonen, toen hij zich in Hertford vestigde, bemerkte dat overal tegen de predikant van de kerk van St. Andrew gesproken werd en besloot al gauw om naar hem te gaan luisteren. „Hij was te wanhopig in zijn eigen ziel om zich met de toestand van anderen in te laten, maar hij ging, gedeeltelijk er toe gekomen door medeleven met iemand onder blaam en gedeeltelijk door een oprecht verlangen baat te mogen hebben van het onderwijs, waar hij het ook mocht vinden.

De uitwerking van de eerste preek, die hij van Bernard hoorde, was bijzonder. Het verraste hem, dat hij, in tegenstelling met alle godsdienstige raad, die hem overvloedig gegeven was, niet was berispt wegens zijn ongelukkig zijn. Hij vond, dat de hoofdzaak van de preek van Bernard was: Als gij ongelukkig zijt, is het omdat gij meer van de goddelijke gave des geloofs nodig hebt om u in staat te stellen *Christus* aan te grijpen en gij moet *vragen* om dit geloof en wachten op de Heere tot Hij het in uw hart werkt, zoals Hij zeker te zijner tijd doen zal aan allen, die arm en nooddruftig van ziel zijn. Standvastig te blijven in het wachten op *Christus*, hoe ongelukkig u op 't ogenblik ook moogt zijn, is beter dan uzelf te genezen door de inspanningen van een zelf-gewrocht geloof. Dit laatste eindigt alleen in een ongezonde genezing, die de beproeving niet zal doorstaan”.

Hij was eerst bang de troost aan te nemen, die deze manier van onderwijs hem aanbod. Hij had grote eerbied voor zijn godsdienstige vrienden en dacht bij zichzelf: „Zeker, ze *moeten* gelijk hebben en ze beschuldigen mij er allemaal van, dat ik dit geloof niet dadelijk aanneem om zo van alle zielestrijd bevrijd te wezen. Mijn hartelijke instemming met de preek die ik zojuist gehoord heb doet me eerder denken dat zij onschriftuurlijk moet zijn; voor een man in de slechte toestand waarin ik ben is het meer aannemelijk de waarheid te verwerpen dan haar te beminnen: ik besluit hier niet meer te komen”.

Maar daar zich steeds weer een gelegenheid voordeed, voelde hij zich verplicht om te gaan luisteren en de verlichting die het hem gaf werd meer en meer bevestigd. Langzamerhand, zoals hij later ten volle erkende, opende de Heere zijn ogen om te zien, dat de raad die Bernard hem gaf overeenkomstig het Woord van God was, zoals in het begin van Psalm 40: „Ik heb de Heere lang verwacht en Hij heeft Zich tot mij geneigd en mijn geroep gehoord. En hij heeft mij uit een ruisende kuil, uit

modderig slijk opgehaald en heeft mijn voeten op een rotssteen gesteld, Hij heeft mijn gangen vastgemaakt”.

Het was toen nog met moeite, dat hij toestemde in een persoonlijk onderhoud met Bernard en toen dit plaats vond, gaf hij hem een aantal van de brieven van zijn vrienden, met het verzoek om ze met aandacht te lezen. „Ik vond”, zegt Bernard, „dat juist dezelfde dwaling door deze brieven liep, die ik tevoren in mijn eigen vroegere bediening gevonden had, en die wat ik mag noemen een omwenteling erin bewerkt had. De brieven waren meer middelen om hem te overreden zichzelf te genezen door het Evangelie dan te wachten op Christus om hem te genezen”.

In ruil leende Bernard hem een paar van de brieven van zijn vriend Mr. James Bourne. Hij las ze onmiddellijk en erkende gelijk, dat de eenvoudigheid en de geestelijke kracht die hij er in ontwaarde hem ervan overtuigde, dat de schrijver wezenlijke gemeenschap had met God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. In juni 1835 ontving hijzelf een brief van Mr. Bourne, luidende als volgt:

„Geliefde onbekende vriend. Ik ben er blij om uw brief aan Mr. Gilpin te zien en dat het God behaagd heeft u te zien te geven, dat er enig onderscheid is tussen de dode belijdende Kerk en de ware Kerk van God. Ik kan alleen maar hopen, dat de Geest van God u de krachteloosheid heeft doen gevoelen van de ene en de begerenswaardigheid van de andere, want de blijde belijders van deze tijd wordt niets van de genoegens en modes van deze wereld ontzegd en als u in uw mate dood zijt voor deze door de vreze des doods en een verbroken wet, is voor zulken het Evangelie gezonden. U moet niet ontmoedigd zijn, omdat u geen blijvende vrede vindt. Veroordeling gaat meestal aan genade vooraf en er is een afbreken vóór opbouwen, een breken van kluiten en ploegen vóór het zaaien. Geen van deze dingen is geestelijk aangenaam, maar beide zeker en noodzakelijk.

Wees niet ontmoedigd als de zekerheid van de zaligheid niet volgens uw begrippen tot stand komt; denk ook niet, dat uw zekerheid uit het komen tot hoge dingen tegelijk bestaat. „Maar op deze zal Ik zien, op de arme en verslagene van geest en die voor Mijn woord beeft”.

De moedeloosheid, waarover u spreekt, is om een gevoelig besef van uw zwakheid te bewerken en u niet naar hoge dingen te doen trachten, maar tot de nederige te voegen; de waarheid van een kind horen; het het allergrootste wonder te achten als de Heere zou afdalen om u te bezoeken in een altijd zo geringe weg door de bediening van een arme verachte man. Het grote en verborgen werk der genade in het hart van een zondaar is niet in

één dag gewrocht; er is zoveel om af te breken, af te leggen, te verloochenen en te kruisigen; en de Heere kan alleen maar wat met gebroken harten doen. O, dat de Geest van God u moge verkwikken! Ik hoop, dat u door Gods genade kunt blijven bij het Woord in deze tijd van vervolging en smaad. Christus „heeft Zichzelf vernietigd”. Kunt u de kracht van Boven vinden om uw goede naam op te geven? Of zal de liefde voor deze tegenwoordige boze wereld u uitlokken tot een belijdenis om Hem te verraden? Moge de Heere u grotelijks verlichten en vertroosten en u steeds meer de zekerheid en de zoetheit van die zaligheid doen ontdekken, die in Christus bewaard wordt voor alle gekwelde gewetens.

Van uw onwaardige dienstknecht in de Heere, J.B.”.

„Van die tijd”, zegt Bernard, „verlieten al zijn bedenkingen hem. Hij kon voor zichzelf de weg van geduldig wachten kiezen, al staat dit eigenlijk gelijk aan de weg van *beproeving*. Van die tijd tot aan het einde van zijn leven was hij meer dan een broeder voor mij en ik dank God tot op deze dag voor het grote voorrecht dat ik ondervond, zowel persoonlijk als in mijn bediening, van zijn raad en vriendschap. Ik was toen juist begonnen te verkeren in de noodzaak van zo’n vriend en de hartelijke goedkeuring van Mr. Maydwell van mijn gedragslijn sterkte mijn handen wanneer blaam, tegenstand en *verkeerde uitlegging* van bijna alle kanten bovendien, er op gericht waren die te verslappen. Wij gevoelden ons geen van beiden sterk, maar zwak, maar Christus’ kracht wordt in zwakheid volbracht! Slechts tweemaal gedurende deze periode dacht ik, dat ik zag wat de mogelijke aanwijzing van God zou zijn na het verbreken van mijn verbinding aan de Staatskerk, namelijk de voortzetting van mijn dienst in Hertford. Bij de eerste gelegenheid was ik zeer geslagen, bijna zonder hoop, bij de tweede ondervond ik enige versterkende vrede, alsof tegen mij gezegd werd: Wie zijt gij, dat gij bang zoudt zijn? En als het ware in de kracht van die grote troost kon ik tot iedereen, die de wens uitte, dat ik door zou gaan met mijn bediening, zeggen: „Zoek een zaal voor mij en ik zal bij u blijven”. Ik dacht ook aan de deur, die in Openbaring 3:8 aangehaald wordt: „Zie, Ik heb een geopende deur voor u gegeven en niemand kan die sluiten”. Ja, zei ik, als ik slechts de genade mag hebben om zo laag te bukken om die deur binnen te gaan.

Bernard ontving de officiële bevestiging van de aanvaarding van zijn aftreden op de dag voor Pinksterzondag, juni 1835, en al de dag nadat hij het predikambt van de St. Andrew-kerk neergelegd had, werd hij gevraagd in het huis van een oude

vriendin, Mevr. Tims, te preken. Deze oude dame was samen met haar dochter in 1829 te Hertford gekomen: ze hadden de jonge predikant gevraagd om naar een geschikt huis voor hen uit te zien en dat had hij gedaan. Zij bezocht zijn bediening, toen zij in een staat van „overvloedige ijver” was. De oude dame (vijf en tachtig jaar) had gedurende twintig jaar naar vreugde en vrijheid in Christus gezocht en die nooit gevonden. „De fout was meer bij haar leraren geweest”, zegt Bernard, „dan bij haarzelf en ik was precies zoals zij: „die gezichten van vrede voor Jeruzalem zien als er geen vrede is”. Hoewel oprecht godsdienstig was zij door langdurige gewoonte er toe gekomen haar verborgen diepten van vrees en overtuiging te verbergen, omdat zij haast niemand vond, die in staat was in het minste met haar mede te gevoelen en haar te onderrichten hoe die in de rechte weg te boven te komen. Gedurende de tijd van de moeilijkheden van Bernard was Mevr. Tims thuisgebleven wegens toenemende zwakte, maar ze had van haar dochter de nieuwe strekking van zijn prediking gehoord. Bernard vermeed het gedurende vele maanden om hen te bezoeken, uit vrees dat zij hem zouden verachten, maar op zekere dag ging hij, daar hij een „misschien” op zijn gemoed voelde, haar bezoeken. Tot zijn verrassing heette de oude dame hem zeer hartelijk welkom en ontlokte zij al gauw een verslag van hem over zijn hopen en vrezen. Ze zei, dat die helemaal met de hare overeen kwamen. „Ik was bang”, zei ze, „dat u uzelf teveel naar voren bracht, uw woorden raakten nooit mijn innerlijk”.

„Geen wonder”, zei Bernard, en hij vertelde haar toen van de hulp die hij van de Londense vrienden ontvangen had. „Mr. Bourne was gewoon mij altijd te waarschuwen voor het veronachtzamen of onderdrukken van welke *vernederende* geestelijke overtuigingen ook in mijzelf of anderen. Wanneer iemand uiting geeft aan vrees of overtuiging is het zo vaak de gewoonte van de godsdienstige raadgever om te zeggen: „Geef aan deze zwakte niet toe. Wees getrouw in de dienst van God en u zult gauw beter zijn”. Of: „Geloof, geloof alleen”, zonder onderscheid te maken tussen natuurlijk en geestelijk geloof. Het is beter om uit te zien naar en te wachten op een *levende* hoop. Het Griekse woord leven houdt in een hoop, die ademt, verlangt en verwacht. En waar zien wij naar uit? Wel, naar Jezus. *Vraag! Vraag!*”

Terwijl Bernard toenemende overeenstemming met de moeder vond, vond hij een toenemende scheiding van de dochter. Op een keer, toen hij op bezoek kwam, vond hij Mevr. Tims ziek en bang voor de dood. Waarom? vroeg hij haar. „O, het is de overtuiging van mijn eigengerechtigheid” zei ze. Haar dochter

probeerde haar te troosten: „Ik weet zeker dat u niet eigengerechtig bent”, zei ze, „ik hoor elke dag uw gebed om verlost te worden door Christus' bloed”. Maar Bernard zei: „Ik weet wat u bedoelt, want uw bedriegelijk hart is nog eigengerechtig”. Ze keek hem aan als iemand die *waarlijk* begreep en meevoelde, maar het stond de dochter niet aan. Op zijn opmerkingen bracht zij de gebruikelijke algemene tegenwerpingen naar voren, die in wezen hierop neerkwamen, dat haar moeder „natuurlijk” goed met God stond door het consequente en godsdienstige leven dat ze geleid had.

Bernard probeerde te vermijden de dochter te ontmoeten, maar weldra bemerkte hij dat haar geweten *waarlijk* verlicht werd en haar tegenwerpingen meer waren om achter de waarheid te komen. „Hoe geduldig was de Heere Jezus”, riep hij uit, „met de vrouw van Samaria, toen Hij geen verrassing noch afkeer over de onkunde van haar antwoorden toonde.” Langzaam aan veranderde de geest van de jonge vrouw, ze werd arm en nooddruftig en zei later, dat het bijzondere middel door God gebruikt het voorbeeld van nederigheid, ernstig verlangen en berouw was, haar voorgesteld in haar oude moeder.

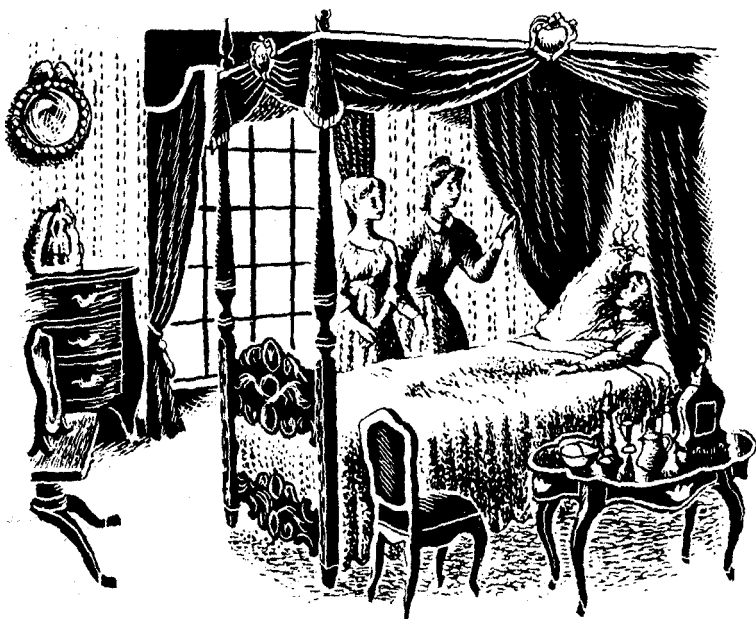
„Mevr. Tims kwam geleidelijk aan uit al haar wolken en duisternis in een staat van grote geestelijke klaarheid en menigmaal van de hoogste goddelijke troost. Haar woorden daalden van toen aan in mijn hart en de mijne in de hare.”

Bernard werd dus in haar huis gevraagd om te komen preken. Dit deed hij. Hij nam als tekst Micha 7: „Ik zal des Heeren gramschap dragen, want ik heb tegen Hem gezondigd, totdat Hij mijn twist twistte” Ook al was „de keisteen niet in een springende fontein in mijn hart”, zegt hij, „het was in het hare, zoals ze mij later vertelde. Dit was, geloof ik, door God bedoeld om mij te bemoedigen en dat deed het. Mijn oude vriendin, al was ze haar hele leven lid van de Staatskerk geweest en er aan verbonden, voelde geen geestelijke scheiding van mij als gevolg van wat had plaats gevonden. Tevoren werd ik vaak verzocht te denken, dat mijn invloed op haar nu aangetast zou worden en mijn onderwijzingen niet meer van nut zouden blijken, maar daar dit absoluut niet het geval was voelde en erkende zij steeds meer de zegen van God die op haar ziel rustte door mijn bediening, van die tijd tot haar allesoverwinnende dood in de december-maand die volgde. Inderdaad, al haar geestelijke strijd en de overwinningen van haar geloof gedurende deze maanden waren voor mij een indrukwekkend „Ja en Amen” van de Heere op de waarheid en kracht van dat Evangelie, hetwelk ik was begonnen te begrijpen.” Haar dochter bleef haar gehele leven een trouwe vriendin van de Gilpins.

„Al gauw na mijn onttrekken aan de St. Andrew-kerk waren verschillenden van mijn gemeente (Mr. Maydwell moet er een van geweest zijn) bewogen door een rustige vriendelijke geestesgesteldheid en er kwam een vergunning voor een grote zaal, waar we zonder onderbrekingen bijeen bleven komen”. In deze tussen-periode, voordat er een kapel voor Mr. Gilpin in Hertford gebouwd was, ging hij in Hertfordbury wonen, misschien bij die zuster van Henrietta, die al eerder genoemd werd. De omstandigheden waren nu geheel anders voor Bernard en Henrietta en hun kleine gezin van twee dochtertjes en een zoontje.

Zijn biograaf schrijft, dat „met een gemoedsgesteldheid als het zijne, Mr. Gilpin het verlies van de omgang met veel geleerde en geachte vrienden, met wie hij in de Kerk van Engeland verbonden was geweest, pijnlijk voelde. In zekere mate was hij tot het einde van zijn leven voor deze beproeving gevoelig. Maar desniettemin werd hij standvastig gehouden, zich bewust van Gods oneindige genade in het openen van zijn oor voor de woorden van Jacobus: „Hoort, mijn geliefde broeders! Heeft God niet uitverkoren de armen dezer wereld, om rijk te zijn in het geloof, en erfgenamen des Koninkrijks, hetwelk Hij belooft dengenen, die Hem liefhebben?” en hem die armoede van geest, nederigheid en genade te schenken, die Christus gezegend heeft”.

Hij was niet de enige in zijn familie, die voor het geweten offers moesten brengen, waartoe hij gebracht werd. Hij stamde af van de eerbiedwaardige Bernard Gilpin, de „Apostel van het Noorden”, predikant van Houghton-le-Spring, die alleen aan het martelaarschap ontkwam door de dood van koningin Maria, en van Dr. Richard Gilpin, die predikant was van Greystoke in Cumberland, onder de regering van Karel II en die van zijn predikantsplaats afstand deed onder de druk van de Uniformiteitsakte.

10

DE ZIEKTE VAN JANE

We moeten nu een weinig teruggaan om de draad van het verslag van Catharine van die dingen weer op te pakken. Ze was naar Londen en Hertford gegaan in de hoedanigheid van een onderzoekster. Ze had gezien, gehoord en begrepen en zoals ze zei: „de gedachte naar huis naar mijn vrienden te gaan en met hen over deze dingen te moeten spreken werd buitengewoon benauwend voor mij”. Ze verwachtte klaarblijkelijk woordentwisten over Bernard en Matilda in de studeerkamer van haar vader, in de slaapkamers van haar oudere zusters en in de salon met de huisvrienden. Zij bad veel: ze was opgewekt om gereed te

zijn, maar bij haar aankomst zag zij, dat de zaken een onverwachte wending genomen hadden. Jane was ernstig ziek - inderdaad, geestelijk ziek, mag wel gezegd worden - en in plaats, dat de familie zich bezig hield met woordenstrijd, toonde de Heere hun een levend bewijs van de hulpeloosheid van de kracht van de menselijke wil en de werkelijkheid van Zijn vrije genadegift „aan wie Hij genade wil betonen”.

„Eindelijk kwam de tijd”, schrijft Catharine, „dat ik gevoelde, dat ik naar huis in Pulverbach moest gaan. Om zeven uur in de morgen van de 22e december 1834 ging ik op reis. Toen ik bij de pastorie aankwam, wat niet later was dan de middag van de volgende dag, ging ik haast bevend het huis in en mijn zuster Mercy kwam uit de eetkamer en nam me in een kamer alleen en met aandoenlijke teerheid vertelde ze me, wat ik eerder slechts ten dele per brief vernomen had, dat onze zuster Jane ernstig ziek was en erg neerslachtig van geest. Ik ging dadelijk naar boven om haar te zien”.

Het geval met Jane was, dat ze gevoelde, dat ze al te lichtvaardig gehandeld had met de dingen, die de Heere haar had laten zien, dat zij erg met zichzelf ingenomen was geworden, zeggende: mijn gebeden, mijn geloof, mijn vertrouwen hebben deze zegeningen voor mij bewerkt, maar zij wierp van zich, zei ze, wat naar ze dacht haar ongelukkig zou maken, zoals de overtuiging van zonde en het kennen van haar eigen hart. Toen ze er later over schreef zei ze: „Twee of drie maanden vóór mijn ziekte was ik sterk van de zondigheid van mijn hart en leven overtuigd geworden door een vreselijke gewaarwording onder die tekst: „Want zo wij willens zondigen nadat wij de kennis der waarheid ontvangen hebben, zo blijft er geen offer meer over voor de zonde”. Dit verdween eerst toen ik ziek werd, maar keerde geleidelijk terug en mijn kwelling vermeerderde tot een vreselijke hoogte. Het was alsof God Zelf tot mij sprak en dat met een stem, die te krachtig en te vreselijk was om niet verstaan te worden, dat de bedreigingen opgenomen in Zijn Woord tegen de goddelozen het deel waren van mijn erfenis. O, ik zou zo graag mijn ogen van deze bedreigingen afgekeerd hebben naar de zoete beloften in andere gedeelten van de Schrift vervat, maar hoe kon ik? Dat was het waar ik tevoren gedwaald had. Ik dacht dat ze alle de mijne waren. Ik had nu geen behoefte aan iemand die er bij mij op aan zou dringen de beloften te nemen. O, ik was blij, hoe vreemd het ook mag lijken, ik was erg blij, toen ik merkte, dat Catharine, die de eerste was voor wie ik mijn hart open legde, een andere weg volgde. Zij verlangde niet zo'n ijdele troost. Zij was in aanraking geweest

met mensen, die zelf ondervinding van deze zaken hadden en in staat waren haar ander onderwijs te geven.

Nadat ik naar Bernard gevraagd had, zei ik: „Welnu, vertel mij eens hoe spreken zij met wie ge samen geweest bent over het onderwerp van de godsdienst?” „Jane,” antwoordde ze, „bij hen lijkt godsdienst het meest vernederende werk in de wereld”. Ik geloof, dat ik deze woorden *vernederende werk* als een boodschap van God ontving. Ik vertelde haar toen iets over mijn nood en dat ik bijna zonder hoop was. „Jane,” antwoordde ze, „denk je niet, dat je voelt wat de waarheid is? De bedreigingen van God voor zondaren zijn voor jou. Ze zijn voor ons allen, totdat Hij ze naar Zijn eigen vrije genade uit de weg ruimt. Evenals Zijn beloften, Hij moet die eerst geven, voordat ze van jou zijn. We kunnen ze onszelf niet toeëigenen. Het is nutteloos om het te proberen. Verlossen is helemaal Gods werk. Het is Zijn gift. Maar hiervan kun je overtuigd zijn, dat het aan hen, wie Hij ze geeft, zal doen gevoelen hun eigen verloren staat van nature en doen kennen Zijn rechtvaardigheid in het straffen van hun ongerechtigheid en gevoelen, dat het Zijn genade is of Hij wil verlossen of verdoemen.”

Het zou voor mij onmogelijk zijn om de uitwerking die deze rechte woorden op mijn hart hadden te beschrijven. Ik wist geen woord te antwoorden, want ik was krachtig van de waarheid van God overtuigd, maar van verre scheen er een straal van hoop in mijn hart, dat dit misschien de weg was, waarmee Hij met Zijn volk handelde en dat Hij mocht „terugkeren en berouw hebben en een zegen achter Zich laten”.”

Catharine zegt in een brief aan Matilda: „Ik voelde mij met een sterke genegenheid tot haar aangetrokken. Het was wonderlijk, hoe zij de woorden ontving, die in mijn mond gegeven werden om haar te antwoorden. De Heere was een lange tijd bezig geweest om haar door enige zware kwellingen voor te bereiden en zij was nu nederig van geest gemaakt, zodat zij als een kind was. Ik stemde altijd met haar overeen als ze over haar eigen zondigheid sprak en vertelde haar, dat niemand van ons zich zondiger kon voelen dan de Schriften ons voorstellen dat we zijn en ook niet meer dan God wel wist dat wij waren of zouden worden, toen Hij van eeuwigheid een eeuwig verbond maakte, dat Hij wilde hebben geëerbiedigd zonder te zien naar iets in ons. Ik kon het niet helpen, dat ik zo tot haar sprak, want je weet, dat de waarheid met veel kracht tot mijn eigen ziel gebracht is, zodat ik sprak zoals ik voelde. Zij leek ten volle de waarheid ervan aan te voelen en merkte op, dat wij in geen andere weg zalig konden worden; we moeten als kleine kinderen worden.

We hadden veel te vrezen vanwege het toenemen van haar ziekte. Op donderdag, de Kerstdag, konden Mercy en ik haar gedurende de gehele dag niet alleen laten. Haar gesprekken waren soortgelijk, maar met grote ernst en een zeker gezag uitgesproken. Tegen alles wat ik zei had ze maar één antwoord: „Het is de ontdekking van Gods toorn in mijn ziel en het is niet zo, dat ik bang ben om verteerd te worden, maar dat ik erdoor verteerd *ben*. O Heere, straf mij niet in Uw toorn en kastijd mij niet in Uw grimmigheid.” Ze zei, dat deze tekst en andere dergelijke zo krachtig in haar hart waren, dat het haar het lijden van Christus deed overpeinzen en hoe er deelgenoot van te worden gemaakt. „Er staat, dat we moeten worden,” zei ze, „maar we kunnen geen schuldenaar worden, noch jij noch ik.” Mercy zegt: „Het horen van de bittere uitroepen van Jane overweldigde me soms helemaal. Maar o, wat in die tijd onze inwendige vrees en lijden vermeerderde was, dat we toen niet alleen in onze zuster een levend getuige van de waarheid van die onveranderlijke leerstelling: „Zo is het dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods” voor ons hadden, maar ook dat het God behaagde, dat we het terzelfder tijd voor ons zouden zien bewezen, dat de wil van de mens en vleselijke redenering over dit punt willen twisten, hoe vast ook als de pilaren van de hemel”.

Dit voert terug, zegt haar biograaf, tot „de sterke tegenstand tegen de leerstelling door haar geliefde vader en vele van de godsdienstige vrienden van de familie geboden”.

Catharine zegt verder: „Ze vroeg of er enige hoop voor haar was; ze was gelijk geen ander mens was. Soms was ze in grote angst en zei ze, dat er zulke godslasterlijke gedachten in haar opkwamen, dat ze bang was, dat zij ze zou uitspreken, maar ik denk niet, dat zij dat ooit gedaan heeft. Ook zei ze: „Nu gaat Hij mij verwerpen en nu zal ik voor eeuwig vergaan zijn!” Ik denk, dat ik het alles als een reden om me te verblijden in de hoop gevonden zou hebben, als het soms niet wegens de droevige toestand van haar geest was, die het voor mij te, te pijnlijk deed zijn om te getuigen, en toen ik zag, dat haar ziel als ik het zo mag zeggen buiten het bereik van enige hulp van ons was, verliet ik haar en Mercy deed evenzo. Wij konden alleen troost vinden in het lezen van Psalmen als de 38e en de 39e. We gevoelden het dat, hoewel er bij voorbeeld geen woord van in de 38e stond, maar wat in zekere zin werd gezegd, in haar zou worden vervuld. Ik voelde het voor haar en ik voelde een overtuiging, dat er op Gods tijd hulp zou komen. Op een nacht had ze zo stil gelegen, uren aaneen, dat we bijna niet konden merken of ze adem haalde en we waren bang, dat ze stervende was”.

De drie zusters waren toen zeer nauw aan elkaar verbonden. Mercy had naar de terugkomst van Catharine uit Londen verlangd. Ze zei: „Ik zag er naar uit om te horen wat zij te vertellen had van mijn broer en zuster en de andere vrienden, waar ze geweest was. Alles wat ze zei zonk diep in mijn hart, ik kon ook niet aan één woord weerstand bieden, want het kwam krachtig tot mij, dat de Heere Zijn waarheid in hun harten gebracht had en ik durfde niet te twisten over vele dingen die ze vertelde, welke zij deze of gene had horen zeggen. Ik herinner de uitdrukking van iemand, die het getuigenis van de Geest in zijn hart had: „Ik ben zekerder van deze goddelijke waarheden dan ik van mijn eigen bestaan ben”. Ik voelde werkelijk blijdschap in mijn hart, dat zo'n zekerheid verkregen kon worden en een zeer bemoedigende hoop, dat ik op zekere dag dit geloofsvertrouwen in mijn eigen ziel zou mogen bezitten”.

„De Heere scheen ons te leiden,” zegt Catharine, „in veel genade in al onze relaties met Jane. Wat ik zei leek in haar hart te dringen als de waarheid van God en de aanwezigheid van God was waarlijk op een wondervolle manier met ons als we met elkander spraken. Toch kan niemand zich voorstellen de beproeving waar sommige dingen voor mij de oorzaak waren, maar de Heere had mij zo daadwerkelijk van de waarheid overtuigd en zo'n kracht ervan in mijn hart gegeven, dat ik ook niet het geringste durfde betwijfelen. Inderdaad gaf Hij mij en mijn twee geliefde zusters een zeer vaste overtuiging, dat al waren onze zonden als de haren van ons hoofd, dat wij in deze beproeving aan Zijn zijde stonden - dat de strijd niet de onze, maar de Zijne was.”

Jane daalde tot het diepste punt van haar ziekte (die ongeveer zes weken duurde) af en werd toen begiftigd met een zeer bijzondere openbaring van het lijden van de Heere Jezus Christus, die ze een weinig later kon beschrijven. Ze heeft dit haar hele leven nooit vergeten. Ze was gezonken, zegt ze, tot de plaats waar nooit hoop komt (ze geloofde werkelijk dat ze daar was), toen de Heere Jezus tot haar naderde. Ze zag Hem als „de Man van smarten en verzocht in krankheid”, en, zegt ze „Ik stond stil voor Hem. Ik durfde Hem niet te vragen om mij te redden. Wij spraken niet, maar we staarden elkaar aan. Toen legde Hij Zijn handen op mij en deed Hij mij voelen, dat Hij mij liefhad met een eeuwige liefde. En Hij deelde aan mijn ziel zo'n onuitsprekelijke liefde voor Hem mee, dat ik bedroefd was om Hem met een onuitsprekelijke droefheid. Toen werd de hele plaats waar we waren veranderd. Gestild was de hevige storm en orkaan, de vreselijke macht en woede van de vijand was verdreven en ziet, mijn ziel vond een plaats van de diepste rust

met Jezus Christus in Zijn eigen graf. En in deze plaats van allerdiepste droefheid was ik met Jezus Christus alleen opgesloten. Ik ben er van overtuigd, dat de dingen, die het Hem behaagde mij hier te leren grote en machtige dingen waren en alle te zamen te wonderlijk om op enigerlei wijze door een natuurlijk hart te worden verstaan en te verborgen om in woorden te worden uitgedrukt, maar God leert de mens wetenschap in de weg, die Hem behaagt. En ik kan waarlijk zeggen: „O Heere, Gij doorgrondt en kent mij, Gij bezet mij van achteren en van voren en Gij zet Uw hand op mij. De kennis is mij te wonderbaar, zij is hoog, ik kan er niet bij”. En ik kan ook zeggen: „Gij hebt mijn ziel in benauwdheid gekend”.

Nu, toen het Hem behaagde en toen het getal der dagen vervuld was, deed Hij mij een hand voelen, die mij aanraakte, en een stem sprak tot mij, zeggende: „ontwaak gij die slaapt en sta op uit de doden en Christus zal over u lichten”. En onmiddellijk ontving ik kracht om mij in het bed op te richten, waar ik zo lang als het ware met handen en voeten vastgebonden had gelegen met niet meer kracht om mij te bewegen dan een lijk, daar ik geloofde dat mijn ziel mijn lichaam verlaten had. Ja, „de doden zullen horen de stem van de Zoon van God”, en dat deed ik. Toen ging ik rechtop in bed zitten. Van die tijd af voelde ik dagelijks mijn gezondheid en kracht toenemen. Maar het gevoel, dat ik had, toen ik mezelf weer een levende ziel op de aarde bevond, was net alsof ik mijn Heere in het graf had achtergelaten en ik bleef vele dagen treuren, zoals Maria aan de opening van het graf weende. Ik wist, dat ik op Hem gezien had, Wie mijn zonden doorboord hadden en ik „rouwklaagde over Hem als met de rouwklage over een enige zoon en kermde bitterlijk over Hem, gelijk men bitterlijk kermt over een eerstgeborene”. Maar die droefheid was niet zonder hoop. Er was een onuitsprekelijke zoetheid in, die me de naam van droefheid deed liefhebben. En ik denk vaak aan de woorden die Hij tot mij sprak in die diepe, diepe droefheid: „En gij dan hebt nu wel droefheid, maar Ik zal u wederom zien en uw hart zal zich verblijden en niemand zal uw blijdschap van u wegnemen”.

Jane kreeg geleidelijk haar gezondheid en kracht terug, maar het was inderdaad zeer langzamerhand. Zij schrijft:

„Op een keer had ik een zeer beangstigende droom. Iemand gaf mij een gebedenboek van de Kerk in mijn hand en zei me, dat ik de dienst voor de Kerstdag op moest zoeken. Ik begon het boek te doorzoeken, telkens opnieuw, maar kon die niet vinden. Eindelijk werd mij het woord „Uitgedelgd” op een vreselijke wijze voor ogen gesteld en ik werd in grote angst wakker. Deze droom bracht een vreselijke neerslachtigheid over mijn ziel. Ik

dacht zeker, dat het niet anders kon betekenen dan dat Jezus Christus nooit voor mij geboren was. Ik stond op en trachtte een weg te vinden ter ontkoming, maar mijn hele grond scheen weggenomen: het diende tot niets te bidden zonder Christus en stellig was het duidelijk voor mij uitgemaakt, dat de Zaligmaker nooit voor mij geboren was. Toen ik mijn ontbijt gebruikt had wierp ik mezelf op de bank en daar lag ik als iemand die van alle goed beroofd was. Halverwege de morgen kwam Catharine de kamer binnen. Ik had mijn moeite aan niemand verteld. Zij zei: „Zal ik je een hoofdstuk voorlezen?” En de bladzijden van de Bijbel omslaand zei ze: „Ik denk dat ik dit zal lezen”. Het was het tweede hoofdstuk van Lucas. O, hoe wonderlijk werd haar keus van dit hoofdstuk voor mij gezegend, want ik voelde heel zeker, dat niemand anders dan de Heere Zelf haar geleid had, daar Hij van de angst waarin ik verkeerde afwist. Terwijl zij las, verdwenen de afgrijzingen van de droom en de aanvechting en ik voelde, dat ik nog in de nabijheid van de deur der genade was, nog mocht hopen op Jezus, de Vriend van zondaren, de „Zaligmaker, Welke is Christus, de Heere”.

De lange donkere winteravonden hielden haar opgesloten in haar kamer, waarschijnlijk in een bed met gordijnen, maar zij moesten tenslotte wijken, zodat zij opstond en we lezen van de zusters, dat zij haar op een warme dag in januari meenamen in de tuin. „Toen ik in de tuin rondgereden werd”, zegt ze, „rustten mijn ogen op een pas geopende bloem en ik had zo’n onuitsprekelijk gevoel van zaligheid als de kennis helemaal te boven gaat. Het moet een druppel van hemelse zaligheid geweest zijn, die de Heere Jezus Christus in mijn hart deed druppelen. Waarlijk, ik kan getuigen: „Hij maakt arm en maakt rijk, Hij doet ter helle nederdalen en Hij doet weder opkomen”. Dit gevoel duurde maar een ogenblik, toen ik langs die schitterende bloem ging en de herinnering eraan is mij nabij zo vaak als ik naar dezelfde gele bloesems kijk als ze in de lente opengaan.”

Mr. Bourne schreef in die tijd zijn eerste brief aan de zusters, toen hij van de ziekte van Jane had gehoord en van de spanningen, waaronder de andere verkeerden.

„Uw zuster weet nu iets van de betekenis hiervan”, schrijft hij, „De tollenaar van verre staande wilde ook zelfs de ogen niet opheffen naar de hemel, maar sloeg op de borst, zeggende: „O God, wees mij zondaar genadig”. Het is niet: *ik heb niets te vrezen, ik twijfel nooit aan Gods genade*, met vele andere van zulke woorden. O neen! Maar het is nu: „Wilt Gij, kunt Gij U over mij ontfermen?” O, hoe verandert de taal als het vuur de arme ziel aangegrepen heeft en begonnen is met een zeer

verschrikkelijke vlam veel hoogmoed, ijdele waan en lichtvaardige belijdenis, die nooit enige eer aan God zouden brengen, te verbranden!

Als we ooit vaten geschikt voor des Meesters gebruik zullen zijn, zullen we voor dat eervolle doel harde bewerking en veel reiniging nodig hebben. Een slechte dienaar zal de vuilste hoeken laten zitten, maar hoe worden in dit vuur, zoals uw zuster zegt, de verborgen dingen te voorschijn gebracht, zowel als de overleggingen van het hart, die we in onware vrijheid diep willen verbergen!

In uw tegenwoordige moeilijkheden hebt u een Sterkte nodig en ik ben er zeker van, dat Hij dichterbij is dan gij u bewust zijt en u zult „dubbel” vinden voor al de droefheid, die u hebt ondervonden. Uw nederwerping is, opdat gij u de alsem en gal lang moogt herinneren; dat uw ziel ze nog in herinnering moge hebben en binnen in u vernederd mag zijn; dat er geen vertreden van het bloed van Christus moge zijn noch een licht achten van de Rots van onze behoudenis; geen bloemrijke belijdenis overdekt met een dubbel bedrog, maar openheid en godvruchtige eenvoudigheid; geen koningen en heren, maar kleine kinderen, die Christus in Zijn armen kan nemen en zegenen.”

Hoe Jane deze brief waardeerde kon zij later in een brief aan Bernard vertellen: „Ik spreek de waarheid als ik zeg, dat jij het niet was noch Matilda, noch Catharine, noch Mr. Bourne, noch Mr. Abbott, die de dingen in mijn hart bracht, die ik ontvangen heb. Ook kan ik niet zeggen, dat iemand van die ik noemde noch enig ander persoon in eerste instantie het middel was om deze dingen aan mij mede te delen. Want God Zelf sprak uit een wervelwind mij aan met een stem, die te verschrikkelijk was om er geen acht op te slaan, en toen ik niet anders dan de ondergang verwachtte, ziet, een blijde boodschap van grote vreugde, een boodschap die niet te geloven was, zo groot! Ik geloofde haar in die tijd ook niet. Dit alles heb je eerder gehoord en ook van dat beetje hoop dat mij door Catharine gebracht werd, die van jouw gezelschap kwam en met woorden des levens tot mij gezonden werd, waardoor ik een zeer merkbare verlevendiging ontving als het leven uit de klauwen van de dood. En als onze dierbare vader het maar kon geloven dan zou hij het ook verstaan. Hij zou zeggen: „Wat? is het dit, waar ik mijn oren voor gesloten heb gehouden en mijn hart tegen verhard? en nu, zie, het is mijn eigen leven geworden!”

Het is alleen door zo'n indirecte toespeling, dat we iets van de verdeeldheid van de familie zien. Door het weglaten van de namen van Elizabeth, Margaret en Charles in de papieren,

moeten we veronderstellen, dat die toen aan de kant van hun vader stonden. Dat was ongetwijfeld ook het geval met de bedienden en de vrienden die op bezoek kwamen en niet te vergeten de kennissen uit de omgeving. Mercy zegt: „In die tijd voelde ik mij op zo'n donkere en verwarde weg, dat ik geen stap vooruit kon zien, maar kreeg veel onderwijs uit wat gezegd wordt in Lucas 14 over het overrekenen van de kosten en dacht zeker, dat de Heere liet zien, dat het geen lichte en gemakkelijke zaak was Hem te volgen, maar een van de belangrijkste ondernemingen. Ook kan ik niet beschrijven, hoe het antwoord, dat mij toen gegeven werd, vaak aldoor mijn hart doortintelde: „Heere, ik zal U volgen, maar laat me toe, dat ik heenga en eerst mijn vader begrave en afscheid neme van degenen die in mijn huis zijn”, maar het antwoord kwam net zo vaak en was te indringend om genegeerd te worden: „Die vader of moeder lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig, en die zoon of dochter lief heeft boven Mij is Mijns niet waardig. Want zo wie zijn leven zal willen behouden, die zal hetzelfde verliezen, maar zo wie zijn leven verliezen zal om Mij nentwil, die zal hetzelfde vinden”. Ik kan het gevoel, dat de eerste brief van Mr. Bourne mij gaf, niet vergeten. Het was zo'n verrassing. Hij zei: „Ziet, des Heeren oog is over degenen, die Hem vrezen, op degenen, die op Zijn goedertierenheid hopen. Om hun ziel van de dood te redden en om hen bij het leven te houden in de honger (Psalm 33 : 18, 19). Toen ik deze woorden las, keek ik in gedachten dadelijk naar u, sinds welke tijd ik uw brief (aan Matilda) gelezen heb, en ik verlangde zeer wat zoveel indruk op mijn gemoed gemaakt heeft aan u te schrijven. Ik zie uw vraag, of u wel alles voor Christus op kunt geven en ik voeg er aan toe: „alles moet in de steek gelaten worden”. Wat is dit alles of wat is een gedeelte ervan? Ik denk in het algemeen gesproken, dat u tot hiertoe in een ongenoegzame belijdenis geleefd hebt, waarin veel verkeerde en fatale ketterijen zijn ingeslopen, die de soevereiniteit van God en Zijn verkiezing van eeuwigheid van Zijn volk betwisten en de volkomen volharding der heiligen, vertrouwend op het onveranderlijke voornemen van God en Jezus Christus. Uw godsdienst was niet de godsdienst van de Bijbel, want deze waarheden of sommige ervan waren uit uw belijdenis gelaten en daarvoor was in de plaats gezet, wat genoemd wordt „innige vroomheid”, dat is geveinsde liefde, donker kijken, vele werken van uiterlijke verbondenheid aan de Kerk.

Ik zou willen, dat u zeer gesteld was op Gods onderwijs en dat u niet vasthield, wat Hij u gebiedt los te laten. Laat het Woord van God uw regel wezen, het zal een rechte weg voor uw voeten

maken en u wel onderwijzen om uw pad te overdenken. Trek u terug van wat u ziet, dat het uw ondergang is. Verzekeer u er door ernstig bidden van, waar uw hulp vandaan moet komen. Pas op voor de gevaarlijke en bedwelmende gevolgen van het blijven gebruiken van zulke middelen, waarvan u door het onderricht van de Geest gezien hebt, dat ze bedriegelijk zijn. Ik ken de verwarrende angsten en het donkere mistrouwen dat u moet voelen en als u onder deze gewaarwordingen tot een goddeloos compromis komt zult u bemerken, dat de Heere Zijn misnoegen zal tonen door dubbele duisternis en verwarring die misschien gevoeld wordt. Het is mijn begeren erg voorzichtig en liefdevol te schrijven, toch durf ik alles wat ik weet niet te verbergen. Als u vastbesloten is godzalig in deze tegenwoordige wereld te leven, dan moet u van alle mensen gehaat worden en een levend getuige voor al de dode belijders om u heen. Als u deze wereld liefhebt en de toejuiching van hen, die in wat *innige vroomheid* genoemd wordt, wandelen, zult u nooit weten, wanneer werkelijk het goede komt, maar zijn als de onvruchtbare heide. Laat me u smeken geheel niet te spelen met het licht en de overtuigingen die u hebt, maar veel in ernst werkzaam te zijn met de Heere om u te wapenen tegen alle vijanden en u gewillig te maken (zoals u zegt) om alles prijs te geven voor Christus. Het zal weldra in het rond uitgebazuind worden, dat „Mercy ook op de pelgrimsreis is gegaan”. Laat men alle mogelijke kwaad over u zeggen, om Christus’ wil, u zult u verheugen in uw erfdeel als de Koning zegt: „Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft het Koninkrijk hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld”. „Dan zullen de rechtvaardigen blinken gelijk de zon in het Koninkrijk huns Vaders” hoewel nu overdekt met niets dan schande.

De uwe in de Heere, J.B.”

Door deze brieven met hun doordringende oprechtheid kunnen we besluiten, dat deze drie zusters nu met hetzelfde probleem als Bernard zaten: de noodzaak om zich te onttrekken aan de Kerk, waarin ze opgegroeid waren. Hun toestand was op één punt zonderling gelijk: dat het hun niet toegestaan was om hun aangewezen plaats te verlaten: Bernard moest het spottende Hertford doorstaan, de drie zusters werden de voorwerpen van nieuwsgierigheid van hun dorp. Daar eindigt de overeenkomst. Bernard kwam in het bezit van een zaal met vergunning om te preken en werd geruggesteund door vrienden: de zusters hadden geen andere plaats om naar de kerk te gaan, geen leraar om hen te leiden. Bernard had Henrietta in de haven van zijn huis: de zusters moesten dagelijks de honende leden van hun

eigen familie onder ogen komen. De afval van Mr. Bernard werd zonder twijfel door heel Pulverbach besproken: nu kwam het hele geval dichterbij met de drie leden van de pastorie zelf, die vonden dat het verkeerd ging met de bediening in de Kerk. Het moet dubbel pijnlijk voor de oude dominee geweest zijn, dubbel stekend voor de familie. Het is niet te verwonderen, dat het woord „bitter” gebruikt werd om de brieven van zijn vader aan Bernard te omschrijven. „We kunnen ons niet verbazen”, schrijft Jane aan hem, „over het grote verdriet en de benauwende verslagenheid, die de brieven van onze geliefde vader jou bezorgen. O, als hij alleen maar wist hoe het was en wat het is, dat dit volkomen verschil tussen ons maakt, hoe verrast zou hij zijn en hoe zouden al zijn krachtige argumenten ineens vervallen!”

Mr. Bourne ontzag de „sterke” bewijsvoering van de dominee niet en schreef op een dag: „Ik heb de brief van uw vader aan Miss Matilda gelezen. Hij heeft haar erg opgewonden, maar ik heb hoop, dat zij zal bewijzen, dat zoals Ruth niets dan de dood scheiding zal maken tussen haar en de Kerk van God en niets anders, vertrouwen we. Maar ik heb nog nooit tevoren zo'n lang verwarrend betoog gezien en dat van een doctor in de godgeleerdheid, die meer dan veertig jaren een kudde leidde. Het geheel ontdekt een totaal gebrek aan geestelijk onderscheidingsvermogen, ook een volkomen onkunde van wat hij nodig heeft, geen overtuiging door de Geest bewerkt, geen siddering door de hand van God op hem onder Zijn tegenwoordige beschikkingen, geen licht op zijn pad of in het Woord van God”. Daar Jane van haar ziekte herstelde, weliswaar langzaam en weer met veel „inzinkingen”, zoals zij ze noemde, werden de zusters door Mr. Bourne aangespoord om vriendschap te zoeken met anderen van dezelfde gezindheid. „Totdat het God behaagt om een weg voor u te openen”, schreef hij, „raad ik u dat zij die van dezelfde geest zijn een bepaalde tijd vaststellen voor godsdienstoefeningen en laat niets u tegenhouden, lees de Schriften of een goede schrijver, begin met één van de gezangen van Hart en gebed. Ik geloof dat, als dit met liefde in het oog gehouden en ijverig betracht wordt, het geestelijk leven zal worden onderhouden en gij de Heere zowel als Zijn Woord zult vinden: „Ik zal hun tot een klein heiligdom zijn in de landen, waarin zij zullen komen” (Ezech. 11 : 16). Als zulke maatregelen als deze met uw wensen overeen komen, moge de Heere ze zegenen en door Zijn tegenwoordigheid duidelijk Zijn goedkeuring geven. Maar als er duizend verontschuldigungen worden gemaakt, vrees ik, dat de geestelijke dood zal opkomen. Uw zuster (Matilda) is elke dag bij ons op de ochtend-lezing. Ik

vermaan haar gedurig hier niet voor twee, drie of vier jaren te verkeren en ons dan te verlaten net zoals ze gekomen is, maar dat ze in staat mag zijn, zoals de apostel zegt: „dat haar toenemen openbaar zij”. Ik verlang zeer, dat ze wakend en nuchter mag wezen en laat geen uitwendige omstandigheid haar aandacht afleiden van wat de Psalmist in het licht stelt: „Eén ding heb ik van de Heere begeerd, dat zal ik zoeken, dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des Heeren, om de liefelijkheid des Heeren te aanschouwen en te onderzoeken in Zijn tempel”. Ik wens u toe, dat u dezelfde kracht en licht vindt, die ik bij tijden in het Woord vind, waarvan de geur zich liefelijk vermengt met al mijn aardse bezigheden en een aangenaam uitzicht verschaft van een goede verwachting in mijn einde. De hoop die u nu gevonden hebt werkt de wanhopige gedachten, waaronder u eens verkeerd hebt, tegen. Handel teder met elke waarschuwing die uw geweten u geeft en dit zal het teder houden.”

Haar moeilijke positie is weer op te maken uit een brief, die Mr. Bourne haar later in de zomer stuurde in antwoord op een van haar. „Misschien,” schrijft hij, „hebt gij door satans verzoeking naar een wapenstilstand gezocht en verlangd op uw lauweren te rusten en hebt gij aan de vijand enige voorwaarden voor een wapenstilstand gestuurd. Als dat zo is, is het niet te verwonderen, dat u niet kunt bidden zoals u zegt; dit is de meest doeltreffende manier om alle geestelijke verkeer stop te zetten. Onze tijd is altijd bereid, en we denken dat we vele dingen ontdekken, vooral wanneer de natuurlijke hartstochten gevoelig zijn voor geestelijke onderwerpen. Wij geloven alle dingen, we hopen alle dingen en voelen zulk een tederheid in onze ziel, dat we denken dat onze liefhebbende harten nooit tegen God op kunnen staan, al doet Hij wat Hij wil. Wij denken, dat we de rechte weg zien, die het Hem behaagt ons te leiden en zijn zwaar gewapend zoals we denken voor de strijd; dat de Heere ons zo uit de wereld gehaald heeft, dat noch de lach, noch de haat, noch de vriendelijkheid die getoond wordt, ons af zal houden van de ijver die we voor de Heere der heirscharen gevoelen. Maar nu komt de Zuiveraar en maakt trapsgewijze openbaar, dat dit niet alles zuiver goud is; en die ontdekking doet ons in eens verzinken. Onze ijver zakt af, onze geestelijke kracht kwijnt weg en we beginnen te verstaan dat we niet zo dicht bij de hemelpoort zijn als we dachten. Maar de Heere wil zowel Zijn schapen doorzoeken als opzoeken in deze vreselijke bewolkte en donkere dag en zal hen „voeden op de bergen van Israël en bij de rivieren”, bedoelend beide het water des levens en het water der beproeving. Deze zullen goed voedende weiden

zijn, ook al zijn ze gemengd met gal, want door de geheiligde beproevingen worden onze trotse harten vernederd. Wees niet ontmoedigd. „Het verlorene zal Ik zoeken en het verdrevene (door verzoeking) weer doen keren en het verbrokene (in veroordeling) verbinden en wat ziek was (geestelijk) sterken”. Zo ondersteunde hun vaderlijke correspondent haar in haar weifelingen en kon hij het volgende jaar schrijven: „Ik kan het slechts bewonderen, hoe de Heere bezig is een klein gedeelte van Zijn schapen in uw donkere hoek tot licht te brengen en hoe u achter elkaars gemoedsgesteldheid komt en welk een eenheid er gevoeld wordt. Een paar gebrokenen van hart, teneder-gedrukten, bedroefden kunnen elkaar begrijpen. Zij kennen de stem van de Geest, Die in hen spreekt en zo zijn zij samen verbonden en Christus, hun Herder, leidt hen.”

11

HET ONGELUK

Het was op een septemberdag in 1836. Charles, Elizabeth en Mercy hadden vrienden in Bishops' Castle bezocht, het drukke kleine stadje in het zuiden, waar de diligences van Wales aankwamen. Nu waren ze op de terugweg. Charles bestuurde het rijtuigje. Ze kenden de weg goed, de slingerende landweg, die trouw bleef aan de zijde van de Longmynd en onderbroken werd door de steile voetpaden. Tenslotte zagen ze de daken van Castle Pulverbach en begon de afdaling van de Cothercott heuvel. Plotseling werd het paard bang en sloeg het op hol. Charles vocht er mee. Mercy hield krampachtig haar zitting

vast, maar Elizabeth sprong met een gil naar beneden. Het duurde maar een paar seconden, voordat Charles het paard in zijn macht had, maar deze seconden betekenden de dood van Elizabeth. Ze lag bewusteloos op de weg. Charles holde om hulp, Mercy naar haar zuster. Ze werd in een nabijgelegen boerderij gedragen.

Jane vertelt erover in een brief aan Matilda. „Ik was in Stapleton, bij Mevr. Oakley, toen haar dochter boven kwam en zei, dat de hulpprediker van onze vader mij wilde zien. Ik ging naar beneden en zijn gezicht toonde tekenen van grote aandoening. Ik zei: „Wat is er aan de hand?” Hij zei: „Ze hebben een ongeluk gehad, toen ze van Bishops' Castle kwamen”. Ik drong er bij hem op aan niet meer te zeggen, want ik zag, dat hij haast niet kon spreken. Ik ging zwijgend in de koets zitten en we reden met een matig gangetje naar huis. Ik kan alleen maar zeggen, dat gedurende die tijd mijn gedachten zo stil als steen waren. Tijdens deze zeer plechtige rit kwam dit vers met grote kracht en vol betekenis in mijn gemoed: „Zou iets voor de Heere te wonderlijk zijn?”

Toen ik thuis kwam hoorde ik de bijzonderheden van het geval. Om ongeveer acht uur kwam onze broer binnen. Hij zei, dat hij dacht, dat het afgelopen zou zijn voor hij met haast teruggekomen was. Ik voelde, dat het, aangezien Mercy bij haar was, mijn plicht was te blijven waar ik was. Ze was totaal onbewust van de dingen om haar heen. O, wat een nacht was het! Ik dacht, toen ik slapeloos neerlag, over vele dingen, die ik onmogelijk allemaal op papier kan zetten. Ik denk, dat mijn voornaamste en enige zorg over haar kostbare ziel was, maar ik voelde mij zo verstomd, dat ik geen kracht voelde om te bidden; slechts werd mij nu en dan gegeven een enkele ernstige blik te haren behoefte naar de hemel op te zenden. Deze gedachte troostte mij, dat haar redding niet van mijn gebeden afhing. Als de Zaligmaker voor haar bemiddelde, was dat niet genoeg? Ik denk, dat ik hoop had, ik mag zeggen een goede hoop, want nooit tevoren heb ik een hoop gevoeld als deze, dat Hij voor haar tussentrad.”

Sommige van de brieven van Elizabeth, kort vóór deze gebeurtenis geschreven, spraken van veel onderzoekingen van het hart en verlegenheid omtrent de godsdienst. Naar wie werden ze gestuurd? Bernard of Matilda? Uit sommige gedeelten ervan scheen het, dat ze soms begunstigd was met een geestelijke hoop op de genade Gods door Christus, bij het herstellen van een ziekte, dat zij levendig de bemiddeling van de Zaligmaker bij de Vader gevoeld had: „Heere, laat hem ook nog dit jaar, totdat Ik om hem gegraven en mest gelegd zal hebben”.

Ook had ze gevoeld, dat er tijd aan haar leven toegevoegd was, waarin Hij het werk, dat Hij begonnen was, zou voleinden. „En”, om haar eigen woorden te gebruiken, „kon ik niet met Hizkia zeggen: „Gij hebt”, toch kon ik zeggen: „Gij zult al mijn zonden achter uw rug werpen”.”

„Toen het dag begon te worden”, zo vervolgt Jane, „voelde ik me wonderlijk gekalmeerd en vertroost bij de gedachte: wie kan zeggen, wat de Heere op dit moment voor haar doet ? Wie kan zeggen, welk wonderbaarlijk werk Hij in haar ziel volbrengt ? Ik stuurde al vroeg iemand om aan de boerderij te vragen, hoe het met haar ging. De tijdning kwam terug, dat ze nog leefde en een paar woorden gesproken had. Ongeveer twee uur later kwam onze broer thuis. Hij vertelde mij, dat ze gezegd had: „Het is wonderlijk”. Zodra ik dit gehoord had voelde ik nog meer hoop op de Heere, dat Zijn hand ten goede over haar was en dat haar ziel kostelijk in Zijn oog was. Ik dacht: niemand kan zeggen, welke wonderen in haar ziel gewrocht zijn en voor haar en tot op zekere hoogte aan haar ontdekt zijn gedurende die paar ernstige uren. Al leek het, dat ze geheel bewusteloos was, toch kan ik vanuit eigen ervaring zeggen, dat in zo'n staat de Heere inderdaad en in waarheid wonderen kan werken. „Zou iets voor de Heere te wonderlijk zijn?”

Toen Mercy haar vertelde, dat Charles er was, zei ze gedurende een paar ogenblikken dat ze bij kennis was: „O, is Hij dan ontkomen?” Charles ging naar haar toe en noemde haar naam. Na een pauze zei ze zeer duidelijk: „Het is een wonder, heerlijkheid, genade!” Haar lippen bewogen zich en men dacht, dat ze zei: „Jezus, Verlosser!”

Daarna viel ze terug in een toestand van bewusteloosheid en iets langer dan vier en twintig uur na het ongeluk blies zij haar laatste adem uit. (Ze was negen en veertig.)

Het was wel een opmerkelijke gewaarwording voor ons, dat later, toen Mercy en ik rustig over deze dingen begonnen te praten en onze gevoelens gingen vergelijken er een opmerkelijke overeenstemming tussen ons was over die hoop voor haar, waarvan ik denk, dat de Heere elk van ons een hoop gaf op een dag van bitter verdriet, een hoop, die ons deed gevoelen, dat al had Hij haar inderdaad bezocht in gerechtigheid, Hij haar toch Zijn barmhartigheid niet had onthouden. Toen haar stoffelijk overschot thuis gebracht werd en in de studeerkamer opgebaard, kon ik er naar kijken en het kussen en zonder terugdeinzen bij de kist staan. Ik behoefde mezelf absoluut niet te dwingen, maar dm natuurlijke en neerdrukkende gevoelens waren toen geheel van mij weggenomen en ik voelde dat ik als het ware in die plechtige doods-kamer in staat was geweest mijn

stem te verheffen en te zingen en mijn zang zou van barmhertigheid en van gerechtigheid geweest zijn. Door al de duisternis heen is er als het ware de verschijning van een groot licht geweest en zo'n ondersteuning en troost gegeven, dat ik wat mij betreft nooit kon hebben geloofd, dat het mogelijk was die onder zulke omstandigheden te hebben gevoeld."

Dit tragische voorval, een grote schok voor de hele familie, werd in het bijzonder gevoeld door de tweede dochter, Margaret, die het een uur van grote beproeving noemt vanwege haar groot verlies. Margaret is waarschijnlijk helemaal van Elizabeth afhankelijk geweest. Op twintigjarige leeftijd had haar leven een vreemde wending genomen. We lezen dit van haar. In 1807, toen de familie zich in Pulverbach vestigde, was zij op bezoek bij haar oom professor Farish van Cambridge. „Ze was een vrolijk meisje, zeer gelukkig in haar verwachtingen van de wereld en zeer vol van hoop op de gelukzaligheid in de toekomstige wereld. Ze bezocht de prediking van Charles Simeon en op een zondag werd ze aangegrepen door een zeer grote vrees omtrent de dood van haar ziel. Ze werd, zo zegt zij, als een die noot de vergeving van de zonden gekend had, noch de vrede verkregen had, waarvoor de Verlosser op aarde gekomen was om die aan verloren zondaren te geven. Ze was alsof ze nooit van de gerechtigheid van Christus gehoord had, zover scheen hij van haar verwijderd. Ze kon het verdriet dat over haar kwam, zonder hoop op verlossing, niet verdragen. Door de druk en het voortduren van dit verdriet, dat haar geheel overstelpte, kreeg haar geest een schok, die hem tot het eind van haar leven in zekere mate in helderheid en kracht benadeeld liet. Gedurende jaren sprak zij haast helemaal niet."

Zij werd op den duur van deze grote druk verlost en was ook het onderwerp van verscheidene opmerkelijke dromen, die voor haar gevoel tot haar troost gegeven werden. Er is geen aantekening van, dat zij enig werkzaam aandeel had in de godsdienstige verschillen in de familie. Misschien kon zij er niet ten volle in komen en gaf zij er de voorkeur aan achter haar vader en haar oudere zuster te schuilen. Na de dood van Elizabeth ging zij naar familie in Allonby in Cumberland voor een langdurig bezoek. Ze was in staat om een verslag te schrijven over een bezoek, dat zij daar bracht aan een dame, wat een lange brief van Jane bezorgde vol goede raad, die Margaret naar zij hoopte aan haar vriendin zou kunnen voorlezen. Inderdaad waren de brieven van Jane sedert haar ziekte, „toen ze zich geroepen gevoelde getuigenis te geven van de waarheden die haar geleerd waren als zeer geloofwaardig, al deinsde zij er voor terug om te trachten anderen te

onderwijzen. Verscheiden vrienden vonden haar een zeer te waarderen correspondentente."

In Hertford was Henrietta ongeveer in die tijd juist aan het herstellen van een ernstige ziekte, waarin ze bang voor de dood was geweest, daar ze gevoelde, dat zij de tegenwoordigheid van de Heere verloren had door de afwijkingen van haar hart. Met het geleidelijk terugkeren van haar gezondheid rees een hoop, dat betere dingen voor haar in zicht waren en inderdaad keerde de Heere genadig tot haar terug op zo'n duidelijke wijze dat zij het opschreef.

„Ik ontwaakte uit mijn rust met deze woorden: „Ik zal u niet ongetroost laten”, zeer teder gefluisterd en de volgende dag vervulde de Heere inderdaad deze belofte met meer kracht dan ik ooit tevoren ondervonden had. Ongeveer om twaalf uur 's middags ging ik de studeerkamer van mijn man binnen om te rusten en kort daarop kwam over mij een gevoel, dat ik slechts één keer in veel mindere mate ondervonden had. Zoals Hart het uitdrukt: „Ik voelde mijzelf wegsmelten in een vromde weekheid van genegenheid.” Mijn geest viel neder voor de Heere en zoete vertroosting vloede van Hem in. Mijn man was in de kamer en al wist ik, dat hij zich in mijn vreugde zou hebben verheugd, toch verlangde ik op dat ogenblik helemaal ongestoord te zijn en te horen, wat de Heere tot mij zou zeggen. Zo hield ik met veel moeite mijn gevoelens in toom en veelvuldige gedeelten van de Schrift bleven voor mijn aandacht met wonderlijke zoetheid en kracht. De vijand probeerde mijn geluk te bederven door vele beschuldigingen tegen mij in te brengen, maar even vlug als ze kwamen werden ze allemaal beantwoord. Mijn man verliet mij al gauw, daar hij een vriend in Hertford moest bezoeken en zou pas laat terugkeren. Hij begreep, dat er iets ongewoons in mijn binnenste passeerde en om te voorkomen, dat hij mij zou storen ging hij stilletjes weg en gaf aan het personeel order mij niet te storen dan alleen als ik de bel zou laten horen.

Kort nadat hij mij verlaten had begonnen de kracht en de zoetheid, die ik genoten had, af te nemen. Ik vond dit erg jammer, maar dacht bij mezelf: we kunnen niet verwachten, dat zulke grote genietingen blijvend zijn, ze te hebben is eigenlijk een wondervolle gunst. Toen werden mij deze woorden ingefluisterd: „Hij hield Zich alsof Hij verder gaan zou en zij dwongen Hem zeggende: blijf met ons . . . en Hij ging in om met hen te blijven.” Zo'n ingeving leek mij de belofte van eenzelfde goed gevolg en zo was het inderdaad, want toen ik het zo ernstig van de Heere smeekte, verhoorde Hij door een onmiddellijke vervulling. Al mijn troost keerde weer, mogelijk

wel vermeerderd, en bleef de rest van de dag. Ik dacht niet aan eten. De uren kwamen en gingen zonder dat ik het opmerkte, zo zelfs, daar ik niet belde, dat ik niemand zag voordat mijn man 's avonds thuis kwam. Ik kan niet beschrijven wat ik gedurende die hele dag gevoelde. Ik herinner mij, dat ik duidelijk antwoord ontving op smekingen van lang geleden en zelfs helemaal door mij vergeten, tot ze in mijn herinnering werden teruggeroepen. Deze zelfde smekingen hadden in die tijd toen ik ze opzond, als ik me goed herinner, voor mij geschenen alsof ze tegen een dode muur waren opgezonden. Nu leek het mij toe, dat de Heere wonderlijker met mij gehandeld had dan met iemand anders, want ik geloofde, dat niemand zo onwaardig was als ikzelf, niemand zo hulpeloos, niemand zo hardnekkig weerstrevend. Ik kon Hem openhartig danken en Hem prijzen voor alles wat Hij aan mij gedaan had, zelfs in het wegnemen van mijn twee kleine jongens (één van vijf maanden en één dierbaar kind van vijftien maanden, dat veel beloofde, een zeer overweldigende slag toen). Mijn gehele ziel zei, vervuld met dankbaarheid: „Heere, ik heb nooit geweten, dat het hiervoor was!”

Al verliet de vreugde die nacht mij geleidelijk, toch bleef een zoete smaak mij lang bij. Ik kon er nadien nooit onverwacht aan denken zonder dat er een trilling door mijn lichaam ging en ik placht te zeggen: „Heere, ik weet zeker, dat Uw liefde beter dan wijn is, de wijn van alle aardse genoegens”.

In de volgende maand van dat jaar kwam de Port Vale Kapel voor Bernard klaar, een ruime kapel in een zeer bekoorlijke omgeving. Bernard en Henrjetta gingen er heen om haar te bezien. „Alles was met betrekking daarop buitengewoon naar onze zin” schrijft Bernard in zijn dagboek, „maar dit alles voegde toe aan hu gewicht op mijn ziel. Ik riep veel in de geest, dat de Heere niet zou toestaan, dat een lieflijke buitenkant zou doen inslapen in bedriegelijke zekerheid of in hoogmoed en geestelijke onvruchtbaarheid. Met mijn geliefde vrouw beklom ik Port Hill om een stuk grond te bezichtigen, waarop de aannemer een geschikt huis voor ons dacht te kunnen bouwen. Hoewel ik verlangde haar te brengen tot een verrukkelijke plaats werd ik in mijn geest buitengewoon nevelig en ik was bang voor het uitwendige deel van de aangelegenheid, dat we ons met het maken van plannen op een wereldse wijze zouden inlaten, en ik voelde enige dankbaarheid toen bij nader onderzoek het plan onuitvoerbaar bleek.”

Op de 7e oktober werd de kapel geopend. Bernard preekte over de 66e Psalm: „Geloofd zij God, Die mijn gebed niet heeft afgewend, noch Zijn goedertierenheid van Mij”. Hij wees op de manieren waarop God onderwijst en Zijn genadewerk

volbrengt, wat zo ruim in die Psalm naar voren wordt gebracht: „Gij hebt ons beproefd, o God! Gij hebt ons gelouterd, gelijk men het zilver loutert. . . .” en door dit alles brengt God Zijn volk „in een ruime plaats”. Deze ruime plaats is de ware geestelijke vrijheid in Christus.

Bernard kreeg in het volgende voorjaar voor zijn vrouw een huis op een verheven stand in Bengeo, een buitenwijk van Hertford op Port Hill en hij schrijft een prachtig verzoekschrift om een zegen er op in zijn dagboek, dat eindigt met: „Dat Gij genadig de grenzen van onze woning vaststelt, zegenend en overheersend onze inspanningen, zodat we goed gevestigd mogen zijn, maar niet in de geest van de wereldling, die zegt: „Ziel, neem uw gemak”.”

Om tot Pulverbach terug te keren. Het was in 1837, dat Jane, toen ze geheel van haar ziekte genezen was en de familie zich van de schok door de dood van Elizabeth hersteld had, bij haar bezoeken aan Sukey Harley het verhaal van haar bekering opschreef, „zo van haar lippen”, zoals ze zei. Ze schreef dit uit en stuurde het naar Londen, waar het ter lezing van vriend tot vriend rondging. Toen het in handen van Mr. Bourne kwam, kon hij geen weerstand bieden aan de drang om Sukey te schrijven, wat hij als volgt deed: „Ik heb uw verslag met grote vreugde en geestelijke verkwikking gelezen en prijs God in het tonen van Zijn soevereine welbehagen in het verkiezen uit een slechte wereld van de minstgeschikte in heel het dorp, waar u woont. U kunt u nooit beroemen op uw goedheid of natuurlijke wijsheid, maar kunt met mij zeggen: „Het is door Zijn vrije genade, dat Hij ons gered heeft door het bad der wedergeboorte.” Het is helemaal waar, dat u niet kon uitvinden hoe u wedergeboren moest worden, maar toch begreep u tenslotte, dat deze geestelijke wind blies, waarheen hij wilde, ook al kon u niet zeggen vanwaar hij kwam of waar hij heenging, „Zo is een ieder die uit de Geest geboren is”. Ik was zeer bemoedigd door uw beschrijving van de manier, waarop de Heere u heeft leren lezen. Is iets te wonderlijk voor Hem? Neen! Dit hoort u en mij te bemoedigen om vrijmoedig tot de troon der genade te komen met al onze noden en niet (zoals we zo gereed zijn te doen) ergens anders heen te gaan. We hebben allemaal een dwaas idee, dat een vleselijke arm wonderen kan verrichten, maar dit is een ding, dat de Heere al onze dagen voortdurend een slag zal toebrengen en Hij zal nooit ophouden ons op verschillende manieren te laten zien, dat niemand anders dan Jezus Christus hulpeloze zonaren goed kan doen.

Hoe heeft de Heere u in al uw onwetendheid onderwezen overeenkomstig Zijn geschreven Woord! (Mr. Bourne schrijft in

een brief aan Catharine: „Is het niet wonderlijk, dat een arm schepsel als Sukey Harley, wonend in een bos, in die hoek alleen het onderwerp van Gods zorg was en dat zij door Zijn genade in staat was het werk der zaligheid in haar eigen ziel te beschrijven en dat haar beschrijving precies overeenkomt met het getuigenis van levende heiligen en van hen, die ons voorgestaan zijn en boven alles, met het Woord van God?“). Er is geen zaligheid voor zondaren dan door Jezus Christus. Deze openbaring was aan u bekend gemaakt en de Geest des Heeren gaf dat gebed in uw hart: „Heere, breng mij in het ware licht en de kennis van Uw dierbare Zoon“. Dit gebed werd verhoord en Hij kwam in uw hart met al Zijn zaligmakende weldaden. Zo verdreef Zijn komst alle andere dingen: al uw spelen, dansen, vloeken en alle andere ijdelheden wierp de Heere in de diepten van de zee van Zijn liefde en Hij liet geen verlangen in u achter om daarnaar terug te keren. „Wat vrucht hadt gij van die dingen, waarover gij u nu schaamt?“ Welke vrucht? Ellende en ongeluk was de vrucht. Maar welke vrucht vond u in de openbaring van Jezus Christus aan uw ziel? De vrucht was liefde, vreugde, goedheid, genade en veel meer vruchten van de Geest, die altijd gevonden worden als Hij het hart bezit. En als we in de Geest wandelen en in de zoete vreugde van deze dingen, wat een ontdekking doen we dan vaak door de Geest van de hoogmoed van ons hart! Deze kwade beesten willen hun koppen laten zien, dat verdorven beginsel, genaamd de oude mens, wil vaak de heerschappij zoeken en er ook voor vechten! Dit is de reden, waarom de Heere tegen ons zegt, dat we moeite moeten verduren als goede soldaten en aan moeten doen de gehele wapenrusting Gods, niet een vleselijke wapenrusting, maar de kracht Gods, die in onze zwakheid volbricht zal worden. Dit veroorzaakt, dat de hoop overvloedig wordt en de moed vermenigvuldigt en we weer voort mogen gaan en Christus onze Kapitein zal ons nooit verlaten, maar ons tot de overwinning leiden. Mag dit uw gelukkig deel zijn, niet ontmoedigd te worden vanwege de weg, maar veeleer te zien op de almachtige arm van onze gezegende Verlosser en zien of wij kunnen zinken mt zo'n Steun, Die de wereld en alle dingen draagt.”

Het schijnt ongeveer in die tijd geweest te zijn, dat Sukey's man meer begrip voor haar geestelijke dingen begon te krijgen. De gedachte aan hem lag klaarblijkelijk op het hart van Mr. Bourne, want we vinden een andere brief aan Sukey gericht, die zo begint:

„Wat zou het een onuitsprekelijke genade voor uw man wezen, als hij op zijn oude dag tot de zaligmakende kennis van Jezus Christus kwam. Laat mij u vragen, Charles, wat weet gij van

deze dingen? Als gij zegt, dat uw dagen weinig en kwaad geweest zijn en u het in waarheid gevoelt, gaat u dit dan wel eens aan de Heere vertellen? Want Hij alleen kan ze beter maken en u genade schenken en verstand om tot Jezus Christus te komen om genade en vergeving. Als u gelukkig wilt wezen, wees dan veel in gebed en als u leest, zoek naar de Heere in Zijn Woord als naar Zijn schatten en u zult verrast zijn, hoe Hij Zich vernedert om daardoor tot u te spreken. Wees geen vreemdeling van de nieuwe geboorte." Gij moet wedergeboren worden". Dit is iets waar Sukey zo lang naar zocht vóór ze het kon vinden en toch heeft zij niet vergeefs gezocht. Let op, wees leergierig van geest en wees niet wijs bij uzelf, wees vooral erg voorzichtig om niet een struikelblok voor elkanders voeten te leggen, want dat zou spoedig uw gebeden verhinderen. De vreze Gods zal blijken te zijn een bron van leven om aan de strikken des doods te ontkomen."

Dan gaat hij verder met Sukey te vermanen haar zuster niet uit het oog te verliezen: „Denk er aan, Sukey, jullie zijn lang vreemdelingen in een vreemd land geweest. Waak over haar en zie wat de Heere doet en of u haar kunt helpen met uw gebeden. Toon haar de weg naar de Heere Jezus Christus. Ik denk, dat ik u hoor zeggen: „Maar hoe zal ik haar die laten zien?" Door haar te vertellen van de vele jaren van vrees en droefenis die u gehad hebt en hoe de Heere u ijdelheid deed schrijven op alle geschapen dingen; toen u aan alle dingen wanhoopte en het meest aan uzelf, toen kwam de Heere Jezus tot uw hulp en verlost u. Zeg haar, Hem geen rust te geven, maar dag en nacht te roepen. Zeg haar er op te letten of zij antwoord krijgt op haar gebeden, koester zulke antwoorden zeer en maak de Heere groot door daarvoor dank te zeggen."

Zo begon de dienst van Mr. Bourne door correspondentie zich te verspreiden onder een en ander in Pulverbach.

12

HET EERSTE BEZOEK VAN MR. BOURNE

Daar het buitengewoon pijnlijk voor Mercy en Jane was om zich aan de bediening van hun vader te onttrekken, vinden we ze erg terughoudend in het vertellen er over. Mr. Bourne had voorgesteld, dat verschillenden hunner zouden samenkomen in een huis van een van de vrienden voor een korte dienst, maar gezien de grote bekendheid in een dorp is het niet verwonderlijk, dat we vinden dat Mercy zegt: „Gedurende twee jaren (na zijn eerste brief aan haar) deinsde ik ervoor terug een meer openlijke belijdenis te doen, hoewel mijn overtuigingen omtrent de noodzaak alles prijs te geven te sterk in mijn

binnenste waren om ze op zij te zetten. Deze teksten werden op mijn ziel gedrukt: „Een iegelijk dan die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is, maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, die zal Ik ook verloochenen” en Jeremia 14 over de valse profeten en andere gedeelten vervulden mij met angst. O, hoe doorstaken deze Schriftuitspraken en andere van gelijke inhoud mijn ziel en zowel uiterlijk als innerlijk voelde ik de waarheid van deze woorden: „Ik ben niet gekomen om vrede te brengen op de aarde, maar het zwaard”. Maar de tere erbarmingen van de Heere waren vaak zeer kalmerend voor mijn gekweld gemoed. Eens toen ik beter dan gewoonlijk in staat was om mijn taak aan Hem toe te vertrouwen, fluisterde Hij in mijn hart, dat als de tijd daar was Hij mij sterkte en kracht zou geven.

De Heere bracht er mij elke week toe om te vragen dat Zijn zegen op mij zou rusten op de sabbatdag en Hij gaf mij te geloven, dat het zou zijn overeenkomstig dit woord: „Daarom zeg Ik u: alle dingen, die gij biddende begeert, gelooft, dat gij ze ontvangen zult, en zij zullen u geworden” en ook herinnerde Hij mij aan het woord, waarop Hij mij zo had doen hopen. Want het leek mij toe, dat Zijn uitgang bereid was als de dageraad op deze sabbatdagen, want als ik Hem wilde gaan zoeken met geheel mijn hart en geheel mijn ziel, wilde Hij van mij gevonden worden in deze weg en Hij opende de Schriften voor mij. De schatten van Zijn Woord schenen voor mij geopend. Die teksten over het water des levens werden op één dag voor mij ontzegeld: „Maar zo wie gedronken zal hebben van het water, dat Ik hem geven zal, die zal in eeuwigheid niet dorsten, maar het water, dat Ik hem geven zal, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven”. Ik dacht, dat ik hier een weinig ervaring van had alsof iets in mijn hart was beginnen te vloeien dat nooit zou ophouden. Het was zeer verrassend en zeer dierbaar voor mij deze dingen te gevoelen, want vaak wist ik niet wat ik moest denken van deze uitdrukkingen. En er was een tekst in Haggaï, die een paar jaar eerder op mijn gemoed gekomen was, gedurende die onvruchtbaarheid, die ik toen zo gevoeld had en die nu met inzicht tot mij kwam: „Is er nog zaad in de schuur? Zelfs tot de wijnstok en de vijgeboom en de granaatappelboom en de olijfboom, die niet gedragen heeft, die zal Ik van deze dag af zegenen”. Deze tekst gaf mij een terugblik over mijn hele leven, dat zich steeds meer voor mij scheen te ontfouwen.”

In een van de brieven van Jane krijgen we een blik op de aard van de beschuldigingen, die op de zusters geworpen werden.

„Een van onze vrienden vertelde Mercy, dat wij onder een vreselijke waanvoorstelling leefden. Mercy zegt te gevoelen: wel, er is geen toevlucht dan bij God alleen! Ze kon God tot haar toevlucht maken en vond een vaste standplaats. Ongeveer drie dagen daarna wandelde ik in de tuin en dacht ik over deze dingen na en de ernstige waarschuwingen van onze vriend omtrent „het handelen onder satanische invloed” en dat „Satan onze aanklager zou worden” bleven het meest in mijn gedachten, omdat ik weet wat het is, dat satan in mijn aanklager verandert. Toen had ik een indruk van deze woorden, als een lieflijk gefluister: „Indien zij de Heere des huizes Beëlzebul hebben geheten, hoeveel te meer zijn huisgenoten?” Het deed me uitroepen: „O, als ik heel zeker zou weten, dat ik inderdaad een van Zijn huisgenoten ben, zou ik er niet om geven, wat de hele wereld tegen mij zou zeggen. Ik kon ervan getuigen, dat

*Ook al schijnt het toe dat onze beker gevuld is met gal
Er is iets geheims, dat verzoet het al.*

Ik kon het niet anders zeggen. Zeker, dit kan nooit het werk van Satan wezen! Hij zou mij nooit met mijn gehele hart hebben doen zeggen:

*Hoe moeilijk ook de weg,
Dierbare Verlosser, leid mij toch;
Verlaat ons niet totdat wij zeggen:
Vader, Uw wil geschiede.
Eindig, lieve Heere, wat is begonnen.
Kies Gij de weg, maar leid ook verder.*

Zodat tenslotte Mercy en ik overvloedig bevestigd waren in de waarheid van die dingen, die wij ontvangen hadden, juist door middelen, waar gebruik van was gemaakt om er ons bevreesd voor te maken!”

De zusters hadden weinig andere vriendschap. In hun huis waren hun bedroefde vader, de stille Margaret en Charles, die zijn poëtische dromen opvolgde. (Hij liet laden vol met gedichten na.) Als Matilda of Catharine wel eens kwamen, voelde zij, zegt Mercy, het als een zoet teken van de gunst des Heeren en eens toen Bernard kwam, zegt ze: „Toen ik mijn broer zag, was het voor mij als het herleven van Jacob bij de wagens van Jozef”.

We kunnen een paar namen noemen van hen, die naar de korte dienst, zoals Mr. Bourne voorstelde, zouden kunnen komen. Natuurlijk zouden daar wezen Sukey Harley en haar man en dochter. Daar was een zekere mevr. Jones, een buurvrouw en haar dochter, Margaret, van wie Jane zegt: „Je hebt ons

aangekleefd als geen van onze andere vrienden in Shropshire hebben gedaan”, waarmee ze in dit verband de vrienden van dezelfde maatschappelijke stand bedoelde. Daar was mevr. Morris, de onderwijzeres, mogelijk de eerste die aangenomen werd onder het nationale schoolsysteem, dat in 1833 begon. Ze hield veel van Matilda en wordt beschreven als „een vrouw die zeer levendig in de omgang was.” Het is ook in deze tijd, waar de aantekening in hoofdstuk I zinspeelt op de leerlingen van Matilda en „hoe de zegeningen van de Heere op velen in Pulverbach waren neergedaald (bij het eerste bezoek van Mr. Bourne aan hen) en dit was vooral gezien in verschillende gevallen van hen, die jaren tevoren, toen zij nog kinderen waren, door Matilda onderwezen waren en omtrent wie zij de zekerheid had ontvangen, dat de Heere hen zou zegenen”. Maria Carswell, de vrouw van een mijnwerker, Betty Mathews, Molly Chidley en een of twee anderen voltooiden het getal. Misschien ongeveer vijftien bij elkaar?

Genoeg in elk geval voor de vaderlijke Mr. Bourne om een of twee brieven te schrijven, die de ronde deden. De eerste is gedateerd 1 mei 1837 en is geadresseerd aan „de Kerk van God, of Kleine Heuvel van Zion, te Pulverbach in Shropshire”.

„Ik ben erg ingenomen met de verslagen die mijn vrienden mij laatst zonden en ik kan niet dankbaar genoeg zijn voor de leergierige geest, die zo overvloedig is, en zijn aangename gevolgen. Goddelijke eenvoud is een onschatbare genade, die het vuur zal kunnen verdragen en nooit helderder schijnt dan wanneer zij onderdrukt is en omringd door allerlei verwaringen en moeilijkheden. (Dan volgt er enige raad voor mevr. Oakley.) Wees volhardend aan de troon der genade en let er op, hoe de Heere u daar ontvangt. Als u verlegenheid gevoelt of moeilijkheid met het toenaderen, wees dan verzekerd dat er iets verkeerd is en verander uw gebeden in belijdenissen en zeg Hem, dat Hij het Licht der wereld is en dat Hij alleen het verborgen bedrog van het hart kan ontdekken en verzeker u ervan dat gij u geestelijk zoekt te voeden met de „ongezuurde broden der oprechtheid en der waarheid” (1 Cor. 5 : 8). Ik bid vaak dat ik oprecht gemaakt en gehouden mag worden; dit is in tegenstelling met een onoprecht gemoed, dat niets van de Heere zal ontvangen. Ik ben zo blij te horen, dat er sommigen onder u zijn, die het water des levens zoeken.

De jongeman, van wie u spreekt, schijnt vol belofte en ik hoop, dat de wereld hem niet aftrekt van „de eenvoudigheid die in Christus is”. Zeg hem met alle ernst naar die rijke schat te zoeken, de vreze des Heeren. Zeg hem zijn Bijbel te lezen en er over te bidden en zijn zonden aan de Heere Jezus Christus te

belijden. Zeg hem ook op zijn hoede te zijn voor de kroeg en die te vermijden als de duivel, om loon te ontvangen, of om flauwe clubs te bezoeken of voor enig ander voorgewend noodzakelijk doel. Het bezoeken van begrafenis van de doden, eten, drinken, vleselijk gezelschap en publieke vermaken van allerlei soort leiden tot het doden van de ziel en maken de geest ongevoelig als we in de afzondering tot God willen naderen. Zeg tegen Sukey Harley, dat zij over hem moet waken en als een goede moeder in Israël moet bidden om zijn geestelijke welvaart. Moogt gij allen bewaren de eenheid des Geestes en het getuigenis van God hebben, dat gij van een hart en een weg zijt."

In een andere brief zegt hij: „De gemeenschap der heiligen is wat ik u zo graag op het hart wil drukken, dat een ieder van u er door mag leren elkanders lasten te dragen en zo de wet van Christus te vervullen. Mej. Mercy zal door zo'n gemeenschap een zuiverder taal leren en er toe gebracht worden te overdenken, dat of een vat gering is of niet, de schat erin van oneindige waarde is; en daarom, wanneer zij zich daartoe richt is het als in de tegenwoordigheid van God hetzij zij gaat onderwijzen of onderwijs ontvangt. Dit moet ontzag in onze zielen inboezemen, terwijl wij bezig zijn als levende stenen in dit geestelijk huis. Dit zal voor sommigen een troost zijn, dat zij over elkaar waken en u zult te zamen bemoedigd zijn, als u het werk van God voort ziet gaan te midden van een vijandig land". Het was hun zuster Matilda in Londen, die het eerst voorstelde, dat Mr. Bourne hen zou bezoeken in Pulverbach om tot hen te spreken. Mr. Bourne was toen vijf en zestig jaar oud en zijn werk als leraar was geleidelijk ten einde gekomen, zodat hij, hoewel hij nog van zijn kunst leefde door zijn schilderijen aan kunstzaken te verkopen, niet rondreisde als hij zo vele jaren had gedaan. Echter zegt hij: het verlies van mijn betrekking betekende niet het verlies van mijn werk, maar het behaagde God die in een ander kanaal te leiden en zodoende mijn vele beproevingen te heiligen ten goede van anderen. Ik was tenslotte van dit kleine begin (de morgenlezingen) geleid om meer in het openbaar te gaan oefenen. Twee maanden lang, voordat ik mijn eerste reis naar Pulverbach ondernam, had ik een indruk in mijn gemoed, dat er niets goeds van zou komen, tenzij, zoals Paulus op zijn gevaarvolle reis, ik werd gevonden in de beoefening van dezelfde middelen, namelijk zelfverloochening en gebed tot de Heere Jezus Christus. De Heere gaf grote heerlijkheid in mijn hart en een zegen van de woorden in Exodus 33 : 12-19 gaven mij de zoetste verzekering van 's Heeren zegen en goedkeuring en nam al mijn bezorgdheid voor de tijd weg en

maakte mij zeer gewillig om tot Zijn beschikking te zijn". Mercy maakte een korte aantekening van die tijd, waarin zij zegt: „Ik ben er toe gebracht te zien, dat het zenden door de Heere van het woord tot ons door Mr. Bourne een teken van Hem is van Zijn genade. Het is vaak met ernst tot mij gekomen en heeft mij met een zoet gevoel van de liefde Gods vervuld. Maar mijn hoop werd inderdaad tot het uiterste beproefd. O, het is wat te gevoelen dat de belofte van God op niets uitloopt! Dit voelde ik op een keer, toen de voorzienigheid Gods tegen de geestelijke hoop scheen in te druisen en ik mocht zien, dat alle inspanningen, verwachtingen, vooruitzichten, verlangens en gebeden opgegeven moeten worden, opdat de Heere alleen verhoogd zou worden. Niemand onderwijst als God. Ik denk, dat ik toen iets verstond van wat het is te wenen voor de Heere en ik geloof zeker, dat Hij mijn lage staat aanzag, want de onderwijzingen, die mij werden gegeven in mijn grote verdriet waren zo lieflijk vertroostend voor mijn gekwelde ziel. Een ervan betrof de zoon van de Sunamietische, zijn dood, nadat zij hem ontvangen had als zo'n gezegend geschenk van de Heere en zijn opstanding daarna. Een ander betrof Hizkia: het oordeel des doods was over hem uitgesproken, maar dit werd herroepen. O, hoe gevoelde ik het tedere medelijden van de Heere in het toepassen van deze dingen aan mijn hart en het zo terugbrengen van mijn dode hoop uit het graf ! Ik geloofde zeker, dat ik de goedheid van de Heere hierin zou zien en ik had vooral een hoop ook in die tijd omtrent de gemeenschap der heiligen en dat op zekere dag velen in de Heere samen zouden komen in deze plaats, een van hart en een van ziel. Toch zouden er bij de lange duur van de beproeving weer vele vrezes in mijn hart oprijzen en vele twijfelingen zouden bij tijden mij zeer laag doen zinken. Toch ondersteunde mij het woord van de Heere, waarop Hij mij had doen hopen".

Het uitstellen van het bezoek, nadat het eerst afgesproken was, was een van de teleurstellingen van Mercy. Een jonge vriend van Mr. Bourne werd ziek. De reis naar Shropshire werd voor een poos uitgesteld. Deze vriend was Henry Hagell, een jonge man uit de stad, die in het westeinde woonde. Iets had hem en zijn twee zusters getrokken om de kapel van Mr. Burrell te bezoeken, waar echter zijn wufte karakter door velen niet gewaardeerd werd. Maar Mr. Bourne voelde een genegenheid voor hem en hij had hem in de lente daarvoor een vriendelijke brief geschreven, zeggende: „Uw zwakke verschijning doet mij hopen, dat u naar mijn raad zult luisteren. Ik heb een Vriend, Die de beste Heelmeester is, Die ik ooit ontmoet heb. Ik smeek u niet te wachten met uw geval Hem voor te leggen. Als u met uw

gehele hart komt, zult u niet lang onopgemerkt zijn, maar zult u een vriendelijk woord als dit horen: „Wat wilt gij dat Ik u doen zal?”.”

In mei, toen hij hoorde, dat hij aan zijn bed gebonden was, ging Mr. Bourne hem bezoeken. Henry wist dat hij door veel van zijn kennissen beschouwd werd als erg oppervlakkig en zich veel vermaakte met ijdel gezelschap, maar hij vertelde Mr. Bourne, dat weinigen wisten van de zielsbenauwdheid, die hij onder al dit optreden gevoelde, vooral nu met het gezicht op de rand van de afgrond, waarop hij stond, terwijl hij ernstig vreesde, dat de Heere hem zou verlaten zonder hoop of hulp door Zijn genade. „O, hoe sterk voel ik de ijdelheid van alle dingen hier beneden”, zei hij, „en de genade van God, dat Hij mij staande hield in mijn loop en dat Hij mij toestaat, dat de Bijbel soms zo zoet tot mij spreekt. Hij zegt: „Want Ik zal water gieten op de dorstigen en stromen op het droge”, en ik ben dat droge.” Hij was erg kalm. Toen hij zag, dat sommigen van zijn bezoekers lachten zei hij: „Ik kan het niet verdragen u te zien lachen. Ik vind het een schrikwekkend iets in de tegenwoordigheid van God te verkeren: Hij is zo heilig en ik ben zo onheilig. Het is geen tijd voor lichtzinnigheid. Hoe dwaas is mijn voorbije leven geweest en hoe ijdel!

Als ik over de dagen van mijn ijdelheid nadenk, hoe wilde de Heere mij niet alleen laten, maar achtervolgde Hij mij gedurig met overtuigingen van mijn vele en grote zonden, totdat Hij mij op dit sterfbed bracht. Hij zorgt er nu voor, dat mijn overdenkingen zoet zijn en hoewel ik te zwak word om te lezen brengt Hij hele hoofdstukken in mijn herinnering, alsof ik ze aan het lezen was en zij zijn zo voor mijn hart geopend en zo toepasselijk voor mijn geval, als ik u niet kan vertellen. Mijn hart is verenigd met Gods volk. O, hoe lief heb ik hen, hoe bid ik voor hen en vooral voor mijn dominee. Hoe vurig verlang ik, dat mijn zusters net zo gelukkig waren als ik ben. Ik ben opgegaan in de overdenking van het eeuwige leven. Gisteren werd mij gevraagd of ik de krant wilde lezen. O nee! Ik verlang niets anders dan goed nieuws van een ver land, blijde tijdingen van zaligheid, zoals geopenbaard in Gods Woord: dat is mijn krant. De Heere is mij nu aan het binnenshalen. Wie zou daaraan gedacht hebben, toen de grote donkerheid nog zo kort geleden mijn hart overdekte?”

Mr. Bourne zei, dat hij groot nut had van het bezoeken van zijn stervende vriend en hij kon zich niet van Londen losmaken, voordat hij zijn einde gezien had. Henry vertelde hem eens, dat hij vaak uren alleen zat te mediteren over wat hij van Mr. Burrell op de preekstoel gehoord had en dat zijn aandacht zo in

beslag genomen was, dat hij vergat te eten. Hij gevoelde gewoonlijk grote onrust of hij wel oprecht was en hij smeekte God om hem oprecht te maken. „O, welk een goedheid en genade heeft Hij mij op dit sterfbed in zo korte tijd betoond. Ik voel een verlangen om eeuwig bij Hem te zijn.” Mr. Bourne bezocht hem ongeveer vijf weken en vond het heerlijk om hem te versterken en te bevestigen. Op de dag voordat hij stierf zei hij: „Ze vertelden mij, dat de koningin op donderdag gekroond wordt. (Het was de jonge koningin Victoria.) Ik zal vóór haar gekroond worden met een eeuwige kroon, een kroon van goedertierenheid en tedere barmhartigheid, die nooit zal verwelken!”

Een paar dagen na de dood van Henry vertrok Mr. Bourne naar Pulverbach.

In de zomer verliet de postkoets naar Shrewsbury Londen des avonds om acht uur en voor de ondergang van de zon hobbelde zij al ratelend door de gevaarlijke landstreek langs de route, die later voor de grote Westspoorweg werd gebruikt. Op zulke lange reizen, zegt Mr. Bourne, hield hij ervan zich in een boek te verdiepen om zich te beschermen voor de onbeschaafde taal van het dak van de koets. Op de tweede dag kwam hij op zijn bestemming.

Natuurlijk kon hij niet in de pastorie logeren, waar de oude predikant, nu een en tachtig, hem zonder twijfel als het voornaamste instrument van de ontrouw van het merendeel van zijn gezin beschouwde, en het scheen alsof Charles zich niet om deze dingen bekommerde.

Mercy en Jane waren schroomvallig en het is te betwijfelen of ze meer konden doen dan een bediende te sturen om hem de weg te wijzen naar het huis, dat zij voor hem tot verblijf in orde hadden gebracht. Maar hij klaagde niet. Laat in de avond bracht de dominee hem een bezoek en hij zegt: „Met zekere beleefdheid heette hij mij welkom, maar dadelijk veranderde hij zijn toon en zei veel pijnlijke dingen, waarvoor de Heere *alleen* mij wijsheid gaf om mij te beheersen.

Ik ging na mijn vermoeiende reis rusten en viel in slaap, maar werd weldra wakker in angst en verwarring van geest. De vijand vertelde mij, dat ik uit het dorp verdreven zou worden, aan schande blootgesteld en door iedereen voor een dwaas uitgemaakt. Ik stond om drie uur in de nacht op om te bidden en alles wat tevoren met betrekking tot mijn reis gepasseerd was de Heere voor te leggen. De Heere wist, dat Hij mij erg teer gemaakt had en ik was banger om Hem te beledigen dan voor iets dat gebeuren kon. Ik smeekte Hem mij Zijn weg te tonen en mijn verontruste geest te kalmeren en deze woorden kwamen

met goddelijke en vertroostende kracht: „De strijd is niet uwe, maar Godes”, en: „De engel Gods, Die voor het heir van Israël ging, vertrok en ging achter hen”. Ik kon nu gaan rusten en viel in slaap. Ik stond vroeg in de morgen op en hoewel mijn ziel gekalmeerd was voelde ik, dat ik een grote wond opgedaan had. Maar het Woord van God was zoet, het scheen in mijn hart: „Zij zullen niet beschaamd worden, die Mij verwachten”. Dit gaf mij moed en zo toegerust kon ik mijn geestelijke arbeid beginnen.” Het moet voor de gevoelige Mr. Bourne een grote beproeving geweest zijn. Hij was wel gewoon te reizen, natuurlijk, maar in welk een andere omgeving kwam hij nu terecht! In plaats van de ruime gebouwen en smaakvolle meubelen van de huizen van zijn aristocratische leerlingen - en in zijn tijd had hij een toekomstige aartsbisschop van Canterbury, een eerste minister en veel mensen met titels onderwezen - vertoefde hij nu in een klein huisje. Hij kon niet rondwandelen als een onbekende kunstleraar, maar werd nagestaard als een vreemde religieuze man, als hij langs de paden van de kolenmijnwerkers wandelde. Hij moest spreken tot een kamer vol vreemdelingen, die om hem heen opgepropt waren in de zitkamer van een huisje. Een andere brief geeft daar een verslag van.

„Mijn geliefde vrienden (Matilda en Catharine Gilpin). Morgen is het zondag en ik hoop en bid, dat de Heere met ons wil zijn. Ik ben van plan hem bij Sukey Harley door te brengen, wat veel aanstoot geeft. Mijn hart is met haar en haar man verenigd. Ik ben zeer verrast door de kennis, die deze vrouw verkregen heeft, terwijl zij in een bos woonde en nooit iets gehoord had. De Heere heeft haar een ijverige geest geschonken en een helder verstand. Haar geestelijke taal is erg zuiver.

De Heere houdt mijn geest teder en waakzaam. Hij schijnt in jnt Zijn Woord, opent beide mijn mond en hart en ik zal blij zijn te horen, dat uw zusters hier hetzelfde vinden. Zij worden nauwlettend bewaakt. Ik vond vanmorgen deze woorden zeer zoet, ze kwamen in mijn hart en toonden de grote nederbuigende goedheid en vriendelijkheid van de Heere jegens mij: „Hij maakt Jacob Zijn woorden bekend, Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten. Alzo heeft Hij geen volk gedaan en Zijn rechten, die kennen zij niet. Hallelujah!”. Dit kwam met een aangename en onderscheiden kracht tot mij en ik kon de Heere prijzen, want ik weet zeker, dat Hij hier met mij is, al verkeer ik in een voortdurende vrees. Ik heb gemerkt dat deze woorden in mijn binnenste kwamen en mijn geest kalmeerden: „Aldaar zal Ik bij u komen en Ik zal met u spreken van boven het verzoendeksel”. Ik bevond, dat het „Aldaar” Christus is, de levende Ark. In Hem alleen kunnen wij tot de Vader komen. De

Geest getuigde dit liefelijk aan mijn hart en ik was verrukt over de openbaring van deze genade aan mij.

O, wat geeft dit een zoet vertrouwen in Hem. Wat een rust vind ik hier! Het was hier, dat de ziel van onze arme stervende jonge vriend Henry Hagell de vorige week de dood zo hartelijk welkom heette. Het was hier, dat Stefanus te midden van de rondom hem vliegende stenen zei: „Heere Jezus, ontvang mijn geest”. Hier moeten wij allen vroeg of laat onze zielen in Zijn handen aanbevelen en ik weet zeker, dat er nooit een gezegender plaats gevonden zal worden aan deze zijde van de eeuwigheid.”

Even verder zegt hij: „Mijn moeilijkheden in deze plaats lijken vele te zijn, maar de Heere is mijn Steunsel. Ik verlang alleen zo te wandelen om Hem in mijn gezelschap te behouden. Het vertoeven op de sabbat bij de Sukey's is mij zeer aangenaam geweest. De Heere was met ons, een zoet gevoel van Zijn goedkeuring vertroostte mijn hart en door Zijn genade werden er veel kostelijke waarheden gesproken. Al was er eerst iets van een onordelijke geest, die door sommigen geopenbaard werd, die niet aan de tucht van het Woord gewend waren, toch was de kracht van de Heere aanwezig om te genezen en krachtdadigheid te geven en goddelijk gezag aan het Evangelie van het Koninkrijk, dat Hij aan een arm en beproefd volk gezonden had”.

Een van deze onopgevoede personen was Maria Carswell, de vrouw van een mijnwerker. Ze was vroeger een buurvrouw van Sukey Harley geweest, toen beiden nog aan de Kolenmijnweg woonden, maar al praatte Sukey met haar en al hoorde zij Sukey de Bijbel hardop voorlezen, zij had toen nog geen liefde voor Sukey, al dreef verdriet haar er weldra toe zelf haar Bijbel te lezen. Ze verloor een nog jong kind door een plotselinge slag. Het kind had het eten van zijn vader naar de mijn gebracht en viel in de schacht. Verdriet overmande haar en ze gaf zichzelf voor een tijd over aan ongeloof, maar later voelde ze veel onderwerping aan de wil van God en ook een zoete hoop, dat de Heere het kind tot Zich genomen had. Weer ging ze door een donkere tijd, daar zij vreesde, dat ze in haar slaap verloren zou gaan. Buren zeiden haar, dat ze haar verstand verloor en zo voelde ze zich.

„Op een zaterdagavond”, zei ze, „om ongeveer elf uur ging ik de tuin in en knielde neer en smeekte de Heere om mij te kennen te geven of er nog genade voor mij was. De volgende dag smeekte ik weer om genade en deze woorden kwamen: „Heden is dezen huize zaligheid geschied”. Het gaf mij hoop en een begerig uitzien naar de zaligheid. Ik vroeg mij af of het soms in de kapel

zou zijn, die ik vaak in een naburig dorp bezocht. Zo ging ik, daar het zondagmorgen was, er heen, vol hoop en verwachting. Ik luisterde begerig, maar nee, er kwam daar niets tot mij. Maar toen ik naar huis liep, juist toen ik een veld overstak, werden deze woorden duidelijk in mijn hart gesproken: „Nog een zeer weinig tijds en Hij, Die te komen staat, zal komen en niet vertoeven”. Dit was kostbaar voor mij. Mijn last viel af en ik verblijdde mij zeer. Mijn blijdschap was net zo groot als mijn verdriet geweest was. Ik dacht, dat al de bomen en struiken met mij juichten. O, hoe dierbaar was de Heere Jezus voor mijn ziel. Ik haastte mij huiswaarts naar mijn Bijbel. Ik dacht, dat ik altijd in dezelfde vreugde zou leven en dat deed ik gedurende ongeveer drie weken. Toen week zij en ik werd neerslachtig. Nu hield ik van Sukey en ik ontving veel onderwijs van haar. Ik vond het echt jammer dat ze naar Brom Hill verhuisde.

Maria kon geen leven vinden in de kapel, die ze bezocht, en ze gaf het tenslotte op en bleef zondags thuis. Toen Mr. Bourne in de buurt kwam, was zij al lang tot rust gekomen in een koude belijdenis, maar toen ze hem ging horen was haar geest zeer in beweging gebracht. Ze kon de bestraffingen omtrent de leefwijze niet verdragen zonder boos op hem te worden. Hij bezocht haar in Longden Common, maar ze kon geen behagen scheppen in zijn bezoek. Maar toen hij weggegaan was kwam de Heere genadiglijk tot haar met deze woorden: „Zo gij dwaselijk gehandeld hebt met u te verheffen en zo gij kwaad bedacht hebt, de hand op de mond!” Ze was vol liefde en berouw, zodat ze haar huis verliet om Mr. Bourne op te zoeken om hem zo mogelijk nog te zien voordat hij helemaal weggegaan was. Dit was een teken van oprechte nederigheid en verbond haar ziel aan hem van toen aan.” (Waarlijk, liefde tot hem bracht er haar veel later toe om vele mijlen naar Sutton Coldfield te lopen om hem op zijn sterfbed te zien.)

Maria had „een van nature zeer sterk karakter en was kenmerkend door haar vriendelijke belangstelling, die zij vooral ten opzichte van de armen toonde in tijden van ziekte en verdriet. En wanneer geestelijke raad of bestraffing nodig was, gaf ze die getrouw en op zo’n gemakkelijke en hoffelijke manier, dat ze altijd belediging vermeed”.

Bij het lezen van de *Geloofsbank* van Huntington kon zij instemmen met een of twee opmerkelijke ervaringen van haarzelf.

„Eens”, zei ze, „waren mijn man en al onze mijnwerkers beneden in Staffordshire. Ik had op een zondag niets in huis om te eten. Er werd mij een kleine koek gegeven en de kinderen aten die. Ik dacht naar een arme buurvrouw te gaan om daar

wat havermout te lenen, maar eerst ging ik bidden. Toen ik onderaan de trap stond kwam er zo'n gezegend gevoel in mijn ziel. Het was net alsof ik brood en wijn gehad had en had die dag en de volgende dag niets nodig. Ik kon de Heere zo prijzen, dat Hij mij vlees te eten gegeven had, waar de wereld niets van wist. Het duurde lang voor mijn man wat geld kon sturen, maar op de een of andere manier werd er nadien voedsel gestuurd."

Het was niet verwonderlijk, dat ook Sukey Harley met haar van nature onbuigzame geest in veel fouten verviel. Ze had nooit tevoren een prediking bijgewoond, waar ze voelde dat haar verborgen leven en rechtvaardigheid in Jezus Christus, zoals zij zich placht uit te drukken, werden begrepen. Daaronder werd zij veel meer geöfend van geest en vertederd van ziel. Jane voegt er aan toe: „Niemand kan weten, totdat hij door ondervinding geleerd heeft, noch de zwakheden en vervolgingen van Christus' ware Kerk terwijl zij als schapen zonder herder zijn, noch de tegenstand en volharding van het vlees in hen, dat begeert tegen de Geest, wanneer zij aan geestelijke tuchting onderworpen zijn. Op een keer preekte Mr. Bourne over de woorden: „Gij verbergt hen in het verborgene Uws aangezichts voor de hoogmoedigheden des mans; Gij versteekt hen in een hut voor de twist der tongen". Sukey voelde, dat de preek tegen haar trotse hart gericht was, maar het onmiddellijk gevolg hiervan was, dat het boze beginsel in haar hoe langer hoe meer opgewekt werd, zodat haar ziel (zoals ze dat later uitdrukte) geheel in opstand kwam. In deze toestand ging ze naar haar vrienden in de pastorie en beklaagde zich bitter, dat Mr. Bourne de preek tegen *haar* gericht had en dit maakte, dat ze zich erg boos voelde. Zij lazen haar enige opmerkingen voor, die Mr. Bourne bij een vroegere gelegenheid gemaakt had over Micha 7:19: „Hij zal onze ongerechtigheden dempen." De Heere doet dit door andere wegen dan wij verwachten. Hij stelt onze ongerechtigheden voor onze ogen en maakt, dat we de verwarrende uitwerkingen daarvan op onze zielen gevoelen. Dan roepen we in vrees en angst tot Hem om genade, waardoor Hij de waarde van het bloed van de Zaligmaker laat zien. Als Zijn arm geopenbaard is, waar is de hoogmoed en vijandschap dan? Waar is strijd en twist? Waar zijn alle slechte dingen? Deze boze gedierten zijn alle verdwenen; zij kruipen in hun hol als de Zon verrijst. Ze kunnen zich niet vertonen. Zo zijn we verborgen in Gods tent voor onze eigen ongerechtigheid en veilig bewaard in Zijn tegenwoordigheid voor onze eigen hoogmoedigheid en de twist van onze eigen tongen".

Toen Sukey deze preek hoorde voorlezen, zei ze: „Nu, dat voel ik, elk woord. Ik weet, dat het allemaal waar is, want mijn

ondervinding stemt er mee in". Maar ze was erg verrast, toen haar verteld werd, dat de preek waar zij bezwaar tegen maakte juist dezelfde ervaring had uitgesproken. „Wel", zei ze, „wat een dwaze domme vrouw ben ik. Ik weet helemaal niets!" Bij haar thuiskomst vond ze Mr. Bourne zelf in haar huis en daar ze tijdens haar wandeling veel over het gebeurde nagedacht had, was ze vol berouw."

Mr. Bourne maakte van deze gebeurtenis melding in een brief aan een vriend: „Toen Sukey mij zag, zei ze: „O, wat heb ik gezondigd! Hoe geheel verward is mijn geest geweest! Ik probeerde mijzelf ervan te overtuigen, dat alles goed was, maar kon het niet; alles was verwarring. En terwijl ik bleef zeggen, dat mijn gezegende Jezus mij leerde en niet de mens, voelde ik mij nooit ellendiger, al probeerde ik sterk mijzelf ervan te overtuigen, dat ik gelukkig was en dat mijn God met mij was. Ik kon niet bidden, ik voelde niets dan boosheid. Tenslotte lazen de dames me een oude preek van u voor en ik ontkwam met een beetje hulp: mijn trotse hart begon zich te vernederen. Terwijl ik voortliep en overdacht wat zij gelezen hadden zag ik, dat de trotsheid van mijn hart mij zo boos had gemaakt en ik begon tot de Heere Jezus te bidden om Zich over mij te ontfermen. Op de een of andere manier bad ik voor u als een gezegend man en dankte de Heere, dat Hij u gezonden had, want eerst wilde ik, dat Hij u niet gezonden had. En mijn hart ging uit in liefde en dankbaarheid tot Hem voor het zenden van een getrouwe vriend om ons te onderwijzen. Toen begon mijn gevangenschap te wijken en tenslotte toonde mijn gezegende Jezus Zijn aangezicht en bracht mij rein en helder uit, zodat ik nu kan zeggen hoe gelukkig ik ben en hoe zeker, dat de Heere u tot ons zond. O, wat heb ik het nodig om onderwezen te worden! O, mijn trotse hart, hoe spoedig ben ik van de weg afgedwaald, maar wat een genade, dat de HEERE mij terugbrengt!"

Zo ziet u welk een strijd Sukey had. Haar van nature hoogmoedige hart was een grote beproeving voor haar en is dat altijd geweest, maar ik denk, dat ik nooit in iemand een groter besef van vernedering voelde of zag, of duidelijker tekenen van de ware genade van God en haar uitwerking in het hart van een arme onwaardige zondaar. Hoe vernederde zij zich en verhoogde zij haar gezegende Verlosser en toonde zij mij liefde en dankbaarheid als Zijn instrument. Ik werd hierdoor zelf zeer bemoedigd en tot op zekere hoogte deelde mijn ziel in haar vreugde."

Het bezoek van Mr. Bourne duurde twee maanden. Over het einde schreef hij: „O, wat een dag is dit geweest! Eerst angsten en verslagenheid, dan enige zwakke uitlating van Gods zoete

gunst in gesprekken met sommige van de mensen hier, dan een paar aanvallen uit een andere hoek en een brief die ongerechtigheid aan het licht bracht, en veel zaken, waarom de Heere de roede zou moeten zenden, en daarbij veel treuren en vrezen, dat er morgen geen teken van een geestelijke sabbat zou zijn. Maar terwijl ik mijzelf zo beklaagde kwam de Heere tussenbeide en verbrak mijn hart bij de aanblik van Zijn schoonheid en goedheid, zodat ik nu met een heilige vrijmoedigheid aan mijn arme vrienden kan verklaren, welk een dierbare Zaligmaker ik gevonden heb en hoe nabij Hij is als wij ons maar achter Hem gevoelen. (Zondag). Ik heb een zeer bemoedigende ochtendlezing gehouden over de woorden: „Hoe groot zal Zijn goed wezen!” Zo de Heere wil hoop ik vanavond over de volgende woorden te spreken: „Hoe groot zal Zijn schoonheid wezen” (Zach. 9 : 17). Toen ik 's avonds sprak kwam ik tot deze woorden: „Toen Gij daarhenen tradt in de woestijn daverde de aarde, ook dropen de hemelen voor Gods aanschijn”. Ik herinnerde mij hoe ik het als iets vreselijks voor de Heere gevoelde om in mijn woeste hart op en neer te gaan en hoe, toen een en ander wat zorgvuldig bedekt was geweest door deze gang tegen mij aangebracht was, ik inderdaad beefde en sidderde. Ik kan me ook goed herinneren, dat de Heere toen in Zijn oneindige barmhartigheid deze woorden in mij vervulde: „Gij hebt zeer milde regen doen druipen, o God, en Gij hebt Uw erfenis gesterkt, toen zij mat was geworden”. Zo bereidde Hij van Zijn goedheid voor de armen, anders zou ik in wanhoop verzonken zijn. Ik zie met verwondering op die tijden terug en zegen Zijn heilige Naam, Die mij niet heeft laten omkomen, maar mij geleid heeft om de wonderen van Zijn genade te vermelden aan een paar arme mistroostige zielen hier en daar, die mij vertellen, dat het hen aanmoedigt om te volharden en nooit te rusten voor zij dezelfde vrijheid verkrijgen.”

Tenslotte kon Mr. Bourne zeggen: „De Heere is met mij geweest door een leger van moeilijkheden. Ik durfde mijn groepje mensen niet eerder verlaten; ik ben door God ondersteund en getroost bij het afscheid nemen van hen”.

Hij heeft op z'n minst tweemaal een onderhoud met de predikant gehad en zegt: „De Heere bewapende mij met bescheidenheid en kalmte en gaf mij tederheid bij het uitspreken van de belangrijkste waarheden, dat ze niet anders dan met vriendelijkheid ontvangen konden worden, als er ook maar enige geloofsbelijdenis op na gehouden wordt. Ik geloof, dat de Heere mij enige genade in zijn ogen gaf en ik denk, dat hij voor een tijd overtuigd was van die onhandelbare geest, waardoor hij laatst op een schrikwekkende wijze was

aangedreven. Ik zei hem, dat de wijsheid, die van boven is, zuiver is, vreedzaam en teder enz. Ik vrees nog iedere dag. Bij een ander onderhoud bewapende de Heere mij zo met Zijn vrees, dat ik hem nederig meer over zijn toestand vertelde, als hij in de tegenwoordigheid van God staat, dan hij ooit tevoren geweten heeft en stelde het duidelijk voor hem, dat zo'n geest onmogelijk in de vreze Gods kon zijn en dat deze wrede scheldwoorden van hem zijn ondergang zouden betekenen, als hij zich niet bekeerde. Ik zei hem, dat hij door veel vleierende huichelaars omringd was, die nooit de waarheid spreken. Ze beklagen hem en zetten hem tegen zijn familie op. Ik hoop, dat zijn kinderen moed zullen krijgen en leren dat God gehoorzaamd moet worden. Hij zei: „Mijn arme vrome kinderen zijn allemaal zulke dwepers; eens waren we een van gedachte, maar die gelukkige dagen zijn voorbij en nu verlaten mijn vadermoordende kinderen mij op mijn oude dag”. „Nu, meneer”, antwoordde ik, „geloof u, dat al uw kinderen vroom zijn?” „O ja”, zei hij, „zonder twijfel.” Toen antwoordde ik: „Hoe weinig kennis moet u dan hebben van het werk der zaligheid als u uw kinderen vrome moordenaars noemt! Wat zal het volgende zijn, dat u gaat doen?” Hij noemde vele dingen die hij van plan was te doen, maar ik zei: „U liet achterwege: zo *de Heere wil*” en toen vertrokken we. Hij is zeer onder de invloed van zijn hulpprediker, een geraffineerde onheilstoker, tot verdriet van de dames, maar de Heere maakt geen fouten. Hij heeft enig vernederend werk te doen en velen in de gemeente zien toe met ernstige overdenkingen.” (Deze hulpprediker was niet degene die toen met het ongeluk van Elizabeth bij de familie was.)

„Sukey vertelt me”, voegt Mr. Bourne er aan toe, „dat mensen die onoprechte belijders zijn, erg stil zijn zolang ik hier ben, maar dat ze hun rug op zullen steken, zodra ik weggegaan ben. Ik heb nooit zo veel kwaadwilligheid en bitterheid meegemaakt, die alle standen aan deze familie om der waarheid wil openbaarden en wat de Heere voor hen doen zal is nog verborgen. Ik denk, dat uw zusters erg verlicht zijn door het ontdekken van wat zij eerst niet wisten. Wat mij aangaat, niemand heeft iets tegen mij te zeggen, die maar enige verborgen verdenking heeft, dat ik een vriend van uw zusters ben. Ik ben met verachting weggestuurd, maar ik vertrouw, dat de Heere het heeft laten zien, dat sommigen hier geestelijke baat van mij hadden en als slechts één ziel de kennis der zaligheid door zo'n gering middel verkregen heeft, dan is dit belangrijker dan alle tijdelijke voorspoed, die we kunnen hebben.”

Er volgde een kort bezoek aan Hertford op, en al waren deze ervaringen het begin van een bediening, niemand kon het een zegetocht noemen als Mr. Bourne dit schrijft: „Ik verlies de moed meer dan ik kan zeggen en zou vaak van God weg willen lopen, van mijzelf en van de ogen van al de levenden, maar de Heere wil dat niet hebben. Ik moet weerstand bieden aan de aanval en deze tegemoet treden om duidelijk te maken de macht en werkzaamheid van Gods wederbarende genade”. Hij noemt Henrietta: „Haar tedere vrees maakt duidelijk, dat geestelijk leven overvloedig in haar is. Het zou u goed doen haar verslag over haarzelf te horen en haar geest te zien. Een andere vriend heeft ook een zoete verkwikking van de tegenwoordigheid des Heeren gehad en ik denk, dat sommige anderen in duisternis uitzien.”

Maar het bezoek te Hertford werd verkort door het bericht van huis dat zijn gekwelde dochter, Helen, ernstig ziek was en hij moest zich naar Londen terug haasten. Het arme meisje was te ziek om hem te herkennen en hij beschrijft de diepten waar hij in kwam omtrent haar geval. Hij voelde het alsof God hem en zijn familie wilde verpletteren, want hij „ontving geen waarneembare hulp, noch vond hij dat zijn gebeden verhoord werden.” „De kwellingen van mijn dochter leken vaak te hopeloos voor menselijke redenering of de meest optimistische vleselijke hoop om te denken dat het in iets anders dan de dood zou eindigen. Tweemaal bleven we op zitten om haar einde af te wachten, maar de Heere bestuurde het niet alleen anders, maar troostte haar soms met de zoetste vertroosting. Wat echter mijn verdriet vermeerderde was, dat men het vaak een fout vond, dat ik niet verscheen op gezelschap, maar niemand wist hoe ik dagelijks beproefd werd door het gevoel van schaamte, verdriet en verlegenheid. De schande die over ons kwam, al kan ik amper zeggen waarom (behalve dat de Heere toelaat, dat ze over ons allen komt) vermeerderde mijn verdriet. Eens toen ik in een groot gezelschap was, werd ik ervan beschuldigd, dat ik me niet recht gedroeg in mijn verdriet. Ik zal nooit vergeten hoe ik innerlijk gewaarschuwd werd om niet tegen te spreken, maar van het begin tot het einde bleef het in mijn oren klinken: „Wacht op de Heere en Hij zal uw hart versterken”. Dit was een grote ondersteuning en een middel om mijn ziel te kalmeren. Toch voelde ik, dat de aangezichten van velen ten opzichte van mij niet waren zoals zij geweest waren, wat een voortdurende oorzaak van verdriet voor mij was. Alle vrienden waren gereserveerd en ik geloof, dat niemand de slag kon keren die de Heere besloten had ons tot onze vernedering toe te dienen en dat in liefde. Ik kan niet anders dan met dankbaarheid erkennen

het goede gevolg, dat deze beproeving van het begin tot nu op ons heeft gehad."

Mr. Bourne was op middelbare leeftijd getrouwd en zijn gezin met zeven kinderen was in die tijd ongeveer op de leeftijd tussen zeven en twintig en zeventien jaar. Hij schreef eens: „O, hoe voel ik als vader de vreselijke gevolgen dat ouders hun kinderen voor de Moloch opbrengen. Wat een verontschuldigen en redeneringen hebben we over de noodzaak om ze de wereld in te sturen voor hun welvaart en welzijn en hoe sterk werd mij verweten, dat ik het bezoeken van plaatsen waar geen vreze Gods is tegen ging!" In een brief aan Mevr. Oakley eerder in dat jaar schrijft hij: „Ik heb een gezin van zeven kinderen, die altijd thuis zijn en noch wijsheid noch voorzichtigheid (natuurlijke) bezit ik om hen te leiden, maar ik ondervind dat de Heere algenoegzaam is en vaak mijn weg opklaart in antwoord op het gebed. Ik vrees voor wat God zegt over gezinnen, die Zijn Naam niet aanroepen en probeer daarom mijn gezin te vermanen en te waarschuwen op allerlei gebied. Ik heb vaak veel vrees en veel zorg over hen, maar tot nog toe heeft de Heere zeer vriendelijk met mij gehandeld en ik weet zeker, dat als u de gewoonte hebt om op te merken, u verrast zult zijn over de verschillende wendingen die te uwen gunste plaats vinden, ook al is u bovenmate beangst geweest".

Dit was nu een van de wendingen, waarin Mr. Bourne op het punt van wanhoop weer de getrouwheid van zijn God mocht ondervinden.

13

DE BENGGAALSE OFFICIER

„Te midden van dit alles”, zo vervolgt het *Verslag* van Mr. Bourne, „kwam een jonge heer, een officier van het Bengaalse leger, die toen bij zijn vrienden in Londen woonde, mij bezoeken, om zijn liefde voor een van mijn dochters te verklaren. Eerst voelde ik mij verplicht om vele redenen mijn toestemming te weigeren, maar toen ik door Hyde Park wandelde werd het mij duidelijk door de Heere bekend gemaakt, dat ik mij er niet mee moest bemoeien. Ik was zeer verrast, maar voelde zeker, dat het woord van de Heere was en nam een afwachtende houding aan. Zwaar beladen met deze

twee lasten ging ik in alle ernst tot de Heere roepen en op een dag, toen ik voor zaken door Dorset Square liep, werden deze woorden zoet en krachtig tot mijn hart gesproken: „Mij rondom vertroosten” (volgens Psalm 71 : 21). Zonder een bepaald punt bijzonder te overdenken ging ik mij verblijden en onmiddellijk stond de vervulling van deze woorden in tijdelijk opzicht in mijn gemoed vast, namelijk de blijde gebeurtenis van het huwelijk van mijn dochter en de herstelling van mijn zieke dochter en haar geestelijke verheuging. Voor een poosje leek het alsof de dingen in deze (zoals ik toen dacht) gelukkige weg veranderden. Maar Gods gedachten zijn niet onze gedachten, noch Zijn wegen onze wegen.”

Deze jonge Bengaalse officier was luitenant Francis Jeffreys, het jongste kind van Ds. B. Jeffreys en het dichtst bij de leeftijd van Henrietta. Hij was in India geboren, maar na de dood van zijn moeder kwam het hele gezin naar Engeland terug. Op zeventienjarige leeftijd, toen zijn knappe broer Charles nog in Cambridge was, ging Francis als cadet naar India. Francis wordt beschreven als een vriendelijke en vrolijke jongen. Enige jaren na zijn indiensttreding in het leger in India kwam er een grote verandering in zijn uiterlijk gedrag. Hij sloot zich aan bij enige mede-officieren die de waarde van evangelische waarheden beleden; daar hij voelde, dat zij zich op de beste grond bevonden, probeerde hij hun voorbeeld te volgen, maar hij kon geen bevrediging voor zichzelf vinden. Zijn zwakheden bleken hem de baas en nadat hij gedurende verscheiden maanden een grote ijver getoond had werd hij troosteloos en keerde hij naar werelds gezelschap en vermaken terug. Zijn pogingen om zichzelf te herstellen brachten hem in een algemene maar zeer gevaarlijke strik; want, daar hij zag dat zijn godsdienst kracht miste, probeerde hij deze aan te vullen met grote vurigheid in denkbeelden en woorden. Zowel in brieven als gesprekken bracht hij sterke, maar onuitgewerkte uiteenzettingen van de voornaamste leerstellingen van de genade naar voren, terwijl hij er in werkelijkheid geen liefde voor had en geen vernieuwd gemoed. Hij noemde dit „de volle geloofsverzekering”. Verscheiden van zijn brieven naar huis illustreerden dat: „Welk een innemende aanspraak is *Mijn zoon*. Zeker kunnen wij het omkeren en zeggen: *Ja, mijn Vader*. Er is hier geen vrees voor onschriftuurlijk vertrouwen. Als iemand tot het eeuwige leven verkoren is en ik ben gered, zij God geloofd. Als ik *niet* behouden ben, mag ik van dit ogenblik er bezit van nemen, het omvatten en de vrije genade aannemen, die mij in Christus wordt aangeboden. Ja, zij is de mijne. Niets kan mijn vertrouwen doen wankelen!” enz.

„De dwaling in al deze uitdrukkingen”, merkt zijn biograaf op, „is dezelfde, een inconsequentie, die voortkomt uit zijn volkomen onkunde van de bediening van Christus' werk aan zijn ziel, een gemis van de ondervindelijke kennis hiervan: „Een christen-zijn is niet het werk van *Overreding*, maar van *Majesteit*”.

Vermaningen van sommigen thuis, die beter onderwezen waren dan hijzelf, verontrustten hem blijkbaar, maar meer niet. Twee van zijn lange verwarde godsdienstige brieven werden Mr. Bourne in handen gegeven, die getrouw antwoordde, terwijl hij op elk punt inging en dit helemaal onderzocht. Maar voordat deze brief India bereikte, was hij teruggefallen in neerslachtigheid en had hij zich voor troost tot het gezellige leven van het regiment gekeerd. Hij bedankte Mr. Bourne echter voor zijn brief en er was iets, dat maakte dat hij er verscheiden bladzijden van een dagboek bijvoegde. Dit verried meer dan de brieven ooit gedaan hadden.

„Ik heb nergens zin in. Ik denk dat ik er plezier in had kunnen hebben op deze plaats een school te beginnen, als ik niet zulke slappe handen en struikelende knieën had. Wat de godsdienst betreft, hoewel ik niet kan nalaten erover te spreken en deze te belijden, heb ik toch door mijn neerslachtigheid, die niet voortkomt uit mijn religie, maar uit gebrek daaraan, meer kwaad dan goed gedaan.

In de week ben ik zo bezet met werk, dat ik maar net klaar kan komen. Maar als elke dag een zondag was, weet ik niet wat ik zou doen; gebed en meditatie zijn zulke tijden van ellende voor mij, niet wegens de koudheid van verlangen, maar wegens de uiterste wanhoop, dat ik in staat zal zijn mijn wensen te verkrijgen. Gebrek aan geloof, dat is mijn kwaal.”

Eens aan een vriend schrijvend zegt hij: „U loopt in mijn vroegere voetstappen. Ik ben vaak in een toestand van een te hevige vreugde geweest en soms, nadat ik mijn ziel in het gebed uitgestort had, en dacht: „Nu zal ik zeker verhoord worden!” Ik ben nu van mijn knieën opgestaan om een slapeloze en vermoeidende nacht door te brengen”.

In 1836 kwam hij uit India thuis en die van zijn vrienden kennis van de ware godsdienst hadden, ontvingen hem met veel belangstelling. Maar gedurende twee jaren daarna bleef hij in een donkere en onzekere gemoedstoestand. Hij vond een paar mensen (Mr. Bourne was er een van) die in zijn geval geheel konden inkomen en wier woorden zijn hart raakten. Hij erkende dat hij dit gevoelde, maar toen hij zag, dat sommige leden van zijn familie er anders over dachten, probeerde hij het met beide eens te zijn. Toen vond hij zich verlaten onder de

macht van veel verzoeken. Hij was innerlijk ongelukkig, zelfs wanneer hij zeer vrolijk was en beleed later, dat hij zo'n vooroordeel en tegenstand tegen Mr. Burrell voelde, dat hij liever was gaan reizen naar alle delen van Engeland dan hem te horen!"

Dit was dan de Francis, die nu om de hand van de dochter van Mr. Bourne, Fanny, vroeg, die hij spoedig met zich naar India hoopte te nemen. Na de kennisgeving, die Mr. Bourne hiervan gehad had, werd toestemming gegeven en ging het stel zich verloven. „Het leek toen in elk opzicht gepast”, zegt iemand, „daar ze wat de godsdienst betreft op hetzelfde peil genoemd konden worden.” Met welk een sympathie kunnen we op hen zien: in de meeste generaties hebben ze hun gelijken gehad. Francis had een redenerende aanleg en de dochter van Mr. Bourne was een begaafd, levendig meisje. Beiden religieus gestemd, hoe zullen zij aantekeningen vergeleken, hun ouders becristiseerd en mogelijk in de zeer onbegrijpelijke arrogantie van de jeugd er over gediscussieerd hebben hoe zij de verschillen tot overeenstemming konden brengen, die zij niet konden ontkennen in de twee afdelingen van de familie Jeffreys: de kant van Charles, die de nadruk legde op de strijd van het innerlijke leven, en de anderen, bij wie Francis logeerde, die partij kozen voor een oppervlakkiger godsdienst. De dochters van Mr. Bourne werden mogelijk later tot de kennis der waarheid gebracht, maar in die tijd was het werk van God in Fanny niet waar te nemen.

De plannen hadden nu gelukkig voortgang, totdat Francis zeer kort vóór het huwelijk plotseling ernstig ziek werd. Daar leven en gezondheid nu erg belangrijk voor hem waren geworden, ging hij zodra hij sterk genoeg was naar Clapham in Kent, voor rust en verandering van lucht. Maar ondanks al zijn zorg ging zijn gezondheid achteruit. Hij keerde naar Londen terug en verbleef in het huis van zijn broer Charles in Dorset Place, waar hij ernstig ziek werd. Bernard, zijn zwager, was toen juist in Londen en bezocht hem gedurig, soms tweemaal per dag en vond zowel lichaam als ziel in groot gevaar. Nu legde de Heere een zware hand op hem en hij sprak van wanhoop bij de ontdekking van de verdorvenheden van zijn hart. Een paar dagen later vertelde hij aan Bernard, dat hij erg gelukkig was. De Heere had hem zijn zonden vergeven en hij had nooit tevoren zo'n schoonheid en troost in de Psalmen gezien.

„Ik ben gelukkig en vol vrede”, zei hij, „ik zal niet meer lichtvaardig tegen uw godsdienst, uw vrienden en Mr. Burrell spreken. Ik denk, dat degenen, die het onderwijs dat ik hier ontvangen heb, tegenstonden, fout zijn”. Maar de volgende dag

kwam er een weifeling en kon hij het niet verdragen, dat deze geliefde betrekkingen fout zouden zijn. „Allebei moeten ze gelijk hebben”, zei hij, maar deze verwarring deed hem zijn geestelijk licht verliezen en het was pas veel later, dat hij terugkeerde tot die eenheid van geest met degenen, die door de Heere gebruikt waren om hem te onderwijzen.

Nu deed zijn verlangen naar leven en gezondheid zich weer gelden. Daar hij zijn ziekte hinderlijk vond en zijn neven plotseling saai, verlangde hij naar wat vrolijk en jong gezelschap en trof hij maatregelen om naar Bath te gaan en daarna naar Torquay. De dag voor zijn vertrek had hij een lang en openhartig gesprek met Mr. Burrell, terwijl hij beleed, dat hij niemand gevonden had, die zijn geval zo goed begreep. Mr. Burrell voelde veel liefde voor hem en zei dit en hij voelde zich erg bemoedigd bij de gedachte, dat zijn geval opgehelderd zou worden.

Hij ging voor zijn verandering van lucht, maar, arme jongen, de reis naar het westen deed hem geen goed en na zijn terugkeer zocht hij eerst Canterbury op, waar echter een geneesheer hem eerlijk vertelde, dat hij niet veel weken meer kon leven als een abces in zijn long plotseling zou doorbreken. Hij ontving die tijding met kalmte en ging zeer ernstig aan het bidden, met hoop. Hij keerde spoedig naar Londen terug, nu naar het huis van zijn zuster in North Bank, Regents Park.

Hij zei tegen een van zijn vrienden: „De vraag omtrent mijn huwelijk is tot rust gebracht. Ik vertrouw mijn geliefde verloofde geheel aan de hand des Heeren toe en bid voor haar bescherming en behoud. Ik was van binnen veel ernstig bezig, toen ik de predikant de onwettigheid van een ongelijke verbintenissen met ongelovigen hoorde uitleggen, en hoe hij zei, dat de Heere vriendelijker met Zijn volk zou handelen dan door hen na hun bekering te doen verenigen met zulken die later een strik voor hun zielen zouden blijken te zijn. (Helaas! hoe hadden de jongelui hun mond voorbij gepraat, dat Francis, die een weinig licht ontvangen had, Mej. Bourne als een ongelovige aanzag!) Ik bad gedurig van het begin tot het einde, dat als de vereniging tegen Gods wil was deze nooit plaats zou hebben, maar als het *Hem* mocht behagen, deze Zelf te verhinderen of voor een andere mogelijkheid te zorgen. Ik had niet verwacht, dat mijn dood het antwoord zou zijn! De wil des Heeren geschiede”.

Hij werd op een dag door zijn zuster Henrietta bezocht, die lang over zijn ziel gewaakt had. Ze las hem Psalm 106 voor. Hij bleef van binnen zeggen: „O wat een boosdoeners waren dat! En zo’n boosdoener was ik”. Toen het vers gelezen werd: „Nochtans zag

Hij hun benauwdheid aan, als Hij hun geschrei hoorde", leek zijn ziel versmolten in dankbaarheid.

Henrietta zei: „Diezelfde woorden werkten een gelukkige verandering in mijn eigen hart, ongeveer een jaar geleden, op een moment van groot gevaar en vrees”.

Hij antwoordde: „Was het zo met jou? Dat is precies, wat ik in Dorset Place voelde. O, het was wonderlijk! Het kwam plotseling, toen ik het het minst verwachtte”. Hij had niemand enige bijzonderheden van die tijd verteld, toen hij zo gelukkig gemaakt was, dus luisterde Henrietta met grote belangstelling. Hij ging verder: „Ik was op een avond in doodsangst en dacht, dat ik verloren zou gaan. Mijn zonden waren zo verschrikkelijk. Ik riep Charles en vertelde hem van mijn zonden. En hij zat daar, zo dacht ik, met mij te wenen. Maar terwijl hij van Jezus aan het spreken was, kwam er zo'n sterk gevoel, dat ik tot Jezus moest roepen, dat ik Charles in de rede viel en zei: „Wel, een ding is zeker, dat ik weet, dat ik tot Jezus zal roepen en alleen tot Hem opzien tot ik sterf en ik zal het nooit opgeven, daar ben ik zeker van”. Toen zakte dit af en viel ik in slaap. Maar ik werd wakker en de duivel zei, dat mijn godsdienst mijn dood zou betekenen. Ik was gevallen, zei hij, in een zwaarmoedige valstrik. Zo was ik vast besloten direct aan een vriend te schrijven om te komen en mij mee te nemen, terwijl mijn leven nog gered kon worden. Ik stond op om te schrijven, maar een vreselijke angst kwam over mij. Ik probeerde deze te verdrijven door me te bewegen, de deur te openen en te sluiten, koud water te drinken enz. Toen moest ik proberen te bidden: „Jezus! Jezus!” riep ik, maar het was alsof ik vreselijk *ommuurd* was. Ik had het gevoel, dat zelfs God mij niet redden kon. Toen keerde het gevoel, dat ik had toen ik met Charles sprak, terug: „Maar je weet, dat je jezelf op Jezus moet werpen tot de laatste ademtocht toe”. Ik was gekalmeerd, ondersteund, maar erg verbaasd. Wat? Tot Hem bidden *in wanhoop*? Zo zei ik: „Jezus, Verlosser van zondaren!” Dit ondersteunde mij zeer voor een paar minuten; toen zakte ik weer in de diepte. *Onmogelijk*, klonk het mij in de oren. Ik streed ernstig, maar tevergeefs. Ik gaf het op, daar ik me nu zonder hoop voelde. Zonder hoop! Op dat vreselijke ogenblik kwamen deze woorden met een wonderbaarlijke kracht naar binnen: „Tegen hoop geloven op hoop”. Toen schreeuwde ik. O, ik schreeuwde. Het maakte het dienstpersoneel wakker en die maakten de anderen wakker, maar wie zou er niet schreeuwen? Het was genoeg om iedereen te doen schreeuwen. Ik dacht *echt* dat ik naar de hel ging, maar op dat ogenblik zag ik, dat Jezus mij in de hemel op zou nemen, alleen omdat *het Hem behaagde*! Toen alles weer

stil was in de kamer zocht ik naar mijn zonden, maar ze waren alle verdwenen. Zoals bij Bunyan's Christen was mijn last van mijn rug gevallen in het graf van Christus. Ik heb er nooit meer de last van gevoeld". Zijn vrienden waren blij eindelijk dit zo duidelijk gegeven verslag te horen. Charles herinnerde zich, dat toen de bedienden hem 's nachts riepen, hij Francis zittend op zijn bed vond, onbewust van de dingen om hem heen, zeggend: „Hoe erg vreselijk is de macht van de vijand, maar de macht van God is groter! De lessen die ik hier van deze bediening ontvangen heb zijn inderdaad de waarheid". Hij heeft hier nooit meer duidelijk op gezinspeeld, maar vanaf die dag voelde hij, dat hem gezegd was, dat het zijn deel was om te luisteren en te leren en dit was erg opmerkelijk, want hij was gewoon om op elk punt tegenwerpingen te maken. Maar hierna hield hij zichzelf voortdurend in alle ernst in, zeggende: „Ik vergeet mijzelf; ik moet luisteren en leren".

Mr. Bourne schreef hem en bezocht hem dagelijks en had enige aangename gesprekken. Op een dag zei hij: „Ja, ik ben inderdaad gelukkig. Ik heb weer geschreeuwd. Heeft u mij horen schreeuwen? Ik ben zeer ernstig aan het bidden geweest, dat de Heere mij zou onderzoeken en de Heere Jezus antwoordde: „Heb Ik u niet eerder gezegd, dat Ik u het eeuwige leven gegeven heb?" En Hij deed weer beleven het ogenblik in Dorset Place, toen mijn last afviel".

Mr. Burrell zei: „Waarlijk, de ervaring van Gods liefde doet hem schreeuwen. Ik kan oprecht zeggen, dat ik met hem schreeuw! Het zal een zegen voor ons zijn dit voorbeeld van Gods genade tot het einde te zien".

De dag vóór zijn sterven keek hij naar Bernard, die aan het voeteneinde van het bed stond en zei: „O Jezus! Jezus! Wat ook om u heen verduistert, zie op Jezus! Ja, wat ook verduistert, *verduistert* en *verdonkert*, hoe donkerder het wordt, zie op Jezus! Bid om op Hem te mogen zien, de Zaligmaker van zondaren. Als u Hem niet kunt zien, waak en zie en volg *dicht* achter Hem aan. Als u maar een kleine glimp ziet, als u er als het ware slechts één kunt zien, maak er gebruik van, zet daar uw kracht op. Dat is de weg!"

Mr. Bourne zei op de morgen waarop hij stierf: „Ik herinner mij uw lange godsdienstige brieven, die u uit India stuurde, hoe u gewoon was rondom de godsdienst te gaan en daar over, maar nooit scheen u er binnen te treden".

„Het was zo met mij", antwoordde hij, „maar de Heere heeft er mij nu in gebracht en ik geniet nu de inhoud van de waarheid". Hij vroeg verlegd te worden, „maar laten we eerst lezen". Ze lazen een lied van Joseph Hart: „Komt, gij zondaren". Hij was

stil, terwijl hij nadacht over de regel: „Ziet Hem aan het bloedig kruis” en toen zei hij, terwijl de tranen stroomden: „We moeten onszelf in het stof verbergen en zeggen: „Zijn verzoenend bloed zij voor eeuwig op ons!”.

Later keek hij zo blij, dat zijn zuster zei: „Je doet mij aan de pelgrims denken in het tweede deel van Bunyan's Christenreize, die elkaar over de rivier volgden; een van hen stond nog in het midden van de rivier en zong een lied en dat zou jij ook kunnen als je sterk genoeg was”.

„Ja, dat zou ik kunnen”, zei hij.

Zij voegde er aan toe: „Hij, Die je droogvoets in de Jordaan gebracht heeft, zal je veilig naar de oever aan de andere zijde leiden”.

Hij glimlachte en zei: „O ja, dat zal Hij!” Toen hij verlegd was, waren zijn longen verstoord. Hij zei zwakjes: „Dit is de dood” en was weg. 16 april 1839 in zijn dertigste jaar.

Hij werd begraven op de begraafplaats van de houten kapel van St. John. Op de grafsteen werden deze woorden geplaatst: „Die tegen hoop geloofde op hoop”.

14

HET TWEEDE BEZOEK VAN MR. BOURNE

De zomer na al deze moeilijkheden, 1839, werd Mr. Bourne opnieuw verzocht om Pulverbach te bezoeken. Deze keer bracht hij drie van zijn dochters mee en logeerde bij Mevr. Oakley op de Moat Farm in Stapleton. Mevr. Oakley, in wier zorgen Mr. Bourne met heel zijn hart had meegeleefd door brieven en gesprekken, had het grootste gedeelte van haar huwelijksleven een zware last te dragen gehad. Mr. Oakley, een boer, was onder ernstige geestelijke indrukken geweest, toen hij een jonge man was en lid was van de kerk te Stapleton (waar een gedenkplaat voor zijn vader is). Maar daarna raakte hij voor

een tijd verstrikt in de besmettingen van de wereld en terwijl hij deze weg vervolgde werd hij door vreselijke wanhoop bevangen, waarin hij gedurende vier en twintig jaar bleef, met alleen korte tussenpozen van verlichting. Hij schreeuwde het uit van angst dat hij naar de hel ging; anderen konden hoop hebben, maar voor hem was er geen hoop. Toch gaf hij het niet helemaal op om genade te smeken en kon soms zeggen: o Heere, ik zou duizenden en duizenden ponden willen geven om U te leren kennen. Hebt Gij niet alle macht, beide in hemel en op aarde? Mocht het U behagen om mijn arme onwetende ziel genadig te zijn". Als hij weer wat tot rust kwam in zijn gemoed werd hij weer door wereldse en lichtzinnige vrienden afgeleid, die probeerden hem van deze sombere dingen af te brengen, maar zij hadden nooit voor lange tijd succes.

Gedurende vele van deze jaren moest Mevr. Oakley de boerderij beheren, daar hij geheel onbekwaam was om enige hulp te verlenen. Als men kijkt naar dit bevallige oude huis te Shropshire kan men het beeld op zich laten inwerken van taferelen van een rustig landelijk leven in een soort van Arcadia, maar het was helemaal niet zo schilderachtig. Het was nog maar pas in de winter van 1830 gebeurd, dat benden hongerige boerenknechten over het platteland trokken en Engelse boeren verschrikten door hun dorsmachines te vernielen en hooibergen in brand te steken. In het voorjaar van 1831 braken er meer relletjes uit, vooral in de Midlands, die toe te schrijven waren aan het verwerpen van de Reform Bill. De Oakley's, die nogal dichtbij het Severn-dal en de drukke stad Shrewsbury woonden, moeten wel bij dit nieuws gesidderd hebben, ook al heeft het hen niet werkelijk geraakt (wat we niet weten). Er was veel werkloosheid en armoede.

Mr. Bourne schreef eens aan Mevr. Oakley: „Zoek dagelijks deze Vriend (Christus Jezus), zoals u verborgen schatten zou zoeken en u zult Hem zeker van tijd tot tijd vinden. Zijn nabijheid zal uw lichamelijke pijn, gezinsmoeilijkheden en wereldse zorgen vergoeden en zo lang als het duurt zult u alle dingen in het rechte licht zien en dat Hij u geen kwaad kan doen. Het heeft God behaagd bij elke pompoe die u geplant heeft een worm te plaatsen, zodat alle dingen in dit leven verdorren en het is een weldaad voor u, dat ze geen schaduw noch rust voor uw vlees geven”.

Mr. Bourne schreef aan zijn mede-diaken Mr. Nunn over de Oakley's: „We hadden door Gods zegen een voorspoedige reis. (Het zal met de koets ongeveer twee dagen geduurd hebben.) Onze vrienden stonden klaar om ons te ontvangen en waren blij met onze komst. De arme Mr. Oakley (in wiens huis we

logeerden) is in een zeer ellendige toestand; zijn vermogens zijn zeer zwak, maar niet zo erg als ik verwacht had. Hij vertelde mij, dat hij ongeveer twee jaar de wanhoop nabij geweest was. „Meneer, ik ben de grootste zondaar die ooit op deze aarde geleefd heeft, er kan geen hoop zijn voor zo'n zondaar". Ik vroeg: „Bid u om genade?" „Ja, meneer, maar ik ben een te groot zondaar om te kunnen hopen, er is niemand zoals ik." Ik zei: „De Heere kwam om zondaren zalig te maken, niet de rechtvaardigen; Hij was alleen gezonden tot de verloren schapen van het huis Israëls". Het was alsof hij nadacht en ik vroeg hem of hij ooit hoop had gehad. Hij antwoordde: „Nu en dan een kleine hoop van korte duur" en toen barstte hij in snikken uit: „O, kon ik maar zalig worden! Ik begeer niets anders dan genade".

Hij is boer, drie en zeventig jaar oud. In een gesprek met zijn vrouw zei hij: „Ik geloof, denk ik, dat Jezus Christus de Zoon van God is en dat Hij het Lam Gods is, dat de zonden der wereld wegneemt". Zij zei: „Kun je bidden?" Toen bad hij: „O Heere, toon mij het licht van Uw aangezicht en Uw zaligheid." Daarna scheen er een glimp licht in zijn ziel en voor een ogenblik kon hij de weg zien en Christus, het levende Hoofd, dat Hem de weg wees.

Ik heb nooit zulke zestien maanden meegemaakt als de laatste zijn geweest; de eerste zes of zeven in zoete verzekeringen van de nabijheid en hulp van de Heere; de winter in gedurige veranderingen, in de diepste moedeloosheid en vrees en nu en dan zeer vertroostende beloften van hulp; vele vreselijke angsten in verband met mijn komst hier, maar ook enige van de liefelijkste verzekeringen van de goedkeuring en tegenwoordigheid van de Heere. Hij geeft mij zoete opening in Zijn Woord bij de familiebijeenkomsten, zodat ik ervan overtuigd ben, dat de Heere mijn Bewaker en Raadgever is en ik hoop, dat mijn bezoek hier niet voor niets geweest is voor de mensen met wie ik verkeer. Mevr. Oakley heeft mij zojuist verteld hoe profijtelijk zij onze ochtendlezingen heeft gevonden en hoe zij voelt, dat het de Heere is, Die haar door middel van Zijn knecht onderwijst. Haar zoons willen niet aanwezig zijn."

Dan weer: „Ik kan niet anders dan beginnen met een bezoek, dat ik van Mevr. Oakley had. Ze was boven bij Mr. Oakley geweest en vond hem in een zeer zachtmoedige en vredige toestand. Hij zei: „Waar staat in het Testament van de kruimeltjes, die er vallen van de tafels hunner heren, waarover Mr. Bourne tot mij sprak?" Ze las het hem voor en hij zei toen: „Ik heb zo'n hoop, dat ik sommige van die kruimeltjes zal hebben; ik heb hierover nagedacht sinds ik het hoorde en ben zeer bemoedigd. Ik ben de Psalmen gaan lezen en Psalm 116 is erg zoet voor mij geweest en

heeft mij zo getroost, dat ik wil dat je hier blijft en laten we over deze dingen praten. Ik ben een groot zondaar en ik ben een duivel voor je geweest, maar deze kruimels hebben mij vredig gemaakt”.

Mr. Bourne vervolgt dan: „Er is in deze plaats een grote oppositie tegen de waarheid, maar de Heere heeft gezegd: „Tot hiertoe zult gij komen en niet verder en hier zal Hij zich stellen tegen de hoogmoed der golven”. Er werden allerlei plannen gemaakt om onze werkzaamheden te verhinderen, maar tot nog toe is hun dat niet toegestaan. Ik hoorde, dat de dominee vriendelijk was, toen hij eerst van onze komst hoorde, maar zijn getoonde blijdschap was ver te zoeken.” Daar de Moat Farm een paar mijl van het dorp verwijderd was, werden de ochtendlezingen van Mr. Bourne waarschijnlijk niet door de zusters Gilpin of Sukey bezocht. Mevr. Oakley was vaak ziek, zo was de gewoonte, dat Mr. Bourne met zijn dochters naar de Sukey's liepen en daar de hele zondag bleven. Verscheiden van zijn godvruchtige brieven zijn gedateerd vanuit haar huis. Niettegenstaande al de aanvallen van de predikant, „en de arme man weet niet hoe hij zijn haat tegen ons allen genoeg kan tonen”, gingen de dames tweemaal per zondag naar de dienst bij de Sukey's. „Ze zijn erg aardig”, zegt Mr. Bourne, „maar ze zeggen haast nooit iets over zichzelf. Juffrouw Jane heeft sinds mijn komst nog niet tot mij gesproken; ze is neerslachtig en het doet mij leed, dat zij de eenheid niet vinden, die ik zo nodig acht voor hun gemeenschappelijk nut en welzijn.”

Het weer was die zomer erg nat. We krijgen uitspraken als: „Door de overvloedige regens gisteravond hebben de overstromingen grote schade aan de boerderij aangericht . . . ! Ik kwam erg verslagen, uitgeput en hopeloos bij de Sukey's aan, niet wetend of de Heere mij hier wel echt gebracht had en daar ik mijn weg kwijt was, dacht ik, dat ik een vreemde dwaas was om iets te doen waar ik niets van wist. Ik vroeg naar boven te mogen gaan terwijl die arme mensen wachtten en daar zocht ik de Heere in veel verwarring en verdriet. Ik begon het hoofdstuk, waarover ik zou spreken, voor mijzelf te lezen en toen ik kwam bij de woorden: „Mijn zoon”, zal ik nooit vergeten de liefelijke klank daarvan. Mijn hart was toen door de Heere voorbereid en ik had veel licht over mijn onderwerp en ik kon het voor de mensen openen . . . Ik kan niet meer schrijven. Ik ben zo moe”. Op een andere zondag toen zij bij de Sukey's waren: „er kwamen zware regenbuien op en ik wist niet hoe mijn dochters en ik die vier mijlen naar huis moesten lopen. Het beekje achter in Sukey's tuin stroomde over, maar met hulp en overleg kwamen we er over. De stroom was op vele plaatsen

over de weg gegaan en op het laatst zo diep, dat we de weg moesten verlaten en om een boerderij heen moesten gaan. Zij lieten ons vriendelijk passeren en we kwamen veilig thuis, onze benen zo nat als maar kon, maar helemaal niet vermoeid, haast nooit zo weinig, en geen van ons heeft kou gevat”.

Geld was schaars. Mr. Bourne gaf een paar tekenlessen en verkocht een paar van zijn schilderijen (in Shrewsbury?) en betaalde mevr. Oakley voor haar kamers. Hij zag een mooi varken op het erf en kocht het en bracht haar het goudstuk, dat haar zoon gevraagd had. Ze vertelde hem toen, dat ze om twee pond gebeden had, die haar zoons nodig hadden om er mee naar de markt te gaan. Ze had iemand gezonden om 18 pond te incasseren, die aan haar verschuldigd waren, maar zij had er niets van ontvangen en wist niet wat ze moest doen Mr. Bourne had wat geld van Bernard en van een paar Londense vrienden ontvangen voor de armen van Pulverbach en vertelt van het genoeg dat het geven van een halve kroon hier en daar gaf. „Betty Mathews zei, dat ze alleen maar een twee penning-stuk in huis had. Deze oude vrouw is drie en tachtig en was bang, dat ze vanwege de gevolgen van het weer niet kon komen, maar ze voelde zich vanmorgen sterk genoeg om het te proberen. De troost in haar gemoed hielp haar en ze kwam aan, hoewel vermoeid, en was blij het Woord weer eens te horen. Zij bezit de ware vreze Gods en heeft onderwijs lief. De vorige zondag was ze genooddaakt tot haar enkels door het water te gaan om thuis te komen, een mijl ver, ze heeft geen kou gevat en is weer hier. Er waren er vandaag achttien om mij te horen en ik voelde diep het gewicht dat op mij gelegd is om hen te onderwijzen. Ze vertellen mij veel dingen. Mevr. Morris is voortdurend onder de dreiging van ontslag van haar school, maar is duidelijk aan het uitkomen aan de kant van de Heere. Sukey spreekt zonder enige reserve haar gedachten uit; vandaar komt al haar ellende, maar ze keert vlug weer, op de duidelijkste en schoonste manier, die ik ooit gezien heb. Ze heeft niet het voorrecht van het Woord gehad, anders zou ik zeggen, dat ze het geleerd heeft hoe kwaad en bitter het is om zo tegen God te zondigen. Zij heeft geen beschaving om zich uit beleefdheid in te houden, wat anderen kunnen, en daarom bezondigt zij zich en wordt zij door haar tong een prooi voor de list van de duivel, die het altijd op onze zwakke zijde gemunt heeft. Maar u zult uit mijn verslagen over deze mensen zien, dat ik hen niet allen naar mijn model kan vormen, noch een vorm kan maken volgens Gods Woord, dat past in het bijzondere geval van iedereen. Ik ben er zeer teder en ernstig toe gebracht, dat ik niet mag oordelen naar uitwendige verschijnselen.”

Een ander gesprek, dat Mr. Bourne met Sukey had, is zo verhaald: „Sukey zei, dat de Heere haar van haar afdwalende hart gesproken had en dat doorsneed haar totaal, want, zei ze, de gezegende Verlosser had haar veertig jaren in de wildernis van de wereld gevoed en u vertelde mij, dat deze tegenwoordige tegenspoed was om mij te vernederen en mij te beproeven, dat Hij mocht weten wat er in mijn hart was. Ach, hoe bracht dit mijn afwijkend en trotse hart naar beneden, hoe had ik mij van Hem afgewend. Ach, hoe voelde ik mij als de verlaten vrouw, over wie u zondagmorgen sprak. Ik ben in mijn ziel bedroefd, als ik over de liefde van de Heere voor ons lees, een bijzonder volk, te denken dat ik zo traag kon zijn. Ik heb vanwege mijn zonden getreurd, maar de Heere kwam en nam mijn vrees en droefheid weg. (Ze vouwde haar handen samen.) Ik wil u er alles van vertellen. Het was zo'n onuitsprekelijke vreugde. Toen u met uw vinger wees en zei, hoe de mensen naar u wezen en zeiden: „daar gaat de afvallige!“ Ik wist wat dat betekende. Er werd van alles van mij gezegd en hoe verblijdde het mij te denken, dat ik iemand gevonden had, die op hetzelfde pad van beproeving geweest was. Terwijl ik voor u bad had ik zo'n verheven gevoel van de nabijheid des Heeren alsof het wilde zeggen: „Dit is Mijn getrouwe dienaar, die dezelfde dingen spreekt, die gij in uw Bijbel leest“. O, hoe kostelijk dat te horen en hoe dankbaar ben ik voor zulke bezoeken.

O, welk een medelijden had ik met mijn arme burens, die willen leven zonder een vriend als ik in de Heere Jezus gevonden heb. Ik beklaag die meisjes met haar zogenaamde zielszorg door met iemand te trouwen (verwijzend naar een huwelijk van dat soort dat een paar dagen tevoren plaats gevonden had), of ze God vrezen of niet. Ik was onwetend toen ik trouwde, maar nadat ik de Heere heb leren kennen weet niemand van het verdriet dat ik had, te moeten leven met iemand die er niets van verstond en er was altijd onenigheid totdat het God behaagde hem twee jaar geleden te vernederen en hem aan zijn gevaarlijke staat te ontdekken. Nu weet niemand welk een steun we voor elkaar zijn! Nu weet hij wat mijn verdriet betekende en kan hij ook in mijn vreugde delen, want sinds de Heere hem heeft geroepen kunnen we samen over onze beproevingen en vertroostingën spreken en vaak praten we over de dingen die we hebben horen preken. Wat de een vergeet, herinnert de ander zich en we zijn vaak getroost met die eenheid van geest, waar we eerst niets van kenden. Als de mensen slechts ter harte wilden nemen de vreselijke plaag van een dodelijk gewicht waaraan zij voortdurend gebonden zijn, zouden zij ernstiger en voorzichtiger zijn, hoe zij in het huwelijk zouden treden.

O, wat ik in mijn tegenwoordige beproevingen zie! Het laat mij zien, dat ik inderdaad in veel zwakheid en oneer zaai, maar soms voel ik, dat de Heere het tafereel aan het veranderen is en mijn arme lichaam in eer en goddelijke kracht zal verrijzen om voor eeuwig bij de Heere te zijn. Het breekt mijn hart te zien, dat mijn dierbare Verlosser in dit dorp onteerd wordt. Ach, hoe droevig zal de dag van afrekening zijn, waar zij nooit aan denken, maar die zeker zal komen."

„De arme mensen hier", schrijft Mr. Bourne op een andere plaats, „bevinden dat ik niet gekomen ben om te beuzelen, maar dat beide zij en ikzelf rekenschap moeten afleggen van het horen en spreken en ik vertrouw, dat onze gewetens levendig gehouden zullen worden doordat de Heere ons ontvankelijk maakt voor het gewicht van het gesproken woord. Mr. Oakley is soms de wanhoop nabij en zo nu en dan lijkt hij iets te ontvangen, waarop hij hopen mag. Hij herinnert zich nog „de kruimkens die er vallen van de tafel hunner heren" en hoopt er enige van te ontvangen; maar gisteravond en vanmorgen vroeg scheen hij alle hoop verloren te hebben, totdat hij tenslotte zei: „Ik zie de Zaligmaker aan het kruis Zijn bloed voor mij vergietend, ik zie het bloed voor mij gestort. Ik heb hoop. Gisteravond was ik in de hel, maar de Zaligmaker zegt mij, dat Zijn bloed genoegzaam is voor al mijn zonden". Mevr. Oakley zegt, dat hij nooit zo'n duidelijke hoop gehad had noch ooit in zo'n diepe wanhoop geweest was; maar zijn geest is kalm en er lijkt een grote verandering. Hij vertelde mij, dat hij een ziel had om gered te worden en voegde er toen aan toe: „voor eeuwig en eeuwig en eeuwig. O, meneer, om naar de hel te gaan is vreselijk!" Ik kon hem overreden om deze laatste paar dagen onze familie-lezingen bij te wonen. Wat dit allemaal te betekenen heeft zal de Heere ons op Zijn tijd openbaren." (Mevr. Oakley schreef later, dat de bediening van Mr. Bourne het middel geweest was om een geestelijke zegen op de ziel van haar man over te brengen. De waarheden die hij hoorde schenen een sterk houvast te geven en later had hij het er vaak over.)

„In die tijd", schrijft hij later in zijn *Herinnering*, „had ik ook zorgen over mijn jongste zoon. Hij had mij vaak bedroefd door zijn lichtzinnige geest, die ik niet in bedwang kon houden; toch waakte ik gedurig over hem en vond veel zeer bijzondere tekenen van teerheid te midden van al zijn lichtzinnigheid, wat mij tot veel gebed leidde. Hij was nu ziek en wij begonnen aan zijn herstel te wanhopen. Ik was veel bezig de Heere voor hem te zoeken. Toen ik op een weg bij Stapleton in Shropshire wandelde, kwam tot mijn grote verrassing de Heere mij voor de

eerste keer in mijn leven nader aangaande hem en Hij gaf veel zoete bemoedigingen om te hopen, dat Hij hem zou beschutten. Een paar nachten later, in de stilte van de nacht, was ik in gebed voor hem en de Heere hoorde mij en sprak: „Gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen, die Hem vrezen”. Ik kon oprecht mij er bij de Heere op beroepen, dat ik Hem waarlijk vreesde en het medelijden uitgedrukt in bovenstaande tekst stelde zich voor mij in het licht, dat de Heere mijn zoon zou beschermen overeenkomstig mijn gebed. Ik kwam niet tot Hem, omdat mijn zoon beter dan anderen was, maar omdat hij mijn zoon was en ik zag op tot de Heere zowel om genade als om een zegen.” (Deze jongen herstelde van zijn ziekte. Ongeveer op eenentwintig-jarige leeftijd verliet hij zijn thuis voor New York en daarna ging hij naar China. Mr. Bourne zei, dat zijn hart vaak vertroost werd in het vragen om een zegen voor hem en hij voelde een volle verzekering van het wakend oog en de tedere zorg des Heeren, of hijzelf hem ooit weer zou zien of niet.)

„Mijn onderwerp voor vandaag”, schrijft hij tegen het einde van zijn verblijf, „was Heb. 12 : 1. Mijn hart werd er zeer door getroffen en ik vertelde de mensen, dat er geen afleggen van drukkende lasten en van zonden, die ons lichtelijk omringen en geen lopen van onze loopbaan met lijdzaamheid is dan alleen door het zien op Jezus en dat niets anders de handen kon sterken die neerhangen of de knieën kon doen buigen voor God. Vele geloofsbelijdenissen zijn uitgesproken, maar aan het einde ongezond gebleken, want zij die ze deden zagen op zichzelf en niet op Jezus en daarom wil Christus hun geloof niet erkennen, omdat Hij niet de Auteur noch de Voleinder ervan is. Zie nauwkeurig hierop, want het is niet degene, die denkt, dat hij staat, die zal overwinnen, maar zoals Hart zegt: *Een gewonde ziel en niet een gezonde wordt een ware gelovige.*”

Sukey Harley zei, dat het woord haar doorzocht meer dan woorden kunnen zeggen. „Ik weet”, zei ze, „dat de Heere met u is, want ik wilde veel dingen verbergen, maar mijn Verlosser stond het niet toe en uiteindelijk gaf Hij mij kracht om te vallen en daar vind ik mijn troost. Maar o meneer, wat zal ik doen als u weg is? Ik zal meer dan ooit mijn nood voelen. O, hoe bid ik voor u en dat de Heere u thuis moge zegenen!”

Zo kwam het verblijf - in oktober - ten einde en Mr. Bourne en zijn dochters keerden naar Londen terug. Zijn pen was al gauw weer in de weer en een hartelijke brief ging naar het noorden naar Mevr. Oakley:

„Ik was zeer bemoedigd om te zien hoe bevattelijk uw geest was en hoe u over de zwakheid van het instrument heen kon zien en

grote eerbied betoonde voor het Woord van de Heere. De Heere heeft mij veel voordelen gegeven door een verlichte en getrouwe bediening (die van Mr. Burrell) en het heeft God behaagd u dit in zekere mate te onthouden. Misschien kon ik daarom veel dingen ontdekken waarin u misleid was en waarin u leefde beneden uw voorrechten. Ik had veel angsten toen ik in uw huis was. Eens toen ik op het punt stond alles op te geven, bang dat het niet goed was om te spreken zoals ik deed tegen de arme mensen van Pulverbach, kwamen deze woorden met veel zoetheit en kracht: „Mijn zoon, verwerp de tucht des Heeren niet en wees niet verdrietig over Zijn kastijding. Want de Heere kastijdt degene die Hij lief heeft, ja, gelijk een vader een zoon in dewelke hij een welbehagen heeft”. In de kracht hiervan kreeg ik grote vrijmoedigheid om te spreken en het verzekerde mij, dat de Heere mijn weg geleid had en dat het niet voor niets zou zijn. Bovendien ondervond ik vaak de zoete en troostende tegenwoordigheid van God, als ik met mijn kleine familie in uw kleine kamer was. Ik was er heel zeker van, dat de Heere met ons was, want ik bemerkte, dat Hij uw ogen voor vele dingen opende, die u tevoren niet ter harte genomen had, waarvan sommige u in grote slavernij gebracht hadden.

Ik hoop, dat Mr. Oakley niet vergeten is om de kruimeltjes te vragen, die er van de tafel hunner heren vallen; zeg hem, dat wanhoop de ergste zonde is en dat de Heere Zich verheugt in allen, die op Zijn barmhartigheid hopen. Hoe verdroot het mij, dat de vijand zo de overhand over hem had en voorkwam, dat hij deel nam aan de familie-bijeenkomsten. Hij hoorde te weten, dat allerlei zondaren en zonden te vergeven zijn. „Alle zonden en lastering zal de mensen vergeven worden.” Waarom zou hij op bed liggen in directe strijd met God? Het is zeer beangstigend. Er kan van rechtstreekse ongehoorzaamheid aan God geen goeds komen. Moge de Heere hem van nu aan helpen om Zijn Naam aan te roepen en moge God u zegenen met een dagelijks toenemen in godvruchtige vrees”.

Misschien kunnen we dit hoofdstuk het beste besluiten met een verslag van de dood van Mr. Oakley, die ongeveer vijf maanden later plaats vond. Mevr. Oakley schreef er een weinig over als volgt: „Zijn geval leek gedurende verscheiden maanden hopelozener dan ooit, tot een maand vóór zijn dood, toen er een verandering plaats greep. Zijn verstand kwam terug; hij werd rustig, berustend en opgewekt, toch ernstig en nadenkend en hij verdroeg met geduld elke acute pijn. Hij scheen gedurig in gebed en zei vaak ernstig: „Ik weet, dat ik van deze ziekte niet zal herstellen, maar *nu* geloof ik, dat de Heilige Jezus *zelfs* mij zal redden”. Eens zei hij: „Ik geloofde altijd, dat Hij machtig was -

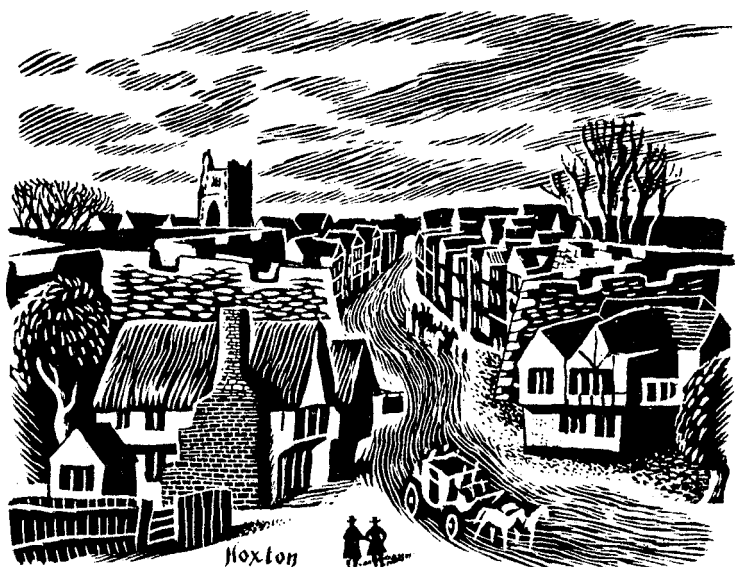
niemand kon dit vaster geloven dan ik deed - maar nu geloof ik, dat Hij wil. Ik zal samen met jou neerknielen voor de troon van God om Hem voor eeuwig te prijzen”.

De laatste dag van zijn leven zei hij: „Doe de deur dicht, terwijl ik zal proberen om te bidden of de Heere mij wil onderwijzen”. Nadat hij om een zegen voor ons allen gebeden had, riep hij: „Heilig, heilig, heilig is de Heere God Almachtig, Die was en is en komen zal” en toen zong hij in vervoering: „Heilig, Heilig, Heilig” totdat zijn dochter zei: „Stil vader, ze kunnen u allemaal horen”, waarop hij antwoordde: „O, ik zal reden hebben om in de hemel uit te roepen, ook al ben ik daar op de laagste plaats!”. „Ik had nooit verwacht”, voegt Mevr. Oakley eraan toe, „op aarde zo’n voorval mee te maken als toen de arme stervende man op de ernstigste wijze, die met heilige vervoering gepaard ging, dat heilige gezang uitte. Hij ging de hele nacht door met het bidden en prijzen van God en toen werd hij bewusteloos en blies de laatste adem uit.

De brief van Mr. Bourne aan de weduwe is niet in zijn verzameling, maar er is er een aan de dochter. „Wat in medeleven te zeggen, weet ik haast niet, want de lange en vreselijke beproeving, die u met uw vader meegemaakt hebt, is geëindigd zo buitengewoon zoet om veeleer dankbaarheid te verwekken dan de droefheid van deze wereld. Het geheel der omstandigheden had de diepe en ondoorgrondelijke oordelen Gods in zich om ons allen te doen beven. Zoals de Heere in Psalm 99 : 8 verklaart zo verstaan wij, dat Hij waarlijk handelt, namelijk, al vergeeft Hij de zonden van Zijn volk, Hij toch wraak doet over hun daden, opdat alle mensen mogen zien en horen en vrezen en wijken van het kwaad. Dit geval schijnt voor uw familie gesteld te zijn om hen te bemoedigen om te hopen als iemand er toe gebracht wordt het ter harte te nemen. Zie en bedenk, wat de kracht en werkdadigheid van Gods genade in uw lieve moeder teweeg gebracht heeft, hoe zij door al haar moeiten gedurende vier en twintig jaar gedragen werd en hoe vaak ook neergeslagen en hopeloos wat het einde betreft, toch hoe zoet is gebleken dat de armen van de Heere, al was het van anderen en vaak uit het gezicht, haar omringden om haar te ondersteunen.

Wie zou hebben gedacht, dat die lange en nare beproeving van de familie Mr. Oakley de rechte en enige manier was, die de Heere gekozen had om hem uiteindelijk tot zijn geestelijke zinnen te brengen en hem zo’n schitterende ingang in het hemels Koninkrijk te geven? Laten onze zorgen zijn wat ze zijn, het zal niet vergeefs blijken als we ze in eenvoud voor de Heere neerleggen. Ik heb vaak ondervonden, dat de Heere verscheen

wanneer al mijn hoop en sterkte en elke toevlucht was vergaan. Dit is geen verhaaltje, maar een werkelijkheid, die de ziel vertroost in al zijn wederwaardigheden en sterker dan de dood zal worden bevonden. Zo ondervond Mr. Oakley het en zo moge het met u en mij zijn.”

15

VAN TWEE, DIE HET EEUWIGE LEVEN INGAAN

„O meneer, wat zal ik doen als u weg bent?” had Sukey Harley gezegd en dat was ongetwijfeld het gevoel in de kleine gemeente van Pulverbach, toen de getrouwe „profeet in Israël” hen weer verlaten had. Ook al bleven ze volharden in het samenkomen op de zondag in een of ander huis, toch bleek, dat zij geen leider hadden en het blootstaan aan verachting, week na week, bleef een zeer sterke beproeving voor de twee dames van de pastorie (en voor Catharine als ze daar was, maar zij was vaak bij Matilda in Londen).

Slechts twee maanden of zo na zijn terugkeer naar Londen schrijft Mr. Bourne weer in dezelfde trant aan hen:

„Uw tegenwoordige kwellingen hebben mij diep getroffen en ik kan waarlijk met u te doen hebben en vind veel aanmoediging in mijn gebeden voor u. De bemiddeling van Christus is nooit meer nodig noch gegeven dan wanneer we van verwarringen omringd zijn. Waar zou de heerlijkheid van Gods genade zijn, als we altijd in zeer gemakkelijke plaatsen en zeer lichte moeilijkheden waren? Moge de Heere u voorzichtigheid, tact en zwijgzaamheid blijven geven, waarmee Hij u tot hiertoe bewapend heeft en u zult er uw veiligheid in vinden deze strijd te wenden „naar de poort”, want deze wordt zo niet de uwe maar des Heeren. Zeg uw zuster (Jane) niet ontmoedigd te wezen, als ze vreest nauwelijks lichamelijke kracht of moed te bezitten om door deze donkere vallei te gaan; zeg haar, dat als ze de Heere zoekt en let op de uitkomst van haar smekingen, ze al gauw zal bemerken, dat de Heere niet tevergeefs gezegd heeft: „Uw sterkte zal gelijk uw dagen zijn”. U bent gauw verslagen, omdat u te vaak op de gevaren ziet en niet op de kracht die in Christus Jezus is. Het lijkt of alles u tegenwerkt. Lees zeer nauwgezet Deut. 4: „Gij daarentegen die de Heere uw God aanhangt, gij zijt heden allen levende”. In dit hoofdstuk wordt ons voorgesteld de grote noodzaak van geestelijke aandacht en ijver en het toont ons, dat we geen beter teken van Gods gunst kunnen hebben dan een verborgen letten op de gangen van de Heere van binnen en om u heen, gepaard met gebed.”

Begin 1841 had de Londense gemeente de dood van Mr. James Abbott te betreuren. Hij had vaak de Gilpins in Hertford bezocht en in een brief, diè hij een week voor zijn dood aan mevr. Gilpin schreef, besluit hij zo: „Mijn hartelijke en dankbare groeten aan Mr. Gilpin. Dat de Heere hem met de beste zegeningen moge zegenen; dat hij de hand des Heeren met hem in het werk van de bediening moge ondervinden en dat de weinigen onder wie hij werkt het duidelijk mogen maken, dat hij niet tevergeefs werkt en dat zij een van hart en een van zin zijn, samengevoegd in de band der volmaaktheid, samen wandelend in de vreze des Heeren. Mijn oprechte dank aan degenen, die mij zoveel vriendelijkheid betoond hebben en ten laatste mijn liefde voor allen van de kleine kudde”.

Vier dagen vóór zijn dood bezocht Matilda hem en tegen haar zei hij: „Ik was verleden donderdag die brief aan Mevr. Gilpin aan het schrijven en was er zo aandachtig mee bezig, dat ik me geheel vermoeide, maar mijn hart was zo verwarmd door de liefde van God tot haar ziel, dat ik niet kon ophouden. Maar later, om ongeveer vijf uur, was ik erg ziek; ik denk, dat ik in al mijn leven me nooit zo ziek gevoeld heb; mijn hoofd werd zo verward door de pijn die ik erin had, dat ik werkelijk dacht, dat

ik mijn verstand zou verliezen. Na een paar uur voelde ik mij weer wat beter en ging zoals gewoonlijk naar bed. Maar na enige uren kwam er zo'n toestand van geestelijke duisternis over me, die ik niet kan beschrijven. De pijn in mijn borst kwam heviger op en ik dacht, dat ik de morgen niet meer zou halen. Ik kan mij niet herinneren ooit in zo'n geestesverschrikking, duisternis en verwarring te zijn geweest als ik in die nacht was. Ik kon mij niet vastgrijpen aan enig bewijs van mijn behoud; alles had mij verlaten en er was iets, dat zei: „Daar nu, je hebt je hele leven anderen aangesproken en geschreven over de dingen Gods en nu zie je, dat je niets anders dan een huichelaar bent; en gisteren ben je de hele dag aan die brief aan het schrijven geweest en nu kun je hem niet versturen”. En ik dacht: nee inderdaad, ik kan dat niet. Want ik geloofde echt, dat ik helemaal een huichelaar was. Ik denk, dat ik nooit in al mijn leven zo laag verzonken was. Ik bleef zo gedurende enige uren, maar tegen de morgen werd mij enige kracht gegeven om de waarheid van dat alles na te gaan en zei: „Heere, is het waar? Ben ik alleen een huichelaar en heb ik nooit U leren kennen?” In een ogenblik werd mijn gevangenschap gewend en gaf de Heere mij een zoet en krachtig getuigenis van Zichzelf, van de waarheid van Zijn werk in mijn hart, van het begin van mijn belijden tot het einde ervan, zelfs tot op dat uur. Al mijn bewijzen, van de eerste tot de laatste, schenen hoe langer hoe helderder; waarlijk ik zag ze nooit zo helder in mijn hele leven, want de Heere bescheen ze met verdubbelde glans en helderheid en vele werden mij in herinnering gebracht, die ik mij nooit eerder herinnerde en ik had zo'n gemeenschap met de Heere, die ik niet kan beschrijven: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, net zoals Mr. Burrell beschreef zelf op zekere zondag gehad te hebben, toen hij zei, dat hij de drie Personen in de Drieëenheid onderscheiden had aangesproken en zo'n zoete vrijheid kreeg en een glans (zoals hij zei) van de hemelse heerlijkheid. O, die zin in de preek van Mr. Burrell! Het deed me goed, dat deed het inderdaad, hem dat te horen zeggen. En wat ik die andere dag ondervond liet het mij duidelijker zien dan ooit tevoren. Want de Heere was met mij om mij alles te laten zien en ik dacht, dat ik toen die brief kon versturen; alleen wilde ik, dat ik hem niet afgemaakt had, want dan had ik een verslag kunnen geven van deze zoete openbaring, terwijl het nog vers in het geheugen is. En daarom denk ik, dat ik gauw een antwoord van haar zal ontvangen, want de glans ervan heeft mij nog niet verlaten en het maakt dat mijn hart in liefde uitgaat tot de Heere en Zijn volk, waar ze ook zijn. Groet ze allen hier of in Pulverbach of in Hertford en zeg, dat ik hun geen groter geluk kan toewensen

dan ik die morgen gevoelde en dat nog mijn hart verwarmt en mij een zoet besef van Zijn genade geeft."

Verscheidene malen herhaalde hij, toen ze bij hem was: „Nee, ik heb nooit zo'n heldere openbaring van Gods liefde gehad als ik die morgen had en ik zag mijn bewijzen nooit zo helder, nee, nooit. Er was een glans in, die ik nooit eerder zag!"

Zijn dood kwam vrij plotseling, zonder twijfel wegens de pijn in zijn borst, waar hij last van had, op zaterdagmorgen vroeg, 6 februari 1841, terwijl hij alleen in zijn eenzame vertrek was op Hoogstraat 16 te Hoxton Old Town. Hij was in zijn drie en zeventigste jaar.

De vrienden te Hertford moeten getreurd hebben over het verlies van de godvruchtige Mr. Abbott, al zullen zij zich verheugd hebben bij het horen van het verslag van zijn laatste dagen. Bernard was nu goed gevestigd in zijn bediening. De tegenstand, en die was zeer hevig geweest, was bedaard en hij werd met steeds toenemende achting in de stad aanvaard. „Afwezigheid van huis voor verscheiden dagen, voor de eerste maal in meer dan vier jaar, deed mij alles wat er in die tijd gepasseerd was overdenken. Ik weet niet, wanneer ik mij gelukkiger gevoeld heb in het zekere geloof van Gods leiding en dat wat gebeurd was Zijn doen was geweest. Hij heeft ten val gebracht en ook bevestigd en heeft duizend snaren voor mij in stukken gebroken en mij soms verborgen geleid, al wist ik Zijn bedoeling niet. Ik dacht aan de zeer vriendelijke, maar waarlijk verstrikkende aanbiedingen, mij door sommige van mijn vrienden gedaan en toch was ik er aan ontkomen. Mijn hart was vervuld met de geest van lofprijzing en ik was aangemoedigd om mijn weg opnieuw op de Heere te wentelen. Mijn kleine kudde lijkt als één man gebukt om de Heere te zoeken. Ik kan niet al de dingen beschrijven, die mij onder hen verrast hebben."

Hij heeft echter veel dingen in zijn dagboek beschreven, die het interessant maken het te lezen. Een van de opmerkelijke trekken van zijn bediening, zegt iemand, was „de kracht die hem gegeven was om het geestelijke leven te onderscheiden van zijn eerste openbaringen in de ziel, terwijl hij de uiting van dat leven met teerheid en voorzichtigheid verklaarde en het voedde door het Woord van God en gebed. Op deze wijze werd hij een ware herder, die waakte over Christus' lammeren en schapen en hen voedde, zowel in zijn bijzondere als in zijn openbare bedieningen." Deze aantekeningen voegde hij, toen jaren verstreken waren, in verhaalvorm samen (bij voorbeeld de twee gevallen genoemd in hoofdstuk 4) en hij vond het de moeite om ze aan de een en ander voor te lezen. Een zeer

opmerkelijk geval was dat van Joseph Boulter, een jonge man, die nadat hij zijn bijgelovige godsdienst prijsgegeven had, een bierhuis genomen had, maar toen hij ziek werd met tegenzin aan Bernard toegestaan had hem te bezoeken en weldra diep onder de indruk was van de aantekeningen uit het dagboek omtrent een voormalige vriend, Samuel Dack, die door geestelijke diepten waadde voor hij tot een goed einde kwam. Daar was ook Isaac Clark, een jongeling die wenste te bidden en verbaasd was toen Bernard voorstelde om daar te bidden waar hij was, terwijl hij 's middags ziek voor een vuur zat. Isaac's geschiedenis, waar geloof in zijn eenvoudigheid, was gezegend aan de arme Alice Shettlewood, een zwerfster die zich voor jaren van God afgekeerd had. Zij en haar man waren uiteindelijk naar Hertford gekomen en zij hoorde Bernard dit eenvoudig verslag in een huiselijke bijeenkomst voorlezen. De ontdekking van Christus' werk in de zielen van hun eigen burens zette een zegel van echtheid op het onderricht van Bernard en het werd door God gebruikt om het te verzegelen.

Bernard was onvermoeid in het afleggen van bezoeken, waar hij ook gevraagd werd, zo nodig iedere dag, en hij kon enige treffende bewijzen van het werk des Heeren van bekering en genade vermelden. Het was altijd zijn gewoonte als Mr. Abbott, Mr. Bourne of Mr. Burrell (die eenmaal kwam) hem bezocht, hen mee te nemen om zulken van zijn kudde te bezoeken, die in die tijd bijzondere aandacht nodig hadden. Hij publiceerde enige van deze verhalen in de vorm van een brochure en andere komen uitgebreid voor in zijn *Herinneringen*. Misschien was het zijn invloed, die Jane op de gedachte bracht om het verhaal van Sukey Harley in haar eigen woorden over te nemen. Dat werd ook uitgegeven: de opbrengst werd op een bedekte manier aan Sukey overgemaakt. (Na de dood van Sukey breidde Jane het verslag uit en voegde zij er sommige van de gesprekken van Sukey aan toe. Van dit boekje werden mogelijk wel twee of drieduizend exemplaren verkocht.)

Van zijn vriend Mr. Maydwell zegt Bernard: „Toen mijn bediening begon uit te breiden en de leden in aantal vermeerderden (al vermeerderden ze nooit in grote getalen) vond Mr. Maydwell er veel genoegen in, dat hij de boezemvriend werd van velen van hen. Zijn geest was teer en liefelijk en niets verzachtte meer zijn eigen smarten dan de gemeenschap met zulken, die konden inkomen in zijn gewaarwordingen. Vooral beproefden en bedroefden spoorde hij op en kleefden hem aan: hij hield er van de „kleinen” te liefkozen. Zij die weten hoe ijverig de grote vijand der zielen onenigheid zaait onder de broederen en in elke kleine

gemeenschap van gelovigen, even zeker als in de Corinthische kerk vanouds, aanstoott woordentwisten, nijdigheden, toorn, twisten, kwaadsprekingen, oorblazingen, opgeblazenheid, be-roeringen, zullen begrijpen, dat ik oorzaak heb om dankbaar te zijn, dat Mr. Maydwell voortging als een heelmeester van al zulke dingen en, zoals iemand het goed uitgedrukt heeft, bleek „een centrum van eenheid van de hele kerk te zijn”.

In het begin van onze vriendschap werd hem gevraagd om het talent, dat God hem gegeven had voor uitlegging en gebed, te gebruiken. Hij was eerst erg onwillig om dit te doen, maar later vergeleek hij zichzelf met de zoon, die tegen zijn vader zei, toen hem gezegd werd in de wijngaard te werken: „Ik wil niet, maar later berouw kreeg en ging”. Hij zei vaak: „Ik was die zoon”. Nadien vond hij veel bemoediging in het aannemen van deze dienst uit deze woorden: „Voed Mijn lammeren, voed Mijn schapen”. Zijn lichamelijke zwakheden en meest van alle de natuurlijke zwakte van zijn stem, beletten dit enigszins, maar door al deze nadelen heen, werden zijn diensten zeer gewaardeerd, niet alleen in Hertford, maar ook (later) in Pulverbach en een paar andere plaatsen.”

Bernard vond het opmerkelijk, dat de geestelijke gesteldheid van zijn vriend hem niet verhinderde om intense belangstelling te tonen in zijn werelds beroep. „Men zou denken, dat iemand aan zulke diepe geestelijke oefeningen onderworpen, niet zulk ingewikkeld en vaak verlegen makend werk zou kunnen verdragen. Hij beoefende het met veel geestkracht en heeft mij vaak verteld, dat de zaak haast nooit in zijn gedachten was dan alleen gedurende de werkuren. Op zaterdagavond heeft hij vaak in het midden van moeilijke berekeningen zijn boeken gesloten en hij werd nooit bemoeilijkt met een gedachte eraan, tot hij op maandagmorgen aan zijn lessenaar zat. „Ik kan”, zei hij, „voortgaan met een betere bezigheid, veel van de tijd, die ik besteed aan dit aardse werk. Het houdt mij niet af van verborgen gebed en gemeenschap. Wanneer ik met een moeilijkheid in aanraking kom zeg ik: „Heere, help mij hier ook mee” en ik ondervind, dat Hij hoort en antwoordt. Toch verlang ik naar de dag, dat met Zijn vriendelijke toestemming alle aardse dingen tot een einde zullen komen.”

De familie van Bernard hield veel van Mr. Maydwell. Annette vernoemde een van haar zoons naar hem, terwijl zij daarbij gebruik maakte van zijn volle naam.

Gedurende de zomer van 1841 was de gezondheid van Henrietta erg wisselvallig, terwijl zij de geboorte van haar laatste kind afwachtte. In de laatste zes jaren was ze gegaan door de smart van het krijgen van verschillende doodgeboren kinderen en

leed zij zelf bijna ten dode toe. „Dit”, schreef ze nu, „was in de striktste zin het antwoord op mijn eigen gebeden en wel op deze manier: In het jaar 1833 was ik gedurende enkele maanden onder bijzondere invloed in gebed. Ik tastte in duisternis en was in zorg erover hoe godsdienst *in de kracht ervan* te vinden, en werd er toe gebracht tot de Heere te roepen om te gebruiken welk middel Hij noodzakelijk zag om de vleselijkheid en eigengerechtigheid, waarvan ik me zo zeer bewust was geworden, te boven te komen. Ik was gewoon te bidden: „Al de middelen in het heelal zijn onder Uw bevel, kies er één uit, hoe hard ook, maar breng mij tot de *kennis* van U. Heere, ik weet, dat ik mij hierin hard tegen U zal verzetten, ik zal opstandig zijn en klagen en toch bid ik U Uw hand over mij te houden, maar, Heere, laat niet af, totdat Gij het oordeel zult uitbrengen tot *overwinning*.” Ik had geen plan voor dit gebed gemaakt en het was ook mijn bedoeling niet het te gebruiken, maar ik kon gedurende maanden aaneen niets anders bidden. O, als ik mijn kamer op en neer liep met mijn oudste zoon in mijn armen, keek ik met angst naar zijn gezicht, wat de uitkomst van dat gebed zou zijn, want ik was dol op hem, maar ik kon niet anders dan het opnieuw te beginnen. Spoedig daarop moest ik dat jongetje naar het graf brengen. Het volgende jaar volgde zijn schone gezonde broertje hem en sedertdien heb ik kind na kind naar het graf gebracht. O, ik moest er niet aan denken, dat ik mijn lieve kinderen het graf ingebeden had. Soms werkte ik mezelf op tot grote opstand, alsof de Heere mij de vernielers van mijn eigen geluk gemaakt had en dit gaf een zeer scherpe kant aan mijn lijden. Maar nu zingt mijn hart van vreugde en zijn mijn beproevingen ontdaan van hun stekels, daar mij de kracht gegeven is om ze te rekenen bij de merkbare antwoorden op het gebed, die ik ontvangen heb en het is alsof de Heere wonderlijk afdaalde om van tevoren mijn toestemming te verkrijgen. O, wat een zoet gezicht heb ik gehad over de gehele weg, die Hij mij geleid heeft, van mijn eigen buitengewone nietigheid en Zijn onvermoeide geduld en liefde voor mij”.

Maar in september klaagde ze veel over geestelijke duisternis, die vermeerderde tot de nacht van de 27e, toen ze zei: „Heeft God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij Zijn barmhartigheid door toorn toegesloten? Houdt Zijn goedertierenheid in eeuwigheid op?” Ik had de moed om te zeggen: „Je bent dicht bij Zijn verlossing”. Dit deed haar zwijgen en de gedachte ging door haar heen: misschien ben ik. En zo bleek het te zijn, want een zeer ernstige geest des gebeds werd over ons beiden uitgegoten en de Heere toonde Zijn beminnelijkheid met grote kracht aan haar hart en liet haar zien de tedere zorg, die Hij in al de

omstandigheden van haar geval had en Hij gaf haar het volle geloofsvertrouwen om zich, beide voor tijd en eeuwigheid aan Zijn hulp over te geven. Ze zei: „Het licht is doorgebroken! Het is voor mij als het morgenlicht. Mijn hoop houdt vast aan al de dingen, die de Heere van het begin in mijn ziel gewerkt heeft en zij wijst vooruit naar de hemel zelf”.

Op de 5e oktober werden ze verontrust door de tekenen van hersenvliesontsteking en zij kon niet spreken noch aangesproken worden, maar op de 8e en 9e waren haar gesprekken vol kracht. Op de 9e kwam Matilda van Londen om haar te zien. Ze zei: „Wat aardig van je om mij op te komen zoeken! maar je bent gekomen om mij het moeilijkste te zien doen: je bent gekomen om mij te zien sterven. Ik heb door vele diepe wateren gewaad, maar nu heb ik een hoop, een goede hoop, een levende hoop, die de Heere mij gegeven heeft en ik kan mijn vertrouwen op Hem stellen”. Op een andere keer zei ze: „Waar staat die zin: „De lofzang is in stilheid tot U, o God, in Zion?” Lees haar, want dat is wat ik juist nu gevoel: de lofzang is in stilheid in mijn hart. Ik kan niet zeggen hoe ik gevoel, dat de lofzang in mijn hart haar hals uitstrekt, ja zij staat op het punt om uit te barsten vanwege de genade des Heeren aan mij, zondares, bewezen. Ik zei: „Weet je, dat het juist is wat de apostel Paulus zegt van de nieuwe schepping in Romeinen 8? „Want het schepsel als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods. ”De woorden „met opgestoken hoofde” beschrijven in de grondtekst het uitstrekken van de hals”. „Is dat zo?” zei ze, „hoe erg zoet is dat!”

Ze sprak vaak over haar naderende dood en zei eens: „De Heere deed de Jordaan tot de bodem toe verdrogen, voordat Hij mij verzocht er een voet in te zetten. O, wat een haat heeft de Heere mij tegen satan gegeven, want hij blijft mij een menigte van vurige pijlen toewerpen om mij te verzoeken hard van de Heere te denken in Zijn handelingen met mij, maar de Heere is mijn toevlucht”. Ze was gejaagd en in pijn en toen ze daarna weer rustig werd zei ze: „Spreek één woord van Jezus tot mij”. Haar zuster haalde de woorden aan: „Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde, want Ik ben God en niemand meer”. Kort daarop zei ze: „De Heere ziet het hart aan. Hij weet dat ik zonder ophouden tot Hem roep”. Toen zich tot een vriend kerend zei ze: „Zeg mijn zuster nu, dat de Heere Jezus op mij gezien en zacht geglimlacht heeft”.

Ze vroeg of deze woorden herhaald konden worden: „Ik zal in vrede te zamen nederliggen en slapen, want Gij, o Heere! alleen zult mij doen zeker wonen”. „De Heere”, zei ze, „heeft me vaak met deze woorden in slaap doen vallen, misschien wil Hij dat

weer doen". Toen haar broer Julius ondertussen gekomen was, ontwaakte ze van haar slaap en ze herkende hem en zei vol tederheid: „Mijn tabernakel wordt afgebroken, maar ik hoop, dat het de Heere behaagt de afbraak zachtjes te doen". Toen haar broer haar verlaten had zonk ze in een diepe slaap, die verdiepte tot we allen gewaar werden, dat zij niet meer in deze wereld zou ontwaken". Ze was vier en dertig jaar.

Bernard schreef dit verslag over de dood van zijn vrouw aan het einde van haar eigen *Verslag*, dat eerder genoemd werd en later werd het aan vrienden doorgegeven. In zijn persoonlijk dagboek schreef hij iets van zijn eigen gedachten: „De Heere heeft duidelijk laten zien, dat Hij haar lief had met een eeuwige liefde en ik zei: „Heere, Gij zijt de Man van haar geest, laat mij niet twisten als het U behaagt om haar tot U te nemen". Maar Hij gaf ons beide te gevoelen, dat Hij het kind lief had en zij had gezegd: „Laat mijn kleine zoontje bij mij slapen, want ik geloof, dat hij met mij zal ontwaken" en zo ontsliepen zij te zamen. Ik heb ook een hoop, dat het de Heere zal behagen de belofte, die de Heere zo opmerkelijk een maand geleden op haar ziel bond: „Zoek eerst het Koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid en al deze dingen zullen u toegeworpen worden" aan mij te bevestigen: zij dacht toen zelfs, dat het zo bedoeld was.

Ik werd zeer ondersteund op de dag van de begrafenis. Mijn zwager, Charles Jeffreys, was een troost voor mij. Ik had bovendien enige bemoediging onder mijn volk. Het kwam zeer spoedig na mijn moeite lieflijk tot mij: „Want nu leven wij, indien gij vast staat in de Heere" (1 Thess. 3). Er zijn levende zielen onder hen en zeker zal de Goede Herder mij niet verlaten, want Hij heeft mij bevolen hen te voeden. Heere, ik kan mijzelf niet staande houden, wilt U mij staande houden. Mijn neerslachtigheid was over het algemeen het meest om mijn twee kleine dochttertjes. (Met het verlies van deze laatste baby had de arme Bernard al zijn zoons verloren. Elizabeth, zijn oudste dochter, was nu ongeveer elf jaar oud en Annette, de jongste, negen.) Heere, geef mij het hart van een geestelijke vader en de zegen die Gij mij beloofd hebt. Ik heb enige hulp in gebedsworsteling. Heere, zoals ik tot U zei, toen mijn moeite begon (op 29 september), dat er zo'n gewaarwording van leven is, dat ik niet kan geloven, dat het ten dode is noch voor mij, noch voor mijn vrouw, noch voor mijn kind. Heere, Gij hebt Uw weg inderdaad in de wervelwind en in de storm, maar ik hoop, dat U dit bevestigt en zult bevestigen."

Mr. Bourne schreef: „Mijn geliefde vriend. Hoe zal ik de dood beklagen van iemand, die zo lieflijk in Jezus te ontslapen is gebracht? Het is waar, u zult het een zwaar verlies vinden, maar

toch bij een rechte overweging van de smarten en ijdelheden van dit leven, die het kind van God voortdurend ter neer slaan, moet het toegestemd worden, dat zo'n zoete verlossing begerenswaardig is. Arme H. (zijn oudste dochter, een andere Henrietta) zei, toen ze het *Verslag* gelezen had: „Ik vind het jammer, dat ik het niet ben”. Wat toont de Heere Zich altijd als een ware Vriend in de uren van nood en ongetwijfeld zal Hij dat willen wezen voor u, die achtergebleven zijt, als u er zich op durft verlaten en Hem beproeft tot het uiterste op Zijn Woord. De Heere heeft u niet bij verrassing in deze zware bedeling gebracht, maar Hij heeft u beiden zeer vriendelijk geleid om deze gebeurtenis te verwachten en het geheel ervan heeft Hij verzacht met Zijn zoete tegenwoordigheid en gunst, zodat er geen spoor van verlangen om hier te blijven in het hart van onze vertrokken vriendin achterbleef. Zij voelde, dat het veel beter was te scheiden en voor eeuwig bij de Heere te zijn. Uw deel is anders en een nieuwe loop der dingen zal voor u te zamen open gaan, nieuwe zorgen, nieuwe moeilijkheden en nieuwe kruisen, maar God is algenoegzaam en Hij wil Zijn volk tonen, dat Hij een zeer nabije hulp is en ik hoop oprecht, dat u tot Hem zult gaan om die hulp in al uw verschillende moeilijkheden. Ik heb tienduizend vrezen gehad, maar geprezen zij Zijn heilige Naam voor eeuwig, Hij is voor mij geweest een getrouwe, nabije en dierbare Vriend.”

De familie Bourne hielp Bernard op een praktische wijze door de twee kleine meisjes in hun huis in Londen op te nemen, om door de dochters van Mr. Bourne onderwezen te worden, totdat ze oud genoeg waren om terug te keren en het huishouden van hun vader te doen. Het dagboek van Bernard geeft vaak zijn eenzaamheid weer, al bracht hij soms de weekeinden in het huis van Mr. Maydwell door. De grafsteen van Henrietta is nog te zien (1961) dicht bij het pad aan de zuidzijde van de kerk van St. Andrew. De kerk, waar Bernard in preekte is afgebrand en stond misschien iets dichterbij de weg; anders kan men er zich over verwonderen, dat de steen van Henrietta niet vernield is, daar hij zo dicht bij een steunbeer ligt.

ALLE BEGRIP TE BOVEN

d e e l 3

DE EENHEID DES GEESTES

16

SAMUEL HUGHES, EEN MIJNWERKER VAN SHROPSHIRE

Het uitzicht naar het westen van de Longmynd wordt overheerst door de hoekige rug van de Stiperstones met zijn naakte kwarts houdende massa's en verstrooide rotsen. In de negentiende eeuw werden de westelijke hellingen doorstoken met mijnschachten en een keten van mijnen gedijde daar door het winnen van lood en mineralen van Snailbeach en Pennerley, loodglans van Shelve, Callow Hill en Bog. Plannen voor de Snailbeach-mijn bestonden al in 1790, maar men zegt, dat „de oude mannen” in de twaalfde en dertiende eeuw deze mijnen al bewerkten. Om erts uit de mijnen te halen was niet zo

gemakkelijk. De mijnwerkers volgden de ader. In dit geval vonden zij lood in harde leisteen, die bij het overgaan in de hardere steen van de Longmynd arm werd aan lood en rijk aan koper. Ze volgden het van de oppervlakte naar beneden en maakten gebruik van ladders naarmate de schacht dieper werd. Op een bepaalde diepte gaf dit plaats voor schachten en tunnels. Vóór de dagen van liftkooien en takelwerk werd het erts in manden naar boven gebracht. Als de omtrek van de grond het toeliet werden er dagtunnels of horizontale mijngangen in de zijkant van de heuvel geboord met een geringe helling. Dit was ook goed met het oog op de drainage. De metaalader werd uitgebikt. (De grote hopen met witachtig afval bepalen nog het landschap.) Het erts werd gebroken en gewassen, verhit in een oven en geharkt. Sulfer en giftige gassen werden zo verwijderd. Daarna werd het vuur verhit en de massa erts samengesmolten. Het gesmolten lood werd dan in vormen gegoten, die tot een klomp verhardden en klaar waren voor de handel. In 1851 werkten er ongeveer 500 mijnwerkers in Snailbeach, zonder degenen, die het erts wasten en smolten.

De mijnwerkers woonden in gehuchten, verscholen in de streek of in de spleten van de Stiperstones. Rijen beladen ezels volgden de scherpe bochten van de weg, die op sommige plaatsen steil was. Het uitzicht moet van een wildachtige schoonheid geweest zijn. Er was niet de saaie eentonigheid en vuiligheid van de kolenmijnen-districten. Prachtige bossen strekten zich uit over de gehele lengte van de Hope Valley beneden. (Deze werden allemaal gekapt in de eerste wereldoorlog.) Het platteland lag open en was afwisselend voor het gezicht. Naar het zuid-westen glansde de trage Onny, die het afvoer-water van de mijnen opnam. Nu lijkt dit op verloren land, de Onny-stromen één uitgestrekt zachthellend moeras; de oude schachten steken spookachtig omhoog tegen een onbeschrijfbare wazige achtergrond.

Maar in de tijd waar wij over schrijven waren de mineraalmijnen in volle exploitatie. Mannen van Cornish en mijnwerkers van Montgomery waren gekomen en hadden zich onder de inwoners van Shropshire gevestigd. In de zomer waren zij tot hun middel ontbloot, in de winter in grove jassen gehuld als het buiten guur was en de wind om hen heen loeide. Ze werkten te midden van veel gevaren en vonden hun genoeg in drinken, hanengevechten, het jaarfeest, de kermis en de wedstrijden. De vrouwen hadden een krappe tijd als het geld wegging in losbandig leven en veel kinderen moesten de mijnen in om te werken, waar de moraal, daden en taal onzedelijk en vuil waren.

Maar er waren onder deze volkomen ruwe schepselen sommigen, die de dingen der eeuwigheid zochten. De mannen van Cornish hadden het Methodisme met zich meegebracht en in het begin van de achttiende eeuw stuurde de Baptisten-kerk van Shrewsbury een predikant om de diensten te leiden in de verschillende dorpen, Snailbeach inbegrepen. Een geestelijke oogst was het gevolg en op een Avondmaals-zondag in Shrewsbury was er meestal een aantal eenvoudige mijnwerkers en hun gezinnen. Maar deze maandelijks reizen waren lastig, vooral in de winter en er werd een verzoek gedaan of er een aparte kerk geïnstitueerd kon worden. Dit werd toegestaan en de werkplaats van een mijnsmid werd de gewone vergaderplaats, vijftien jaar lang, terwijl men maandelijks toezicht van een predikant kreeg. Deze kleine gemeente had veel tekenen van Gods gunst en er werden velen aan de kerk toegevoegd. In 1825 werd Mr. Lakeline van Pontesbury daar predikant. We lezen van hem, dat het zijn gewoonte was om de zaterdagavond tot middernacht op te blijven om zijn paard te voeren en dan moest het vasten tot middernacht zondag. Iedere zondag reed hij om drie diensten te leiden, te Minsterley, Wrennall en Snailbeach.

In 1830 was de kerk zo uitgebreid, dat een eenvoudig gebouw nodig was. Een jonge dominee, Edward Evans, reisde het land door om geld voor de kerk te verzamelen. Er was meteen de moeilijkheid om grond voor de bouw van de kerk in Snailbeach te verkrijgen. De Markies van Bath was eigenaar van al het land, dat daar het beste geschikt voor was en hij weigerde om een vrije kerk op zijn grond te hebben. Een flinke klimpartij de heuvelkant op brengt iemand bij een klein stroompje, de scheidslijn tussen het land van de Markies van Bath en dat van de Graaf van Tankerville. De kerk deed een verzoek aan de Graaf, die gelijk toestemming gaf om te bouwen en hij gaf ook een groot stuk grond voor een begraafplaats. Zo staat ver weg aan de noorderkant van de Stiperstones op een geschikte en beschutte plaats de kapel van Lord's Hill, tot vandaag toe. Dit gebouw was in aanbouw toen Samuel Hughes een jongeman was. Hij zag de jonge dominee stenen verzamelen en was verbaasd en dacht: „Er moet zeker meer in de religie zijn dan ik mij ooit gerealiseerd heb”.

Samuel was geboortig van Habberley, een dorp aan de andere kant van de heuvel. Al was hij een mijnwerker, en dat al geweest vanaf zijn twaalfde jaar, die het harde roekeloze leven, dat tevoren beschreven werd, leefde, met veel te vertellen uitreddingen, dat het maar een haarbreed scheelde, hij was toch niet opgevoed op die ruwe manier als de meesten van hen. In

een *Herinnering* van hem lezen we, dat hij met liefde opgevoed was door zijn ouders en dat zijn moeder hem het Onze Vader geleerd had, dat hij iedere avond moest opzeggen en een paar verzen van een lied van Dr. Watt, die zo beginnen:

*Almachtige God, Uw alziend oog
Gaat door de schaduwen van de nacht
En onze verborgenste daden liggen
Geheel open voor Uw aangezicht.*

Daar hij van nature een tere aard had was hij bang iets verkeerd te doen, maar vooral bij tijden als het gevoel over hem kwam, dat de onzienlijke God elk verborgen ding in het gericht zou brengen.

Zijn vader had een positie in het leger gehad. Na zijn ontslag werkte hij als daggelder, tot hij naar Habberley verhuisde en werk kreeg in de mijnen te Snailbeach. Hij had een oudere zuster, Martha, en samen gingen zij naar school en leerden de beginselen van lezen, schrijven en rekenen. Ze gingen geregeld naar de kerk en Samuel zong daar in het koor. Martha, negen jaar oud, vroeg haar moeder, hoe het mogelijk was, dat een man haar door de doop een kind van God kon maken. Haar vader sneed haar af door te zeggen: „Zou zij de dominee de les lezen?” Het vers, dat ze allemaal geleerd hadden om 's avonds op te zeggen, maakte Martha bang en ze vroeg zich af, hoe ze voor God kon verschijnen.

Toen Samuel achttien jaar oud was stierf zijn vader, en zijn moeder, die al enige jaren verlamd was, kon alleen maar als een kind en hulpeloos in de hoek zitten. Zo bevrijd van de macht van zijn ouders gaf Samuel zich over, zegt hij „aan de teugels van dwaasheid en boosheid, in de gedachte, dat er genoeg tijd was om over religie na te denken”. Martha trouwde, toen ze acht en twintig jaar was, met een schoenmaker, Thomas Burgwin, een ijverige jongeman, en het leek op een aangename verandering van het leven. Hij en zijn ouders waren trouwe kerkgangers en Martha ging met hen mee. Gedurende een jaar ging het goed met hen, toen er zich een pijnlijke situatie ontwikkelde door jaloersheid van zijn kant. Die was geheel ongegrond, maar gedurende vele jaren, zegt Martha, „was ons geluk bedorven en hij begon te drinken en mishandelde mij vreselijk.”

Samuel was ondertussen op twee en twintig-jarige leeftijd getrouwd en genoot van zijn leven, al ging het niet zonder verschrikkelijke steken van zijn geweten. Van tijd tot tijd besloot hij om godsdienstig te worden, vooral als hij een opwekkende preek gehoord had. Hij ging de eerste dienst in de

nieuwe kapel te Lord's Hill bijwonen en daar hij gevoelde, dat zijn vooroordeel tegen hen als Dissenters weggenomen was, werd hij een trouwe toehoorder. Maar, zei hij, „de dienst zei veel dingen, die ik niet kon begrijpen, zo besloot ik, terwijl ik begon in mijn eigen kracht en begripen van de vrije wil, zelf te gaan onderzoeken.” Hij begon met het lezen van de eerste acht hoofdstukken van Paulus' brief aan de Romeinen, maar voelde, dat „het recht tegen mij scheen in te gaan en toen ik bij de tekst kwam in hoofdstuk 9: „Ik zal Mij ontfermen, diens Ik mij ontferm, en zal barmhartig zijn, dien Ik barmhartig ben”, had de slag doel getroffen en ik viel er zo onder, dat ik mijn gewaarwordingen onmogelijk kan beschrijven. Ik dacht, dat dit niet eerlijk was. Ik zei tegen mijn vrouw: „Het helpt niets of ik het probeer”. Ik scheen er onder ineens te krimpen en toen ik weer in mijn boek keek en deze woorden opving: „Maar toch, o mens, wie zijt gij, die tegen God antwoordt? Zal ook het maaksel tot degene die het gemaakt heeft zeggen: waarom hebt gij mij alsoo gemaakt?” drong dit door in de wond, die al gemaakt was. Daar was ik een machteloos, verloren, verbroken zondaar, ziende dat ik, als de Heere mij geen barmhartigheid bewees, zeker verloren zou zijn.

Ik zag, dat mijn moeiten daarmee niet ophielden. Zij tastten mijn gezondheid aan, ik verloor gewicht, totdat ik bijna een geraamte was en sommigen zeiden, dat ik mijn verstand verloor. Maar gezegend zij God! Ik begon het juist te ontvangen! De bomen en velden zagen er anders uit dan gewoonlijk, vooral de wolken: het was alsof zij fronsten en donker keken, ik was soms bang om op te zien. (Hoe doet dit ons aan Sukey denken!) Ik kon vaak in tranen uitbarsten als ik heen en terug de Coppice wandelde (als ik naar mijn werk ging en naar huis terugkeerde). Een paar leden van de kerk, die mijn verdriet zagen, probeerden mij te troosten. Soms was het alsof de gebeden en prediking juist gaven wat ik nodig had, maar het zakte weer af, totdat ik op een avond mijn Bijbel weer nam en het tiende hoofdstuk van Romeinen begon te lezen. Het eerste vers was zeer aangenaam en trok mijn aandacht, vooral het woord *zaligheid*. Ik las door tot het achtste vers en o, hoe sprak mij dat aan: „Nabij u is het Woord, in uw mond en in uw hart. Dit is het Woord des geloofs, hetwelk wij prediken, namelijk, indien gij met uw mond zult belijden de Heere Jezus en met uw hart geloven, dat God Hem uit de doden opgewekt heeft, zo zult gij zalig worden”. Hier heb ik geen woorden voor om de rijkdom, zoetheid en troost die in mijn arme ziel kwamen te beschrijven. De last was van mijn gemoed genomen en ik was gelijk een man, die uit de gevangenis zijn vrijheid verkrijgt!”

Daarna werd hij lid van de kapel te Lord's Hill en hij ondervond oprechte gemeenschap met sommigen van de gemeente. Hij begon te onderwijzen op de zondagsschool en te spreken op gebedssamenkomsten. Op aanraden van een goede oude man, die samen met hem in de mijnen werkte en die veel met hem omgegaan had en van hem hield, vroeg de kerk hem op bepaalde plaatsen in de buurt te spreken. Hij werd gewillig gemaakt door de bemoediging die hij kreeg van een lied van Hart, dat zo begint: Omgord uw lendenen, Christen-strijder! „Elk woord van dat lied”, zei hij, „leek mij aan te spreken, vooral deze twee regels: Zie, uw Kapitein roept u, en: Al kunt gij niet spreken. Ik zei: „Nee, Heere, ik kan niet” en hilde. Toen kwam het weer: omgord uw lendenen, Christen-strijder. Zo tussen hoop en vrees besloot ik, dat ik het zou proberen en zei: „Heere, Gij hebt de lippen en het hart geschapen en toen het U behaagde hebt Gij de mond van de stomme ezel geopend om Uw woord te spreken”.

„Zijn oude vriend hoorde hem een paar maal preken en bemoedigde hem om voort te gaan, maar kort daarna overleed hij vrij plotseling en Samuel voelde wat het was om een vriend en broeder te verliezen.”

Vreemd om te zeggen, het was dezelfde leer (van de uitverkiezing), die door de Heilige Geest gebruikt werd om Martha Burgwin op te wekken, maar helemaal onafhankelijk van haar broer. Ze verhaalt hoe (ongeveer in 1839) de predikant van Habberley in de loop van zijn preek deze woorden sprak: „Tenzij gij in het boek des levens des Lams geschreven staat van de grondlegging der wereld, zijt gij niet van de Zijnen”. „Dit de grondlegging der wereld, zijt gij niet van de Zijnen”. „Dit kwam als een dolksteek tot mij”, zegt ze. „Ik ging naar huis en wrong mijn handen bijna in wanhoop samen bij deze gedachte: „Als dat waar is, ben ik verloren” en een grote siddering kwam over me. Ik vroeg mijn broer Samuel of het waar was wat ik gehoord had en hij zei: „Het is zo” en liet mij een tekst uit de Bijbel lezen uit Openbaring 21 : 27. Ik zei: „Dan is er geen hoop voor mij”. Hij zei: „Waarom? Dit bewijst niet dat je verloren bent. Niemand wordt om zijn eigen gerechtigheid zalig”.

„Ik wrong mijn handen uit angst en hij zei: „Het is Gods schuld niet en het is niet de schuld van Christus” en ik zei (o, die opstandigheid van mijn hart!): „Het is niet *mijn* schuld.” Hierop liet mijn broer mij plotseling alleen en ik keerde van de tuin, waar we hadden staan praten, naar mijn huis terug, met zulke vreselijke gedachten van God, dat Hij de zaligheid buiten het bereik van de mens zou hebben geplaatst. Zo dacht ik en ik verzonk al dieper in de ellende gedurende bijna twee jaren. Ik

had geen vriend met wie ik kon praten en zo hield ik het allemaal voor mezelf. Ik had een kleine school om in mijn onderhoud te voorzien en sommige dagen wist ik amper wat ik deed."

Het is weer vreemd te zeggen, dat hetzelfde woord, dat Samuel had veroordeeld: „Maar toch, o mens, wie zijt gij, die tegen God antwoordt? Zal ook het maaksel tot degene die het gemaakt heeft zeggen: waarom hebt gij mij also gemaakt?" werd gebruikt voor Martha, toen het zich in haar gemoed vastgezet had, dat er voor haar alleen maar verdoemenis overbleef, zodat zij gewoon was te schreeuwen uit zelfbeklag. „Maar aan het einde van twee jaren, toen ik midden in mijn keuken stond, kwamen deze woorden: „Ik heb een welbehagen in het werk Mijner handen". Zij wekten zo'n opmerkzaamheid in mij op, wat de Heere te zeggen zou hebben, dat ik naar boven ging en op mijn knieën viel, voor de eerste keer in twee jaar en ik stortte mijn ziel in gebed voor de Heere uit: „O, Heere, als Gij een welbehagen wilt hebben in het werk Uwer handen, *ik ben het werk van Uw handen!*" en onmiddellijk werd dit tot mij gesproken: „Ik ben niet gekomen om te roepen rechtvaardigen, maar zondaren tot bekering". De hoop, die toen in mijn hart kwam had ik nooit tevoren gekend. Al gevoelde ik geen grote vreugde, ik had geen angst meer.

Daarna wenste ik naar de kapel te Lord's Hill te gaan, die mijn broer Samuel ook bezocht. Ik moest stiekem gaan om het voor mijn man te verbergen en toen ik eens bij het terugkeren was opgehouden, stond hij in groot ongenoegen mij op te wachten en de volgende zondag sloot hij mij in huis op, tot ik zou beloven, dat ik naar de Kerk zou gaan. Dit maakte mij erg boos, maar ik gaf aan zijn wens toe en ik verkeerde toen in een soort waan, bang dat ik de Heere bedroefd had door aan mijn man toe te geven. Ik vertelde mijn moeite aan mijn broer, die mij aanspoorde om naar de kapel te komen, maar mijn man maakte dit toen voor mij onmogelijk. Ik riep gedurende twee of drie jaar de Heere aan in mijn verdriet. Mijn ernstig verlangen was om te weten waar des Heeren volk was en om toestemming te krijgen met hen samen te komen in godsdienstige samenkomsten."

Samuel zei van de bediening te Lord's Hill: „Het was een gezonde leerstellige bediening, trouw naar de letter, die tot op deze dag vaak een troost voor mij geweest is en van veel nut voor mij in het onderzoeken van Gods Woord. Maar er ging iets om in mijn arme ziel, waar de dominee haast niet over sprak, een hoofdsnaar van de harp, die hij niet kon laten of deed klinken. Dan dacht ik, dat ik het verkeerd had, daar zovelen van het woord schenen te genieten. Deze dingen brachten mij tot

schreeuwen en roepen tot de Heere om hulp, want ik trok soms al mijn godsdienst in twijfel en dacht dat het allemaal verdwenen was Ik begon een gespikkelde vogel onder hen te worden. Ik hoorde niets waar ik baat bij had, dus ging ik hier en daar luisteren op zoek naar een bevindelijke predikant. Soms ging ik naar Shewsbury, een wandeling van vier en twintig mijl, soms naar Broseley nog veel verder. Eens hoorde ik van een getrouwe prediker te Little London, vlakbij Wolverhampton, maar hoe kon ik hem gaan horen? Het was ongeveer zes en veertig mijl van mijn huis en ik was erg arm. Maar noch armoede noch de reis konden mij tegenhouden. Ik schraapte wat geld samen en daar ging ik; ik liep naar Shewsbury, nam de trein naar Wolverhampton en liep naar Little London. O, wat een vereniging was er tussen mij en die dominee, toen hij in gebed ging! Zijn tekst was: „Aangaande Gad, een bende zal hem aanvallen, maar hij zal ze aanvallen in het einde”. O, hoe ging hij het in- en uitgaan na, het op en neer, de vreugdes en smart, die in mijn bezwaard gemoed gaande waren! Ik dacht: dit is van de Heere, want niemand kent mij hier. Na de dienst kwam een waardige oude heer naar mij toe en vroeg mij bij hem te komen eten. Na het eten gingen we naar een gebedssamenkomst en mij werd gevraagd ook mee te doen. Ik gaf de 84e Psalm op (Watts): *Mijn ziel, hoe liefelijk zijn deze woningen.* Waarlijk, het was een liefelijke plaats voor mij! De dierbare Heere maakte mijn mond vol met woorden en daar was een ander Bochim voor mijn arme dorstige ziel. De vriendelijke heer nam mij mee voor de thee. Toen gingen we naar de avonddienst. De tekst was: „Gij hebt mij gegeven de erfenis dergenen die Uw Naam vrezen”. Dit bevestigde wat ik 's morgens gehoord had.

Toen dacht ik erover naar Wolverhampton terug te gaan en mij klaar te maken voor de vroegtrein op maandagmorgen, maar er vloeide zo'n vreugde, troost en bemoediging in mijn ziel, dat ik haast verward was. Ik wist niet welke weg te nemen! Zo vroeg ik een jongeman de weg naar Wolverhampton. Hij wees mij de weg, maar ik was al gauw de weg weer kwijt. Hij stond met nog een paar anderen, zo bleek het, mij na te kijken. Toen liepen ze met mij mee en brachten mij op de hoofdweg. We hadden aangename gesprekken over de preek en toen we afscheid namen, schudden ze mij de hand en één van hen liet een halve kroon in mijn hand achter, die voor mij de terugreis naar Shewsbury betaalde! Zo reisde ik in die dagen twee en negentig mijl om een evangelische preek te horen. O, hoe bevestigde deze reis en de dingen die er mee verbonden waren mij weer in mijn vroegere gedachten over Christus en Zijn Evangelie.”

In januari 1843 hoorde Samuel, dat een predikant het Evangelie

preekte in Wrentnall, Pulverbach. Dit was Mr. Bourne op zijn derde bezoek aan Pulverbach. Hij was in december met zijn dochter Philippa aangekomen en logeerde bij mevr. Gittings op The Grove. Hier werden zijn ochtendlezingen goed bezocht, de drie dames Gilpin (want Catharine was er toen ook) en vaak drie van hun dienstboden, die regelmatig kwamen. Sukey ging elke dag en probeerde niets te missen. Ze zei, dat „zij en Charles en hun stevige kleindochtertje als ze allemaal samen hard werkten, een shilling per dag kunnen verdienen door stenen in het land van de boeren op te rapen en daar het weer zo mooi was hebben ze goed verdiend, beter dan andere winters. De grote tegenstand is het meest van de boeren die samenwerken om mijn bijeenkomsten tegen te gaan, niet uit onbeleefdheid tegen mij, maar om te voorkomen, dat hun vrouwen en opgroeiende kinderen ze bezoeken. Mevr. Rawson, de slagervrouw, wordt zoveel mogelijk door haar man tegengewerkt, maar is vast besloten om te luisteren. Ze had geen kans, toen ik hier eerder was, zei ze, maar nu, als ze uitgaat om bestellingen op te nemen of inkopen te doen, maakt ze het altijd zo, dat ze bij mijn huis is als de lezingen beginnen. Ze vertelde mij vandaag, dat ze nooit wat begreep, totdat ze mij hoorde. Nu begrijpt ze de strijd tussen hoop en vrees en gisteren voegde ze er aan toe „werd ik er als een Zacheüs toe gebracht naar beneden te komen en al dacht ik eerst, dat deze plaatsen de slechtste en de geringste waren, waar ik kon wezen, nu vind ik ze de beste en had ik een goede dag in het luisteren”.

De dag na nieuwjaarsdag was de dag, die vastgesteld was voor de vertegenwoordiger van de dominee om de tienden op te halen en er werd altijd gezorgd voor een maaltijd voor de boeren in de herberg. Philip Morris, een boer aan de oever voorbij Sukey's huis, werd als een groot geleerde beschouwd en dacht eens, dat hij alles wist, wat er te weten viel. Hij kwam vorige zondag naar mij luisteren, toen ik over deze woorden sprak: „Waarbij zal ik weten, dat ik het beërven zal?” Hier viel al zijn godsdienst weg en hij gevoelde, dat hij een betere godsdienst moest hebben of verloren gaan. Deze man was verplicht om naar de maaltijd te gaan om zijn tienden te betalen en na de maaltijd vroegen de mannen hem, wat hij in de preek gehoord had. Dus vertelde hij hun in grote eenvoud precies, wat hij voelde, waarop zij allen hem begonnen te beledigen en ze staken de pook in het vuur om hem er mee te treffen toen die rood-gloeiend was, maar hij wist te ontsnappen.

Voor het gemak van de mensen worden de diensten op zondag en woensdag nu in het huis van William Morris (geen familie van Philip Morris) dichtbij Black Lion in Wrentnall gehouden.

Er kwam nu een veel groter getal op. De mannen en ikzelf bevinden ons op de waranda, en de salon, de keuken en het kookhuis zijn overvol. Ook staan er sommigen buiten en zij zeggen, dat ze het kunnen horen. Velen van hen zijn mijnwerkers, die met grote aandacht luisteren. Het verbaast mij, dat alle zes bedienden van de pastorie komen, behalve de kleine jongen, die moet wachten ingeval hij iets moet hebben. Mevr. Morris is zeer edelmoedig en niets is haar te veel, al lopen de mensen in allerlei weersomstandigheden haar huis in en laten ze veel werk voor haar achter om alles weer schoon te maken. De jonge Mr. Freme is hun landheer en toen hij zag, dat er zovelen uit dat huis kwamen, zei hij, dat hij er gauw een einde aan zou maken. Dit verwekte grote vrees en zij waren er zeker van, dat zij een waarschuwing zouden krijgen, om mij. Maar Mevr. Morris zei: „Nu is het de tijd om te bidden. Mr. Freme is maar een mens en het zou erger zijn om God te beledigen”. Later vroeg deze jonge edelman: „Waar is het over, dat deze man preekt?” Dus vertellen zij hem in alle eenvoud de leerregels en de wijze van onze diensten en hij eindigde op een rustiger toon: „Wel, wel, hij heeft het recht om te preken waar hij wil, net zoveel recht als een ander”, en vertrok. Deze familie, de heren van de plaats, hadden Thomas Overton in hun salon geroepen en de arme bevreesde man ondervraagd, maar, hoewel zij gedurende mijn eerste bezoeken erg tegen mij waren, zijn zij allen te zamen kalmer. De oude heer hield Sukey op en zei: „Ben ik je niet nog wat geld schuldig, Sukey? Kom morgen om half tien naar het huis”. „Ik kan niet, meneer, ik moet naar Mr. Bourne op The Grove”. „Kun je dat niet uitstellen?” „Neen, meneer, de Heere beveelt mij te gaan tot baat van mijn ziel, meneer.” „Dan kom je na die tijd op weg naar huis.”

Verleden week kwamen vijf mijnwerkers van de loodmijnen van Snailbeach om mij te horen. Er was zo weinig tijd tussen het einde van hun werk en het begin van mijn samenkomst en de afstand verscheiden mijlen, dat de mannen, naar zij zeiden, het grootste gedeelte van de weg moesten hollen en toen de dienst voorbij was, moesten ze op dezelfde wijze terugkeren vanwege de nachtdienst in de mijnen. Mij werd verteld, dat zij zo transpireerden, dat ze bijna geen droge kleren aan hadden. Ze gingen verblijd naar huis, naar het schijnt, en zij stuurden mij een zeer vriendelijk briefje om te vragen of tien van hen mij na de volgende samenkomst mochten spreken. Zij vergezelden mij op mijn wandeling van anderhalve mijl, en een van hen, John Philpot, vertelde me, dat al kon hun predikant de evangelische leerstellingen uit boeken halen, hij toch nooit sprak van een

verborgen geestelijk werk en omdat zij er hem om vroegen, waarschuwde hij hen in het openbaar, dat zij afgesneden zouden worden en spoedig stuurde hij hen weg, zonder hun de kans te geven zich voor de gemeente te verdedigen. Ze hebben nu een klein huisje om in samen te komen, maar worden zeer veracht. Ze zeiden, dat zij hoopten te komen en me regelmatig te horen voor ik wegging, maar nu is er een zware sneeuwval gekomen en zijn zij in hun heuvelachtige land afgesneden.” Toen ze weer kwamen was Samuel Hughes bij hen. Het is van belang, dat de enige objectieve beschrijving over de preken van Mr. Bourne in de eenvoudige *Herinnering* van deze mijnwerker voorkomt. Samuel zegt: „Hij opende de waarheden van het Evangelie op een eenvoudige wijze, zodat een klein kind in de genade hem kon hebben begrepen. Ik ging telkens weer en dit leidde tot een onderhoud, dat ik nooit zal vergeten. Zijn diep onderzoekende vragen! Hij verwarde en verbaasde mij soms, dat ik niet meer wist wat ik hem antwoorden moest, tot ik op weg naar huis was. Toen kwam het vaak en dan zou ik hem hebben kunnen antwoorden, maar het was te laat! Dit was de oorzaak van de briefwisseling tussen ons”.

Mr. Bourne zegt in een andere brief: „Toen ik bij de zaal aankwam en de mensen zagsamenkomen, zonk mijn hart en dit bracht mij in ernst tot God en Hij hoorde mijn geroep. Mijn onderwerp kwam van deze woorden: „Want door Hem hebben wij beiden de toegang door één Geest tot de Vader”. De Heere was mij zeer nabij en hielp mij om van deze kostbare leer van de Drieëenheid te spreken. Ik geloof, dat velen het Woord konden ontvangen en ook al zette ik met Gods hulp Zijn eeuwig doel uiteen om in Christus Jezus sommigen zalig te maken en niet allen, schenen zij het toch met geduld te verdragen. Ik sprak ook over de dwaze veronderstelling, die sommigen naar voren brengen, dat als ze uitverkoren zijn, ze mogen leven zoals ze willen, ook al zegt de apostel: „Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen”, namelijk de vreze Gods, bekering ten leven en zelfverloochening.

Dit onderwerp was zo zoet en zo uitgebreid, dat ik verplicht was om het 's avonds te vervolgen, toen er meer dan anders aanwezig waren.” Een week later schrijft hij: „Ik denk, dat het aantal mensen steeds vermeerderd. Mevr. Morris denkt, dat er meer dan honderd waren. Arme Winny zei tegen Sukey Harley: „Dit zijn dingen die we nooit eerder gehoord hebben, geen dominee sprak ooit over dit onderwerp tot ons. Ik voel dat dit de rechte weg is en wat een zegen zulk onderwijs te ontvangen”. William Morris leek erg opgewekt”.

In een preek zegt Mr. Bourne: „Ik was in de gelegenheid om vandaag over deze woorden te spreken: „En het geschiedde als de zon onderging en het duister werd en zie, er was een rokende oven en vurige fakkel, die tussen de stukken doorging”. Ik kon niet anders dan er over denken, hoe de Heere mij veilig door de vreselijke kwellingen gebracht had, waardoor de lamp van mijn roeping veel helder schijnende getuigenissen van de genade van de Heere Jezus Christus had. Dit zijn de dingen, die de lamp zo helder deden schijnen. Ik mocht zien, dat de rokende oven de verschillende zware beproevingen beschrijft, die Gods volk moeten doorstaan en de duisternis en verwarring, die vaak het ingaan erin vergezellen. Ik vertelde de mensen, dat ze allemaal in hun land wisten wat een letterlijke oven is, want ze konden op donkere avonden mijnen ver het vuur en de rook, die ervan opsteeg, zien, en dat ik veel van zulke geestelijke ovens had gekend en had gevreesd, dat zij nooit zouden ophouden en ik nimmer een weg ter ontkoming zou vinden. Ik heb met Asaf gezegd: „Hoe lang, Heere? Zult Gij eeuwiglijk toornen, zal Uw ijver als vuur branden?” Maar er was altijd wat verlichting als het zover kwam, want dan kwam de Heere met bemoedigingen en kon ik de noodzakelijkheid van deze kwellingen erkennen, beide om mijn trotse hart te vernederen en om nieuwe en diepere ontdekkingen op te doen van Zijn eeuwige liefde en barmhartigheid voor mij. Sukey was zeer vertroost door wat ik over dit onderwerp gezegd heb; ze zei, dat haar hart helemaal vol was”.

Dit bezoek van Mr. Bourne was niet alleen tot zegen voor Samuel Hughes en Sukey Harley, maar ook voor Jane Gilpin, die het als volgt beschrijft:

„Toen ik van de aankomst van Mr. Bourne in The Grove hoorde, was ik zeer bedrukt, want ik dacht, dat hij zou ontdekken dat ik een huichelaar was. Deze laatste vijf maanden had ik het gevoel alsof ik alles verloren had, al de goede dingen, die ik uit Gods hand ontvangen had. Was ik maar één met hen in hart en ziel, zoals eerst, dan zou ik niet om al die andere zorgen gegeven hebben. Maar nu werpt een enkele strohalm mij neer; ik kan mijn grond niet vasthouden bij één beproeving. Toch dacht ik op mijn weg daarheen: „Wel, ik zal toch blij zijn hem weer te zien”. Maar toen ik aankwam dacht ik, dat hij erg donker naar mij keek, al had ik helemaal geen reden om dat te denken, want hij was erg aardig. Ik gevoelde mij als een vreemde onder hen. De volgende morgen liet ik mijn zusters zonder mij naar The Grove gaan en toen was ik boos op mezelf: „O, Heere, tot welk een toestand heeft mijn zonde mij gebracht! Waar zal ze mij brengen?” Zo ging ik alleen en merkte, dat Mr. Bourne al met

zijn lezing begonnen was. Toen deze geëindigd was voelde ik mij nog net als tevoren en een vreemde onder hen. Toen mijn zusters vertrokken waren kwam Mr. Bourne bij mij zitten en vertelde hij hoe mijn brief hem bemoedigd had. Werkelijk? dacht ik. Nu dacht ik, dat ik daardoor als een volledige huichelaar ontdekt was. Ik kan niet vertellen hoe het was, maar op de een of andere manier, terwijl wij zo samenspraken voelde ik in een ogenblik zo'n gezegende gemeenschap des harten met hem als ik nooit verwacht had te zullen gevoelen zolang ik leefde. Ik voelde de sterke ketenen wegvallen, die mijn ziel zo lang gebonden hadden. Mijn gemoed kreeg ruimte en ik voelde de kracht waarmee het geestelijk leven in mijn treurende ziel weerkeerde, die zo lang door gebrek daaraan getreurd had.

We liepen een eindje samen op. Hij zei: „Juffrouw Jane, u hebt bemoediging nodig, ik wou dat ik ze u kon geven”. Ik antwoordde: „Neen, meneer, u weet niet in wat voor slechte plaats ik geweest ben door aan de zonde toe te geven”. Toen zei hij: „Wel, maar daar is een belijdenis”. Ik dacht bij mezelf: „Ja, maar die kan ik niet vinden, dat is wat ik aldoor wilde”. Ik kan niet zeggen hoe het ging, maar op dat moment voelde ik de weerkerende kracht van de tegenwoordigheid van de Heere, zo zoet als ik haast nooit gevoeld heb. Mijn ketenen vielen weg en mijn last was verdwenen, mijn mond was bereid om God mijn Verlosser prijzend te bezingen: Hij maakt, „dat de kreupele zal springen als een hert” op dat ogenblik, en dat de tong van de stamelende vaardig was om bescheidenlijk te spreken. En toen we afscheid namen ging ik met vreugde mijn weg. Ik zei in mijn hart: „O, Heere, vanwaar is dit? Dit is zo iets wonderlijks, wat betekent het?” En onmiddellijk kwam deze tekst mij te binnen: „Maar wij hebben deze schat in aarden vaten, opdat de uitnemendheid der kracht Godes zij en niet uit ons”. Ik zei: „Ja zij is van God, zij is waarlijk van God!” Ik gaf Zijn Naam de eer op de plaats waar ik stond.

De hele nacht kon ik niet slapen in verwondering over Gods beminnelijkheid en goedheid. Het was ongeveer midden in de nacht, toen deze woorden in mijn hart gesproken werden: „Dit huis, waarvan gij zegt, dat het verlaten zal zijn enz. . . . daar zal opnieuw gehoord worden de stem der vreugde enz. . . .” Ik kende de stem toen die woorden kwamen en ik antwoordde, terwijl ik mijn hoofd van mijn kussen oplichtte: „O, Heere, ik geloof met mijn gehele hart!”

Vol vreugde stond ik de volgende morgen op (18 december 1842) met de verwachting, dat over deze woorden gepreekt zou worden. Het was nu geen opgelegde verplichting. Nu vond ik Zijn dienst volkomen vrij. Terwijl ik met huiselijke be-

slommeringen bezig was en voordat ik op weg ging, kwamen deze woorden in mijn hart: „Zijnde moede, nochtans vervolgende”. De tederheid, waarmee dit werd gesproken kan ik niet beschrijven, noch de zoete bemoediging, die zij aan mijn hart gaf. Ik zei: „Ben ik vervolgend geweest, Heere? Ik dacht, dat ik het al lang opgegeven had”. Ik dacht bij mezelf: „Wel, als Mr. Bourne deze woorden tegen mij gesproken had, dan zou ik in mijn hart gezegd hebben, neen, ik ben niet vervolgend, ik heb het al lang geleden opgegeven. Maar toen ik de stem herkende, die tot mij sprak, dat Hij niet zou liegen, kon ik Zijn woord niet ontkennen en antwoordde: „Ben ik vervolgend geweest, Heere? Ik heb het niet geweten. Ik had anders gedacht”. Toen ik op weg naar The Grove was kwam dit vers in mijn gedachten en ik kon er niets aan doen, dat ik de hele dag zong:

*Jezus, mijn Heere, Ik ken Zijn Naam,
In Zijn Naam is al mijn vertrouwen,
Hij zal mijn ziel niet beschamen
Noch toelaten, dat mijn hoop vergaat.*

Het was een gegronde hoop, die niets kon wegnemen. Het was voor het eerst, dat ik de heilige vrijmoedigheid kreeg om te roepen: „Ik ken Zijn Naam”. Deze vrijmoedigheid was vergezeld van zo’n nederigheid, dat alleen hij het kan verstaan aan wie de Heere het door Zijn Geest geopenbaard heeft. Het is een mysterie. O, de verandering tussen de vorige sabbat en deze! Ik kon niet anders dan zeggen: „O Heere, hoe komt het? Ik draag Uw Naam. Ik ben een aangenomen kind van U. Waarom zou ik als een vreemde zijn?”

’s Avonds bracht de Heere op een zeer zoete wijze in mijn herinnering wat ik acht jaar geleden ondervonden had, namelijk: „Een vrouw wanneer zij baart heeft droefheid . . . maar (dit waren de woorden die mij troostten) Ik zal u wederom zien en uw hart zal zich verblijden en niemand zal uw blijdschap van u wegnemen”. Maar dit gaf mij niet de rust, die ik nodig had, maar er was iets dat in mijn hart fluisterde, alsof de Heere Jezus Christus het mij in herinnering bracht en zei: „Heb Ik u niet gezegd, dat Ik u weer zou zien en dat uw hart zich zou verblijden en dat niemand uw blijdschap van u wegnemen zou?” O, hoe sprong mijn hart op van vreugde en onmiddellijk antwoordde ik: O ja, ja, Gij hebt deze woorden tot mij gesproken in dat uur van grote ellende. (Zie hoofdstuk X.) En mijn ziel maakte de Heere groot.

De volgende dag, maandag, bleven deze dingen en niemand kan de vreugde vertellen, die ik gevoelde toen ik naar The Grove

liep. Op die dag had ik een zoet gezicht van die lage plaats waar de Heere Jezus met Zijn discipelen over spreekt. Ik vond het zo fijn haar weer te vinden: „Zo ziet omhoog en heft uw hoofden opwaarts, omdat uw verlossing nabij is”. Deze laatste woorden verwekten grote vrees in mijn hart, dat de duivel binnen zou komen en mij verheven inbeeldingen en ijdele en uitbundige bespiegelingen voor ogen zou stellen en een oorzaak zou zijn, dat ik die ware geestelijke en goddelijke zaak, die de Heere mij in het hart gegeven had, zou verliezen. Ik smeekte ernstig tot de Heere, dat Hij mij geen ijdele dromen zou doen volgen.

Op de woensdagavond-bijeenkomst viel er één opmerking, die gemaakt werd, met ernst op mijn ziel. Mr. Bourne sprak over de noodzakelijkheid van het teder opmerken en koesteren van deze verborgen ingevingen van de Heilige Geest en hij zei: „O, wees hier erg voor op uw hoede, dat geen afdwalende gedachten u de ware vrede ontnemen!”

Het behaagde de Heere deze genadigde gunst ten opzichte van mij gedurende vele dagen te bestendigen, zodat ik niets anders kan zeggen dan: „O, smaakt en ziet, dat de Heere goed is, en gezegend is de man, die zijn vertrouwen op Hem stelt”.

Aan het einde van zijn bezoek schreef Mr. Bourne aan Matilda: „Ik kan u niet vertellen welk een beroering mijn komst in deze plaats teweeggebracht heeft, hoe erg vijandig de boeren zich voordoen, hoe de hulpprediker, daartoe stilzwijgend uitgelokt, tegen mij preekt, zonder namen te noemen. Uw vader is erg vriendelijk geweest. Hij zag mijn dochter in de koets met juffrouw Catharine op weg naar Shewsbury en was erg vriendelijk en wenste, dat ze, als ze last van de kou hadden, de gehele avond de koets zouden houden en het zich gemakkelijk zouden maken. Hij zei ook, dat hij het fijn vond, dat zijn familie vriendelijk voor mij was en wenste dat zijn dochters mij zouden bezoeken”. Maar Mr. Bourne had geen persoonlijke gesprekken meer met hem.

17

DE CHURTON-WONING

Toen Mr. Bourne in Londen terug was, schreef hij verschillende brieven. Aan Bernard Gilpin en Mr. Maydwell in Hertford schreef hij: „Tijdens mijn verblijf in Shropshire werd ik soms erg bemoedigd en getroost in mijn hart door de goddelijke kracht van het Woord. Meestal voelde ik de woorden eerst tot mijzelf gesproken en dan uitgebazuind aan zulke mensen, die er behoefte aan hadden. Sinds mijn thuiskomst heb ik enige zoete tekenen van Gods goedkeuring ontvangen, maar toch ben ik op het punt geweest om mijn hoop op te geven, door de onwelkome ontvangst van een betrouwbaar getuigenis. De vijand vertelt

mij, dat ik niet één vriend over zal houden en in mijn hart vrees ik hetzelfde. Het is mij toegestaan om te bemoedigen, zoals dat genoemd wordt, maar overigens moeten ze mij niet. Eerst moet ik mijzelf oordelen en als ik denk onderwijs te geven, moet ik beter toegerust wezen en ik geloof dat dat waar is. O, hoe gevoel ik, dat ik zeer nauwgezet over mijzelf moet oordelen en moet oppassen, dat ik niets zeg dan wat de Heere mij in de praktijk doet beoefenen! Hoe vaak was ik hiervoor in Shropshire waakzaam en hoe bezorgd was ik om te werk te gaan zoals de Geest van God mij in mijn eigen ondervinding geleid had. Er was één ding, dat ik vooral sterk voelde, namelijk mijn grote onwetendheid in alle dingen, in het bijzonder in de geestelijke staat van anderen. Op zondagmorgen was ik veel in ernstig gebed en erg begerig de Heere te vinden in het luisteren naar het Woord en de Heere kwam met zoete kracht in mijn hart, terwijl Mr. Burrell over Mattheüs 17 sprak, maar toen hij 's avonds bij het Avondmaal de beker overhandigde, voelde ik de wonderbare stervende liefde van de Zaligmaker voor mij. Hierin vond ik de zoete vrijheid die we in Christus Jezus hebben, en al mijn banden werden verbroken en de Heere kwam zeer nabij. Het was voor mijn ziel een zeker bewijs van de goedkeuring des Heeren over mijn handelingen in Pulverbach en het gaf mij kracht om al mijn vrees en zorgen in Zijn handen over te geven”.

Er zijn verschillende brieven aan sommige mijnwerkers van Snailbeach, die Mr. Bourne met de getrouwheid en liefde van een geestelijke vader aanspreekt.

„Aan T.O. en zijn vrouw. Mijn geliefde vrienden. Ik was erg blij u zo geregeld onder mijn gehoor te zien, maar u moet u wel ervan bewust zijn, dat er meer voor uw zaligheid nodig is dan alleen het horen. Het werd mij verteld, dat u goede begrippen hebt in uw hoofd, maar dat uw voeten een andere richting uitgaan. Dat betekent dat u niet in overeenstemming leeft met de godsdienstige belijdenis die u er op na houdt. Er is niets gevaarlijker voor uw ziel dan dit, omdat het een vreselijke gruwel voor Gods aangezicht is en Hij vaak zulke mensen afsnijdt voor het oog van alle mensen, als een voorbeeld voor anderen om te vrezen en van het kwade te wijken. Ik hoop, dat u dit ter harte zult nemen en niet probeert het te ontkennen, maar deze waarheid in het verborgen voor God belijdt en Hem smeekt om genade voor uw ziel om de wil van Zijn dierbare Zoon, Jezus Christus. Als u maar de minste vreze Gods in uw hart bemerkt, onderricht uw kinderen daarin en openbaar die vreze Gods bij het samenkomen van uw gezin op enige wijze, door een gedeelte van Gods Woord te lezen en samen te bidden

en verontschuldig u niet wegens uw onkunde. Kinderen beginnen al op erg jeugdige leeftijd op hun ouders te letten en hebben vaak een duidelijk inzicht omtrent de geest waarin zij wandelen. Zij kunnen spoedig opmerken de oprechtheid of het gemis daarvan bij hun ouders. Daarom moet ons een geestelijk verstand gegeven worden hoe te wandelen voor hen die God aan onze hoede toevertrouwd heeft.

Het is geen kleine zaak om een bekeerde zondaar te worden. In zulken worden tienduizend veranderingen en angsten gevonden, die de Geest heiligt om hen te leren zonder ophouden tot de Heere Jezus Christus te bidden om nieuwe, klaarder en heerlijker tekenen van Zijn genade voor hen. Als we alleen leren over deze dingen te spreken, zullen we ons verloren gevoelen als ziekte en dood komen en onze hoop op een fundament van zand gebouwd is. Pas op, mijn vrienden. Het is niet iedereen die het geloof bezit, dat ge in Sukey Harley ziet. Levende godsvrucht wordt weinig gevonden. Iets wat er op lijkt en niet echt is, zal de vuurproef, die voor alle mensen komt, niet kunnen doorstaan en wee degenen die daarin komen en de Zaligmaker niet tot vriend hebben”.

Aan de vrouw van een mijnwerker schrijft hij: „Ik ben werkelijk blij van uw voorspoed te horen en dat u nog hongert naar het brood des levens, want de Zaligmaker zegt, dat zulken verzadigd zullen worden. Ik ben bang, dat de gevaarlijke plaatsen, waaraan uw man blootgesteld is, zijn belijdenis tot het uiterste op de proef zullen stellen. Vaak lang van huis en geen woord van vermaan en de wereld altijd om zich heen en een slecht voorbeeld. Ik ben erg bang, dat deze dingen hem te sterk zullen zijn, als hij God niet tot zijn toevlucht stelt in gedurig gebed. Ik vrees, dat het bidden vergeten wordt en nagelaten wordt bij zijn potten bier en dat hij, al is hij geen dronkaard, tot overdaad verleid zal worden en hij zal weten, dat God niet met Zich laat spotten. Het zou daarom goed voor hem zijn om God te vrezen, terwijl zijn hart nog een weinig verzacht is door het Woord, opdat zijn verborgen angsten het werk van de Heilige Geest mogen blijken, om hem tot de Heere Jezus Christus om genade te leren roepen. Ik geloof, dat u enige verlichting van de Zaligmaker gesmaakt hebt in sommige van uw moeilijkheden, zowel als in de vreselijke angst die over u kwam, toen u die boze woorden tot Sukey Harley gesproken had. Het is door zulke overtuigingen, dat we genezen worden van alle eigengerechtigheid en verloren zondaren worden gemaakt, om alleen tot Hem om hulp te komen, en we zijn te meer verwonderd, dat de Zaligmaker op zulke rampzalige zondaars wil zien en ons vergeven wil en zelfs ons nog enige hoop geven, dat we

uiteindelijk niet zullen vergaan.”

Aan Samuel Hughes in Snailbeach schreef hij: „Ik was erg blij uw brief te ontvangen en was er zeer door getroost en bemoedigd. Ik bemerk, dat mijn vriend het pad van beproevingen net zo goed kent als ik en ik moet soms met mijn ganse hart erkennen de absolute noodzaak daarvan. Zonder dit scherpe werk hebben we een hart om elke leugen te geloven, naar alle valse leerstellingen te luisteren en de hand van vriendschap tot allerlei soort uit te reiken. Ik raad u aan om op te passen, zowel hoe u hoort als wát u hoort. Er is veel gevaar voor misleiding. Toch zult u ondervinden, dat in het lezen van Gods Woord en in het gebed en het waken daarin, de Heere u veilig wil geleiden en u voor gevaarvolle dwalingen, die u omringen, zal bewaren. Ik ben onder de indruk van de omstandigheden van u allen en al ben ik oud, toch voel ik een groot en sterk verlangen om u allen weer te zien en de rijkdom van de genade van de Zaligmaker aan u voor te stellen. Als u niet van alle kanten door zorgen omringd was, zou u nooit enige gepastheid in de Zaligmaker zien. Het is aan de bekommerde ziel, dat Hij rust geeft. Mensen mogen als dwazen praten en ons vertellen dat het onze plicht is om te geloven, maar als de Geest ons van ons ongeloof overtuigt, dan bemerken we dat dit ongeloof is als poorten van koper en stangen van ijzer en niemand kan het wegnemen dan Hij alleen, Die ons ervan overtuigt. En ik weet zeker, dat het niet in mijn macht is om berouw te hebben, al zou ik er tienduizend werelden voor willen geven. Ik heb geleerd, dat het een gave van God is door Jezus Christus: „Dezen heeft God door Zijn rechterhand verhoogd tot een Vorst en Zaligmaker om Israël te geven bekering en vergeving der zonden”. Als u en ik verslagen zijn (waardoor dan ook), dan weten we door belijdenis en gebed te moeten komen tot de geopende fontein voor de zonden en onreinheid en nooit te rusten voordat Jezus Christus door de Heilige Geest komt en deze helende stromen met goddelijke kracht aan onze gewonde gewetens toedient. Ik hoop waarlijk, dat ik nog mag zien, dat de Heere Zijn liefde en genade zo aan u openbaart, dat het bekend en gelezen zal zijn van alle mensen en dat uw ziel bewaard mag blijven voor de algemene dwaling van deze tijd. Doe de vriendelijke groeten aan uw medemijnwerkers J.P. en R.O. en laat deze brief aan hen lezen.”

Hoe schitterend is het in die tijd van klasse-onderscheid te zien de band van geestelijke vriendschap tussen de kunstenaar en deze ruwe mijnwerkers, zodat we ons kunnen voorstellen hoe ze hun vuile handen afveegden om deze brief te openen en deze evenals anderen met veel liefde te lezen en zeer te waarderen.

Het was ongeveer in die tijd, dat de gemeente van Pulverbach een vaste plaats voor haar samenkomsten kreeg. Dat was de Churton woning, een dubbelbreed huis, naast de muur die het kerkhof omringde. Mercy zegt: „Het gebeurde, dat ik ernstig tot de Heere opgezien had om een aanwijzing of ik Mr. Bourne zou vertellen van een geschikt huis in het dorp, dat waarschijnlijk leeg kwam, en deze tekst kwam in mijn hart en blonk met een gevoel van Zijn gunst: „Want de Heere aangaande, Zijn ogen doorlopen de ganse aarde, om Zich sterk te bewijzen aan degenen welker hart volkomen is voor Hem”. Ik las de rest van Job 37, dat meer en meer voor mij geopend werd en het was erg bemoedigend met betrekking tot de voorzienigheid Gods waaronder wij verkeerden, dat het in gunst zou eindigen. Het was alsof de gunst des Heeren meer en meer binnenstroomde, zelfs tot het feit van de ingebruikneming van dat huis, voor welk doel de Heere mij Zijn aangezicht had doen zoeken en mijn vertrouwen onder de schaduwen van Zijn vleugelen had doen stellen. (Het huis werd door een broer van Mr. Maydwell van Hertford gekocht, die daar veertien jaar met zijn gezin heeft gewoond en later toestond, dat een van de zalen voor de samenkomsten gebruikt werd, tot voldoening van iedereen.)” Nu was het leven voor de zusters Gilpin gemakkelijker in hun eigen huis. Mercy vervolgt: „Een ander zoet teken van de Heere was, dat Hij Zijn genade aan verschillende van onze dienstboden bewees. Hoe diep voelde ik dit, met verwondering en aanbidding. En het behaagde de Zaligmaker Zichzelf hieromtrent aan mij te openbaren. Het was zo'n bijzonder gevoel van Zijn nabijheid in ons midden door de verklaring van dit gedeelte uit Johannes 21: „Na deze openbaarde Jezus Zichzelf wederom aan de discipelen aan de Zee van Tiberias. Daar waren *te zamen*”. Ik kan het zoete gevoel dat deze verzen in mijn hart vergezelden niet beschrijven, zo'n band van eenheid met onze kleine gemeenschap.”

Een van de dienstboden was Mary Lloyd, van wie we het volgende lezen: „Mary was nog jong toen ze verlangde om de rechte weg te vinden. Gedachten over de belangrijkheid van de stap die ze moest doen, hielden haar gemoed bezig. Voordat ze haar huis verliet om te gaan dienen, kreeg ze dit gebed in haar hart, in het besef van haar onkunde, dat de Heere haar in een levende familie zou willen brengen, waar Zijn waarheid gekend werd. Ze werd aangenomen om met een gezin naar India te gaan, maar er gebeurde iets, waardoor haar diensten niet nodig waren. Toen ze daarna zichzelf aanbood voor een betrekking in de pastorie van Pulverbach, deed een opmerkelijk gevoel haar hopen, dat ze naar de goede plaats geleid was en ze wachtte met

grote belangstelling de uitkomst van haar sollicitatie af. Het was in de winter van 1841, dat ze voor het eerst in betrekking kwam. Toen de tijd verstreek begon Mary, die teer van hart en steeds waakzaam was, haar vroegere leiding op te merken, omdat het haar duidelijk werd, dat de Heere haar overeenkomstig haar gebed geleid had, waar Zijn waarheid bekend was, dat zij zelf tot de kennis ervan mocht worden gebracht. Ze zag al gauw dat ze te midden van veel uitwendige strijd over het onderwerp van de godsdienst gekomen was en ze kon het verschil niet begrijpen, dat ze opmerkte dat zij die om haar heen waren gevoelden tussen de ene religie en de andere. Ze werd rusteloos en wilde weten wat deze dingen te betekenen hadden en soms kwamen ergernis en vijandschap op, omdat zij die schenen te begrijpen en er met elkaar over spraken, niet met haar spraken en haar „hun geheim”, zoals zij dat zag, niet vertelden.

Op een dag zag ze vanuit het raam de andere dienstmeisjes naar de bijeenkomst in Wrentnall gaan, en in een ogenblik kwam het in haar op de Heere om onderwijs te vragen. Ze sloot zich in haar kamer op en bad: „O, Heere, wilt U mij onderwijzen en deze dingen doen kennen?” Het verlangen van haar ziel vond van toen af uitdrukking in zulke woorden als deze: „O, dat ik wist, waar ik Hem kon vinden”. De eerste keer dat ze de bijeenkomst bezocht, waar die dag Bernard zou preken, kwamen de regels van dit lied, dat gezongen werd, op een zeer bijzondere wijze tot haar:

Wat verlies u heeft te dragen,

Geef dit nooit op.

Ze zei: „O, hoe verlangde ik te weten wat die kostbare zaak was, die sommigen kenden en nooit konden opgeven. Want ik voelde dat ik die niet bezat. Ik smeekte de Heere om die mij bekend te maken en mij de levende en ware weg te tonen. Soms had ik een kleine hoop. Eens hielpen mij deze woorden: „Ik zal mijn kennis van verre verkrijgen”. En een andere keer: „De verborgenheid des Heeren is voor die Hem vrezen en Zijn verbond om hun die bekend te maken”. Het was alsof ik in één ogenblik zag hoe het kwam dat niemand mij omtrent deze zaken kon onderwijzen, want waarlijk niemand kan de verborgenheid des Heeren verstaan dan degene aan wie Hij haar openbaarde. Ik sprak graag met Sukey Harley, want ik dacht, dat zij iets van de Heere had waar ik zelf naar verlangde. Ik gevoelde werkelijk een zeer zoete liefde tot en afhankelijkheid aan Gods volk. Ik kan me herinneren hoe deze woorden in mijn gemoed haakten: „waar gij zult henengaan zal ik ook henengaan en waar gij zult vernachten zal ik vernachten, uw volk is mijn volk, uw God mijn God”. En ik kreeg hoop in mijn hart, dat ik met hen

verenigd zou worden. Toch vreesde ik vaak, dat ik tenslotte zou omkomen en niet tot de zaligmakende kennis zou komen." Maar Mary kwam zover en voor de rest van haar leven genoot zij eerst met de dames Gilpin en later met haar man Thomas Lloyd ware eenheid des geestes met deze kleine gemeenschap.

Er zijn geen aantekeningen over andere dienstboden, maar in het boek met brieven van Mr. Bourne vinden we er een aan M.D. (Margaret Davies) en een aan B.B. (Betty of Bessie Brown), gedateerd vanuit Londen na dit derde bezoek aan Pulverbach. Aan de een schreef hij:

„Het doet mij oprecht genoeg u zo verlangend naar onderwijs te zien. Uw mede-dienstmeisje kan u vertellen van de duizenden strikken die voor uw voeten gelegd zullen worden om te verhinderen, dat u tot Christus zult gaan om genade en de vijand zal u op geraffineerde wijze influisteren, dat u alleen maar naar de Kerk hoeft te gaan, omdat er verder niets meer te leren is. Dit wordt gedaan om u gerust te stellen, zonder dat u de vergevende liefde van Christus gevoeld heeft en als hij u hiervan kan overtuigen, zal uw godsdienst gauw wegwijnen en zal u een onvruchtbare tak worden. Ik hoop dat u allen in hetzelfde huis zult bewijzen, dat u in dezelfde geest wandelt. Als u zich door een afvallig hart terug trekt, is er reden om te vermoeden, dat uw belijdenis niet oprecht is. Ik geloof dat uw godsdienst zeer beproefd zal worden, zelfs zo, dat iedereen om u heen zal kunnen zien of de Heere u bijstaat of niet. Ik schrijf dit niet om u te ontmoedigen, maar om u te vermanen, dat u veel smeekbeden tot de Heere op zult zenden voor die tijd. Wees teder omtrent Gods eer en getrouw en oprecht in uw overtuigingen. Als u strijdt of redeneert met de duivel, dan zal hij u al gauw van uw stuk brengen, daar hij een bijzondere pleiter is en u zeker zal doen geloven dat u verloren zult gaan als u tegen uw eigen belangen ingaat; ze zullen u allen verlaten en u zult in nood komen. Dit is de taal, waaraan ik gewoon ben en die mij vaak het ergste deed vrezen, maar daar ik uit genade in het verborgen door de kracht Gods ondersteund werd, kon ik voet bij stuk houden en zag ik, dat al de dreigementen tot niets kwamen, mijn geweten getroost en God geëerd werd."

In een gedeelte van de brief aan de andere staat te lezen: „Wat u schrijft is waar, waar Christus gevonden wordt, daar is het kruis. Geestelijk leven dat in de ziel stand houdt is zo tegengesteld aan de godsdienst van deze tijd, dat we gehaat en veracht moeten worden door allerlei soorten, die de Geest van God niet hebben. Wat zo mysterieus voor de wijsheid van het vlees is, is dat er geen geestelijk leven in ons gevonden kan worden dan alleen in strijd met alle natuurlijke begeerten en

verlangens van het vlees. Dit dagelijks afsterven van ons vleselijk verlangen is geen klein kruis. Toch noemt de apostel het „onze lichte verdrukking die zeer haast voorbijgaat” en hij zegt, dat het ons „een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid werkt, dewijl wij niet aanmerken de dingen die men ziet, (ingesloten de dingen waarvan we denken dat ze voor het vlees nodig zijn), maar de dingen die men niet ziet”, dat is de onoverwinnelijke kracht van God, die alle dingen doet medewerken ten goede. En als we dit mogen zien, dan zal ons dagelijks afsterven door de kruisiging een van de zegeningen zijn, die aan ons zullen geopenbaard worden tot onze behoudenis en ons welzijn.

En nu, mijn vriendin, als de Heere ons zo deze zoete dingen geeft, zet Hij ons gewoonlijk in de oven om ons te tonen hoe wij aldoor het vuur zullen verdragen. Ik ben soms zo dwaas geweest om tegen mezelf te zeggen, zekerlijk dit is de laatste beproeving, nu zal ik waarlijk ontkomen en na deze zoetheid en kracht van de liefde en tedere zorg van de Verlosser zal ik niet zo gauw die genadige trekking van de Geest, Die mijn beste genegenheden ingewonnen heeft, uit het oog verliezen. Dan open ik misschien mijn Bijbel en lees: „Ik ben de ware Wijnstok en Mijn Vader is de Landman. Elke rank die in Mij geen vrucht draagt, die neemt Hij weg en al wie vrucht draagt die *reinigt* Hij opdat zij *meer vrucht* drage.” De Heere vernedert ons met het doel om ons niet als knechten te behandelen, maar als vrienden. „Ik noem u niet meer dienstknechten, want de dienstknecht weet niet wat zijn heer doet, maar Ik heb u vrienden genoemd, want al wat Ik van Mijn Vader gehoord heb, dat heb Ik u bekendgemaakt”. En welke dingen hoort Hij van de Vader? Hij hoort Hem zeggen en in de oven leert Hij het ons herhaaldelijk, dat als we van de wereld waren, wij zonder kruis zouden zijn, maar omdat Hij ons heeft uitverkoren uit de wereld, daarom haat de wereld ons. Als de Trooster komt verklaart Hij al deze dingen en getuigt Hij aan onze consciëntie, dat deze dood en beproevingen de rechte weg tot het eeuwige leven zijn.”

Omstreeks deze tijd werden er verschillende brieven naar Mercy gestuurd. Zij leek de vriendelijke leidster van de kleine gemeente te zijn.

„Ik vraag me vaak af”, schrijft Mr. Bourne, „of iemand van degenen die mij onbekend waren het gepredikte woord als het Woord van God ontvangen heeft en door de kracht daarvan de Heere met meer ernst is gaan zoeken nu ik weg ben, om zo te tonen, dat het inderdaad het Woord van God is en niet slechts wat ze van mij hoorden. Want waar Gods Woord maar een lichte indruk maakt (zoals in de gelijkenis van het zaad dat zo vlug

opkwam), daar is het weer gauw verdwenen door een lichte verzoeking."

Hier kunnen we nog wat aanhalingen over Sukey Harley invoegen, die, zoals Jane Gilpin zegt, in het midden van Zijn volk was gesteld als een getuige en voorbeeld, niet alleen van de vrijmacht van Zijn genade, maar ook van de geestelijke kracht van die godsdienst, waarvan Hij beide de Schepper en de Voltóoier is. Ondanks al haar domheid ontbrak haar niet de wezenlijke genade van de Geest, christelijke liefde, die in haar hart de ware gemeenschap met het Israël Gods voortbracht. Aan hen die er geen geloofsbelijdenis op na hielden en toch ondanks haar vermaningen een soort vriendschap met haar onderhielden, toonde ze veel tederheid, niet wetende, zoals ze zei, hoe de Heere nog in hun hart zou kunnen werken. Ook waakte ze met grote tederheid en nauwgezetheid over degenen die in haar eigen omgeving door de kracht van de verzoeking op het verkeerde pad gegaan waren en zowel uit de gunst van die tot de Kerk behoorden als van de hunnen vervallen waren, door hen voortdurend in haar hart in verborgen gebed aan de Heere op te dragen.

„Ach, wie weet!" zei ze dan, „of ze uiteindelijk niet onder de ware schapen gevonden zullen worden. Wat zou er van mij terechtgekomen zijn, als Jezus Christus mij in al mijn dwalingen niet opgezocht had en mij weer terechtgebracht had? Hij kent al Zijn kinderen, ik ken er maar enkele, maar Zijn Naam zij gezegend, Hij leert mij dag en nacht voor hen allen te roepen, menigten, menigten uit alle natiën. Mijn gezegende Verlosser, breng hen allen tot de kennis van Uw dierbare Naam en tot Uw hemels Koninkrijk!"

Een gewone valkuil, waar Sukey in viel, was deze: als ze beledigd of om haar godsdienst slecht behandeld was, dacht ze dat het goed was om haar aanhankelijkheid aan Gods zaak te tonen door heftig terug te bijten. Ze noemde dit „vechten voor haar godsdienst" en gedurende de loop van twintig jaar heeft het dorp veel zulke gevechten gezien. Maar ze werd van deze gewoonte afgebracht. Omstreeks het einde van 1839 ontmoette ze op de weg een vastberaden godslasterlijke jongeman van het dorp. Hij had het terstond op haar voorzien en begon haar godsdienst te bespotten. Zij verdedigde die in haar ijver met grote warmte en schold hem uit om zijn goddeloze woorden. Er was al gauw een menigte toeschouwers, die klaarblijkelijk van het toneel genoten en het getwist aanwakkerden. Helaas, hoe meer Sukey voor haar godsdienst vocht, des te erger het werd, totdat het werkelijk op het hoogtepunt was gekomen. De spotter, die zag dat hij haar kwaad gemaakt had, verklaarde

haar een huichelaars en de waarheid van God een leugen en ging lachend als overwinnaar heen.

Het verhaal kwam de dames van de pastorie ter ore, die er erg bezorgd over waren en toen Sukey daar een paar dagen later verscheen waren ze het niet met haar eens, dat ze de mensen moest trotseren, hoog of laag, als ze Gods waarheid bespotten, en probeerden ze haar uit te leggen, dat zo te vechten *tegen God* en *niet voor Hem* was. Ze kon dit niet begrijpen en vertrok om hierover te gaan bidden. Een paar dagen later ging Jane haar thuis opzoeken en zonder over het geval te spreken nam ze de Bijbel en las 2 Samuël 16 : 5-12, over Simeï, die David vloekte, en Psalm 17 : 13 en 14. „Bevrijd mijn ziel met *Uw zwaard* van de goddelozen, met *Uw hand* van de lieden die van de wereld zijn.” Terwijl Jane deze teksten las voelde Sukey de toepassing daarvan. „Ach, mijn geliefde juffrouw,” zei ze, „dat is Gods Woord tot mijn hart. Wat ben ik toch dom. Tot nog toe heb ik nooit geweten dat de goddelozen *het zwaard van God* zijn! Ach arme man, hij wist niet, dat hij hoewel hij de knecht van de duivel is, toch slechts een zwaard in Gods hand is. Wel, in mijn hart heb ik medelijden met hem, ja zeker. Ach, „laat hem vloeken, laat hem vloeken, want de Heere heeft hem geboden.” Maar mijn God kan in een ogenblik zijn hart veranderen en dan zou er in plaats van vloeken zegenen zijn.”

„Sukey heeft de les die zij hiermee geleerd heeft nooit vergeten en velen waren hier getuige van”, zegt Jane, „dat van die tijd af onder zulke omstandigheden een opmerkelijke verandering in haar gedrag waargenomen werd. Hoe beschuldigde zij zichzelf wegens haar vroegere onwetendheid. „Is het niet een wonder, dat de Heere mij nog verdraagt, zo’n onkundige dwaas als ik ben?””

Jane schreef een ander gesprek van haar op. Dit ging over de Methodisten, die haar vertelden, dat de christen geen zonde doet. „O, die uitspraak is iets vreselijks om aan te horen”, zei ze. „Maar als ik hun vertel van het geloof dat de Heere mij gegeven heeft, dat het alles Zijn werk moet zijn, van het begin tot het einde, en dat de mens geen kracht heeft, daar hij dood is in overtredingen en zonden, dan zeggen zij: „Uw geloof is niet zoals het onze!” Maar wat een vuur heeft het om ons heen ontstoken, door over ons geloof te spreken, is het niet zo? Ik dacht, nu denk je eens in, dat we voor koningen en stadhouders gebracht werden om voor de waarheid te getuigen, hoe zou het dan zijn? O, mijn God, Gij weet het! Wat, als ik Hem zou verloochenen? O, ik zou het doen, als Hij mij zou verlaten, ik zou als Petrus zijn. O, wat voel ik als ik er aan denk hoe Petrus zijn Heere verloochende. O, mijn ziel beeft over die arme zielen, die dit

ware geloof niet van de hemel in hun harten gezonden hebben. Ze vragen mij soms wat mijn godsdienst is. O, mijn godsdienst! Als u in mij er naar zoekt, heb ik er geen. Maar ik zal u vertellen waar die is. Hij is in mijn Jezus. Hij heeft het alles en ik heb het in Hem. Ik ben onkundig en weet niets. Ik ga tot de gezegende Jezus om in alles geleerd te worden, ja in alles. Denk dat we op de rechte weg naar de hemel zijn en denk u in, dat Hij ons daar op gebracht heeft. Wel, zouden we dan op eigen kracht verder kunnen gaan? Ik zeg: Neen, we kunnen geen stap zonder Hem doen. Zo bevind ik het. Als ik één stap alleen zou doen dan zou ik vallen. O, ik ben zo bang om alleen te gaan. Ik ben in één minuut helemaal van de weg af.

Er zijn maar weinig mensen die onze God kennen. Maar het bloed van mijn Zaligmaker kan tot het uiterste redden en Hij zegt mij, dat ik van mijn geloof aan die arme zielen hier rondom moet gaan vertellen, of ze willen luisteren of niet. De Heere geeft mij grote tederheid van geest jegens hen die niet van mijn zware beproevingen afweten. Hij leidt mij in wat ik zeggen en waarheen ik gaan moet. Dit is het wat ik dacht. Zij hebben het Woord en zij hebben het Evangelie en zij zien de schepping en de prachtige werken van God, maar toch kennen zij mijn God niet. Als Hij hun Zijn Geest niet geschonken heeft, kunnen zij Hem niet kennen. Wij vertellen hun welk een dierbare Verlosser Hij is, maar meer kunnen wij niet doen. Er zijn maar weinigen, hier een en daar een.

Sommigen zeggen, dat zij zonder zonde kunnen leven en als ik over mijn zondig hart treur weten zij niet wat ik bedoel. Ze zeggen: „Wel, Sukey Harley heeft een veranderd hart en toch praat ze zo!” Ze weten niet, dat het het bloed van mijn Zaligmaker is, dat op mijn hart gesprenkeld is, dat mij doet treuren. O, hoe haat ik mijn slechte en verfoeilijke hart. Het is mijn grootste vijand!

Gisteren zag ik M.J. Ik dacht, ik zal eens gaan zien hoe zij het maakt. Ze vertelde mij, dat iets wat ik gezegd had haar voor het eerst over haar ziel had doen denken. O, wat ik dan voel, als ze zeggen, dat ik iets gezegd heb! Mijn zondige, onheilige lippen, wat kunnen die zeggen? Ze sprak met mij over de Methodisten en vertelde dat zij, toen zij hen vroeger ging horen en zag hoe ze zich verhieven in hun vreugdevolle wegen en hoe zij spraken van hun geloof en verbroken harten en de kracht van het gebed, dacht: „Wat een gezegende ondervinding hebben deze mensen. Ik zou willen, dat ik kon geloven als deze mensen en kon gevoelen dat mijn hart verbroken was”. Ik zei: „Maar dat kun je niet, is het wel?” „Neen”, zei ze, „dat kan ik niet. Ik voelde me zeer terneergeslagen toen ik hen verlaten had, want ik dacht dat

ze alles hadden wat zij bespraken". Ik vertelde haar, wat ik van deze mensen dacht, sinds ze hier gekomen waren, dat onze God het misschien toelaat, dat zulke mensen onder ons komen voor een bepaald doel, dat wij niet weten; en als mijn dierbare Verlosser in één van hen begint te werken zal Hij hen uit die gemeenschap weghalen. Ik heb haar gezegd, dat zij daar beter vandaan kon blijven. Dat is alles wat ik kon doen. Ik kon het haar niet verbieden; mijn God moet dat doen. Zij denken dat ik hun vijand ben, maar dat ben ik niet. O, als de Heere hen er uit mocht brengen dan zouden ze zien, dat ik dat niet ben. Neen, ik heb hun de waarheid verteld. Maar o, ik gevoel het, dat het hun toegelaten wordt bedrogen te worden en een leugen te geloven, maar de Heere zal niet toelaten dat Zijn volk lang misleid wordt. Hij zal hen van onder hen uitleiden. Zij kunnen geen blijdschap hebben; alle *werkelijke* vreugde en blijdschap komt van God. Zeker, zij kunnen zich verheffen in vreugde en blijdschap in zichzelf, ja, zij leven altijd, maar ik sterf dagelijks; elk ogenblik van mijn leven ben ik aan het sterven. Ja, zij kunnen altijd bidden, maar ach, als ik mijn zondige, walgelijke lichaam voor een heilig God buig, voel ik mij zo onwaardig, dat ik niet durf op te zien. Als wij een andere weg gaan dan door mijn gezegende dierbare Verlosser, hoe vreselijk! hoe vreselijk!"

Sukey kwam eens in een vreselijke verzoeking, die ze als volgt verhaalt: „Charles en ik hadden wat kool bij de mijnen gehaald en er voor betaald, zoals wij allemaal dachten. Maar de mannen zochten overal en konden het geldstuk niet vinden. Ik smeekte hen om mij te onderzoeken, maar dat weigerden zij en ze zeiden, dat ze zeker wisten, dat ik het niet had. Ik onderzocht mezelf telkens weer, maar zonder resultaat. Maar toen ik thuis kwam vond ik het in een punt van mijn zakdoek gebonden. Van dat ogenblik kwamen mijn verzoeken, want Satan wilde, dat ik het hield en zei, dat niemand mij zou verdenken. Ik kan er u maar zeer weinig van doen verstaan. Ik dacht werkelijk, dat Satan de overhand over mij zou krijgen. Ik kreunde en zuchtte, maar ik kon niet bidden. En dat duurde van zes uur 's avonds tot acht uur de volgende morgen. Charles zag hoe slecht ik het had, maar ik kon hem niet van mijn vreselijk lijden vertellen. Toen ik naar bed ging was het nog zo. Ik viel voor een paar ogenblikken in slaap en werd dan weer wakker en Satan bleef maar zeggen, dat ik het geldstuk moest houden. Ik stond vroeg op en stak het vuur aan, maar het was niet voor acht uur, dat mijn God kwam en toen kwam Hij inderdaad en dreef Satan geheel weg. Ik wist toen niet hoe vlug ik dat geldstuk bij de mijnen zou brengen. Wat heeft de Heere mij hiermee laten zien? Dat het nu met mijn trots *gedaan moest wezen*, dat is

zeker. Wie weerhield mij ervan het geldstuk te houden? Ik zelf niet, dat is duidelijk. O, hoe deed mij dit aan die arme zondaren denken, die in de handen van Satan zijn; zij kunnen hem niet weerstaan, maar gaan van zonde tot zonde. Maar mijn dierbare Vader zal Zijn eigen kinderen niet voor lange tijd in de handen van Satan laten. Ik ben er zeker van, dat dit met het geldstuk moest gebeuren, opdat Hij mij zou leren, wat ik ben zonder Hem en dat ik meer van de bedriegelijke listen van Satan zou verstaan."

Sukey was geen sterke vrouw en natuurlijk arm, daar haar man boerenknecht was, maar gedurende drie jaar had zij de zorg over een blinde vrouw, een armlastige van de gemeente en die geen familie van haar was, maar zichzelf bij haar vestigde. Ze had vaak gezegd, dat ze bij Sukey zou willen wonen en op een morgen kwam ze met haar hele hebben en houwen in een wagen aan en zei, dat ze daar moest wonen, daar ze nergens anders heen kon, aangezien de diaconie amper genoeg gaf voor haar levensonderhoud. Het bleek, dat Sukey voelde, dat zij in de vrese Gods deze vrouw geen plaatsje in haar huis kon weigeren en gedurende drie jaren (tot de dood van de vrouw) droeg Sukey de last en moeite van het wassen en doen van alles voor haar, tot volle tevredenheid van de arme vrouw, die herhaaldelijk zei, dat ze nog nooit zo goed verzorgd was. Maar Sukey's relaas hierover laat zien hoe het haar gedurig naar de Heere uitdreef! „O, ik gevoel mij soms in een vreselijke toestand", zei ze, „zo'n boosheid en haat en ook moorden. Ik kan mijn zwarte, duivelse hart niet beschrijven en geen tong kan mijn vreselijke kwellingen uitspreken. Ik word in mijn moeite gedreven om God te zoeken en deze woorden van Mr. Burrell passen mij, dat hij de hulp en verlossing van de Heere duizend malen ondervonden heeft. O, als mijn God mij verschijnt is het gedaan met mijn tellen ervan; dan komen liefde en vreugde en vrede in mijn ziel en zijn zonde en ellende en verdriet allemaal verdwenen. Hij brengt alles met Zich mee. Als Zijn liefde in mijn hart is kan ik niet genoeg voor die arme blinde vrouw doen. Hij maakte dat ik de volgende dag een dubbele portie suiker in haar thee deed. Maar als Hij weggegaan is, is er niets te slecht voor mijn duivelse hart om haar toe te wensen. Ik durf mijn verzoeken niet op te noemen, maar mijn dierbare Verlosser weet alles en Hij heeft deze beproeving tot mij gezonden en ik wacht er op, te zien wat Hij er mee bedoelt. Als het Hem behaagt zal Hij ze van mij wegnemen en ik durf geen stap te doen om mezelf ervan af te helpen. O, mijn gezegende Jezus, geef geduld!"

Het boek van Mr. Burrell (ongetwijfeld het boek waaruit in

hoofdstuk 6 gedeelten overgenomen zijn) werd uit Londen naar Sukey gestuurd. Wij zouden kunnen denken, dat het voor zo'n ongeschoolde vrouw te moeilijk zou zijn, totdat we Sukey's methode zien. „Ik kan waarlijk zeggen, dat de Heere mij door dat boek gezegend heeft. Als ik bij een moeilijk woord kwam, zag ik op tot Hem om het mij te leren en het was wonderlijk hoe Hij mij in die weg onderwees, want ik kan de woorden niet eens lezen, als Hij niet bij mij is.”

Een ander boekje, dat op Sukey's weg kwam, was Luthers *Verklaring van het Onze Vader*. Mr. Nunn, die het zelf zo vaak met veel baat gelezen had, had het vertaald en uitgegeven ten behoeve van de armen. Sukey zegt: „Ik zat in Luther over het Onze Vader te lezen; het zegt: „We worden geleerd om Onze Vader te zeggen, omdat we een eenheid van hart behoren te gevoelen met al het volk des Heeren”. Toen ik dat las zei ik: Ja, mijn lieve Vader, ik zal Onze Vader zeggen, want mijn hart is aan Uw dierbare kinderen verbonden, maar ik moet U ook *mijn* dierbare Vader noemen, want ik weet, dat Gij mijn dierbare en hemelse gezegende Vader zijt en mij in het ware licht van de kennis van Uw dierbare Zoon gebracht hebt. Ja, voordat Hij mij riep, heb ik een lange tijd gebeden, of Hij mij een ander gebed wilde leren, naast dat hetwelk mijn moeder mij geleerd had. (Dit was het Onze Vader.) En Hij gaf deze woorden in mijn hart: „Och Heere, breng mij tot de ware kennis van Uw dierbare Zoon” en dat deed Hij.”

Natuurlijk was de Bijbel Sukey's hoofdbron. Bijna elk woord was onderstreept en één tekst met een speld doorstoken werd dertig jaar later bijzonder voor haar dochter Mary Overton gezegend. De tekst was: „Gij zult ganselijk niet meer wenen, gewisselijk zal Hij u genadig zijn op de stem uws geroeps; zo haast Hij die horen zal, zal Hij u antwoorden.” Mary liet deze hulde na: „.... Ik voelde dat mijn moeder de ware religie had. Ik zag vaak toe, dat ze naar een stille plaats ging om te bidden. Ze was dezelfde in het verborgene als voor het oog van iedereen”.

18

HET VIERDE BEZOEK VAN MR. BOURNE

Een aantekening uit het dagboek van Bernard uit die tijd zal de lezers interesseren, daar ze laat zien de eenheid, die zich werkelijk onder deze godzalige mannen openbaarde.

„Toen ik in Londen was, bezocht ik Mr. Burrell. Bij mijn binnenkomst zei ik: „Ik hoop dat ik u niet lastig val”. Hij antwoordde: „Nee, ik hoop het niet” en onmiddellijk begon hij met de grootste eenvoud en kracht over geestelijke dingen te spreken. Ik was geheel verbaasd over het bestek van zijn woorden en zeer dankbaar, dat ik daar geweest was. Ook dankbaar voor het uitspreken van de eenheid met mij en kan

waarlijk zeggen, dat ik me klein voelde onder de goedheid des Heeren. Nadat ik in de stad geweest was ging ik naar Mr. Nunn en ik bleef tot kerktijd bij hem. Hij gaf mij een lang en stichtelijk verslag van R's geval. Maar toen ik zei, dat het gebrek aan overeenstemming van zijn zuster met R. misschien meer gewettigd was dan het eerst leek, was ik helemaal verbaasd door de eenvoudige eerlijkheid waarmee Mr. Nunn antwoordde:

„Juist zo, Mr. Gilpin, *hij* zei, dat hij geen eenheid met zijn zuster kon voelen. Haar geest leek zo tegenstrijdig met de zijne, dat hij geen huiselijke gebeden kon doen als zij er was. Maar als onze godsdienst deze moeilijkheden niet weg kan bidden voor het houden van huisgodsdienst oefeningen, wat is deze dan waard? Ik moet u zeggen, wat als u sommige van mijn brieven aan Mr. Bourne gelezen hebt geen geheim voor u is, dat ik het een beetje - inderdaad meer dan een beetje - oneens met hem geweest ben! Nu, als ik aan dit droevig vooroordeel toegeef, in plaats van mijn beide oren te stoppen en voor Mr. Bourne dag en nacht te bidden, dat de Heere hem mag zegenen en hen met wie hij verkeert - en hij was toen juist in Pulverbach - o, Mr. Gilpin, waar zou ik dan in een zeer korte tijd zijn?”

Mijn hart voelde zich zeer nauw met Mr. Nunn verbonden, toen hij zo sprak. Ik heb nooit een duidelijker voorbeeld voor me gehad van de betekenis hiervan: „Ik dan doe de zonde niet meer, maar de zonde die in mij woont” en het verwondert mij niets, dat ondanks deze beproevingen de Heere hem zo zegende, dat zijn ziel als een gewaterde hof was.”

Nu komen we tot het vierde bezoek van Mr. Bourne aan Pulverbach. Hij kwam in april 1844 op The Grove aan, op zijn eenenzeventigste verjaardag. In zijn dagboek schrijft hij: „In Gods alwijze voorzienigheid bracht Hij mij hier zes jaar geleden en ik geloof, dat Hij mij zowel genade als gave om te spreken gaf om deze mensen te leiden op de weg van beproevingen. Ik heb veel zegeningen over mij horen uitspreken door hen die mij hoorden en die sindsdien de ware vreze Gods betoond hebben”. En in zijn eerste brief naar Londen (gericht aan Mr. Nunn) zegt hij: „Ik gevoel dat de mensen oprecht blij zijn mij weer te zien en ben zeer verrast over de uitwerking die het woord op hen heeft gehad sinds ik voor het eerst kwam. De zeer zware beproevingen waaronder ik meestal leef lijken mij als het ware gegeven om mijn toehoorders voor te zetten en ook de wijze waarop de Heere mij onder hen troost, geeft de mensen bemoediging.

Het is een bron van verootmoediging voor mij, de zaal (in Morris' huis) zo gevuld te zien, zelfs met vreemden die niemand van ons kent! En de buitengewone stilte is wonderlijk. Mijn hart

beeft en verheugt zich. En soms weet ik haast niet hoe ik verder moet gaan vanwege het zoete besef van de tegenwoordigheid des Heeren en de grote vrees die ik gevoel, dat ik de Heilige Geest van God zou bedroeven, zodat mijn ziel bedekt zou worden met een wolk en het besef van Zijn nabijheid in ons midden zou verliezen."

Tot Mr. Thaine (ook een diaken van Titchfieldstraat) zei hij: „Hoe blij zou ik zijn u hier te zien en u mee te nemen naar sommigen van het arme volk en u op de zondagen onze dienst te laten zien. De Heere is waarlijk met ons”.

Aan een andere vriend geeft hij een schets van de preek die hij gehouden had over: „Hierom zal u iedere heilige aanbidden in vindenstijd, ja in een overloop van grote wateren zullen zij hem niet aanraken”. „Ik weet niet”, zegt hij, „of ik ooit zo’n grote kracht gevoeld heb, terwijl ik sprak. Ik was buitengewoon getroost en voelde waarlijk dat dit alles niet voor niets kon wezen en de weinigen die mij onderweg passeerden op weg naar huis schenen het met veel verwondering en godvruchtige vrees ontvangen te hebben. Ik bemerk dat de mensen veel ernstiger worden en het Woord niet licht kunnen nemen. Zij die komen om te oordelen ondervinden, dat het zo op hen af komt dat ze het niet kunnen verdragen, en zij die op twee gedachten hinken beginnen te erkennen dat er iets is, waar de gewone belijders niets van af weten. Sommigen vallen door Gods genade onder het Woord en worden bemoedigd om te hopen, terwijl anderen veel getroost en onderwezen worden.

Ik moet u nu vertellen, dat het de gewoonte is, dat alle armen van deze gemeente, oud en jong, aren gaan lezen. Voor ongeveer vijf weken wordt alles voor dit doel opzij gezet, daar het van een moeder met een paar jonge kinderen verwacht wordt, dat ze ongeveer drie of vier shilling per dag kan verdienen. Maar dit werk wordt een vreselijke manier van slechte gemeenschap en ik hoor dat er geen eind is aan de minne praat in hun verschillende ontmoetingen in het veld, ook dat sommigen van onze mensen onder de ijdelpratere werden gevonden. Dit bracht mij er toe om in de loop van mijn verhandeling over de noodzaak van een geestelijke en godvruchtige vrees te spreken. Een van mijn hoorders zei later:

„Meneer, ik denk dat die arenlezers meer van hun gezelschap in het veld houden dan van onze prediking. Verleden week woensdag was ik ’s morgens zeer getroost, maar het woord verdorde hoe langer hoe meer tot het helemaal verdwenen was. Mijn lichaam was ziek en zwak en mijn ziel nog erger. Ik was bang dat ik de prediking niet zou kunnen gaan horen. Ik had en schreeuwde en de Heere gaf kracht en al was ik erg ziek, toch

kwam ik daar veilig aan. In het eerste lied vond ik een woord, dat met mijn droeve toestand overeen kwam en in uw gebed vond ik nog meer en mijn hart was verruimd, maar toen u uw tekst opgaf: „Bedroef de Heilige Geest van God niet”, kwam de Heere geheel in mijn hart en was het alsof elk woord door de Heere Jezus Christus tot mijn hart gesproken werd, zodat ik verblijd naar huis ging en ook beter naar het lichaam was. Welnu, wat zou ik verloren hebben als ik aren was gaan lezen in plaats van te gaan luisteren? Hoe zou ik het verlies kunnen uitdrukken? Kan enige tijdelijke winst evenaren wat ik gevonden heb? Wat hadden de arenlezers kunnen vinden, als zij gekomen waren? Als ik veertien handvollen graan verzameld had, meneer, dan zou dat mij één maat bloem gegeven hebben. Maar wat is dat bij wat ik onder het gehoor verkregen heb? De Heere zij voor eeuwig gezegend, dat ik dat ter harte zou nemen! O, wat zou ik verloren hebben, als ik gegaan was om die ene maat bloem te verkrijgen. Ik kan u de vreugde die ik vond niet vertellen.”

Er waren sommigen die op de weg naar het land gingen en op de tijd van onze samenkomst hun pakken bij de deur neerlegden en luisterden. Ik was hier zeer door bemoedigd. Ze hebben mij ook verteld, dat onze mensen nagewezen en uitgescholden werden, maar over het algemeen lazen zij op een afstand van de anderen en gingen alleen en ontkwamen zo aan de drukte.

Op een dag ging ik Sukey bezoeken. Ze zei: „Ik zat op een vrijdagavond bij mijn deur te breien en was zeer ernstig in gebed voor u, meneer, en dacht na over de tekst waarover u sprak: „Zij zijn kinderen die niet liegen zullen, alzo is Hij hun geworden tot een Heiland”. Ik was eens een grote leugenares, maar nu is één leugen zo groot als mijn huis, ach veel groter, zo groot als een berg en doet mij in veel verdriet wegzinken. Hoe vaak heb ik gezegd, dat Hij nooit zou wederkeren, terwijl Hij mij beloofd had mij nooit te zullen begeven noch verlaten. Wat een ontorende leugen! Charles zei, dat hij zo met Gods liefde vervuld was onder uw preek, als niet is uit te spreken”. O, hoe zie ik, dat de Heere de zeer arme en uitwendig behoeftige mensen zegent met een dubbele portie van Zijn Geest. Hun uitwendige gemakken zijn erg weinig. Charles is vaak zonder werk. Hij is de zeventig gepasseerd en moet nu bijna vier mijl naar zijn dagelijkse werk lopen en dan weer vier mijl naar huis terug. Sukey zegt, dat hij soms zo vermoeid is, dat hij soms gaat liggen en zich niet beweegt tot hij weer opstaat voor zijn werk.”

De scherpe preken van Mr. Bourne werden niet door allen die hem hoorden zo goed ontvangen. In de maand october, die viel in het bezoek dat zeven maanden duurde, kwam hij voor een moeilijke situatie. Hij schrijft erover aan een vriend in Londen:

„De Heere is de laatste tijd in het midden van de kudde aanwezig en vertroost en onderwijst velen van hen, maar onze listige tegenstander heeft sommige anderen aangespoord om „een ander Evangelie” te gaan horen en hun geroep is: Het is allemaal hetzelfde, we zijn allen één! Zo is het snode wolven toegestaan binnen te komen en te zoeken zich met ons te verenigen, maar niet met hun hart, want ze zijn verschrikkelijk beledigd en willen geen berisping aanhoren. Deze dingen hebben mij tot veel gebed gebracht en tot veel nadenken en toen ik gistermorgen, woensdag, alleen was kwam de Heere tot mij en Hij gaf mij zachtmoedigheid van geest en grote kalmte en vervulde mijn gemoed met eerbied en een liefelijk gevoel van Zijn ondersteunende kracht en dat Hij mij wijsheid zou schenken en woorden om de mensen 's avonds te kunnen ontmoeten, want er waren veel dingen waarover ik moest spreken.

Mijn eerste gebed was om de bijzondere hulp van de Heere, dat Hij onze zaak zou verdedigen, dat Hij naar voren zou willen treden als een machtig man tegen hen die ons vervolgen, dat ze beschaamd mochten worden en terugkeren van hun verlangen om ons kwaad te doen en dat de valse getuigen die oprijzen niet zouden kunnen bewijzen, *dat alles hetzelfde is*. „O, Heere, de zonen van Eliab verklaren dat wij te veel op ons nemen, want, zeggen ze, wij zijn even heilig als gij en even bekwaam om te spreken; en als ze tot de orde geroepen worden dan komen ze daartegen in verzet en weten ze zeker, dat hun weg recht is. Dat het U mag behagen hun te tonen wie aan Uw zijde staat en wie Gij verkoren hebt en tot U doet naderen. O, Heere, ze klagen, dat wij hen van het land dat vloeit van melk en honing gebracht hebben en hen in de wildernis gelaten hebben. Gij weet wat hun voorgesteld is, de uiterste onmogelijkheid van het verkrijgen en behouden van het leven van Christus in de ziel zonder het dagelijks kruis en zelfverloochening. O, Heere, bescherm Uw kleinen, die vol zorgen zijn en U aankleven, dat ze bewaard mogen worden in de dag van de strijd”.

Toen begon ik mijn preek over Openb. 22 bij het tiende vers beginnend: „Verzegel de woorden der profetie van dit boek niet”, de tijdingen zijn vreselijk; als de Heere aan onze zijde is zullen wij het weten door onze geestelijke gehoorzaamheid aan Zijn Woord. De Geest wordt in het licht gesteld als een berisper, en als we de genade vinden om onder het Woord te vallen, wordt ons gezegd, dat daarin de weg des levens is; maar als we denken dat we het beter weten en onszelf zoeken te handhaven in iets dat in strijd is met de eenheid van Gods kerk, zal dit oordeel ons treffen: „Wie onrecht doet, dat hij nog onrecht doe, en wie vuil

is, dat hij nog vuil worde"; en hoe zal zo iemand de Zaligmaker ontmoeten in de dag des oordeels? Het kwaad begint met eigendunk en hoogmoed des harten, zeggende: We weten het net zo goed als gij. Dan zijn ze beledigd en vermeederen hun overtreding door het vergif rond te strooien en ze scheiden zich gauw af. Zo komt de tijd van het ziften voordat u er erg in hebt en de sterken onder u zullen het openbaar maken, dat u niets dan kaf bent. Dit komt allemaal omdat u het niet verdragen kon onderwezen te worden. Maar anderen kunnen vertellen van de grote troost die ze in het horen van deze waarheid vinden, daar de Geest een gedurige berisper is en tegelijkertijd hen naar de geopende Fontein leidt. Zo zien zij hun gevaar en worden zij door de genade van de Heere Jezus genezen.

„Gezegend zijn zij, die Zijn bevelen doen", maar hoe weinig zijn er die deze geestelijke gehoorzaamheid betonen. Velen zeggen het, maar weinigen doen het. Ik heb sommigen gekend, die gedurende zeven jaren in gezinsmoeilijkheden verwickeld waren en er nog o verward zijn, zonder de minste toename van geestelijk begrip of enig zoet teken dat zij daar baat bij hebben en dat alles wegens gemis aan geestelijke gehoorzaamheid aan het Woord van God. Een eigen wil en eigen weg houden hen geheel gevangen en weerhouden hen ervan te verkondigen of in de kerk van God te brengen de heerlijkheid en eer van de genade des Heeren tot stichting van Zijn volk. Daarom blijven ze vandaag zoals ze zeven jaar terug waren nog steeds in de oven en nog onder de heerschappij ervan."

Het is mogelijk, dat Mr. Bourne bij deze beschrijving zijn eigen vrouw voor ogen had, want de uitgever van zijn *Brieven* vertelt ons in een voorwoord, dat al was zij een godvrezend persoon en ondervond zij van tijd tot tijd genadige verlichtingen, ze veel in het duister wandelde door het bezet zijn met beslommeringen en gemis aan onderwerping aan de hand van God tot kruisiging van haar natuurlijke wil. Mr. Bourne schrijft verscheiden malen over zijn gekwelde dochter, die hun trots ervan langs gaf, daar haar geestelijke ziekte zo nu en dan terugkeerde en het was mogelijk dat dit wat moeilijk voor Mrs. Bourne te verwerken was. De uitgever beschrijft haar weg als zeer verschillend van die van haar zeer gezegende levensgezel, terwijl haar natuurlijke aanleg ook zeer tegengesteld was aan de zijne. Maar, voegt hij er aan toe, zij was een ander voorbeeld van Gods krachtadige roeping, niet, zoals in dit geval, openlijk beleden tot troost en stichting van velen maar toch waargenomen en erkend door hen die meer intieme omgang met haar hadden. Hoe duidelijk laat dit zien, dat genade niet is een reflectie noch een infectie van een ander, maar persoonlijk wordt uitgewerkt

volgens het karakter dat God aan elk van Zijn volk gegeven heeft. Want we kunnen er van verzekerd zijn, dat Mr. Bourne veel in gebed is geweest over de houding van zijn vrouw in moeilijke omstandigheden, toch kon hij haar niet de troost geven, die hij er zelf in vond.

Om met de preek verder te gaan. „Gezegend zijn zij, die het Woord gehoorzamen. Zij alleen hebben recht op de boom des levens en mogen ingaan door de poorten in de stad. Maar hoevelen schijnen dichtbij die poort te komen en we ontvangen hen in liefde, omdat we hen daar zo dichtbij zien, maar, helaas keren zij zich af. En ik ben bang, dat sommigen van u, mijn hoorders, leermeesters geworden zijn zonder dat zij iets van het ingaan door de poort af weten, welke Christus Jezus is; terwijl gij staan blijft bij deze kenmerken, die de zaligheid vergezellen, stelt gij voor u wijsheid genoeg te hebben niet alleen om een andere weg goed te vinden, maar ook uw naasten die voor te houden. Wat voor een geloof is dat, dat u met moeite er toe brengt om naar een vreselijke arm om hulp te gaan? Het is iets vreselijks geen betere hoop of hulp te bezitten dan we van een sterfelijk mens kunnen ontvangen. Sommigen van u hebben tongen die lang genoeg zijn voor leermeesters, maar die laten alleen uw onkunde zien en geven geen verslag van de grond van de hoop die in u is, hetzij in ootmoed of in vrees. Als u in staat is de Heere tot uw toevlucht te maken zult u Hem bevinden een Vriend die meer aankleeft dan een broeder. Geeft er acht op. „Ik, Jezus” zend de Geest van God in een getrouwe bediening. Niemand anders kan aan de verborgenheid komen. De verborgenheid des Heeren is voor degenen die Hem vrezen en zij zullen niet zeggen dat Schibboleth en Sibboleth hetzelfde zijn. Als de Heere Jezus ons zendt zal Hij ons doen getuigen van veel dingen die voor het vlees niet aangenaam zijn, waarom we het kruis moeten dragen en van alle mensen gehaat moeten worden. Christus noemt Zichzelf hier „de blinkende Morgenster”. Hij die met Christus wandelt, wandelt in het licht en zal niet struikelen noch anderen doen struikelen.

Hij die oren heeft laat hem horen en zich verenigen met Gods kerk in het uitnodigen van arme zondaren tot Jezus Christus. Velen van u kennen het geluid van het Evangelie, maar met valse ijver vermengen zij veel dwalingen er mee en ze gaan rond om die te zaaien, maar hij die waarlijk dorst, zal met godvruchtige eenvoud komen en zijn droefheid tonen en vrees door de onrust van zijn gemoed en de ellende die hij ondervindt naar welk gezelschap hij ook heen gaat. Hij kan geen rust voor zijn ziel vinden, totdat hij het levende water gesmaakt heeft. Deze zijn het die gewillig gemaakt worden in de dag van Gods

heirkracht.

Toen ik een jongen was had ik een hekel aan godsdienst en besloot ik vaak nooit een kerk binnen te gaan en ik was gewoon het huis uit te rennen als het huiselijke gebed zou gaan beginnen, maar de dag van Gods heirkracht werd op velerlei wijze door mij gevoeld. Ziekte, teleurstellingen en kwellingen van allerlei soort deden mij buigen en hoewel ik was als een os, die niet het juk gewend is, heeft de Heere mij nooit verlaten, totdat Hij mijn opstandige nek verbroken had. En het eerste proefje van het levende water maakte mij zeer gewillig om in Gods weg gevonden te worden.

Ik haalde toen het vorige hoofdstuk aan, waar de Heere zegt: „Zie, Ik maak alle dingen nieuw”. Wat zijn de oude dingen? Eigen wil en veel van zulk soort dingen. De nieuwe zijn nederigheid en geestelijke gehoorzaamheid, die ons er toe zal brengen, dat we een getuigenis van God hebben en niet van iemand anders. Ik ken sommigen, die zich op dit punt jammerlijk hebben vergist en in een natuurlijke genegenheid een uitstekend getuigenis gegeven hebben, dat op niets uitgelopen is. Gods getuigenis wil ons leren dat we niet allemaal leiders zijn, maar in alle nederigheid hebben te zoeken onderwezen te worden en op Gods hand te letten. Zeg niet, dat u weet hoe u moet wandelen, zonder dat u iets van de Heere Jezus Christus afweet. Hij alleen zal een ware Gids zijn. Als u een proefje mag krijgen van dit levende water, dan zullen de ogen van uw verstand verlicht worden; zo niet (hoewel u zich aanmatigt te onderwijzen), dan zal u gelijk de houten paal op de hoek van deze tuin wezen en de weg aanwijzen zonder die zelf te bewandelen. „Hij die overwint zal alle dingen beërven”. Het is een vreselijke gesteldheid. Denk u voor een ogenblik in, dat u in het nauw gedreven wordt bij de enge poort zonder de Heere tot uw toevlucht te hebben. Wat betekent uw geloofsbelijdenis als uw gevoelens niet van de Heere Jezus Christus komt? U kent de strikken niet die u omringen. De boeken die u uitdeelt zijn niet van God, ook zijn ze niet hetzelfde als wij prediken. De kunst van de vijand is om een weinig waarheid met veel dwalingen te vermengen en vooral een *valse geest* te werken en zo indien mogelijk de eenvoudigen af te leiden. Moge de Heere u genade schenken om deze waarschuwing ter harte te nemen. O, mijn hart gaat uit in gebed, dat u niet door de wolven verslonden zult worden! Waakt, opdat het licht dat in u is niet als dat van de dwaze maagden is, die geen olie in hun lampen hadden, die uitgingen toen ze die het meeste nodig hadden.”

Mr. Bourne vertelde toen iets over zijn bezoeken aan een jonge mijnwerker in het dorp, Maurice Perkins. De Perkins, een

familie uit Pulverbach, waren naar Llanidloes in Wales verhuisd, toen de mijnen voor een poos niet werkten en daar was Maurice in 1817 geboren. Later keerden ze terug naar Pulverbach en bezochten ze de predikingen van Mr. Bourne in de verschillende huizen. De ouders vonden het een zegen voor hun zielen, maar voor Maurice, een vrolijke levendige knaap, hadden ze geen uitwerking gehad, behalve een paar knepen in zijn geweten, totdat hij in 1843 ziek werd. Hij zei: „Ik werd toen erg ongelukkig, want ik wist dat ik niet bereid was voor de hemel en ik vreesde voor de hel. Toen Mr. Bourne mij voor het eerst bezocht was ik in een wanhopige donkere staat des doods. Ik kon niets begrijpen; toch, als hij sprak verlangde ik aan die dingen houvast te krijgen, waarvan hij sprak. Ik voelde liefde voor Mr. Bourne, maar soms verwarde hij mij en scheen hij mij te vervolgen”. Mr. Bourne van zijn kant zei: „Toen hij ziek werd, dacht onze jonge vriend Maurice, dat hij alles wist en vertelde mij, dat hij net zo goed als ik antwoorden op het gebed kreeg, maar het behaagde God hem zijn toestand te laten zien, waarin hij voor Gods aangezicht verkeerde, die heel verschillend was van zijn eigen oordeel over zijn staat. Hier viel hij voor en hij kon niet antwoorden, totdat hij tenslotte uitriep: „Ik ben volkomen verloren”. Mijn bezoeken werden nu door hem gewaardeerd en hij begon te vragen of er nog hoop voor hem was, waar zijn zonden zo groot en zo veel waren. Het behaagde de Heere in Zijn grote genade Zichzelf op vele manieren aan zijn ziel te openbaren, eerst door bemoediging en toen met een duidelijke hoop. Ik vond een ernstige geest des gebeds voor hem en keerde keer op keer terug.”

Maurice vervolgt: „Ik kon nooit vrijuit met Mr. Bourne spreken, totdat ik op een morgen voordat ik opstond alleen met hem was. Toen kon ik mijn gehele hart voor hem openen en toen sprak hij zeer liefelijk tot mij. O, wat hield ik toen van zijn bezoeken en brieven aan mij.” Maurice sprak dadelijk over het *verschil* dat hij gevoelde met de godsdienst van zijn burens in het algemeen en dat waarvan hij *zag* dat hij het moest bezitten. Hij had veel wisselingen, maar was haast nooit zonder hoop. Vrienden die hem bezochten, (Sukey Harley was de ene en de dames Gilpin de andere) vonden zijn gesprekken zo zoet, dat ze als ze weggingen zeiden: „Gelukkige Maurice!”

„U las mij voor van Stefanus die gedurig opzag”, zei hij tegen Mr. Bourne. „Dat is het opzien waarvan ik altijd ondervond dat het mij wat gaf! Als ik op die weg tot Christus kan opzien, is het niet vergeefs, maar als we op onszelf zien brengt het duisternis en moeite.”

Hij kon ook zeggen: „Ik verlang er niet naar om naar de wereld

terug te keren; daar heb ik geen begeerte naar. Ik zou niet weten hoe ik er toe terug moest keren, want alles is tegenstrijdig met wat ik nu verlang”.

„Wat verlang je nu dan, Maurice?” vroeg Mr. Bourne.

„Niets dan Christus en Hij kan niet in de wereld gevonden worden. Als Hij niet aanwezig is, heb ik geen troost. Als Hij komt heb ik niets van node voor het lichaam noch voor mijn ziel.”

„Waarlijk”, merkt Mr. Bourne op, „er is hier een werkelijkheid in! Dit is een leerzame geest, die niemand zal doen struikelen”. In november 1844 verliet Mr. Bourne Pulverbach weer. Hij zegt: „De Heere is mij daar nabij geweest op een bijzondere wijze. Hij was een zeer nabije hulp in veel nare onenigheden en heeft het Woord aan veel zielen gezegend”. En aan Mr. Maydwell schrijft hij: „Ik ben blij, dat ik kan zeggen, dat ik de mensen in eenheid achterlaat. Ik heb hen getrouwd tot het uiterste van mijn krachten het gevaar voorgesteld van te gauw op te houden; of als ze iets goeds schijnen te weten, dat hun leven niet ijdel en lichtvaardig mag wezen, want ik werd er toe gedreven tot hen te zeggen, dat de vijand aldoor rondgaat om dezulken op de hielen te zitten en het zal maken dat zij hun dwaasheid vele dagen zullen berouwen. Het wordt niet voor niets tot oud en jong gezegd: „Wees matig, wees waakzaam, want waar u het het minst verwacht, daar wordt u het gauwst misleid.”

Na Pulverbach verbleef Mr. Bourne een paar weken in Hertford en preekte daar voor Bernard, terwijl deze naar het noorden ging naar zijn ouderlijk huis, en in Wrentnall. Deze twee bezoeken - de zeven maanden van Mr. Bourne en de drie weken van Bernard - waren als een feest voor de kleine gemeente.

Samuel Hughes zegt over deze tijd: „Mr. Bourne en ook Mr. Bernard Gilpin waren instrumenten in Gods hand om mij te versterken en te bevestigen in de waarheid van het Evangelie en vooral het werk van de Heilige Geest in de harten van Gods levende familie. Terwijl zij daarvan vertelden heb ik er vaak voor mezelf mee in kunnen stemmen en toen ik naar huis ging heb ik mij in God verblijd over mijn zaligheid. Omstreeks die tijd kocht ik Hart's hymnen, die een grote hulp voor mij waren. Ik droeg het boek in mijn zak tot het versleten was en vond het een bijzondere vriend sinds ik het had.” Hoe zoet moet voor Mr. Bourne „het profijt” voor Samuel geweest zijn, dat hij kon schrijven: „Waarlijk, ik vond het een strijd. Ik zou graag zo heilig als God geleefd hebben, als ik gekund had, maar ik kon het net zo min als dat ik de wereld kon scheppen. Als ik niet met de daad zondigde dwaalden mijn gedachten als de ogen van een

dwaas tot de einden der aarde. Dit bracht mij ertoe van mijzelf af te zien: heilig zelf, goed zelf, rechtvaardig zelf, zondig zelf, ellendig zelf, goddeloos zelf, op het volbrachte werk van Christus, Wiens dierbaar bloed het eeuwige genadeverbond verzegelde en bekrachtigde, welgeordineerd en zeker in alle dingen. Hier kan ik op zien en vertrouwen, van mezelf af en van mezelf uit. Maar u weet dat er wolken zijn die tussen de zon en ons drijven en als ze voorbij zijn zien we de zon weer. Zo is het ook met mij. Soms gaat er een wolk voorbij; dan is het gemakkelijk om te lezen en te bidden en door de verreijkker van het geloof op de velden van de beloften te zien, de voorraden van genade, het hemelse Kanaän, de plaats waar Jezus is, waar de engelen wonen en het eeuwig huis van de christen is. O gelukkige gedachte, onze Jezus in het licht van die plaats! Deze belofte werd mij eens op het hart gelegd: „De Heere zal u tot een eeuwig licht wezen en de dagen uwer treuring zullen een einde nemen”.

En door de kracht van die spijze zwoegde Samuel in de kolenmijnen en sprak hij met zijn mede-mijnwerkers en vertelde hij aan de godvrezenden onder hen van de brieven, die hij van Mr. Bourne ontving.

Maurice Perkins kwijnde weg tot de lente van het volgende jaar. Hij werd op een keer gesterkt, toen hij in grote zwakte en ellende verkeerde. Hij zei: „Door een liefelijk „Vrees niet, Ik heb u bij uw naam geroepen” gaf de Heere het mij en ik kan de liefde die Hij mij in het hart gaf niet uitdrukken. Vertel dit aan Mr. Bourne; ik weet dat hij blij zal zijn om dit te horen.”

Mr. Bourne was blij en schreef als volgt aan hem: „Wat een onuitsprekelijke genade, dat de Heere wilde afdalen om u in uw tegenwoordige zwakte te bezoeken! Hoe velen zijn er die net zo ziek als u zijn en toch niets anders dan verdriet en angst kennen! Hoe opmerkelijk is de Heere verschenen om u naar lichaam en ziel beide te verlichten en te troosten en u bekend te maken dat Hij u stilletjes tot Zich zal nemen daar, waar geen pijn of ziekte meer zal zijn. Ik twijfel er niet aan, dat u ook verdrietige uren heeft, maar er is iets dat fluistert:

*Houdt moed, gij reizende zielen,
Vertrouwt op Jezus' hulp,*

en dan zoals u zegt, als u een weinig gebeden hebt, komt Hij in uw hart en u weet nauwelijks hoe, maar het geeft zulk een wending in uw gedachten, dat in plaats van te letten op uw moeiten, u getrokken wordt om te overdenken de liefde van Christus voor u en dit maakt dat u uw armoede vergeet en niet

meer aan uw ellende denkt (Spreuken 31 : 6,7). Ik geloof dat het God behaagt om uw leven te sparen en u zolang in de oven van beproevingen te houden ten goede van anderen, dat uw vrienden en buren de kracht van Zijn genade mogen zien, hoe Hij de ziel in het leven kan en doet houden te midden van de dood. Zeg tegen uw geliefde broer en zijn vrouw, dat ik oprecht hoop, dat de ogen van hun verstand geopend mogen worden om de waarheid te onderscheiden en dat zij de kracht daarvan in u mogen zien, hoe deze u van de dood en onwetendheid heeft doen verrijzen tot nieuwigheid des levens en vaak brengt tot een lieflijke verzekering van het eeuwige leven door Jezus Christus onze Heere. De Heere zegene u en neme u bij de hand als u deze rivier de Jordaan ingaat; dan zult u ondervinden, dat er geen verzinken is met Hem als uw ondersteuning, *Die de wereld en alle dingen draagt*".

Gedurende de laatste week van zijn leven liet Maurice zijn broer zoveel mogelijk lezen, want zijn ziel verlangde er zo naar om door het Woord van God *gevoed* te worden. Zijn moeder zei, dat ze hem vaak zag bidden. Eens toen ze hem hoorde zeggen: „O, Heere, keer weder tot mij! Ik kan nu niet zonder U leven” sloop zij in de kamer er naast en voordat ze kon terugkeren was hij de Heere aan het zegenen, dat zijn gebed *gelijk* beantwoord werd! Op de morgen van zijn sterven bezocht Sukey Harley hem. Hij zei: „Ik ben nu erg min. Ik kan niet bidden noch opzien”. Zij zei: „De Heere weet wat je nu kunt doen als hart en vlees bezwijken, maar uw leven is met Christus verborgen in God. Het is nu niets anders dan Uw bloed, o Jezus!” Hij antwoordde: „Nu kan ik Hem niet loven, maar hierna zal ik Hem loven.”

Zijn broer zei: „Voel je je gelukkig?” Hij fluisterde: „Ik weet, dat Hij mij liefheeft!” Zijn laatste woorden waren: „Heerlijkheid, heerlijkheid” en hij was niet meer. Hij was acht en twintig jaar oud.

19

FRANCES EN HAAR ZONEN

Ham Hill in Somerset verrijst als een kleine heuvelrug achter het dorp Norton en daar werd van Romeinse tijden de goudkleurige Hamsteen uitgegraven en deze werd in dit gedeelte van Somerset in de meeste dorpen en kerken gebruikt. Werklieden, die uit de steengroeven kwamen, en kinderen, die daarop speelden, zagen grote gedeelten van Somerset beneden zich liggen. Bij het bouwen van kerken was men niet afkerig geweest van de stenen en de kerk van Norton had evenals de andere kerken in die omtrek een prachtige toren en een ruim schip, groot naar we zouden denken in verhouding tot het

eenvoudige dorp van boeren en arbeiders in de steengroeve. Naar deze aardige plaats had Ds. William Gilpin zijn gezin gebracht, zoals u zich zult herinneren, toen hij de positie als hoofd van de Cheamschool opgaf. De Londense begunstigers van deze predikantsplaats (van wie Mr. William Locke van Norbury Park er een was) moeten vrienden van de families Farish en Gilpin zijn geweest, want een zekere William Farish had die plaats vroeger ingenomen en na het vertrek van Mr. Gilpin naar Pulverbach gedurende achttien jaren opnieuw. Toen zij in 1824 vacant werd was Ds. John Benson de volgende predikant, de schoonzoon van Mr. Gilpin, en zo kwam Frances, nu als predikantsvrouw, weer in het huis, dat zij voor het eerst als meisje van twaalf jaar gezien had. De grote, hokkerige pastorie was een gelukkig tehuis voor hun grote gezin van zeven zonen en een dochter. Haar zusters uit het noorden waren gewoon voor een lange tijd op bezoek te komen. Frances was een getrouwe predikantsvrouw, die veel aandacht aan de behoeften van haar man en kinderen besteedde en zeer op haar hoede was om te handelen overeenkomstig haar belijdenis van het christendom, naar het licht dat zij had.

In het jaar 1832 werd zij plotseling ziek. Er werd niet verwacht dat zij weer genezen zou. Ze ontving zeer liefelijk, maar duidelijk onderwijs in die ziekte, dat haar in staat stelde om te gevoelen (niet luchtig), dat zij gewillig zou scheiden van haar geliefde man en haar kinderen. Ze zegt: „Ik dacht, als ik maar wist dat *al* mijn kinderen de Zijne waren, dat ik ze tenslotte allemaal zou ontmoeten, ja *allemaal* rein en wit gemaakt in het bloed van het Lam, dan, dacht ik, zou ik ze inderdaad zonder droefheid achter kunnen laten. Maar ik hield me telkens met hen en met mijn geliefde man bezig, wat het zou zijn als ik van hen weggenomen zou worden, zondig schepsel, dat ik was! Zo vaak als mij de kwellende gedachte in mijn geest opkwam was het alsof Hij tegen mij zei: Als er nog een begeerte over is om op aarde te blijven kunt gij niet gelukkig zijn in het volgen van Mij. Eindelijk bracht Hij na veel zulke worstelingen mijn hart zover om op Hem te vertrouwen, dat ik voor een ogenblik glimlachte bij het vooruitzicht voor mij. Het was als het ware maar een flits en het was verdwenen. Ik herinner het me en kan het nooit vergeten. Het liet een smaak van vrede in mijn gemoed achter”. Ze herstelde van deze ziekte en enige maanden later werd haar jongste zoon James geboren. Het jaar daarop kwam Matilda bij haar logeren. Dat jaar - 1833 - was het belangrijkste jaar in het leven van hun jonge broer Bernard en daar in Somersetshire ontvingen en bespraken de twee zusters zijn brieven, totdat, zoals we gezien hebben, Matilda voelde, dat ze zelf naar Londen

moest gaan om deze godvrezende mensen te ontmoeten: Mr. Burrell, Mr. Nunn, Mr. Abbott en Mr. Bourne. Ze was vrij om te gaan en deed dit dan ook. Frances kon niet gaan. Voor haar was een heel andere weg weggelegd. Het was haar wens, dat zij en haar man op dezelfde wijze geleid zouden worden als Bernard en Henrietta, maar het mocht niet zo wezen. Terwijl Gods Woord gedurende tien jaren haar innerlijk riep en in haar werkte, voelde ze in toenemende mate, dat als ze inderdaad Christus wilde volgen zij zich moest afscheiden van een belijdenis, waarin zij, toen het licht helderder in haar hart scheen, gevoelde, dat zij was verstrikt geraakt. Ze voelde echter, dat ze voor dit alles kracht en wijsheid van boven nodig had, dat ze niet nodeloos iemand (haar man) die ze het meeste lief had en die haar altijd grote liefde en genegenheid getoond had, zeer zou doen. Gedurende vele jaren wachtte ze en zag ze toe in de hoop dat het God zou behagen, dat zij *samen* het licht mochten zien in Zijn licht.

Het bericht van de ziekte van Jane in 1835 was voor Frances van veel nut, daar de Geest Gods haar verstand opende en Zijn heilige vrees in haar vermeerderde. Te gelegenertijd en nadien werd het duidelijke en getrouwe getuigenis van Mr. Bourne en andere godvrezende, vrienden, die met Mr. Burrell omgingen, die in overeenstemming daarmee in de vrees Gods wandelden, aan haar gezegd.

In november 1835 ontving ze de volgende brief van Mr. Bourne, die van haar geval af wist door haar zuster, die nu zijn ochtendlezingen bezocht: „Hoe oppervlakkig is de belijdenis van de godsdienst en hoe gewoon en wuft is die algemene belijdenis! Zij schijnt voornamelijk hieruit te bestaan: „Ik denk er zus en zo over”, „Dit zijn mijn gedachten en ik stem niet met dit of dat in”, zonder in het minst woorden als deze van Psalm 66 in acht te nemen: „Hoe vreselijk zijt Gij in Uw werken (Uw werk van bekering is er één van); om de grootheid Uwer sterkte zullen zich Uw vijanden geveinsdelijk aan U onderwerpen.”

De ogen des Heeren zien de algemene huichelarij, die in het hart van de mensen heerst. Ook al doen we onderzoek naar de godsdienst, toch, wanneer de enig ware en rechte weg ons voorgesteld wordt, is het vaak duidelijk, dat wij ons in onze trots en opstandigheid er tegen verzetten. Maar als er geestelijk leven in ons is, worden we van ons stuk gebracht door de tucht waaronder Hij ons brengt, waarmee Hij ons onderzoekt en beproeft als zilver beproefd wordt. En dan roepen we niet uit: „Ik geloof, dat de Methodisten gelijk hebben, de Baptisten gelijk hebben of de Evangelische geestelijkheid gelijk heeft”, maar dan zijn we er diep van overtuigd, dat wij slecht zijn en hier

roepen wij: „O God, wees mij zondaar genadig!” De Heere vangt ons in het net van het Evangelie en legt onze lendenen verdrukkingen op. Dit is in zekere mate een gaan door het vuur van Gods wet en door de wateren der verdrukkingen en uiteindelijk is de ziel vernederd om te komen in de weg, waarin God zondaren behoudt en tenslotte worden we in kennis gesteld met de „liefelijke plaats” en openen we onze monden om de hoogste lof van Vader, Zoon en Heilige Geest te zingen. Deze waarheid heeft macht, kracht en licht in zich, waardoor we onze weg zullen zien en zij maakt openbaar, dat wij Zijn schapen zijn, daar we ons afwenden van alle valse wegen en naar Zijn stem luisteren en deze volgen”.

Het lijkt er niet op, dat Mr. Bourne Frances ooit ontmoet heeft, maar hij had grote belangstelling voor haar geval, vooral in het geestelijke welzijn van haar zonen, toen die de een na de ander in Londen kwamen voor hun verschillende opleidingen. In de tijd van het eerste bezoek van Mr. Bourne aan Pulverbach in 1838 maakte hij kennis met de oudste twee zonen. William schijnt werkelijk in het dorp geweest te zijn, toen hij bij zijn grootvader Gilpin moet hebben gelogeed in de vacantie van het St. John's College in Cambridge, waar hij een theologische opleiding begon, die hij later opgaf. William, toen een en twintig jaar, een ontvankelijke leeftijd, moet ernstig gepeinsd hebben over de vreemde vertoning, dat twee van zijn tantes de pastorie verlieten en naar een kleine woning gingen om een heer uit Londen te horen preken, een heer, die klaarblijkelijk niet in het huis ontvangen werd. Mr. Bourne zelf zinspeelt op deze tijd een jaar of twee later, als hij zegt: „Ik kan u niet vergeten noch de manier waarop wij elkaar voor het eerst in Pulverbach ontmoetten”. We vragen ons af of ze elkander toevallig op een weg ontmoet hebben en de verbaasde jongen vond dat Mr. Bourne heel anders was dan hij zich voorgesteld had.

Gedurende datzelfde bezoek schreef Mr. Bourne werkelijk een brief aan de tweede jongen, Joseph, toen hij ten huize van Mrs. Morris of van Sukey was en hij vertelde hem, dat de verborgenheid des Heeren is voor die Hem vrezen. „Degenen, die deze vrees bezitten”, schreef hij, „hebben altijd (meer of minder) enige kennis van wat waarheid is en waar deze is en zij spreken er niet onophoudelijk over als ze hier of daar of waar ook zijn. Je hebt veel listige vijanden van binnen, die zullen twisten en zeer wijs redeneren en als je tegenwoordige godsdienst alleen maar in het vlees is, zal het niet lang duren of deze komt aan het einde en dat alleen al wegens het gemis van de vreze des Heeren. Je zult merken, dat het een gemakkelijke zaak is om overreed te worden om een veelbetreden pad te gaan,

dat velen effen en gelijk gemaakt hebben; het schijnt dat het niet zoveel kruisen en moeilijkheden geeft en niet getekend is door dweperij en leerstellingen en niet smal en begrensd genoemd wordt. Dit is waar, maar de vreze des Heeren zal beven voor het veelbetreden pad en in gedachte brengen, wat God zegt: „Wij moeten door vele verdrukkingen ingaan in het Koninkrijk”.

Joseph waardeerde deze brief en stuurde hem naar zijn oom Bernard, die toen hij hem terugzond zei: „Ik kan je geen beter en geschikter raad geven dan Mr. Bourne. Deze vreze des Heeren zal als zij in ons gewerkt wordt ons door alle moeilijkheden heen helpen. Het is Zijn eigen gave in het verbond: „Ik zal Mijn vreze in hun hart geven”. Het is bemoedigend, als we er een verlangen naar krijgen, want zij zal komen als er naar gevraagd wordt, zoals ik mij kan herinneren, dat Mr. Nunn zegt: „Eén ding heb ik opgemerkt: wat we ook bewerken, dat groeit”. Ik smeeek je niet er over te denken te wachten tot je weet, dat je Christus kent, voordat je begint gebruik van Hem te maken. Dit is, geloof ik, de voornaamste strik, waarin de vijand je vast houdt. Voed die tere hoop, dat Christus je gunstig gezind was. Je kunt nooit genoeg bemoediging uit zo'n hoop trekken, als ze meebrengt, dat je naarstiger gaat zoeken in plaats van tevreden te wezen zonder verder te gaan”.

Gedurende de veertiger jaren van de negentiende eeuw (welke, even tussen haakjes, de jaren waren van veelomvattende spoorweg-aanleg over geheel Engeland) had Matilda het genoeg om voor de zonen van Frances te mogen zorgen in haar huis in de Charlesstraat, zolang zij hun opleiding volgden, in verschillende gevallen van architectuur en medicijnen. De jongens bezochten de Kapel van Mr. Burrell en gingen naar de bijeenkomsten van Mr. Bourne, als ze tijd hadden, en ontmoetten Mr. Nunn, Mr. Abbott en de overigen. Eén van hen liet dit liefelijke huldeblijk voor zijn tante Matilda achter: „Niemand die haar kende zou kunnen twijfelen aan de rijkdom die zij bezat in de levende vreze Gods. Deze werd tot zegen voor anderen, vooral in de aanbiddelijke voorzienigheid Gods voor verschillenden van haar neven uit Norton-sub-Hamdon, die toen ze naar Londen kwamen bij haar woonden”.

De vaderlijke brieven van Mr. Bourne waren van de een en ander verzameld. „Alleen God weet”, schrijft hij, „waarom u met nog sommige anderen gedurig in mijn gedachten en in mijn gebeden zijt”. Op een andere keer: „Ik heb zo'n belangstelling voor u gehad en heb die nog, dat ik u graag getroost en onderwezen zou hebben gezien in de dingen die de zaligheid

vergezellen. Ik geloof dat die verborgen overdenkingen en de angsten die u ondervindt u met een verlangend oog tot de Heere doen opzien, met zulke woorden als deze: „O, dat ik wist waar ik Hem kon vinden! Hoe zal ik de dood en het oordeel zonder Hem kunnen doorstaan?” Dit zijn de vreesaanjagende gedachten die ik had toen ik voor het eerst over de godsdienst begon na te denken; zij waren onder de inblazingen van de Geest, die mij sterk tot Jezus Christus deden roepen”.

De jongemannen, William, Joseph, Samuel en Charles, gingen door diepe wateren. William leed gedurende achttien maanden aan een ziekte aan de knie, die in een amputatie eindigde. Charles werd zo ziek, dat er voor zijn leven gevreesd werd en een van de anderen kwam in een gelijke toestand terecht. „Ik werd zeer getroffen”, zo schrijft Mr. Bourne aan Joseph, „door de wijze waarop de Heere in uw familie gekomen is, eerst met het bedreigen van het leven van Charles en het daarna te verlengen en hem enige duidelijke tekenen van Zijn liefde voor hem in Christus Jezus te schenken, en nu door een andere broer in zo’n toestand te brengen, dat er blijkbaar geen hoop op herstel meer is. Uw familie is bijzonder met vele tekenen van genade begünstigd en met die uitwendig noodzakelijke dingen, die u in staat stelden om onder Gods volk te verkeren. Wat hebt u de Heere vergolden voor zulke weldaden?” (Dan bestraft hij hen als een getrouwe onderwijzer:) „Waar is de oorzaak geweest van de eerste afwijking waar elk uwer de een of andere keer in verviel? Welke onuitsprekelijke dingen werden in uw handen gegeven tot uw geestelijk profijt en toch was er zo’n duidelijke achteruitgang! Ik kan mij een zekere verbrokenheid van hart herinneren en geestelijke tederheid in al uw vragen naar de waarheid, maar deze eenvoud, die zo oprecht bleek, is verloren gegaan in een godsdienstig stilzwijgen, dat velen voor de echte waarheid houden, maar waarvan ik weet, dat het niets anders is dan geestelijke achteruitgang door de verleiding van de zonde”. En weer schrijft hij: „Ik kan waarlijk zeggen, dat ik allang zeer ernstig het welzijn begeerd heb van u en uw broers, maar het heeft me vaak zeer bedroefd zo’n zich onttrekken aan die hartelijke omgang te zien, die had moeten worden bestendigd. Sommigen van hen aan wie gij schijnt verbonden acht ik niet profijtelijk voor een van u; ze mogen vleien, maar onderwijzen niet. En ik heb soms overpeinsd hoe uw belijdenis onder zoveel verschillende meningen zou kunnen gedijen. Zo heb ik opgemerkt, dat u geen honderd noch zestig noch mogelijk zelfs geen dertigvoud gewonnen hebt door het zaad dat gezaaid is. De Heere heeft u in het geval van Charles overvloedig laten zien, wat godvruchtige eenvoud betekent en dat het opgaan om te

luisteren niet een werkelijk deel hebben is". De onderzoekende geest van de jongemannen heeft er hen klaarblijkelijk toe gebracht om verschillende vooraanstaande predikanten van die tijd te gaan beluisteren.

„Ik raad u aan niet ontmoedigd te wezen, ook al lijkt het, dat uw gebeden niet anders zijn dan lippendienst. Ga er mee door en jullie zullen zeker ondervinden, dat het geen lippendienst is, maar de strijd van de nieuwe mens om de leiding te herkrijgen, die hij eens getoond heeft te bieden. Ik geef ook al mijn jonge vrienden, wanneer zij in het duister zijn, de raad niet te veel te redeneren over wat natuurlijk is en wat geestelijk mag worden bevonden. De Heere zal dat aan het licht brengen als het werk voortgang heeft. De duivel zal u de zoetste bezoeken betwisten en zeggen, dat ze slechts natuurlijk zijn, maar kijk alleen naar de vruchten. Als ze samengaan met godvruchtige vrees en ootmoed, dan kunt u er zeker van zijn vanwaar zij komen". En hij eindigt in liefde: „Kunt u mij als een getrouwe vriend geloven? Als u dat kunt, wandel dan niet met mij alsof u mij nooit eerder gezien hebt. Ik heb veel zorgen over u allen gehad; ik heb het gewicht en het belang van mijn ochtend-lezingen thuis gevoeld, maar jullie hebben mij haast nooit bemoedigd door enige mededeling".

Mr. Bourne was geen strenge opvoeder, wie de jongere generatie om hem heen deemoedig moest nazeggen. Het is ontroerend om weer het pleidooi van de oudere voor de jongeren in een liefdevolle brief aan een van zijn dochters te lezen: „Ik heb mij vaak er over verbaasd, dat wanneer ik als een tedere en liefhebbende vader geprobeerd heb om te spreken over de dingen die je eeuwige staat aangaan, je mij altijd met een dodelijk zwijgen tot staan bracht, die altijd alle gemeenschap over dat onderwerp uitsloot. Ik arbeid in de geest en met veel gebeden nacht en dag om je welzijn te zoeken, voor jullie allen afzonderlijk en te zamen. Het is vaak smartelijk, dat ik zo weinig vrucht zie van zo'n getrouwe bediening als van Mr. Burrell, zowel in het openbaar als onder vier ogen, maar God is soeverein. Wanneer we door de uitwendige voorzienigheid helemaal gescheiden zijn, dan moeten we helemaal duidelijk laten zien de keus, die we doen, en de dingen, waarin we onderwezen zijn, in praktijk brengen".

Schrijvend aan Bernard over de jongens van Benson zegt Mr. Bourne: „Het heeft God behaagd ieder van ons een deel toe te wijzen dat bij ons behoort en daardoor in Zijn oneindige wijsheid tot doeleinden te brengen, die volkomen voor ons verborgen waren. In welke geleidelijke wegen werden uw neven naar Londen gebracht en om welke verschillende

uitwendige oorzaken, die tot nu toe openbaar gekomen zijn; dit alles om het trotse hart van de zondaar te vernederen. En als hiervan iets uitgewerkt is, welk een openbaringen van grote genadeweldaden, beide tijdelijk en geestelijk! Misschien is het u opgevallen, dat onze geliefde vriend William door een menigte van beproevingen ging en toch leek het niet zo duidelijk vrucht te hebben als in het geval van Charles. Zo zag de Heere toe en wachtte Hij op een goede gelegenheid om hem te laten zien, dat hij verder moest gaan dan hij tot hiertoe gegaan was. Dit zijn grote dingen om mee te maken en zijn nooit alleen bedoeld voor de persoon zelf, maar ook voor allen die ze zien”.

Toen hij een verslag ontving van de goedertierenheid des Heeren kon niemand meer aangedaan zijn over hun vreugde dan Mr. Bourne: „Ik heb uw brief met veel tranen en dankbaarheid gelezen”, schrijft hij. „O, diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen!” Toen wij dachten, dat Hij zover van ons was, terwijl wij onze ellende betreurden en een totale scheiding van Hem vreesden, toonde Hij Zich zeer nabij en deed Hij ons zien, dat Hij het Zelf was die onze ondenkbare zondigheid aan ons ontdekte, opdat wij zouden leren te meer Zijn genade te prijzen, zoals we lezen van een, die meer liefhad, omdat hem veel vergeven was.

Ik zou graag willen, dat u elk blik van liefde, dat de Heere toont ten zeerste waardeert en het grootste voordeel uit deze bezoeken haalt door aan Zijn voeten te zitten en naar Zijn stem te luisteren en om genade te smeken om in overeenstemming daarmee te wandelen. Ik wil er u vriendelijk aan herinneren, dat al Gods kinderen soldaten genoemd worden en dat wij moeten leren moeite te verdragen. Dit wordt niet voor niets gezegd, want er is nog de wereld, het vlees en de duivel om tegen te strijden zolang wij leven. Zonder twijfel zult gij u vaak bekommerd gevoelen hoe staande te kunnen blijven, maar als u door het geloof ziet op de onzichtbare macht van God, dan zult u stand houden en vruchtbaar zijn. Smeek om en houd een teer geweten, want hierop zal er een zuivere indruk van Gods Woord zijn. U is nu in de feestzaal, maar u moet niet vergeten, dat boven u de *banier* wappert, die laat zien, dat er oorlog verklaard is. Ik weet dat er niets zo moeilijk is te geloven als dat er liefde kan zijn in deze ontplooiende banier. Ik was altijd bang dat de strijd er was om mij te laten zien, dat ik niets was en dat ik eens zou vergaan, maar ik heb duizenden malen ondervonden, dat in het leven niets zo vruchtbaar en profijtelijk is als deze vernederende gevechten. Hierdoor heb ik geleerd, dat mijn eigen kracht volkomen zwakheid is, maar de algenoegzaamheid

die in Jezus Christus is heeft tenslotte altijd weer bewezen het middel te zijn tot verdere openbaring van Zijn rijke genade. De vrede is hersteld en alle vervreemding en afstand tussen de Heere en mijn ziel is weggenomen; en u weet: in Zijn nabijheid is volle vreugde en al het andere is duisternis”.

Terug in Norton had Mrs. Benson, die het druk met haar jonge kinderen had, Richard, James en de enige dochter, de jongste van allemaal, Charlotte, een grote beproeving, die zij gedurende veertien jaar had, te verduren en die bestond uit het weigeren om zich in de nederigheid en godvruchtige vrees met een godsdienst te verenigen, waarvan zij overtuigd was, dat deze alleen maar een uiterlijke vorm was en die als het aanbidden van een vreemde god voor haar geworden was. Ze had naarstig gezocht naar en geprobeerd houvast te krijgen aan enig woord of uitlating van de Heere, waardoor zij hulp zou verkrijgen om haar man te laten zien dat zij niet met een vrij geweten een weg kon vermijden die zowel voor hem als voor haarzelf pijnlijk was. Ze kon echter geen uitweg vinden en was uiteindelijk in staat om onder beding van genade en de hulp van de Heilige Geest dit kruis op te nemen.

Wel verschillend van de gevallen van Bernard en de zusters in Pulverbach, maar toch er op gelijkend. Een andere aanstoot in het dorp begint, als de vrouw van de predikant zich aan de bediening van haar man onttrekt.

Zelf beschrijft zij het zo: „Ik geloof dat de Heere mij gedurende de laatste twaalf jaren (van 1834-1846) getrokken heeft en mij steeds meer uit Zijn wet heeft onderwezen. Hij heeft mij veel gewetensovertuigingen gegeven, dat onze godsdienst niet was zoals hij wezen moest, want hij bracht niet van tijd tot tijd in onze zielen enige rijke bezoeken van de Heere Jezus Christus, waarmee Hij naar ik geloof Zijn volk gedenkt en vereert. Zijn Heilige Naam zij gedankt, Hij zag de treurige toestand waarin ik mij bevond (in een godsdienst die zonder moeite en zonder voedsel voor mijn ziel was) en hoe ik in banden gebonden was, niet bij machte die te verbreken als Zijn krachtige hand er mij niet uit zou verlossen. Ik weet zeker dat ik Hem niet genoeg kan prijzen dat Hij voor mij tussenbeide gekomen is en door Zijn sterke vrees, die de overhand had, heeft Hij mij tot dusver gedragen op een pad, waarvan ik nooit had kunnen geloven, dat het mogelijk was, dat ik daarop zou treden, maar het is een weg geweest van grote moeite voor vlees en bloed. Na een paar maanden (nadat zij des zondags uit de Kerk was gebleven) was ik opnieuw verstrikt, maar de Heere verlost mij tenslotte en onderwees mij met een sterke hand, dat ik geen gemeenschap mocht houden. Mijn sterke en voortdurende geroep was: „O

Heere, geef mij Uw vrees in mijn hart, heilige vrees!"

Het gevolg daarvan was, dat ik in moeite kwam en veel pijn en verdriet had van de kant van mijn liefste en meest beminde van de aardse vrienden en ik weet zeker, dat ik niet tegen al zijn smekingen en wensen vol had kunnen houden, als niet een krachtiger maar verborgen Stem van tijd tot tijd mijn geweten ervan overtuigde dat „De siddering des mensen legt een strik” en „de vreze des Heeren is het beginsel der wijsheid”. Zo werd ik geestelijk geleid om de Heere met veel uitroepen en tranen te smeken, dat Hij in genade op mij zou willen neerzien en mij meer bevreesd zou maken om Hem te beledigen dan het verliezen van de goedkeuring van de hele wereld. Ik gevoel, dat het lezen van Gods Woord in het verborgene zeer dierbaar voor mij is en vele gedachten komen tot mijn hart om te verlichten en te versterken en er schijnt nu niets, zoals vroeger, de directe uitlating van God tot mijn ziel tegen te staan, maar ik gevoel een kracht om in het gebed tot God te naderen”.

Ze voelde een sterke vrees voor de sabbatten, dat die haar geen goed zouden brengen. „Ik beefde”, schrijft zij, „als ik dacht aan mijn afwezigheid van de openbare eredienst, wanneer Gods tegenwoordigheid niet persoonlijk gevoeld werd. Ik vond deze overdenkingen profijtelijk, want de Heere legde in Zijn grote genade een ernstig beroep in mijn hart, dat Hij mij niet zou verlaten om zo een sabbat in geestelijke dood en donkerheid door te moeten brengen”. Hierdoor kon zij schrijven: „’s Morgens, als ik enige tegenstand gevoelde vanwege de moeite waarin ik verkeerde, werden de woorden: „Hoor aandachtig naar Mij” ingefluisterd met een stem die niet misverstaan kon worden. De Heere heeft mijn ruwe plaatsen effener gemaakt dan ik kon verwachten en begunstigd met voedsel voor mijn ziel uit Zijn Woord”.

Over haar terugkeer voor een poos naar haar vroegere gang, schrijft ze zes maanden later: „Ik zie terug en gedenk de handelingen des Heeren met mij en ik word er toe gebracht de weg te beproeven waarin ik uitgeholpen was en te zien of het van de Heere was of niet, om mijn eigen gemak en welstand te begunstigen en die van mijn geliefde man. Ik hoopte de zegen des Heeren in onze eigen effen weg bij het zo voortgaan te ondervinden; ik bad ernstig dat het zo mocht wezen en de Heere had in Zijn rechtvaardigheid mij zo kunnen laten voortslapen in deze weg, terwijl ik zo in de strik gehouden werd, dat ik niet kon zien waar ik was, als Hij niet in grote genade mijn ogen geopend had om de verkeerde hulp te zien, die mij van de smalle weg lokte. Moge de Heere mij vergeven! Ik sta versteld over het kenmerk van verborgen onderwijzing van de Heilige Geest als

Hij het Woord aan mijn hart toepast. En nu, hoe zal ik mij uitdrukken wat ik gevoelde toen ik mijn weerloze staat zag en het grote gevaar en de verwarring van de weg voor mij? Ik was als het ware verslagen en voelde bitter de vijandschap van mijn hart tegen de wegen Gods en dit vermeerderde slechts mijn moeite, want ik zou zeer vernederd moeten zijn. Ik voelde me gedwongen om me weer van de Kerk te onttrekken, want al bood mijn geliefde man geen tegenstand of vijandschap, toch was ik erg bang voor zijn openbare bediening. Het is echter een zeer tere en bittere beproeving voor ons beiden en als we er bij stilstaan overstelpt ons het verdriet. Maar de kracht die ik gevoeld heb om deze last op de Heere te werpen en de trekking van mijn hart om Hem met vermeerderde ernst te zoeken is de enige hoop en bemoediging die ik heb, dat Hij mij leidt „in de weg der gerechtigheid te midden van de paden van oordeel”. Hij opent ook zo liefelijk Zijn Woord voor mij in het verborgene en maakt het zeer dierbaar en voedzaam”.

De zachte Frances werd zo geleid op een zeer doornig pad en haar dagboek, alleen een notitie elke vier of vijf maanden, bevat haast altijd een aantekening als: „Vanmiddag was ik overstelpt door de moeite die mijn houding aan mijn man veroorzaakt”. Mr. Bourne liet in grote fijngevoeligheid na zich in het geschil tussen man en vrouw te mengen, maar hij had een lange brief aan Mrs. Benson geschreven, ongeveer een jaar voordat zij zich aan de Kerk onttrok, waaruit we enkele gedeelten kunnen overnemen:

„Ik heb uw brief aan uw zuster Matilda gezien en heb die zeer vertroostend en bemoedigend gevonden. Ik weet van niemand in een moeilijker situatie dan van u, daar u weerstand moet bieden aan die geestelijke verdenking waarvan gesproken wordt in de Schrift, en dat is zo nodig voor ons allen, omdat het gezegd is, dat de dagen boos zijn. Het schijnt dat de Heere u allang aan het oefenen is geweest en dat het u niet helemaal toegelaten is geweest u met een doof oor af te wenden. Niets toont echter het werk meer waar te zijn dan in zeer moeilijke plaatsen waarin het God behaagt om Zijn volk soms te brengen. Hoe vaak heb ik tot op de bodem van mijn hart gevoeld een duidelijk besef, dat God niet met Zich laat spotten. De waarneming hiervan is veel dieper geweest dan ik kan uitdrukken. Ik heb velen veel ongemak zien lijden wegens hun godsdienstige belijdenis, die toch nooit veranderd van hart waren en wier gesprekken schandelijk waren. Ik heb het beleefd, dat zulken tot een vreselijk einde kwamen en daarom bleef ik bij de ontdekkingen die ik van binnen opgedaan heb en ik ben gedwongen om mijn toevlucht te nemen tot de vele

bezoeken die ik in het verleden van de Heere heb ontvangen en in de geest werkzaam te zijn, opdat zo mogelijk deze bezoeken zich gedurig mogen herhalen.

Daarom deed het mij genoegen dat u de verschillende tijden in gedachten bracht, waarin de Heere aan u verschenen was. Kunnen deze dingen voor niets gebeuren? Waarlijk, zij moeten het werk van God zijn geweest en ik heb tenslotte ondervonden dat de Heere Zijn werk erkent en gezegd heeft: „Houd dat gij hebt, opdat niemand uw kroon neme”.”

Omstreeks die tijd schreef Mr. Bourne aan Bernard: „Ik wou dat ik bij machte was om de vader van onze lieve jonge vrienden te helpen. De krachtige hand des Heeren is over hen allen en er is een moeilijk punt te passeren en dat is dat onze vriend van zijn zoons, die God vrezen, raad krijgt. Als hij eisen stelt die in strijd zijn met het ware onderwijs van God mag hij zijn eigen zaak verdedigen, maar hij zal uiteindelijk zo'n stap bewenen met een ernstige weeklacht. O, dat God in Zijn oneindige genade zijn hart verzachten mocht om de waarheid te ontvangen en dat de ogen van zijn verstand verlicht mochten worden om de hoop van zijn roeping te kennen. Er is in al het werk dat nu onder hen gaande is zo'n duidelijke bemoeienis van de Heere en in sommige opzichten dingen die tegen de natuur ingaan, dat als hij niet kan buigen ik bang ben, dat hij zijn grijze haren met verdriet naar het graf zal brengen.

Ik heb vaak medelijden gehad met hen voor wie ik grote natuurlijke genegenheid heb gehad, omdat ik met al mijn pogingen niet aan het verstand kon brengen wat het licht des levens is. Het behaagde God om het een geheim te noemen en een verborgenheid, die bedekt is behalve voor hen aan wie het Hem behaagt het te openbaren. De natuurlijke mens kan de dingen des Geestes niet onderscheiden. Indien een mens werkelijk van God onderwezen vasthoudt aan zijn standpunt, zal hij bevinden, dat de sluitende redenering de verborgen vijandschap van een godsdienstig mens zal doen oprijzen, die denkt, dat hij gelijk heeft. De gewone belijder denkt, geloof ik, dat hij alle wezenlijke punten bezit en dat het verschil slechts een woordenspel is. Ook kan hij niet begrijpen dat wat een waarlijk godvrezend mens kent, niet voortvloeit uit wat hij besloten heeft te leren kennen. De natuurlijke mens denkt dat hij met alles in zal stemmen wat naar waarheid gesproken is, maar het is de Geest die van God is, die maakt dat deze heilige dingen ons werkelijk van God gegeven zijn om te leren kennen. De natuurlijke mens (de apostel staat hierop) ontvangt deze waarheid niet. Hij kan niet begrijpen hoe deze is en maakt er

zich van af als van geen waarde dan om een twistappel te zoeken”.

20

VERANDERINGEN

In de winter van 1844 stierf Mr. Thomas Nunn. Een paar weken voor zijn dood had hij de zwaarste bestrijding die hij ooit in zijn leven had gehad. Maar toen zijn einde naderde werd hij zo getroost, zei hij, als hij nooit verwacht had, dat de Heere zo vriendelijk met hem zou handelen. „Is dit sterven?” vroeg hij, „Hoe vredig en kalm! Hoe gelukkig! Laat mijn hoofd op uw schouder rusten. De Heere moge u voor al uw moeite belonen”, en hij blies zijn laatste adem uit, terwijl hij in de stoel zat en niemand het bemerkte.

Het laatste verslag van de bijeenkomsten die ten huize van Mr.

Nunn gehouden werden, is in een brief van Matilda aan haar neef Joseph Benson, in october 1842. Ze schrijft: „Er was een grote bijeenkomst bij Mr. Nunn verleden week donderdagavond. De gesprekken waren zeer onderwijzend, vooral wat gezegd werd over het onderwerp van het blijven in Christus, waarmee Mr. Burrell begon, en wat Mr. Nunn voor een poosje voortzette en Mr. Bourne, toen het spreken ophield, weer opnam, wat toen door de gehele vergadering ging. Vele dingen werden erover gezegd, wat het is in Christus te blijven, de uitwerking die het in onze harten heeft, het haten en vlieden van de zonde, de liefde van God en de nabijheid van de toegang tot Hem welke het ons brengt, de vloek die op allen blijft, die niet in Christus zijn, de onmogelijkheid met Hem verbonden te zijn voor hen, die Hem niet gegeven zijn door de Vader van voor de grondlegging der wereld; vervolgens de verborgen werkingen in de harten van allen die de Zijne zijn, hun veelvuldige vrees, vooral dat ze tenslotte niet bij dat gezegende getal behoren, hun rusteloze zorg om een zeker getuigenis van de Heere te vinden, opdat ze mogen weten, dat hun namen in de hemel opgeschreven zijn; als zij dit getuigenis verkrijgen, hoe verblijd ze er dan over zijn; en als ze het weer verliezen, hoe ze dan in het verborgene voor God treuren en roepen totdat Hij hen weer hoort en hun Zijn zaligheid toont”.

Deze dingen waren werkelijkheid voor Matilda geworden. Als ze enkele weken later aan de oudste dochter van Mr. Bourne schrijft, zegt ze: „O, hoe ontzettend duister waren die gedeelten uit de Schrift voor mij, die spreken over het licht van God, dat in de ziel schijnt, voordat ik er enige ervaring van had, wat dat licht des levens kon betekenen! Maar toen het de Heere behaagde dit in mij te doen opgaan en Zichzelf als mijn Zaligmaker en mijn Verlosser aan mij bekend te maken, toen wist ik, dat geen woorden te sterk of sterk genoeg konden zijn om de grote werkelijkheid, die ik voelde, uit te drukken . . . Doe de zeer hartelijke groeten aan uw vader; met mijn hart ben ik bij hem in het werk, dat hij daar in Pulverbach doet.”

Ook Catharine schrijft, terugziende toen deze bijeenkomsten ten einde waren gekomen: „Ik heb vaak het onderwijs, dat wij ontvingen, vergeleken met dat hetwelk de pelgrims in het Wijnhuis ontvingen en heb gevoeld, dat wel gezegd mag worden, dat ons de staf van Mozes was getoond, de slinger en de steen, waarmee David Goliath versloeg, de hamer en de spijker, waarmee Jaël Sisera versloeg, de ladder van Jacob, het gouden anker en de kruiken, trompetten en fakkels, waarmee Gideon het leger van Midian op de vlucht dreef. Deze dingen en nog veel meer stellen in het licht de geestelijke werktuigen, waarmee de

knechten van de Heere zo vele grote werken gedaan hebben, zelfs gerechtigheid geoefend, de beloftenissen verkregen, de muilen der leeuwen toegestopt, uit zwakheid krachten hebben gekregen, in de krijg sterk geworden zijn" en zo voort!

Het leven van Catharine nam nu een onverwachte wending. Ze werd voor het eerst van haar leven door een ernstige ziekte aangetast. Het was een langzame verlamming, die haar hele lichaam aandeed. (Zouden we dit nu polio noemen?) Het schijnt, dat ze zich wel voort kon bewegen, maar het ergste voor haar was haar doofheid, die langzaam erger werd. Deze aandoening sneed haar af van het uitwendig horen van het Woord en van de gesprekken, die zij zo op prijs stelde en waarin zij zich werkelijk verheugde (want zij was gewoon altijd met de grootste belangstelling op het godsdienstige onderwerp in te gaan) en was gedurende vele jaren van beproevingen een bittere kwelling voor haar, daar die haar weg zeer eenzaam maakte. Ze trok nog heen en weer van Londen naar Hertford of naar Pulverbach, maar leed onder veel zwaarmoedigheid van geest. Ze zegt: „Ik voelde dat ik dag en nacht de Schriften moest onderzoeken, of ik hoop op de genade Gods mocht vinden en deze vond ik vaak in zulke woorden als deze: „Wie weet, Hij mocht Zich wenden en berouw hebben, en Hij mocht een zegen achter Zich overlaten!", terwijl ik gevoelde alsof het God berouwde over het kwaad, dat Hij dacht over mij te brengen. En eens kwam er in die tijd een brief van Mr. Bourne, die mij deed denken aan het standvastig opzien naar de hemel van Stefanus, die de heerlijkheid van God zag en Jezus staande aan de rechterhand van God, en dat raakte mijn hart en bracht mij kalmte en vrede".

Catharine mocht echter een boodschapper van vrede zijn voor de arme Martha Burgwin te Habberly in de vallei. Martha zegt: „Juffrouw C. Gilpin bezocht mij en sommige dingen die ze zei ontstaken mijn hart en wat zij achterliet voor mij om te lezen (Zouden het brieven van Mr. Bourne zijn geweest?) werd voor mij gezegend. Ze nodigde mij uit om in haar huis te komen. Dit deed ik na een paar maanden. Ik moest stiekem gaan, met het oog op mijn man, die zo bevooroordeeld was. Ik was verbonden aan de dames Gilpin na hun gesprekken met mij en wanneer ik ook naar Pulverbach kon gaan was het verkwikkend, maar ik werd zo bestreden, dat ik haast niet wist wat te doen en ik vaak alleen naar bed moest gaan. Op een keer treiterde mijn man mij zo erg, dat ik bij mijzelf dacht: „Hoe meer ik bid, des te erger wordt het". Toen kwam dit woord: „Wilt gij ook weggaan?" en ik zei: „Neen, Heere, wilt Gij mij vast houden?" Ik schaamde mij zo, want de genade van de Heere was zoet voor mij. Toen ik voor

de eerste keer de prediking in Churton ging horen, kwam ik stiekem. Het was alsof de Heere die tocht niet zegende. Ik dacht dat ik in een verkeerde gestalte gekomen was en de vijand kwelde mij daarmee. Deze woorden heb ik verschillende malen gevoeld in verband met mijn eenzame weg: „Wat ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan”, en deze: „Laat af en weet, dat Ik God ben”.

Er was nu een verandering in het leven van Mr. Bourne aanstaande. Bij zijn terugkeer uit Pulverbach en Hertford in 1844 kwam er een gevoel over hem, dat hij nu afgesneden was als een nutteloze en onvruchtbare tak. Twee jaar tevoren had hij in een brief aan Mr. Burrell gezegd: „Die arme mensen van Shropshire schijnen nog sterk te verlangen, dat ik nog een keer een bezoek aan hen breng. Mijn gebed is: „Indien Uw aangezicht niet medegaan zal, doe ons van hier niet optrekken.” De vrees om te weigeren mijn arbeid te geven waartoe de Heere roept en de vrees om zonder de goedkeuring van de Heere te gaan wegen mij soms zeer zwaar en ik ben ervan overtuigd, dat ik uw gebeden en de gebeden van andere vrienden nodig heb, dat ik nooit als die ongehoorzame profeet zal zijn, maar dat ik zeer afhankelijk voor de Heere mag wandelen”.

Nu, hij schrijft in zijn dagboek: „Ik vertelde aan de Heere mijn grote liefde voor de mensen te Pulverbach en Hertford en zei: „Heere, Gij hebt mij getrouw gemaakt en ik heb nog een sterk verlangen om Uw volk van Uw trouw en waarheid te vertellen, maar ik voel me nu van alle hoop buitengesloten om ooit profijtelijk voor iemand te zijn”. Terwijl ik zo treurde werd er liefelijk in mijn oor gefluisterd: „Heb geduld en gij zult spoedig een opening zien”. Een paar dingen leken een gedeeltelijke opening voor hem te zijn, maar braken weer af. „Ik heb gehoord”, zegt hij, „dat sommige mijnwerkers van Pulverbach op het punt staan vanwege gebrek aan werk die plaats te verlaten en naar de buurt van Abergavenny te gaan. Daar ik gevoelde dat er onder hen sommigen waren van de gezinnen die ik in de Heere liefhad, kreeg ik een aandrang in mijn hart om hen op te zoeken, maar ik besepte dadelijk, dat dit ook niet de weg was, die de Heere bepaald had, maar dat ik moest wachten en verder uitzien.”

Een paar dagen daarna hoorde Mr. Bourne van de plotselinge ziekte en de weldra volgende dood op de leeftijd van vijf en dertig jaar van Mr. E.C. Willoughby van Sutton Coldfield in Warwickshire en hoe hij bij zijn einde zijn betrekkingen zeer ernstig gewaarschuwd had voor de gevaren van een valse godsdienstige belijdenis. De vriend die hem dit vertelde, drong er op aan dat hij daar heen zou gaan en hun de waarheid voor te

stellen als de Heere hem daartoe in staat zou stellen. Mr. Bourne had veel gedacht over Samuël, die gezonden was om één van de zonen van Jesse tot koning te zalven en hoe de een na de ander die voorgesteld werd de meest geschikte leek en verworpen was. En toen voelde hij het met kracht: „Sta op, want deze is het”. Er volgde veel strijd over de vraag hoe hij daarbinnen kon komen. Maar Mr. Burrell zei tegen hem, met veel liefde en genegenheid: „Wees ervan overtuigd, dat u in deze zaak een duidelijke taak hebt”. Na veel gebed ging hij. Hij hield een paar bijeenkomsten, eerst in de bovenkamer en dadelijk daarop in de grote hal van het bekoorlijke huis van Mevr. Willoughby. (Voor haar huwelijk was zij een Jeffreys.) Dit duurde van mei tot oktober, toen Mevr. Willoughby haar huis verliet en Mr. Bourne naar Londen terugkeerde. Maar zo groot was de beroering, dat hij spoedig weer uitgenodigd werd. Er was een grote bovenkamer voor hem gevonden en na een zeer korte tijd was er een kapel gebouwd in Maney, een dorp dichtbij Sutton Coldfield. De begeerte, die Mr. Willoughby op zijn sterfbed uitsprak, dat de waarheid in zijn stad gepreekt zou worden, bracht een van zijn betrekkingen er toe om twee honderd pond aan te bieden voor het bouwen van de kapel en „het behaagde de Heere”, schrijft Mr. Bourne, „om onze geliefde vriend Mr. Maddy (die, zoals u zich zult herinneren, gedurende twee jaar als leraar bij de familie Bourne ingewoond had) er toe te brengen de grond naast de kapel te kopen en een huis tot onderdak voor ons te bouwen”.

Mr. Bourne verliet toen Londen en woonde er als predikant van de Maneykapel, tot zijn dood acht jaar later.

En nu iets over Mr. Willoughby. Hij werd geboren in 1810 en was van een aristocratische familie. Door een bijzondere samenloop van omstandigheden werd hem de erfenis van zijn oude familiebezittingen ontzegd. Zo ging hij op zijn vijftiende jaar rechten studeren. Hij was zeer zwak, daar hij aan astma leed en had een buitengewoon teer geweten. Eens bleef hij, om niet op zondag gewoon werk te verrichten, zoals zijn meester klaarblijkelijk van hem verwachtte, de hele zaterdagavond op en stond hij op maandagmorgen vroeg op om klaar te komen. Maar hij was zo teruggetrokken en verlegen, dat hij niet verdragen kon, dat over zijn daad opmerkingen gemaakt werden. In 1839 toen hij negen en twintig was, trouwde hij met een dochter van de familie Jeffreys en kwam hij met enkelen in aanraking, onder wie Charles en Henrietta, die deelgenoten waren van de kracht van de waarheid. Kort na zijn huwelijk begon hij met het huiselijke gebed en was hij zeer ernstig gesteld. Ongeveer in 1842 bezocht hij zijn oom, Charles Jeffreys,

in het huis aan Dorset Place in Londen, waar de jonge Bengaalse officier, Francis, gestorven was. Toen hij daar was, kreeg hij het korte verslag dat daarover geschreven was in handen. 's Avonds opende hij het kleine boekje en las het helemaal met de grootste aandacht door. Hij voelde dat er een ernstig gebed in zijn hart geboren werd om daar ook deel aan te krijgen. Hij is die tijd nooit vergeten, maar haalde die op zijn sterfbed aan als een tijd waarin hij werkelijk toegang tot God had. De volgende morgen had hij een lang gesprek met Charles, waarbij hij hem al de moeilijkheden van zijn leven vertelde en ernstig vroeg voor hem te bidden.

„Deze bijzondere opwekking werd in geen geval opgevolgd, zoals dat had moeten zijn”, zo schrijft Bernard. „In die tijd begon de wereld hem te bekoren en werd hij verleid om rust te zoeken waar hij die niet kon vinden. Toen hij de beschikking over zijn vermogen kreeg kocht hij een zeer aardig huis en landerijen, die, met huiselijke gemakken en het gezelschap van vele vrienden, voor wie zijn huis openstond, zijn afgoden werden. Hij was er zich van bewust, dat deze dingen, vooral werelds gezelschap, dorheid in zijn hart brachten en zei vaak dat hij er mee moest breken. Onder veel ernstige gevolgen maakte het hem krachteloos in zijn huiselijke gebed en werkelijk schaamde hij er zich voor. Weldra gaf hij het vrije gebed op en gebruikte hij voor een poos alleen formuliergebeden. Hij werd er steeds banger voor om over godsdienst te praten en zij die met hem probeerden te redeneren over zijn overtuigingen van onkunde en gebrek aan werkelijk gevoel door reeksen van teksten werden erg pijnlijk voor hem. Zijn gevangenschap nam toe naarmate de uitwendige zaken bloeiden en hij placht vaak te zeggen: „Elke uitwendige verwachting is zeer gunstig voor mij, maar toch staat op alles geschreven: ledigheid en ijdelheid”.

Ongeveer na twee jaar kreeg hij geleidelijk een versterking in zijn ziel om te hopen en kon hij af en toe weer in zijn gezin bidden. Bemoedigende gedeelten uit de Schrift leken beslag op hem te leggen. Een ervan was: „Zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid en niemand zal ze uit Mijn hand rukken”. Een vriend kwam die dag, met wie hij ernstig over deze woorden sprak terwijl hij zijn handen samenknep, met diep gevoel en uitbreide over de kracht van die uitspraak. Toch voelde hij zich nooit voldaan. Al was hij nu vaak verblijd, het was met vrees. Hij kleefde de hoop aan. Hij zei wel eens: „Waarlijk, waarlijk, deze beloften zijn voor hen die ze nodig hebben, bijvoorbeeld zo iemand als ik. Ze zijn er niet om ons te bedriegen”. In 1844 werd zijn astma erger en bleek zijn

beroepsbezigheid te vermoeiend voor hem. Toen enige maanden later een dokter geraadpleegd werd, bleek zijn geval hopeloos. Hij beschouwde de beslistheid van deze mening als een bijzondere zegen van God om hem op te wekken tot geestelijke waakzaamheid. Een vriend (mogelijk Mr. Bourne), die hem ernstig geschreven had, ontving nu een antwoord, waarin hij zei: „Uw brief heeft een verdrietige leegte in mijn troost gemaakt, die God alleen kan helen. Waarlijk, ik ben in zekere mate een rokende vlaswiek”.

Toen werd Charles Jeffreys gevraagd om te komen en met hem te spreken. Charles was eerst wat gereserveerd, maar zag al gauw de ernst en eenvoud van geest van zijn neef en vermaande hem om zich vast te grijpen aan die hoop en vol te houden. Later voelde hij, dat hij geen ontdekking van de vergeving van zijn zonden had en ook kon hij niet begrijpen hoe dit duidelijk gemaakt kon worden. Maar hij zocht er naar en voelde de noodzaak ervan. Op een dag, nadat hij erg stil geweest was, stootte hij uit: „Ik kan mijn zonden nu niet zien! Ik heb ze de hele dag nog niet kunnen zien! Ze zijn allemaal weg, allemaal vergeven!” Gedurende lange tijd daaraan vooraf had hij geklaagd over verwarring in het gebed en volkomen doodsheid daarvan, maar nu, leven, liefde en geestelijke vrijheid werkten vrij en hij zei aldoo: „Dat ik dicht, *dicht* bij Christus gehouden mag worden”.

Eens zei hij: „Wat een stromen van tranen moesten er door ons in deze laatste tijden gestort worden, die over het algemeen mogen geloven, dat de duivels als het ware dood of in slaap zijn, terwijl ze met de verschrikkelijkste tirannie heersen en de Naam van Christus en Zijn heiligen noemen tot bereiking van hun eigen doel. Dit wordt gedaan om de zwakken te verleiden”. Hij waarschuwde zijn vrouw aldoo om zo mogelijk te zorgen dat de mensen van de stad iemand zouden hebben om de waarheid getrouw te verklaren en niet uit welke aardse berekening dan ook zelf tevreden te zijn zonder een getrouwe prediking of daar te Sutton Coldfield of ergens anders. Hij verklaarde, dat het alles genade was geweest (al had hij veel pijn geleden). Maar tegen het einde had hij nog een sterke bestrijding (nadat hij gezegd had, dat de Heere die verdrietige leegte in zijn troost geheeld had) en diepe eerbied vervulde zijn geest, terwijl hij bad: „O, ik ben in het donker. Ik kan niet zien hoe het zal gaan. Bidt aanhoudend! Bidt vurig! Bidt dat ik dicht bij Hem mag blijven.” Zijn veranderingen volgden elkaar snel en herhaaldelijk op en aan het einde zei hij: „De Heere heeft mij door de *enge* poort getrokken!” Hij werd zwakker en stierf op 6 april 1845, vijf en dertig jaar oud.

Op zijn grafsteen te Sutton Coldfield is een vers van Cowper gegraveerd, waarbij het woord Christus in plaats van God gesteld is. Hij herhaalde dit vers met onvergetelijke kracht een paar dagen voor zijn dood:

*Christus zal opgaan en over u lichtend
de donkere nacht in dag veranderen.
Christus de Heere zal uw heerlijkheid zijn,
Christus uw eeuwig licht."*

Het zal sommige lezers misschien interesseren dat hier melding gemaakt wordt van een bezoek, dat Mr. Bourne in deze jaren aan Birkenhead bracht. Vele jaren vroeger was zijn neef, Mr. Timothy Bourne, lid geweest van de gemeente van Mr. Burrell, maar hij was nadien naar het noorden verhuisd. Hij was zakenman in Liverpool en woonde in Birkenhead. En daar nodigde hij Mr. Bourne uit en huurde een zaal voor een bijeenkomst. Dit was in de Hamiltonstraat, vanaf Hamilton Square, het stadhuisplein van Birkenhead. In de mooie huizen daarvan woonden veel zakenlieden van Liverpool. Zij liepen naar de veerboot om de Mersey over te varen naar hun kantoren. Mr. Timothy kondigde ijverig de komst van zijn neef aan en nodigde velen uit om te komen luisteren. Mr. Bourne gevoelde veel tekenen van de genadigde gunst des Heeren door hem daar te brengen, maar merkte dat er zeer weinigen aanwezig waren en schrijft dan: „Ik mag nog hopen dat er zelfs onder de rijke kooplieden, die mij gehoord hebben, gevonden zullen worden, die zullen blijken tot Gods volk te behoren. Maar deze rijken spreken en wandelen te vrij en daarom ben ik bang, dat ze uiteindelijk weinig baat ervan zullen hebben. Ik bemerk, dat zij alle vrijheid hebben om te luisteren wanneer en waar het hun lijkt en voor zichzelf denken: „Geld is een verdediging". Deze dingen beproeven mij, toch geeft de Heere mij vaak geduld en maakt mij zeer waakzaam om het leven in mijn eigen ziel te mogen behouden".

Mr. Bourne bleef daar zes weken. Later in hetzelfde jaar verliet Charles Jeffreys Londen en verhuisde naar Birkenhead. Hij preekte gedurende vier jaar met veel geestelijke zalving en kracht in dezelfde zaal, maar met zeer weinig (zichtbaar) succes. In 1851 emigreerde hij met zijn gezin naar Nieuw Zeeland. Januari 1848 was een verdrietige maand voor Shropshire. Samuel Hughes verloor twee dochttertjes op één dag door de dood en in zijn kleine boekje met psalmen en geestelijke liederen heeft hij een zeer aandoenlijk gedicht over deze gebeurtenis geschreven.

In de pastorie stierf de oude Mr. Gilpin op de leeftijd van negentig jaar en tien maanden en zeer spoedig moest het huis natuurlijk worden ontruimd. (Een nakomeling van Rebecca Hughes kan nog de bureaulamp van de predikant laten zien, die als herinnering aan Rebecca gegeven was, en allerlei dingen, die de overblijfselen waren van die vroegere dagen.) De dichtertlijke broer Charles verliet de streek, Mercy en Jane betrokken een huis in het dorp en Margaret reisde naar Norton en ging bij Frances wonen.

Het is best mogelijk, dat deze regeling in plaats van een troost voor Frances een nieuwe beproeving was. Zoals al eerder opgemerkt is, kwam de naam van Margaret nooit samen voor met die van Mercy en Jane en ook al reisde zij naar het noorden naar haar betrekkingen in Scaleby, vooral na de schok van het ongeluk met Elizabeth, we lezen nergens dat zij naar het zuiden ging naar Matilda of Bernard. Was er een hartelijke sympathie geweest, ook zonder op de tegenstelling in te gaan, dan zouden we zeker enige aanwijzing hiervan gevonden hebben. Maar er is er geen en we vragen ons af, of haar stilzwijgende rechtzinnigheid en mogelijke verschrompeling ervan er aan toegeedaan hebben om de last van die dagen te verzwaren. Als dat zo is, zou het niet de eerste maal zijn geweest, dat zijgende en afkeurende blikken, afgezien nog van getwist, door de Heere gebruikt zijn om Zijn kinderen te tuchtigen, ook al kon Hij beide partijen er geheel zegevierend uitbrengen, zoals Hij mogelijk in dit geval deed. Want Margaret kwam op haar oude dag met een kostelijk getuigenis naar voren één van de Zijnen te zijn, dat is opgenomen in *Zes zusters van de Herinneringen*.

Maar om tot 1848 terug te keren. Het heeft er alle schijn van, dat zij na de dood van haar vader liever bij haar zwager, die predikant was, woonde dan bij haar onrechtzinnige zusters. Dit is de reden, waarom men zich afvraagt of dit niet een nieuwe beproeving voor Frances was, omdat er geen enkele verlichting van haar grote last schijnt te wezen. Later lezen we in haar dagboek: „Zelden heb ik mij meer belast gevoeld dan vandaag, zelf zo zwak en hulpeloos om de pijnlijke moeilijkheid en tegenstand op mijn weg het hoofd te moeten bieden. Ik moest voor de Heere neervallen met de uitroep van de kinderen Israëls: „O Heere, in mij is geen kracht tegen deze grote menigte”. Mij werd een versterking gegeven, die leek op één die de mijne te boven ging, en een aankleven van de waarheid, die de oorzaak was geweest van de hartverscheurende scheiding.” Nu komt er een weinig troost. Zoals de Heere Mr. Maydwell gaf tot steun voor Bernard in zijn moeiten, zo verleende Hij Frances de aangenaamheid om haar zoon Charles uit Londen

thuis te hebben. Hij begon nu een praktijk als architect in Yeovil, dat niet zover weg was, en hij en zijn moeder waren nauw verbonden van geest. In de loop der jaren had Frances op haar stille manier een paar echte vrienden gemaakt met wie zij kon praten en we lezen dan: „Voor enkele maanden ben ik opmerkelijk gedrongen geweest om de Heere te smeken duidelijk te laten zien, wie in deze plaats Zijn ware volk waren en hen daadwerkelijk te roepen uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht”.

Zij maakte nu het afleggen van bezoeken een zaak van veel gebed en één van haar zonen laat deze hulde na, „dat zij zelf voor velen een grote zegen was gemaakt, vooral voor de armen van Christus' schapen, die in de buurt van haar woonden.” Het was niet gemakkelijk voor haar. Ze zegt: „Ik kan de onkunde niet beschrijven, die ik bij deze gelegenheden gevoel, om te weten wat ik moet zeggen en de vrees, dat ik zou spreken zonder de hulp en leiding en zegen van de Heere; en toch, in het besef van eigen onbekwaamheid en onkunde word ik gedrongen om door te gaan en bemoedigd om Zijn hulp te zoeken en hoewel zonder duidelijke en krachtige overtuiging, dat Hij mij hoort en mijn bede beantwoordt, toch kan ik niet ontkennen een verborgen fluisteren tot mijn hart, dat mij juist genoeg hulp schenkt om niets na te laten voor de zaak die vóór mij ligt. Ik heb in mijn ziel een groot ontzag gevoeld voor de majesteit des Heeren, alsof Hij dichtbij was en aan het werk in de harten van sommigen van onze mensen.”

Dat er zo'n groep was van hen die de dingen van God waarlijk lief hadden wordt duidelijk als we de *Brieven* van Mr. Bourne inzien. In een brief aan een vriend zegt hij: „Ik heb enkele correspondenten in Somersetshire, die mij zeer ontmoedigen door hun braafheid en onwetendheid, maar de Heere gaf hun een gehoorzame en leerzame geest en zij zijn mij tot grote troost geworden en hebben enige kostelijke tekenen van de gunst des Heeren verkregen.” In de zomer van dat jaar, 1848, schreef hij, zoals hij eerst aan Pulverbach deed, een heel pastorale brief, geadresseerd aan: „Mijn geliefde vrienden, Mevr. Benson, Charles Benson, M.M. (een dame die dadelijk haar huis voor de bijeenkomsten beschikbaar stelde) en de overigen van de kleine kudde in Norton-sub-Hamdon”. Hij schrijft over: „de verlossing die in Christus Jezus is tot vergeving van zonden” en zegt: „Tenzij we hier enig begrip van krijgen, kunnen we geen gemeenschap of omgang met de Heere vinden en hoe mooi de gebeden van de Kerk mogen wezen, ze kunnen ons geval niet raken tenzij Christus, de Opstanding en het Leven, ons

opgewekt heeft tot nieuwigheid des levens, waarvan de wereld niets weet”.

Maar in Frances' dagboek voor juni 1850 is te lezen: „Mijn moeite leek mij geheel en al te verscheuren. Ik had een aangener pad gewild. De volgende dag werd ik ondersteund door een tekst uit Handelingen 27: „Maar vervallende op een plaats die de zee aan beide zijden had, zetten zij het schip daarop en het voorschip vastzittende bleef onbeweeglijk, maar het achterschip brak door het geweld der baren”. Ik voelde geen hoop, dat wat de Heere in mijn hart gewerkt had onbeweeglijk zou blijven, maar al het andere zou verbroken worden. Voor een ogenblik dacht ik, dat ik gewillig was om alles wat mij dierbaar en aangenaam was te laten verbreken, zodat ik door de genade des Heeren tenslotte behouden aan land zou komen, maar dit is gauw bedekt als de storm opkomt”.

Een andere aantekening zegt: „Ik voel, dat er geen andere schuilplaats voor mij is dan mijn overstelpende moeite voor de Heere uit te storten en op de een of andere manier doet Hij bij tijden mijn hoop herleven, dat Hij mij niet zal verlaten”.

In september 1851 schrijft ze: „Ik heb deze dagen een ernstig verlangen in mijn hart, dat zij die onder ons de Heere vrezen op de zondag samen zullen vergaderen. Ik kon mij niet voldaan gevoelen in mijn eenzaamheid. Ik vreesde dat ik te veel op mijn gemak zou komen onder de troosteloos verstrooide toestand waarin we verkeerden, terwijl de Heere een bevel heeft gegeven, dat we ons samen zouden verenigen”. Een paar weken later was de zaak voor elkaar en ze schrijft: „Ik gevoel dat de hand des Heeren mij deze laatste week geleid heeft om voorbereidingen te treffen voor onze samenkomsten, hoe weinig ook in getal. Het geval van Mevr. F., die zo wonderlijk uit de moeite geholpen is, scheen mij moed te geven om door elke bijkomende moeilijkheid, waartoe we door deze stap mogen worden geroepen, heen te komen. De waarheid des Heeren is bevestigd en mijn hart heeft nooit tevoren zo'n ernst gevoeld omtrent het welzijn van elk lid onder ons als ik deze week gevoeld heb en vooral voor de geliefde Charles, dat de Heere hem moed en kracht wilde geven om de genade van God aan hem uit te spreken. O, hoe ben ik er altijd voor teruggeschrokken om me in deze stap te mengen en toch, hoe ben ik er deze week toe gebracht er een hand in te hebben!”

En toen deze eerste bijeenkomst, door Charles geleid, voorbij was, zei ze: „De Heere is beter voor ons geweest dan wij vreesden en Hij is nabij geweest om ons op deze dag in onze zwakheden te helpen om voor de eerste keer op onze zondagmiddagen in de pastorie samen te komen!”

Deze regeling, die veel stof tot praat moet veroorzaakt hebben in het dorp en de omgeving, veel sympathie voor de predikant en veel verontwaardiging over zijn vrouw, werd na vier maanden gewijzigd en veroorzaakte de volgende brief van Mr. Bourne aan M.M.: „Mijn geliefde vriendin. Ik ben zeer verblijd, dat de Heere uw hart geopend heeft om uw huis te openen voor Zijn beproefde familie, zodat zij het Woord des levens mogen horen. Zonder twijfel zullen er zich moeilijkheden voordoen en om kruisen op te kunnen nemen, moet men bukken, wat altijd een moeilijk werk is. Niettemin, de tegenwoordigheid des Heeren heft alles op en u kunt in uw gedachten terugbrengen de menigvuldige genadebewijzen die Hij u bewezen heeft en de geringe vergeldingen die Hij uit uw handen vraagt. Als er enig vermoeden is van geestelijk profijt, zal de Satan met al Zijn macht tegenstand bieden. U bent geroepen om met de overigen aan de stroom van dwalingen het hoofd te bieden, De Heere heeft u veel genade getoond en u geleerd deze te waarderen. U zult u daarom begerig moeten gevoelen, dat uw bureu met u in deze grote zaligheid mogen delen. U bent geroepen om van die waarheid te getuigen, die de Heere zo vaak aan u geopenbaard heeft. Ik hoop en vertrouw, dat u een getrouwe dienstmaagd zult zijn en een soldate die wil leren de moeilijkheden te doorstaan en niet om te keren in de dag van de strijd”.

Frances hoopte, dat de Heere anderen tot ons zou vergaderen en zegt: „Het schijnt wonderlijk hoe de zaken voor ons geregeld zijn en vooral dat Charles zo bewaard wordt voor verwijten en nadeel”. En later zegt ze: „Ik begeer dat mij duidelijk wordt gemaakt, dat de Heere hem geroepen heeft om een paar schapen in de wildernis te voeden, want ik ben werkelijk bevreesd, dat we weer verstrooid en als een aanklacht achtergelaten zullen worden. Heere, vermeerder onze liefde voor elkander, versterk ons in onze zwakheid, vooral de mijne, de zwakste van allemaal en toch ben ik bang dat ze tot mij opzien. O, ik verzink bij de gedachte en dan herleeft er voor een ogenblik een kleine hoop in mij, dat we in dit alles het goede zullen vinden. Ik was in mijn hart dankbaar, dat mijn weg opgehelderd was om uit deze dingen te komen, die eerst onmogelijk schenen te kunnen worden verlaten.”

De Heere heeft deze kleine kerk gezegend en Charles diende op aangename wijze deze groeiende gemeente. Zijn werk bracht er hem weldra toe in Sherborne, veertien mijl weg, te gaan wonen, maar al leek dit een onoverkomelijk probleem voor zijn moeder, Charles liet hen niet in de steek. Het wordt niet vermeld, hoe hij daar kwam, of hij de afstand wandelde, te paard reed, of gebruik maakte van de postkoets die op zaterdag

langs reed en op maandagmorgen terugreed. Maar Frances moest zeggen: „Ik verbaas me erover, dat deze weg elke week voor ons is geopend.”

21

IN CASTLE PULVERBACH

In 1850 vestigden de drie dames Gilpin, Mercy, Jane en Catharine zich in hun laatste huis, een hoogstaand huis, ongeveer drie kwart mijl van hun oude tehuis, de pastorie, verwijderd.

Pulverbach is in twee delen verdeeld, Churton, dat om de kerk is gegroepeerd, en Castle Pulverbach, dat dichtbij de hoge aardwerken ligt, die alle wijzen op de plaats van een oud kasteel, een lieflijke, winderige plek, met een uitzicht over heuvels dichtbij en ver weg. Voorbij de herberg duikt de weg naar beneden bij het begin van zijn slingerende loop naar Bishops Castle. Aan deze weg woonden Rebecca Hughes en Margaret

Roberts, wier man van beroep smid was en er een kruidenierszaak op nahield. Margaret was een vriendelijke, godvrezende buurvrouw voor Rebecca, die op haar sterfbed tegen haar zei: „Ik heb u jarenlang gadegeslagen, niemand kan zeggen hoe ik u gadegeslagen heb. Ik voelde zo zeker, dat u iets echts had, iets waar je bij kon sterven. O, ik weet dat godsdienst een zeer verborgen werk is, het moet het werk van God zijn en niet het werk van mensen. Wat kan ik nu op mijn sterfbed doen? Niets. Niets.” Rebecca zei ook: „Herinner je je, dat Mr. Bourne eens tegen mij zei: Kom binnen Rebecca! en deze drie woorden bemoedigden mij mezelf niet af te snijden. Ik ben het nooit vergeten.” Ze was aangegaan bij het huis waar Mr. Bourne voor een of andere zaak was en toen ze merkte, dat een paar mensen op uitnodiging naar de huiselijke gebeden gekomen waren, had zij geprobeerd weg te glippen. Rebecca zei, dat alles wat ze verlangde was de genade van de Heere Jezus Christus te vinden en zij vond die op een zeer liefelijke wijze en zij getuigde aan haar dochter, dat zij haar Verlosser tweemaal gezien had op een morgen, en niets meer verlangde dan dat Hij Zijn armen om haar heen zou slaan en zeggen: „Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn”, wat haar gegund werd. En zo was Rebecca's merklap voltooid. (Zie hoofdstuk 3).

Het huis van de dames Gilpin was hoog opgetrokken van gele stenen en dubbelbreed, een bijgebouw van een oud boerenhuis, Castle Farm. Het gazon glooide naar beneden naar een koetspad, dat met een bocht naar de stallen liep en een hoge muur scheidde van de boerderij, maar het betegelde erf achter was de ingang van de oude boerderij met haar stallen, pomp en schuur. Het was nu voor de dames een groot genot om hen uit te nodigen, die zij om de zaak van het Evangelie hoogachtten. Gedurende de eerste paar jaren die Mr. Maydwell het ambt uitoefende werden er nog samenkomsten in Wrentnall gehouden, waar zo nu en dan een brief van Mr. Bourne, gericht aan „het kleine gezelschap samenkomend ten huize van Mrs. Morris” voorgelezen werd. Mr. Maydwell, hoewel een zwakke man, was in staat de gemeente samen te houden in de lijn van het onderwijs van Mr. Bourne en we zien dat weldra de bijeenkomsten in Churton-huis gehouden werden. Het is mogelijk dat deze maatregel genomen is tijdens een ziekte, waardoor hij niet in staat was om naar Wrentnall te lopen. Hier kwamen zijn broer William uit Hertford, Mr. Frederick Tryron, Bernard, natuurlijk, en Mr. Yeomans van Leicester preken. Mr. Yeomans was lid geweest van de gemeente van Mr. Huntington in Londen, tot de dood van die goede man, waarna hij naar Birmingham vertrok en als leerbereider een leerhandel begon.

In 1838 was hij naar Leicester verhuisd en mogelijk werd hij diaken bij Mr. Chamberlain. Hij was een groot vriend van Mr. Thomas Nunn, wiens *Brieven* hij in die tijd uitgaf.

„Van tijd tot tijd bezocht hij zijn vrienden in Pulverbach”, schrijft zijn biograaf, „waar hij kennis maakte met Sukey Harley, met wie hij een aangename geestelijke eenheid gevoelde. Hij was zeer verheugd over haar gesprekken en zij gaf blijk van werkelijke geestelijke vereniging met hem. Terwijl hij daar was leidde hij de diensten in Churton-huis en ontving hij veel liefde van de vrienden daar, vooral van de dames Gilpin, die hem te logeren hadden. Ze verlangden dat hij zich als predikant in hun midden zou vestigen, zodat ze konden profiteren van zijn bediening, maar hij voelde zich genoodzaakt om te bedanken. Hij was zeventig jaar oud en ook al bedroefde hij zich over de hoogmoedige staat van sommigen in de gemeente van Leicester, die na de dood van Mr. Chamberlain vervoerd leken door de bloemrijke betogen van uitgenodigde predikanten, en zich zelfs genoodzaakt gevoelde om te bedanken als diaken, hij durfde toch de plaats waar de Heere hem gebracht had niet te verlaten. Gedurende verscheiden jaren leidde hij wekelijks een gebedssamenkomst in zijn eigen huis en legde hij de Schriften uit aan hen die hen trouw bleven. Hij maakte zich nuttig door de zieken te bezoeken en zei, dat hij er troost en profijt in vond.”

Dit was zijn brief aan de gemeente van Pulverbach in september 1850.

„Door de genade en de voorzienigheid des Heeren kwam ik veilig thuis. Toen ik in Shewsbury in de trein stapte, was mijn geest verbroken, eerst omdat ik aan de goede vrienden dacht die ik verlaten had en de zoete gemeenschap die ik ondervonden had, toen wij met u en al de vrienden samen waren. De Heere was mij nabij in mijn uitgaan en in mijn ingaan. Er waren in Pulverbach geen bittere gedachten door ijdel gezelschap of door ijdele praat, maar heel anders, een zoete herinnering aan christelijke vrienden en hun heilige gesprekken en de gemeenschap van de Heilige Geest, die er onder hen is. Dit is wat John Bunyan noemt „de heerlijkheid van de wereld”. In Zijn Tempel spreekt iedereen van Zijn heerlijkheid, de heerlijkheid van God in het aangezicht van de Heere Jezus Christus, voor zover de Geest de ondervinding en de uiting daarvan geeft. Hij geeft genade in *mate*, er zijn kleine kinderen, jonge mannen en vaders. Al Zijn onderwijs is tot profijt bevonden, maar alles, als er nauwkeurig op gelet wordt, leidt tot vernedering.”

Mr. Bourne was nu niet vrij om lange bezoeken af te leggen ten

coste van zijn herderschap te Sutton Coldfield, maar hij werd in 1851 bewogen om een zeer kort bezoek af te leggen. „De mensen daar uitten zo'n verlangen om mij nog eenmaal te zien”, zegt hij, „dat ik niet kon weigeren.” (Mr. Bourne kon nu van de nieuwe treinen gebruik maken die Birmingham met de omliggende plaatsen verbonden.) „Ik betrouwde mijn weg aan de Heere toe en het behaagde Hem mij Zijn goedkeuring en zorg te tonen en terwijl ik alleen was in de wachtkamer van het station te Shewsbury, verootmoedigde Hij mijn geest en deed Hij mij gevoelen hoe groot en goed het is om de zegen te hebben van zo'n Vriend in ons uit- en in ons ingaan. Al was ik daar maar vier dagen, toch preekte ik tweemaal en mijn ochtendlezingen werden net zo druk bezocht als de predikaties, zodat ik in de week acht keer gepreikt en 120 mijl gereisd heb, maar door de genade van God keerde ik weer, zonder de minste vermoeidheid en ik merkte dat de mensen hier blij waren mij weer veilig terug te zien.”

Aan Mercy (zijn gastvrouw die keer) schreef hij: „Ik heb een grote liefde voor de mensen in Pulverbach en bewonder de echtheid van die goddelijke kracht, die de harten van zovelen daar geraakt heeft. Ik zou dit er voor hen allen aan toe willen voegen: „Als gij Christus Jezus de Heere ontvangen hebt, zo wandelt in Hem”. Als Zijn bezoeken minder vaak worden, onderzoek dan ijverig in gebed naar de oorzaak ervan en geef Hem geen rust, totdat Hij opnieuw verschijnt. De mijnwerkers uit uw buurt moeten diep graven om erts te vinden en dan moet er nog veel zeven en wassen plaats vinden, voordat het profijtelijk is; zo zult u allen het ondervinden in uw geestelijk wedervaren. Wees zeer aandachtig voor de nog zachte stem van binnen. God zal altijd een getuige in het geweten van de mens hebben en geestelijke dood volgt zeker op de geringste onoplettendheid daarvoor. Veel troost en licht gaan verloren door het geringschatten van de verborgen waarschuwingen, die de Heere de gehele dag aan Zijn volk geeft. „De ziel des vlijtigen zal vet gemaakt worden.”

Het verborgen kruis is vaak het zwaarste en van mensen kan geen verlichting verkregen worden. God alleen kan recht maken wat onze zonden zonder twijfel krom maken. Daarom zegt de apostel: „Zijt nuchteren en waakt”, want onze vijand de duivel gaat gedurig rond, zoekend hen die God hem toestaat te verslinden, en niemand is in groter gevaar dan zij die in een onvruchtbare godsdienstige belijdenis leven. Die hun leven van het verderf gered hebben, zullen het komen en gaan van de Heere waarnemen en zij zullen ijverig zijn in het gebruiken van de middelen die God aangewezen heeft en vruchtbaar zijn in

alle goed woord en werk. Daarom, mijn vrienden, beminden des Heeren, laat ik u smeken om de Heere aan te kleven, want Hij is een Liefhebber die meer aankleeft dan een broeder,

*Geen ogenblik onderbroken
zijn Zijn medelijden en Zijn zorg,*

en zo zult u Hem vinden als u uw loop komt te beëindigen.” Datzelfde jaar was Bernard in Pulverbach. De enige aanwijzing van dit bezoek hebben we uit een korte aantekening van John Carswell, een mijnwerker, in de verte nog verwant aan Maria. „Hij was in zijn jeugd een drinkend, onvast persoon. Toen hij nog een jongen was hoorde hij eens deze woorden van een straatprediker: „Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook van te voren verordineerd het Beeld Zijns Zoons gelijkvormig te zijn”. Deze woorden bleven in zekere zin in zijn gedachten hangen, maar het was pas vele jaren later, toen hij door de pokken aangetast werd, dat de Heere Zijn hand krachtadig op hem legde om hem aan een zondig leven te ontdekken. Toen hij weer op was begon hij de Bijbel te lezen. Terwijl hij Johannes tien aan het lezen was voelde hij de tekst: „Mijn schapen horen Mijn stem en Ik ken hen en zij volgen Mij”. Hij verwonderde zich en zei tegen zijn moeder: „Hoe zit dat?” Zij zei, dat ze dat predikten en geloofden in Pulverbach. Hij verlangde om erheen te gaan zo gauw als hij sterk genoeg was, maar hij was bang en schaamde zich, totdat iemand zei, dat Mr. Gilpin zou preken en omdat er velen gingen, die niet altijd gingen, ging hij met hen mee. „Terwijl ik daar wandelde”, zei hij, „voelde ik de woorden die ik jaren geleden gehoord had: Die Hij tevoren gekend heeft . . . en er kwam in mijn hart zo’n liefde voor de schapen van Christus, dat ik mij niet waardig keurde om te midden van hen te verkeren. Mr. Gilpin nam zijn tekst uit hetzelfde hoofdstuk: „Want wij zijn in hope zalig geworden, de hoop nu die gezien wordt is geen hoop . . .” en hij las verder totdat hij tot de woorden kwam, die ik gevoeld had en toen kwamen ze weer in mijn hart. Na de dienst waren er die klaagden, dat hun niet aanstond wat ze gehoord hadden, maar ik zei: „Ik vind het heerlijk en zal er weer heengaan”.

De herinnering aan zijn vroeger leven vernederde John zeer en toen hij in de daaropvolgende jaren in zijn eigen familie de herhaling van zijn goddeloos leven zag, moest hij zijn aangezicht in schaamte verbergen en zeggen: „Wat vrucht had gij dan van die dingen, waarover gij u nu schaamt?” En sinds de Heere hem van zijn grootste zonde van dronkenschap verlost had was hij menigmaal de deuren van de kroeg voorbij gerend,

opdat hij niet weer verstrikt zou worden door die zielsverdoemende verzoeking. Toen zwakte hem verhinderde om in de mijnen te werken onderhield hij zich en zijn gezin met de hulp van een ezel en wagen. Zijn liefde voor het volk van God werd een opmerkelijke trek in hem. Hij was één van de familie en hield van allen. Hij was bijna altijd de eerste in de vergaderzaal om anderen binnen te zien komen en hij zei vaak hoe hij liefde voelde tot allen. Een paar jaar voor zijn dood droomde hij, dat hij door een graanveld kwam dat gedeeltelijk geoogst was, maar in één hoek stond een groep aren. „Wat een prachtige tarwe”, dacht hij, „waarom oogsten zij die niet?” Deze droom herhaalde zich driemaal en bij het wakker worden had hij een indruk in zijn hart, dat het het overblijfsel van de Heere in die plaats was en het was heerlijk in zijn ogen.”

De biograaf (Dr. Richard Benson) voegt er aan toe: „Hij was zelf een „aar”. En als ik denk aan de oogst die sindsdien vergaderd is in dezelfde graanschuur, de velen aan wie het gegeven was een zeker getuigenis achter te laten dat ze door genade behouden waren, schijnt de droom zo opmerkelijk vervuld te zijn, dat ik niet kan nalaten die te vermelden en een blijk van dankbaarheid, die we Hem verschuldigd zijn, Die leefde, stierf en weer herrees, voor die genade en liefde voor ons uit te spreken.”

Dit is een vooruitlopen; we zullen nu teruggaan en zien hoe Sukey Harley het maakte.

Weinigen kunnen hun godsdienst zo dicht verweven hebben met hun dagelijks leven als Sukey Harley. „Ik was aan het bakken”, zegt ze op een keer, „en had net mijn brood in de oven gedaan, toen het met kracht tot mij kwam: „Ik moet mijn dierbare Heere weer vinden”. Ik liet het huiselijke werk voor een poosje liggen en nam mijn kostbaar Boek en ging zitten met een ijverig zoeken van Hem in mijn hart en het duurde niet lang of Hij kwam en we hadden zo’n zoete gemeenschap. Hij was met mij en ik met Hem. Het is het leven van mijn ziel om mijn gezegende Zaligmaker voor een poos elke dag bij mij te hebben.” Op een andere keer: „Zodra ik mijn ogen op een morgen open begint de strijd en ik blijf er de hele dag in. Ik stond des morgens vroeg op, lang voordat het licht was, en viel op mijn knieën, terwijl ik mijn verloren staat gevoelde; toen stond ik op, maar mijn God kwam nog niet. Ik viel weer neer en zocht Hem, maar nog vond ik Hem niet. Weer stond ik van mijn knieën op, maar ik kon hier niet rusten. (Ze kon nooit rusten, ze wist nooit wat te doen, zegt ze vaak, wanneer haar „dierbare Verlosser” haar verliet.) Weer knielde ik en toen kwam mijn gezegende Zaligmaker en Hij goot al Zijn weldaden in mijn ziel uit, op een

wonderlijke wijze. Toen opende ik mijn gezegende Bijbel, maar niet zonder Hem te smeken om mij te laten openen op de plaats, waar Hij mijn ziel zou zegenen; dit deed Hij. Het was bij deze woorden: Ik heb lief, want de Heere hoort mijn stem, mijn smekingen", Psalm 116. En welk een Psalm was het voor mij die morgen en ik kon met David zeggen: „Ik heb de Heere lief". Ik beminde mijn dierbare Heere en ik was verloren in verwondering over alles wat Hij mij liet zien. En ik las in mijn gezegend Boek tot bijna twee uur en mijn Verlosser was mij nabij al die tijd".

Ze beschrijft het nauwgezet najagen van de dingen des Geestes. „Dit is wat ik doe. Ik val neer voor mijn God en wacht en geef niet op voordat Hij mij vertelt wat Hij heeft te zeggen. Ik kan niet spreken voordat Hij komt. Als Hij mij niet direct antwoord geeft dan kleef ik Hem aan, ik roep tot Hem, ik wacht op Hem en op Zijn tijd doet Hij mij Zijn antwoord voelen. Ik ben als een klein kind, dat streeft om iets dat buiten het bereik is te verkrijgen. Vaak, als ik niet in staat was om natuurlijk voedsel voor mijn lichaam te gebruiken, ging ik zitten en zei: „Nu, mijn dierbare Vader, voed mij met het brood uit de hemel!" Dat staat in Zijn gezegend Boek. En Hij kwam en heeft mij een rijk feest gegeven en mij zo met Zijn weldaden vervuld, dat ik geen voedsel voor mijn lichaam nodig had, zo werd ik versterkt en verkwikt.

Maar ik wil u vertellen van het *verse manna*. We moeten het elke dag vinden. Het oude manna dat we gisteren hadden is niet goed meer voor de volgende dag. O, hoe voel ik dit, als we op voorbijge ervaringen leven zal onze godsdienst geen smaak hebben. Ik weet dat velen tevreden zijn met wat ze jaren geleden bij hun bekering ondervonden hebben. Maar ik ben hier inderdaad erg bang voor, want tenzij mijn Verlosser mij met *dagelijks brood* voedt, zou ik ras van gebrek omkomen. Ik hoop dat al Gods lieve kinderen dit zullen leren en niet zullen denken, dat hun bekering genoeg is om te voeden tot de dag van hun dood. Dan zullen ze op een treurige plaats zijn, als hun zielen niet voor die tijd zijn ontwaakt."

In de zomer van 1850 werd haar man Charles ziek en hij werd uiteindelijk naar een inrichting gebracht, waar Sukey eens in de vijf weken hem kon bezoeken, daar de reis zonder twijfel een grote inspanning voor haar was. Zij zegt hiervan: „O, wat gevoel ik, als ik denk aan de tedere weldaden en ontferming van mijn dierbare Vader in de hemel, hoe Hij voor Charles gezorgd heeft. Ik kan mijn gevoelens hierover niet onder woorden brengen en toch, hoe bood ik eerst tegenstand, toen ze hem bij mij vandaan haalden, maar mijn Zaligmaker doet alles goed. En hoe heeft Hij

mij gesterkt op mijn reizen heen en terug om hem te kunnen zien ongeveer eens in de vijf weken. Ik kan waarlijk zeggen, dat ik nooit gegaan ben zonder eerst het aangezicht van mijn dierbare hemelse Vader te zoeken, of ik gaan mocht of niet en Hem dan te smeken of het Hem mocht behagen voor alles aangaande de reis te zorgen en mij nabij te zijn. En Hij is mij nabij geweest. Hij bracht mij daar en Hij bracht mij weer terug, elke keer; en toen ik mijn arme man in de inrichting gezien had, zo schoon, zo op zijn gemak, zo vredig en iedereen vriendelijk voor hem en alle anderen, als ik daar gezien heb, wel toen heb ik mijn God in de hemel geprezen en gezegend die voor zo'n plaats gezorgd had voor deze arme lijdende mensen in hun diepe en zware beproeving. Ik ben verloren in verwondering en aanbidding, als ik de tedere erbarming en liefde van mijn Vader in de hemel zie".

Die winter verhuisde Sukey uit haar huisje „onder Brom Hill", dat zo geschikt was voor de bijeenkomsten toen ze eerst in Wrentnall gehouden werden, en ging zij in de Black Lion Lane wonen, die veel dichterbij de vergaderzaal van Churton-huis was. Ze zegt: „Ik kan nu meer dan ooit op de Heere vertrouwen. Hij is het, Die dit voor mij gedaan heeft. Hij kende mijn verdriet en innerlijke smart sinds Charles me verlaten heeft, en mijn angsten des nachts. Vele keren stond ik op en liep ik het huis rond, bang om op bed te liggen. Ik was niet bang als mijn Zaligmaker met mij was; dan voelde ik me helemaal veilig. Ik had nooit gedacht, dat dit huis het mijne zou worden, maar de Heere heeft het mij verschaft. Het kwam zomaar op een morgen toen ik wakker werd in de gedachte: „Er is een huis voor je". Ik dacht: is het de Heere Die dat zegt? En ik gevoelde dat Hij mij vrijheid gaf om hierover bij u te komen. (Het is Jane Gilpin die dit schrijft.) En toen bracht Hij mij in herinnering hoe ik op de dijk stond toen mijn huis vier en twintig jaar geleden in brand stond; de vreselijke angsten die ik voelde, dat ik een kind van de duivel zou zijn en niet van God en hoe mijn gezegende Zaligmaker mij toen hielp en mij duidelijk deed voelen, dat ik Hem toebehoorde. Welnu, het is niet het *huis* dat mij blij maakt, maar het is Zijn werk hierin, dat mij met lofprijzing vervult. Als Hij mij in een kerker of een varkenshok gestopt had, had ik Hem kunnen prijzen, als Hij Zijn hand en werk er in getoond had." Sukey heeft maar twee en een half jaar in dat huisje gewoond. Op het laatste Kerstfeest van haar leven, 1852, sprak ze, zoals ze altijd deed, vooral in dat jaargetijde, dat ze een week tevoren zeer ernstig in gebed was geweest, dat de Heere haar ziel die dag zou bezoeken. Hij kwam in dat vers van de Kersthymnen van Hart:

*Ga en vind de Koninklijke Vreemdeling
bij deze tekenen: een Kindeke zult u zien
zwak en in een kribbe liggend
in doeken gewonden; dat is Hij.*

„De laatste woorden braken mijn hart: *dat is Hij* en daarna leide Hij mij om het tiende hoofdstuk van Hebréeën te lezen en ik kon weer naderen en vond verlossing, volkomen, volmaakt, en geheel in dit vers: „Maar Deze, een slachtoffer voor de zonde geofferd hebbende, is in eeuwigheid gezeten aan de rechterhand Gods”. Ik kreeg geloof en dacht, wat voor goed zou dit voor mij zijn, als ik geen geloof had. Maar ik mocht zien op de Zoon en in Hem geloven ten eeuwigten leven. Ik weet niet wat een verzekerde staat is zonder Christus, want sinds Hij mij geroepen heeft ben ik *onverzekerd* geweest zonder Hem. Ik zie altijd uit naar mijn dood. Ik weet de dag noch het uur, maar hij zal niet onverwachts voor mij komen, komen wanneer hij wil. Hij was het eerst met mij in dit woord: „Zie Ik sta aan de deur en Ik klop”, en zo zal het tenslotte zijn. En wat zal het wezen, als Hij komt en klopt (voor mij bij mijn dood) om klaar te staan om Hem onmiddellijk open te doen. Mijn ziel verlangt vaak om heen te gaan. Ik zeg vaak: „Hoe lang nog, lieve Heere, hoe lang?” en soms denk ik dat het niet lang meer zal duren. O, hoe schitterend en heerlijk zijn deze woorden: „En de stad behoeft de zon en de maan niet, dat zij in haar zouden schijnen, want de heerlijkheid Gods heeft ze verlicht en het Lam is haar kaars”. O, die begrafenis-preek: „Wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden in een punt des tijds, in een ogenblik met de laatste bazuin, want de bazuin zal klinken en de doden zullen onverderfelijk opgewekt worden en wij zullen veranderd worden. Want dit verderfelijke moet onverderfelijkheid aandoen”. Ik ben helemaal weg als ik aan deze dingen denk.”

Het was in augustus 1853 dat Sukey een beroerte kreeg. Ze had die dag verscheiden van haar vrienden gezien, zoals gewoonlijk bijeen en zij had alleen aan de avond van de vorige dag een heerlijk gesprek met een van hen gehad, waarbij zij zei: „Ik weet dat mijn Verlosser Christus Jezus leeft en in mij woont en in het einde zal Hij verschijnen en Zijn eigen gezegend werk van genade en barmhartigheid en waarheid duidelijk en schitterend in mijn hart maken. Want Hij zal bedekken wat ik tot de laatste dag jegens Hem misdreven heb en mij in het laatste ondersteunen en troosten, of ik erover kan spreken of niet, want Hij heeft gezegd: „want Ik zal het voor u voleinden”, hetwelk Zijn eigen gezegend genadewerk is in het hart van een

ellendig, verdorven zondaar. Wat een genade er verzekerd van te zijn te behoren bij dit „bundeltje der levenden”, het ware eeuwige leven, als voor ons de tijd komt om alles hier beneden achter te laten. Wat een zegen te gevoelen, dat we veilig in Christus zijn, of we nu sterven of leven! Mijn gebed is vaak: „Heere, als het U behaagt om mij weg te nemen of één van Uw kinderen, uit dit leven, dat het U moge behagen om meer en meer op te wekken uit elke generatie, die naar Uw voornemen geroepen zullen worden. Uw gezegend Woord zegt: „De Heere voegde dagelijks toe tot de gemeente die zalig werden”. En daar het U behaagd heeft om zo’n onwaardig schepsel als ik ben tot een zaligmakende kennis van U te brengen, mijn gezegende Vader en God in Christus Jezus, is mijn hartelijk verlangen om te horen van nog velen meer die toegebracht en behouden zijn door Uw almachtige kracht door Uw geliefde Zoon en Uw Heilige Geest. Dit vraag ik U, mijn gezegende Vader in de hemel, om Christus’ wil”.

Op de avond van die dag zag haar dochter haar gedurende enige uren buiten de deur van haar huisje zitten, met haar Boek voor haar, waar ze erg in verdiept scheen te zijn; haar bril werd bij het laatste hoofdstuk van het Evangelie van Marcus gevonden. Mercy zegt in een brief aan een vriend: „Zeven en dertig jaar is zij onder ons in deze plaats in- en uitgegaan en onze harten zijn aan elkander verbonden geweest. Jane en ik waakten bij haar sterfbed en zaten enige uren bij haar, dag aan dag, van dinsdag tot zaterdagavond, toen we ons afscheid in deze wereld van haar namen. En al was er geen stem of taal in deze dagen en al waren haar ogen gesloten, toch voelden we dat de Heere zeker op die plaats was en dat het heilige grond was. Het was een begeerte die ze soms uitgedrukt had om deze wereld op een sabbat te mogen verlaten om zich te verheugen in een hemelse en eeuwige sabbat, en dit werd haar vergund, toen de zon juist opkwam op de laatste zondag.”

Sukey heeft een keer gezegd: „Ik denk nu vaak aan mijn dood. De mensen zullen samenkomen om oude Sukey Harley te zien sterven en ze zullen denken heerlijke woorden uit mijn mond te zullen horen. Maar ze zullen niets horen. Neen, ik zal geen woord hebben te zeggen als ik sterf. Dit gevoel heb ik, dat mijn mond dan gestopt zal zijn, er zal voor mij niets meer zijn te zeggen. De mensen zullen een hoopje vlees zien, maar ze zullen niet, kunnen niet mijn leven zien. Mijn leven is hier niet, het is in Christus verborgen in God! Ik heb Hem gevraagd, mijn gezegende Zaligmaker, mij mijn stervensgetuigenis te doen geven terwijl ik nog leef, terwijl ik in deze wereld op en neer wandel. En Hij heeft mij Zijn woorden in mijn mond gegeven

om te spreken, zoals Hij mij gebiedt. Ik kan niet zo spreken tot hen die mij niet verstaan; zij zouden mijn woorden verkeerd begrijpen en mij een vreemde vrouw noemen. Laat hen zo praten, maar ik heb een Zaligmaker! Ja, en ik ken Hem en Hij kent mij."

Sukey werd begraven op de begraafplaats te Pulverbach, vlakbij de graven van de Gilpins. Het is een platte steen, maar nog (in 1960) kan de naam erop vaag gelezen worden.

Mr. Bourne schreef een poosje later aan zijn vrienden in Pulverbach en zei: „Verleden jaar om deze tijd was de geliefde Sukey nog in uw midden, maar nu heeft ze niets meer met aardse dingen te doen; toch mogen we zeggen dat ze nog een stem heeft en die stem laat ons zien, welk een voorspoed er is in het volgen van de Heere Jezus Christus door de Geest. Geen ander volgen zal die geven. De dag zal komen, die zal laten zien, wie er door de poort gaat en wie zonder meer wordt afgewezen. Velen verzamelen wilde kolokwinten, die niets dan de dood in de pot brengen. Laat mij hen waarschuwen om voorzichtig te wezen, want misschien zullen ze geen profeet bij de hand vinden om hen te genezen (2 Koningen 4 : 38-41)".

22

BEHOUDEN INGEZAMELD

Mr. Bourne zei in zijn brief aan Pulverbach: „Het jaargetijde (herfst) doet mij aan mijn naderend einde denken, vooral als ik er aan denk, dat de Heere aldoor rond ziet om te zien welk koren ten volle rijp is”.

In diezelfde maand (october 1853), waarin hij schreef, stierf zijn geliefde predikant in Londen, Mr. Burrell. Daar hem was verteld, dat zijn dood in aantocht was, schreef Mr. Bourne in alle ernst aan sommigen van de jeugd van de gemeente: „Dit zal voor u en vele anderen een beproeving zijn. Moge de Heere u sterken om de waarheid vast te houden! Ik ben bang, dat

sommigen van u meer naar de talenten kijken dan naar de verborgen kracht. Weest ernstig in gebed en denkt niet licht over de verandering". Ook zei hij: „Het is verdrietig te horen, dat er verdeeldheid in zijn gemeente is. Er schijnt een algemene en bijzondere verdeeldheid te zijn in zulke tijden, waarin we horen van het overlijden van een getrouwe dienaar en ik ben bang, dat het Woord niet genoeg gewaardeerd wordt waar het getrouw gebracht wordt. Het levende Licht schijnt over het algemeen terug te trekken van deze natie en wee ons, als het weg is! Ik hoop, dat jullie allen die nog jong zijn niet tot afval geraakt. Het zal treurig zijn voor jullie in je stervensuur".

Mr. Burrell heeft een hoge ouderdom bereikt (drie en tachtig), ondanks de zwakte van zijn gestel en de vele ziekten waaraan hij was onderworpen. Hij behield zijn vermogens bijna geheel tot het einde. Op zijn hoge leeftijd, toen hij zijn vrouw Naomi verloren had, huwde hij met een godvrezende vrouw, die tot zijn kerk behoorde.

Een verslag van zijn laatste dagen luidt als volgt:

„Gedurende lange tijd vóór zijn dood toonde Mr. Burrell hoe langer hoe meer een dood-zijn voor de dingen van de wereld; en op maandagavonden, wanneer veel vrienden bij elkaar kwamen, was hij gewoon elk nutteloos gesprek over de nieuwtjes van de dag te stoppen door te zeggen: „Wat gaat dat u aan? Volg mij". Op de kansel sprak hij vaak zijn wens uit niet langer te willen leven dan hij tot nut in die plaats was. Een paar weken eerder, toen hij sprak over de vrees, dat hij plotseling zou sterven en een blijde verwachting te kennen gaf bij de Heere Jezus te zullen zijn, zei hij: „Ik zegen God, dat Hij mij niet toeliet om met mijn getuigenis te wachten tot op mijn stervensuur. Ik heb dat voldoende gedaan in mijn brieven. Ik heb ze de laatste tijd zitten lezen en ik heb het getuigenis van Gods Geest, dat ik de waarheid geschreven heb!"

Hij hield zijn laatste preek op 5 oktober (hij stierf op de 20e), maar had al hoge koorts, die zijn stem en manieren zo veranderde, dat zijn medische hulp, die aanwezig was, zei: „Ik ben bang dat Mr. Burrell iets heeft wat hij niet meer kwijt zal raken". Toen hij ziek op bed lag, zelfs toen hij meestal onder de invloed van hoge koorts was, toonden zijn woorden hoe zijn geest met het leven bezig was geweest, want het was alsof hij toen voor zichzelf met blijdschap uitweidde over het Woord van God en bezig was met het werk waartoe hij geroepen was en veel gebeden en vermaningen uitsprak, alsof hij mensen die God vreesden aansprak, terwijl zijn aangezicht veel innerlijke blijdschap toonde. Iemand die hem op zondag, de 9e, tijdens de avonddienst verzorgde, verhaalt dat zij (Was het Miss Matilda

Gilpin? Waarschijnlijk wel, want ze bezocht de knechten des Heeren graag en maakte vaak aantekeningen van hun gesprekken.) hem in gebed vond, alsof hij in de kapel was. Hij vervulde de dienst van de bediening van het sacrament, daar hij zich scheen te herinneren dat het juist de dag was en zei: „En nu, Heere, bedien deze heilige elementen aan al degenen die Uw ware genade in hun harten hebben”, en toen hij sprak over Johannes 10 leek hij daarbij overstelpt door liefde tot de Heere Jezus wegens Zijn tedere zorg en liefde jegens Zijn schapen. Op een andere keer, een week later, vroeg hij om een Bijbel. „Maar u kunt niet zien”, zei zijn verzorgster. Onmiddellijk zei hij: „Dan moeten wij het zonder proberen. Ik zal het eerste hoofdstuk van Johannes nemen: „In den beginne was het Woord”. Gedurende een kwartier sprak hij op een onderhoudende wijze en werd hij klaarblijkelijk zeer getroost door de gewichtvolle waarheden die hij uitsprak.

Een van degenen die over hem waakten in de laatste vrijdagnacht zei: „Hij klaagde zeer vaak over de verwarring van zijn geest en smeekte de Heere deze weg te nemen, terwijl hij zijn hand vaak naar zijn hoofd bracht onder veel smart. Als hij vrede had genoot hij er liefelijk van en op andere tijden scheen hij verloren in verdriet. Vaak, als hij dacht dat hij verkeerd gesproken had, herriep hij dit, zeggende dat wij geduld moesten hebben. Maar hij maakte in zijn verwarring nooit vergissingen in geestelijke dingen. Zijn hart scheen werkelijk uit te gaan in gebed, terwijl hij vaak sprak over het lichaam der zonde en des doods en de grote kracht van satan. Ik kan niet met woorden uitspreken met welk een goddelijke kracht zijn woorden in mijn hart kwamen. Ik zou die nacht voor de hele wereld niet hebben willen missen”.

Om ongeveer half elf donderdagmorgen, de 20e oktober, ging hij zichtbaar de dood in. Het was een zeer zacht wegebben van het leven, tot ongeveer twaalf uur 's middags, toen hij zijn ziel uitblies in de handen van zijn Heere en Zaligmaker, in het vier en tachtigste jaar van zijn leven, ongeveer het zestigste jaar van zijn geestelijk leven en het een en veertigste van zijn bediening. Hij werd begraven op de Kensal Green begraafplaats, en zijn geliefde vriend Bernard Gilpin kwam van Hertford om de begrafenis te leiden. Op zijn grafsteen wordt zijn werk zo samengevat:

„In een eeuw van dwalende en ledige belijdenis preekte hij het Woord van God, de kracht en de vervulling ervan, ernstig strijdend voor het ware geloof van de eeuwig gezegende Drieëenheid en de Persoon van Christus, de val van de mens, de verlossing van de uitverkorenen, hun nieuwe geboorte,

voortdurende strijd en zekere verlossing en de vruchten, die onafscheidelijk verbonden zijn aan een levend geloof - de vrees voor en de liefde tot God. Zijn bediening mag wel samengevat worden met de woorden van de apostel: „Maar geliefden, bouw jij uzelf op uw allerheiligst geloof, biddende in de Heilige Geest; bewaart uzelf in de liefde Gods, verwachtende de barmhartigheid van onze Heere Jezus Christus ten eeuwigen leven”.

Zoals Mr. Bourne gevreesd had *was* er een scheuring na de dood van Mr. Burrell. „Op een gemeente-vergadering in mei van het volgende jaar (1854) verdeelde de gemeente zich. Een gedeelte stelde zich onder Mr. Thaine, een van de diakenen van Mr. Burrell, en bleef gedurende 15 jaar samenkomen op no. 9 Great Tichfield Street, tot de dood van Mr. Thaine, toen het verband ten einde kwam. Mevrouw Burrell stierf datzelfde jaar en misschien moest het huis verkocht worden. Zo, zegt de biograaf, kende de plaats, waar Mr. Burrell zo lang zulk een getrouw getuigenis gegeven had van de kracht der godzaligheid, hem niet meer. In verschillende plaatsen echter waren er gemeenten die door de predikanten bediend werden, die lid geweest waren van de kerk en gemeente van Mr. Burrell en verschillenden herdachten met dankbaarheid de zegen, die zij onder zijn bediening ontvangen hadden.

Het kleinere gedeelte, dat zich onttrok aan de bediening van Mr. Thaine, verenigde zich met die van Mr. William Benson. Er werd voor een kapel gezorgd in Edward's Place, vlakbij de Langham Place”.

Mr. Bourne had in december daarvóór gehoord, dat William met de diakenen gesproken had over zijn roeping tot de bediening, en schreef hem: „Ik was geheel onder de indruk van de inhoud van uw brief, na een fijn verslag van Mr. Gilpin over zijn leiding in de tegenwoordige toestand van Tichfield Street. Ik twijfel er niet aan, dat alles wat u gevoeld hebt van de goedheid en genade van God, eerst voor uzelf en ook in het maken van u tot zijn dienstknecht en een dienstknecht van Zijn volk om Zijnentwil, vele malen betwist zal worden voordat u in het openbaar zult verschijnen; en wel met dit doel, dat u verdere en duidelijker bewijzen moogt hebben van de waarheid daarvan. Een paal die vast moet staan, moet goed vastgeslagen worden. Dat heb ik zo bevonden, maar elke nieuwe bevestiging was sterker dan de oude. Denk over mijn tekst voor volgende week in Londen (2 Tim. 3 : 14) en let vooral op het voornaamwoord: „Maar blijf *gij* in hetgeen *gij* geleerd hebt en waarvan u verzekering gedaan is”, en houd in gedachtenis van Wie *gij* die hemelse vrijheid ontvangen en geleerd hebt. De Heere zij met u”.

William Benson was met de dochter Edmunda van Mr. Bourne getrouwd, en zijn broer Samuel met een andere dochter, Philippa, zodat een hechte natuurlijke genegenheid zowel als een geestelijke liefde hen verbond. Een andere liefdesgeschiedenis, waarvan Mr. Bourne verheugd getuige was, was de verloving van Charles Benson, uit Norton, met de jongste dochter van Bernard Gilpin, Annette, die, zoals u zich wel zult herinneren, onder zijn dak was opgevoed. En een vierde verbintenis kwam tot stand, toen Richard Benson, die nu als een briljante jonge dokter in Harley Street naar voren kwam, de oudste dochter van Bernard trouwde.

Maar dit is een jaar vooruitlopend. Mr. Bourne heeft de laatste twee huwelijken niet meegemaakt. In het voorjaar van 1854 had hij een hevige galaanval, die zijn kracht sterk verminderde. Hij schreef dat voorjaar zijn laatste brieven aan Pulverbach, hun zeggend: „Denkt er allen aan, mijn geliefde vrienden, dat op de eenheid des Geestes en de band des vredes nauw gelet moet worden en let wel op uw weg, want we hebben velen gezien, die naar het leek alles waren wat maar in de ogen van de mens gewenst kon worden, maar toen de Koning kwam om de gasten te overzien zei Hij: „Hoe zijt gij hier ingekomen, geen bruiloftskleed aanhebbende?” Niets dan een ernstige beproeving zal dit aan het licht brengen”, en verder (in zijn laatste brief): „Nu is mijn verlangen en bede, dat niemand van u tekort zal komen en dat satan u niet in deze gevaarlijke plaats zal verleiden, en denk eraan, dat als de Heere u eerlijk gemaakt heeft, dat u goede aandacht aan Zijn Woord schenkt: „Hij die oren heeft, hore wat de Geest tot de gemeenten zegt: Die overwint, Ik zal hem geven te eten van het manna dat verborgen is en Ik zal hem geven een witte keursteen en op de keursteen een nieuwe naam geschreven, welke niemand kent dan die hem ontvangt.” Dit is „het geheim van de Heere”, hetwelk niemand kent dan die de Heere vrezen. Dit is Christus, het ware Brood, en daar is geen eeuwig leven zonder Hem. „Hij die dit Brood eet zal nooit sterven”, „Smaakt en ziet dat de Heere goed is; welgelukzalig is de man die op Hem vertrouwt!” David hoorde velen die zeiden: „Wie zal ons het goede doen zien?”, maar hij antwoordt met wat ik u allen wil aanbevelen: „Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o Heere!”, want dit is het wat meer vreugde in onze harten geeft dan alle uitwendige voorspoed van de wereld en hiermee kunnen we nederliggen en slapen in vrede (Psalm 4 : 6-8).

De uwe in de Heere met grote liefde, J.B.”

Mr. Bourne preekte voor het laatst op de 14e mei gedurende ongeveer twintig minuten over deze woorden: „Wees mij

genadig, o God! naar Uwe goedertierenheid" en hij beschreef zes soorten van genade, die hem al zijn dagen gevolgd waren: voorkomende genade, beschermende genade, verlossende genade, vergevende genade, vernieuwende genade en bekronende tedere genade.

Op 17 mei schreef hij zijn laatste brief (aan zijn zoon Alfred) en zei: „Ik ga nu hard achteruit en ben veel bezig met het zoeken van de Heere, dat Hij mij nabij moge zijn in deze vallei van de schaduw des doods. Niets kan de angsten wegnemen behalve de gezegende tegenwoordigheid, die sterk is als de dood. O, hoe zoet is het om deze uitspraak te horen: „Want Gij, Heere, zijt mijn toevlucht, de Allerhoogste hebt gij gesteld tot uw vertrek, U zal geen kwaad wedervaren". Ik ben deze morgen niet beter, maar zoetelijk ondersteund met een vernederende hoop: „De Heere is mijn hulp"."

Verschillende leden van zijn gemeente bezochten hem elke dag en schreven de aangename dingen die hij zei op: „Zijn hart liep als het ware over van de liefde Gods, zonder een wolk; de kracht en zalving waarmee hij sprak en de hemelse blijdschap die zichtbaar was voor degenen die hem zagen, is niet uit te drukken." Twee vrienden uit Pulverbach kwamen over om hem te zien en schreven een kort verslag over het bezoek en dit was de tijd dat Maria Carswell, de vrouw van de mijnwerker, de reis ook maakte, terwijl ze het grootste gedeelte van de weg *liep*! Bernard Gilpin en zijn zuster Matilda kwamen ook van Londen en Bernard schrijft in zijn dagboek:

„We verlieten Londen om 6.15-uur 's morgens en kwamen voor een laat ontbijt in Sutton Coldfield aan. We werden spoedig bij onze dierbare stervende vriend Mr. Bourne binnengebracht. O, wat een hemels gezicht! Was ooit een sterfbed heerlijker! Hij wist niet hoe hij zijn gevoelens moest uiten over de onuitsprekelijke liefde en heerlijkheid noch van zijn zelfvernederend gevoel van de uitnemende verlossing door Christus! Hij liet ons gedurig roepen op die dag en sprak dan voor een paar minuten. Zijn verstand behield al zijn natuurlijke vastheid en zelfs zijn soepelheid. Toch is de heiligheid van zijn blijdschap zeer opmerkelijk. Ik kon zien dat hij op de vleugelen van engelen boven al zijn zorgen verheven was; zelfs de zorgen van Gods Zion was door Christus Zelf van zijn schouders genomen en op Zichzelf genomen. Daarom durfde ik hem niet om raad te vragen hoe wij het hier in Sutton zonder hem moesten stellen. Ik zei alleen: „Het bestuur zal zijn op de schouder van Christus". Hij zei: „Zo is het. Zo heb ik het bevonden. Ik heb niets tot hen te zeggen dan dat ik allen liefheb en dat de waarheden die ik hun

gepredikt heb genoeg zijn om bij te leven, ja ook zelfs om bij te sterven! Dat zijn ze!”

Mr. Bourne stierf op de avond van zondag 11 juni 1854, toen zijn verpleegster, die met zijn oudste dochter bij hem zat, plotseling uitriep: „Kijk, hoe hij glimlacht!” en terwijl zij beiden keken, getroffen door de opmerkelijke uitdrukking van welkom op zijn gelaat, hield hij op met adem te halen en ging hij heen, zonder strijd, in het twee en tachtigste jaar van zijn leven.

De dag voordat hij te bed kwam gaf hij de volgende aanwijzingen, naar Jozua 21 : 4, 5, om op zijn grafsteen te beitelten, terwijl hij die aanstreep in zijn Bijbel: „Er viel niet een woord van al de goede woorden, die de Heere gesproken had; het kwam allemaal”.

De grafsteen van Mr. Bourne, een liggende, is één van de weinige, die nog bewaard zijn in hun oorspronkelijke staat op het kerkhof van de parochiekerk van Sutton Coldfield, vlakbij die van Mr. Watkin Maddy.

Bernard schreef in zijn dagboek: „Ik kan niet nalaten om te getuigen wat ik geloof, dat hij een bijzonder instrument van God voor mij geweest is. Waarlijk, de Heere opende mijn ogen om de waarheid te zien en mijn hart om lief te hebben door het onderwijs van Mr. Bourne, in brieven, gesprekken en prediking. Het is ongeveer twintig jaar geleden, dat ik voor het eerst kennis met hem maakte en mijn gevoelens zijn nooit veranderd noch mijn vaste overtuiging, dat ik in hem (een zondaar van gelijke beweging als ik) het beeld van Christus op aarde gezien heb, de nieuwe mens, geschapen in Christus, levend door de kracht van God”.

Jane Gilpin schreef (vele jaren later) over de bezoeken van Mr. Bourne te Pulverbach: „Zo was het dat het woord als een dauw van de Heere viel in de harten van velen en zo’n beslag op hen legde, dat sommigen die nog in leven zijn hun eerste ontwaken van die tijd dateren, terwijl velen die nu in het stof des doods slapen tot het einde getuigenis gegeven hebben van hun dankbaarheid jegens God dat Hij hen onder die bediening geroepen heeft”.

23

HET EINDE TE PULVERBACH

Met de dood van deze drie uitnemende christenen: Sukey Harley, Mr. Burrell en Mr. Bourne, voelden de gemeenten van God te Pulverbach, Sutton en Londen zich erg beroofd. Mercy Gilpin schreef enige tijd later: „Deze woorden werden mij ingegeven: „Indien deze jaren dauw of regen zijn zal tenzij dan naar mijn woord!” en het was alsof ze zeiden, dat wij lang in een verlaten toestand zouden blijven, maar dat we toch gevoed zouden worden, dat de kruimels van het Brood des levens voldoende zouden zijn om ons te onderhouden, totdat het Hem zou behagen een verdere aanvulling te sturen, volgens Zijn

Woord: „Het meel van de kruik zal niet verteerd worden en de olie der fles zal niet ontbreken, tot op de dag dat de Heere regen op de aardbodem geven zal”. Ik geloof dat er velen onder ons daarnaar uitzien en daarop wachten”.

En Jane schreef: „Er is waarlijk iets zeer opmerkelijks geweest in vele gebeurtenissen, die onder ons plaats gevonden hebben, sinds de Heere voor het eerst Zijn hand aan het werk sloeg, dat onder Mr. Bourne zo wonderlijk toenam. Hoeveel dingen zijn sindsdien niet weggefallen, hoeveel vuil is er opgeworpen en tot welke lage plaats zijn we nu gebracht! Toch geloof ik, dat de Heere Zijn oog nog op ons heeft. Het is opmerkelijk hoe de weinigen bij elkander gehouden worden, al spreken de lege banken soms van onze armoede”.

Samuel Hughes had nu de omgeving verlaten. Toen zijn gezondheid en kracht minder werden verhuisde hij naar het mijndistrict bij St. Asaph in Noord-Wales, waar de kans op lichter en lonender arbeid aan hem voorgespiegeld was en hij verhuisde daarna naar het kooldistrict bij Mold. De arme Samuel zei later, dat deze jaren als een „reis naar Egypte” waren en hij armoede leed en niet het nodige kon krijgen in de toestand waarin hij verkeerde. (Misschien had hij een longandoening, die veel onder de bariet-mijnwerkers voorkwam.)

„In de zomer van 1858 werd de huur van het huis, waar onze diensten zo lang waren gehouden, door onze vrienden de familie R. Maydwell opgezegd”, schrijft Mercy, „die nu onze streek verlieten. Moeilijkheden en zorgen rezen nu voor ons op, maar toch werd iets ingefluisterd: ga voort. En ik kan mij een avond in het bijzonder herinneren, hoe deze woorden met veel kracht in mijn gedachten kwamen: „Wandel in geloof en niet door aanschouwen.” Het was alsof het zei, dat de zaak van het huis een zaak van geloof en niet van aanschouwen moest zijn. Zo gevoelde ik de volgende dag, dat er niets in de weg stond om de huiseigenaar te schrijven en onszelf er verantwoordelijk voor te stellen. Terwijl ik de brief dichtvouwde en de envelop sloot vielen deze woorden in mijn hart: „Vraag de Heere om regen in de tijd van de spade regen”. Dit verraste mij zeer, want het scheen de omstandigheid waaronder we nu verkeerden te verbinden met die, waaronder we waren, toen Mr. Bourne onder ons kwam. Ik herinnerde me nu, hoe ik deze zelfde woorden zovele jaren geleden gevoeld had en het licht, dat er toen op zo’n schitterende wijze over scheen, dat het een belofte voor de toekomst was, deze tijd van de *spade regen* in onderscheiding van de *vroege regen*, die zoals ik gevoelde zo rijkelijk over ons uitgegoten was, toen Mr. Bourne hier was.

Later hebben we niet de bediening van het Woord gehad, alleen bijeenkomsten om te lezen en te bidden”.

Jane had geschreven: „Zelfs nu kan Zijn oog op iemand zijn, naar Zijn eigen verkiezing. Zijn hand kan ook nu een vat vormen, gepast voor Zijn eigen doel, als een Herder voor de weinige (en er zijn er nu zeer weinige) verstrooide schapen te Pulverbach”.

En dit was nu precies wat de Heere bezig was te doen, maar in een onvoorziene weg. Hun neef, Richard Benson, na slechts twee jaren in Harley Street, werd gevelld door een rugkwaal en hij moest op zeven en twintig-jarige leeftijd zijn veel belovende carrière opgeven. „De moeilijkheden en de teleurstellingen zullen uw gedachten wel tot de grond toe neerdrukken”, schreef zijn tante Jane aan hem, „tenzij de Heere je vergunt Zijn hand jou ten goede hierin te doen zien”. Ondertussen was hier een ledig huis dicht bij liefhebbende relaties. Hij nam het voor tijdelijk aan en Richard arriveerde met zijn vrouw en twee kleine jongens, van wie de oudste pas twee jaar was.

Mr. Bourne had hem eens geschreven: „Er zijn drie dingen die veel in mijn gedachten zijn (als ik aan u denk): de belangrijke periode van uw leven die u nu tegemoet gaat (dit was in 1852), het zwakke lichaam dat de Heere behaagde u te doen dragen en het onverderfelijke zaad dat Hij in uw hart gezaaid heeft. Mijn gedachten en mijn zorgen gaan erover, hoe deze drie te zamen zullen leven. Ik ben ervan overtuigd, dat sinds de Heere in Zijn oneindige wijsheid die samengebracht heeft, Hij ook een verborgen weg heeft om ze tot een vriendschappelijke vereniging te maken. Vraagt u hoe deze verborgenheid te weten te komen? Hijzelf zegt het: „De verborgenheid des Heeren is voor die Hem vrezen”. Hij heeft u op een gladde plaats gezet. Wacht u voor een afwijkend hart. Het verging u nooit beter dan toen de Heere nabij en dierbaar voor u was; en u kunt nooit meer verheven worden in het leven dan door de kracht en de wijsheid van God. Laten deze bij al uw streven vooraan staan en u zult Zijn zegen verkrijgen en Hij zal u stap voor stap geleiden en uw voeten voor struikelen bewaren”. Bij het horen van het succes van Richard schreef Mr. Bourne: „Ik ben erg blij van uw succes te horen, maar toch meer bezorgd of u te midden van deze veranderingen de macht bewaart om God aan te kleven. Bedenk en breng in herinnering de zoete vrede, die u eens ondervonden hebt en u zult erkennen, dat geen voorspoed die van het godsdienstige en geestelijke leven kan evenaren. De Heere zegene u en ga met u en zij uw Leidsman”.

Wie zou gedroomd hebben, dat de Heere zo spoedig in zijn leven hem van Harley Street weg zou leiden naar het afgelegen

Pulverbach. Maar zo gebeurde het, dat de Churton-woning nu door vrienden gehuurd werd en dat een van de kamers weer beschikbaar gesteld werd voor de bijeenkomsten. Hoe zullen het meeleven en de gebeden van de kleine gemeente voor de getroffen jonge man zijn opgewekt. Inderdaad, er was gedurende enige maanden geen opheffing van de wolk van verdrukking en lijden, die boven hen allen hing. Dan, zo lezen wij: de lieve Maria Carswell „kreeg in haar hart zeer ernstig te bidden voor het volk des Heeren in de omgeving”. Het antwoord kwam in februari 1859, toen Richard het op zich nam om in alle zwakte de dienst te leiden en hij preekte over de tekst: „Waarom blijven wij zitten? Verzamelt u en laat ons ingaan in de vaste steden en aldaar stilzwijgen; immers heeft ons de Heere onze God doen stilzwijgen”. Maria was tegenwoordig, „het ging geheel in haar hart en zij vond het een woord van leven”.

Zo begon de bediening, die door de Heere gezegend werd tot opleving van de kerk te Pulverbach. Mercy schrijft: „Gevoelen we niet, dat de Heere hetzelfde werk van Hem, dat zich in vroeger dagen begon te openbaren, nog onder ons voortzet: dat het zaad van het Woord, gezaaid in het hart, meer en meer opwassend, die hemelse dauw, dat geheel verborgen werk van God, dat Zijn oog ziet?” Jane schreef zes weken later aan Matilda: „Het is zo uitnemend schoon, dat ware werk van God in het hart van iemand die waarlijk in het stof gebogen in het „dal van Achor” gebracht wordt en daar ziet, dat dit juist is de plaats waar de „deur der hoop” is geopend. Ik denk dat Richard juist op deze plaats is, zoals zijn preken en brieven laten zien en toch kan hij het haast niet voor zichzelf geloven. Maar al mag zijn geloof voor hemzelf en misschien ook voor anderen erg klein en wankelbaar lijken, ik geloof toch zeker, dat het het geloof is dat bergen kan verzetten en dat het vast zal staan en zal doorstaan alle winden die er tegen kunnen waaien. Er zijn verschillenden onder ons die echt met deze prediking schijnen in te stemmen en mogelijk zijn er meer, maar we weten het nog niet.”

Zijn oom Bernard schreef hem enige tijd later: „Ik verwonder mij niet over de wolken, donkerheid en storm, die je aan alle kanten gevoelt, noch over het overnemen van de woorden van David en van Eén groter dan David: „Ik ben gezonken in grondeloze modder, waar men niet kan staan; Ik ben gekomen in de diepten der wateren, en de vloed overstroomt Mij”. De waarheid is, zoals je weet, dat je behouden moet worden doordat Christus deze diepten voor je inging. Ik hoop, dat Hij in dit uiterste je geloof wil versterken om je meer vast te grijpen aan de goede woorden die de Heere al tot je gesproken heeft van achter de wolk: „Van onder zijn eeuwige armen”, zodat je

genade mag ontvangen, die zich met het oordeel vermengt. Het komt in deze eenvoudige woorden voor, zoals ik ze hier aanhaal: „Het vlas nu en de gerst werden geslagen, maar de tarwe en de spelt werden niet geslagen . . . want zij waren bedekt. (Ex. 9 : 13, 32). Deze traagheid was hun behoud. Moge de Heere je deze woorden doen zeggen:

*Neen, laat mij liever vrijelijk scheiden
van wat ik het hoogste acht, voor U,*

en ook: „Als de Heere je aan het werk heeft gezet is dan niet je ambt het belangrijkste in je leven? Je beproeving, hoewel in onze ogen een hinderpaal, is zonder twijfel tot bevordering van je dienstbaarheid”.

Matilda reisde die zomer naar het noorden om haar zusters te bezoeken. „Het was mij wonderlijk te moede”, schreef zij, „dat Hij mij naar deze plaats gebracht had, wat eens mijn thuis was, maar waar ik gedurende vijf en twintig jaren niet geweest was. Want van de tijd dat ik voor het eerst Mr. Burrell en Mr. Bourne in Londen hoorde voelde ik een onwederstaanbare kracht om mij daar te houden. En toen zij gestorven waren en ik geen kracht had om tot de Heere op te zien om Zijn genade en weer op dezelfde wijze te verschijnen, verscheen Hij toch weer, zoals je weet, en riep Hij iemand, wiens bediening ik zeer op prijs ging stellen en nog doe. (Zij schreef aan haar neef William.) En nu weet je ook alles, wat er deze laatste maanden hier heeft plaats gevonden en ik gevoel dat mijn hart naar deze kleine vergadering uitgaat. Ik kan het alles in de hand des Heeren overgeven en op Hem vertrouwen, dat Hij mij op geen wijze mijn eigen gang laat gaan”.

Matilda keerde naar Londen terug, maar slechts voor twee jaar. In het jaar 1861 gaf zij, tengevolge van haar afnemende gezondheid, haar huis in Londen op en keerde zij voor het overige van haar leven naar Pulverbach terug. Men zegt van haar: „Gedeelten van haar geschriften laten iets van haar leven onder de gemeenten in Londen zien en ook in Hertford en Pulverbach, waar ze aan verbonden was en het is voldoende hieraan toe te voegen, dat zij in hoge achting stond en geliefd was bij allen en dat zij zeer bijzonder tot nut was van de arme en beproefde leden door de liefde en het geestelijk profijt dat zij door haar gesprekken ontvingen.” Hoe blij zou Mr. Bourne geweest zijn, om één van zijn gezegden te gebruiken, dat het bleek dat zij haar voordeel trok uit zijn vermaningen. Want eens of tweemaal bestrafte hij haar op een vriendelijke wijze wegens

haar zwijgzaamheid en eens was die bestraffing bijzonder gezegend voor haar.

In Somerset moet de moeder van Richard zijn zaken met veel gebed gevolgd hebben. Ongeveer een jaar voor zijn ziekte verloor zij haar jongste zoon, James, die ook dokter was. Hij had zijn opleiding in Londen gehad en was onder invloed van Mr. Burrell en Mr. Bourne gekomen, zodat, al maakte hij zich bemind door zijn houding en zijn aandacht en vriendelijkheid jegens de armen, toen hij de functie van internist van het streekziekenhuis te Norwich uitoefende, hij toch niet er zich van kon overtuigen, dat alles goed was. Het werd hem niet vergund om de slaap des doods te slapen en zodoende kon hij niet rusten voordat hij een goddelijk getuigenis had gekregen. Hier zocht hij naar en bad hij om, wachtte hij op. Toen hij pas vier en twintig was deed hij rode hond op, toen hij één van zijn arme patiënten bezocht; dit werd gevolgd door pleuritis en hij werd gevaarlijk ziek. Zijn moeder werd verzocht te komen en zij ondernam de reis met haar oudste zoon William.

„William las en bad met hem. Hij vertelde zijn moeder dat hij er naar uitzag licht over de weg te verkrijgen. Daarom sprak William met hem over Jezus, de Weg, de Waarheid en het Leven. Hij voelde zich in het donker en kon niet genôeg naderen. Maar toen zijn moeder alleen met hem was begon hij opeens met een luide stem te bidden, terwijl hij zijn armen uitstreckte en omhoog zag. Zo langzaam en duidelijk waren zijn woorden, dat zijn moeder ze diep getroffen optekende: „Heere, wees genadig. Heere Jezus, wees mij *nu* genadig. *Nu of nooit!* Zie *nu* op mij neer. Verbreek de wolk! Verbreek die! Wat een vreselijke en erge zondaar ben ik geweest! Wees mij genadig, Heere! Soms heb ik, voor mijn ziekte, hoop gehad. Verhoor mijn gebed, Heere! Ik bedoel niet dat een klein beetje hoop niets is, maar de vijand is zo listig door de mensen te doen geloven, dat het gebruik van de sacramenten en het lezen in de Bijbel genoeg is. Laat de hele wereld zien, *ja laat de hele wereld weten*, dat dit hen niet zal zaligen. Heere, dit is zowat de eerste dag van mijn godsdienst. Ik gevoel een klein beetje hoop en ik denk, dat ik het tenslotte zal verkrijgen. Ik verlang niet anders dan Uw genade!” Hier hield zijn luide stem op, maar het leek of hij in stilte verder bad, terwijl hij nog steeds zijn armen uitstreckte. Toen kwam de dokter binnen. Toen deze weer vertrokken was zei hij zachtjes tegen zijn moeder: „Hoe zeer geleidelijk aan is het licht gekomen! Ik heb twee zeer kleine verwachtingen, toch ben ik nog niet voldaan. Aanhouden! Aanhouden! Het is wonderlijk hoe zo’n beetje licht zulke nieuwe verlangens opgewekt heeft. De Heere zij geloofd! Ik ben zo gelukkig als maar wezen kan. Ik

schaam mij te twijfelen. Wat een verschil maakt dit in het dragen van de moeite!" Toen hij zei dat hij bang was het licht te verliezen, werd hij eraan herinnerd, dat als het van de Heere was het weer zou keren. Hij antwoordde onmiddellijk daarop: „Het was van de Heere!"

Een poosje later beduidde hij zijn moeder, dat zij zich over hem heen moest buigen. Hij was te uitgeput om te spreken en fluisterde: „Ik heb mijn antwoord gekregen!" en de volgende morgen stierf hij.

Toen zij treurende naar huis ging herinnerde Frances zich misschien een gedeelte van een brief, die Mr. Bourne zeven jaren vroeger aan haar schreef: „Het is een wonderlijk getuigenis van Gods genade om zovele van uw kinderen in kennis te brengen met de waardij van die Parel van grote waarde. Als ouder voel ik dit. Hoeveel hoop ook beschaamd maakt, mijn geroep tot de Heere doet dat nooit en daarom voel ik tenslotte een verborgen kracht, die mij ondersteunt en mij door al mijn moeiten draagt. In het Woord van God vindt men niet zoiets als een vaste standplaats voor Zijn kinderen".

Zij zegt zelf, dat toen zij naar Norwich ging, zij zich erg blind en onwetend, zwak en hulpbehoevend gevoelde, maar zij werd met tedere zorg door deze zware beproeving heengeholpen en „gevoelde dat de Heere de (andere) bittere beproeving verzacht had door Zijn uitnemende genade aan James te tonen, zodat ik de Heere wel moest danken voor de beproeving die mij eerst scheen te overstelpen". Zij verheugde zich op de reis naar huis bij het mediteren over deze woorden: „Wie is wijs? Die neme deze dingen waar; en dat zij verstandelijk letten op de goedertierenheden des Heeren".

De positie van Frances zelf bleef dezelfde, daar elke zondag zijn angst en kwelling bracht als haar man (en misschien ook wel haar zuster Margaret) in de ene richting naar de kerk ging, terwijl zij in de andere richting ging naar de bijeenkomst die door Charles werd geleid. De omstandigheden werden niet gemakkelijker. Aan het einde van 1859 zegt zij: „Ik voel mij bitterlijk beproefd door de langdurige ziekte van mijn geliefde man; onze verwijdering is zo scherp en pijnlijk voor ons beiden. Hoe sterk verlang ik er naar om de wil des Heeren te vinden en in Zijn vreze te leven, maar ik kan niet zien, dat het zo met mij is; toch gevoel ik opening als ik mijn zorgen voor Hem neerleg en smee om leiding en genade". Ze noteerde ook een paar zoete „tijden van voeding door Gods Woord" onder de bijeenkomsten van Charles.

De zomer daarop was haar man weer ziek en, zoals zij vreesden, dodelijk. „O", schrijft ze, „wat zou ik in deze tijd niet willen

geven voor eenheid van geestelijke gevoelens tussen ons! Maar de wolk is erg donker op het ogenblik. O, dat ik een bemoedigende hoop kon vinden en kracht om met ernst in het gebed te worstelen! Het gemis hiervan drukt mij zeer en ik ben als het ware buitengesloten en ik kan er niets tegen doen!"

Maar o! welk een zegen is het te mogen vermelden, dat zij vol bleef houden. Ja, de jaren van worsteling van dit treurende schepsel, om de openbaring van Gods liefde aan haar geliefde man werden bekroond in de laatste twee dagen van zijn leven. Zij schrijft: „Ik was zeer bevreesd, doch niet zonder hoop, dat het anders zou wezen, dat het einde bitter zou zijn, zodat ik er erg tegen op zag. Maar het werd genadig veranderd en verzacht boven al mijn verwachtingen en al was het pas op de laatste twee dagen voor het einde, dat ik de wegneming van de barrière kon gevoelen, toch deed het mijn hart versmelten in dankbaarheid en verwondering over de almachtige kracht en liefde van de Heere, dat Hij zo neerzag en mijn hartewens opmerkte. Het einde was omgeven van genade en gunstbewijzen. Er werd mij een dwingende kracht geschonken om het volgende lied aan hem voor te lezen en ik begon meer en meer te gevoelen, dat de Heere ons hoorde en verhoorde:

*O, Heere, wend niet Uw aangezicht van ons
Die in zulk een treurige staat verkeren,
Betreurend geheel ons zondig leven
Voor de poort van Uw genade.*

*Een poort, die wijd open gaat voor hen
Die hun zonden diep betreuren.
Open die poort, o genadige Heere,
Dat wij binnen mogen gaan.*

*Genade, lieve Heere, genade vragen wij,
Dat is de samenvatting,
Want genade, Heere, is al onze behoefte,
O, laat Uw genade komen!*

Het was toen alsof de barrière tussen ons week en de verandering versmolt mijn hart bij het terugzien op de genade en barmhartigheid van de Heere, Die mij door zovele diepe plaatsen geleid heeft en nu door deze laatste grote beproeving, waarvan de gedachte eraan mij vaak met veel vrees vervuld had".

Het graf van Mr. Benson ligt even buiten de zuidelijke deur van de kerk van Norton, en het laatste vers: *Genade, lieve Heere, genade vragen wij*, is er in gebeiteld. De zoon van Frances, Samuel, is het die haar *Herinnering* schrijft en hij zegt:

„Gedurende veertien jaren heeft zij gewacht en verlangd naar een teken van geestelijk leven om haar te bemoedigen, met betrekking tot hem, die zij zo lief had en uiteindelijk werd haar dit geschonken en gevoelde zij een levende hoop op de genade van God jegens hem. En door de genade van God werd zij getroost in de overtuiging dat haar kinderen die deze strijd meegemaakt hadden deelgenoot gemaakt werden van Zijn genade. Tot het einde van haar leven bleef zij hun een voorbeeld geven van de vreze Gods en ernstig Zijn zegen over hen smeken”.

Na de dood van haar man moest zij natuurlijk de pastorie in Norton verlaten. Haar zuster Margaret keerde naar Pulverbach terug, waar een lieflijk thuis gegeven werd in de Churton-woning door Richard en zijn vrouw. Frances trók bij Charles en Annette in, die na een paar moeilijke jaren in Sherborne nu in Yeovil woonden. „Ik kan waarlijk de Heere danken”, schrijft Frances, „dat Hij mij gegeven heeft te mogen leven met hen die Zijn Naam vrezen en Hem in dagen van moeite tot hun toevlucht maken. Ik dank Hem hartelijk, vooral omdat Hij mij de waarde van het horen van Zijn Woord heeft doen zien in de dagelijkse huiselijke Schriftlezing. Het is mij vaak tot voedsel voor mijn ziel geweest”.

Vanuit Yeovil was de familie in staat om elke zondag naar Norton te reizen en het was kort nadat Frances zich daar vestigde, dat „na veel teleurstellingen en menige tegenslag onze plaats van bijeenkomst, een kleine kapel, voltooid werd”. (Dit stenen gebouw is nu een garage en bestaat nog; het is vlak bij het postkantoor van Norton.) In de loop der jaren kwamen er velen luisteren en de bediening van Charles was velen tot zegen.

In 1863 ging Frances voor een bezoek naar Pulverbach. Dit moet wel een blijde ontmoeting zijn geweest voor de zes zusters na zoveel jaren van scheiding. En op een zonnige dag kwam er een fotograaf. Een stoel en tafel werden tegen de muur van het Castle Farmhuis gezet en om de beurt werden de dames gefotografeerd. De nieuwe uitvinding geeft een glimp van hen. Ovale portretten versieren gerangschikt de voorpagina van de „*Herinneringen van de zes zusters*”, maar ze waren toen allemaal aan het ouder worden en zien er als oude dames uit, met mutsen en krulletjes en ingevallen wangen en omslagdoeken; er wordt hier geen reproductie van gegeven. Hetzelfde kan gezegd worden van hun broeder Bernard, die alleen maar gefotografeerd werd in de rustige jaren van zijn latere leven. Als Mr. Bourne in hun vroegere jaren een schets van hen gemaakt zou hebben, hoe interessant zou dat geweest zijn! Inmiddels was de verachting waaronder zij hadden geleefd

geheel verdwenen. Ze werden nu niet alleen zeer geëerd in het dorp, maar werkelijk bemind en zelfs in 1960 haalden de dorpsbewoners de geliefde herinneringen van hun ouders over hen en hun vele liefdedaden op.

Frances was de eerste van de zusters die stierf. Terug in Somerset ten huize van Charles werd zij in januari 1865 ziek wegens een acute bronchitis. Maar de dag van haar dood kwam niet als een dief in de nacht. De laatste dag dat zij beneden was had zij een kort briefje geschreven, dat na haar dood gevonden werd. „Daar mijn gezondheid slecht is komt het in mij op, dat ik niet weet wanneer het de tijd is. Ik was gisteravond in ernstige gedachten verzonken. Mijn gebed was: „O, Heere, wend niet Uw aangezicht van Mij”. Ik had niets om op te pleiten dan alleen op Zijn genade en ik verlangde naar de heldere afstraling daarvan in mijn hart. De geschiedenis van Jozef, die de laatste tijd het onderwerp van de morgenlezingen was geweest, is heerlijk geopend in een geestelijke zin. O, om zulk een zeker getuigenis aan mijn hart bevestigd te hebben: Ik ben Jezus, uw Broeder, Die gij verkocht hebt, maar God heeft Mij gezonden om uw ziel te redden en u met het Brood des Levens te voeden!” Haar zoons kwamen van Londen om haar te bezoeken. Haar ziekte duurde tien dagen, met veel lijden, maar ook met veel zegen en troost en volkomen vrede. Eens zei zij: „Geef mijn liefde aan hen in Norton. Het woord dat ik heb horen spreken is de waarheid”. Ze werd begraven op het kerkhof van Yeovil en de grote liggende grafsteen aan de rand van het pad ter rechterhand heeft een lange prachtige inscriptie.

Twee jaar later stierf Matilda. „Haar diepe en louterende beprovingen”, schrijft Bernard, „schijnen mij tot een volkomen doel gebracht te hebben, daar ze de volgende woorden in heilige verwondering en in vertrouwen sprak: Ere, ere, ere zij de Vader, de Zoon en de Geest. Ik heb U gehoord met het horen van het oor, maar nu ziet U mijn oog, daarom verfoei ik mij en heb berouw in stof en as”. Ze vroeg toen om het Testament en wees de woorden aan: „Kom, Heere Jezus”, terwijl ze zei: „Kom, Kom”, en tenslotte: „Loof Hem! Hemel!” en zo stierf zij. Bernard trok naar het noorden voor de begrafenis. „Het sneeuwde de hele dag”, zegt hij, „maar ik was grotendeels alleen en genoot van de rust. De reis van Shrewsbury was een moeilijke reis vanwege de grote sneeuwbanken (18 maart 1867). Nog twee leden van de kleine gemeente stierven in vrede tijdens mijn bezoek”.

Weer twee jaar later nadert Mercy haar einde. Weer reisde Bernard naar het noorden, twee maanden voor haar einde, zo graag wilden zij elkander zien. Hij zegt: „Ik ging naar Castle

Pulverbach (hij verbleef in het Churton-huis) om mijn zuster Mercy te bezoeken, die blij was mij te zien. Wij hadden een rustig gesprek. Ik vond haar in een hopende, wachtende toestand en zeer verzekerd. Hoe vredig en vertrouwend op de Rots is haar ziel". Ze stierf juist na de Kerstdagen. Haar laatste woorden waren: „Voer mijn ziel uit de gevangenis, gezegende Jezus, voer mijn ziel uit de gevangenis!"

Zelf was Bernard ook niet in orde wegens een keelontsteking en zo kwam het dat hij Pulverbach helemaal niet meer verliet. Zijn bezoek moest door zijn zwakte worden verlengd en zijn vrouw (hij was weer getrouwd, ongeveer twaalf jaar na de dood van Henrietta) kwam ook om bij hem te zijn. Richard maakte aantekeningen van zijn meditaties en zegeningen, zijn moedeloosheden en versterkingen, en stuurde die steeds, te zamen met persoonlijke brieven, indien mogelijk, aan de gemeente in Hertford. Gedurende meer dan een jaar kwijnde hij en was hij vaak aan de rand van de dood. Soms was het een groot verdriet voor hem om van zijn gemeente gescheiden te zijn, maar dan weer kon hij het aan de Heere overlaten. Hij was pas zeven en zestig toen hij stierf. Zijn laatste woorden waren: „Mijn ziel maakt de Heere groot".

Een paar maanden later eindigde ook het leven van Catharine. In één van haar laatste brieven zegt zij: „Ik heb mij mijn hele leven in deze wereld, mag ik wel zeggen, totaal overbodig gevoeld, maar niet ten aanzien van ons veel betere leven. Ik heb een stille en vredige hoop, die voor mij behouden en bewaard wordt in Christus Jezus. Ik ben eigenlijk niet echt ziek, maar tot zulk een hulpbehoevende toestand gebracht, die vreselijk is te gevoelen", en in een andere: „Ik voelde gisteren de wondervolle genade, dat ik niet ben overgegeven „als de dove adder die zijn oren dichtstopt". Ik gevoelde dat ik de stem van de ware Leidsman, de Heere Jezus, heb mogen horen, om Zijn schoonheid te aanschouwen en de lokkingen van Zijn genade te horen en ik kon mij in Hem verblijden en Zijn Naam loven, en dit hoop ik te mogen doen in alle eeuwigheid. Ik kan u niet vertellen welk een prachtig weer we hier gehad hebben (november). Ik kan maar eventjes naar buiten en geniet er veel van, maar al die uiterlijke dingen gaan voor mij voorbij". Ze leefde nog tot mei 1871 en stierf op de leeftijd van vijf en zestig. Nu bleef Jane alleen over. Haar nicht Charlotte, het jongste kind en de enige dochter van Frances, kwam bij haar wonen. „De verliezen die zij geleden had hebben haar geheiligd", zegt haar biograaf, „met de zegeningen die ze vergezelden en haar een vrijer en mededeelzamer geest gaven, zachter en beminnelijker dan tevoren. Ervaringen van lang vervlogen

dagen kwamen duidelijk in haar herinnering terug met veel zoetheid. Wanneer een nieuwe gewaarwording van de nabijheid van de Geest en de gemeenschap met Christus aan haar geschonken werd, was het alsof Jane altijd weer teruggebracht werd bij het lijden van Hem, Die aan haar geopenbaard werd als een „Broeder in benauwdheid geboren”. In haar lange leven nam zij maar zelden deel aan het Heilig Avondmaal zonder aandoening, waar de stille tranen getuigenis van waren. Gedurende haar latere jaren had zij zoete tijden van gemeenschap, maar ze heeft die nooit beschreven. Het was niet altijd gemakkelijk om een geestelijk gesprek met haar te beginnen. De bron was diep, maar een opmerking van een lieve ziel bracht meestal enkele woorden voort, die spraken van het levende water dat daarin was.

Zij werd vijf en tachtig jaar oud, en een oude inwoner van Pulverbach kan zich nog herinneren dat hij als kind de oude dame zag met haar witte krullen, zittend voor een bovenraam aan de zuidkant. „Gedurende vele maanden die aan haar dood voorafgingen kan haar geestelijke gesteldheid beschreven worden als een van ernstig verlangen, terwijl haar biddende belangstelling voor haar vrienden die haar omringden niet verflauwde. Ze wist dat ze een goede hoop had en het is opmerkelijk hoe het begin en het einde in haar ervaring schenen samengebracht”.

Zoals de Gilpins kwam ook Samuel Hughes naar de omgeving om te sterven. Door de vriendelijkheid van enige vrienden was hij in staat om terug te keren naar een klein huisje, dat hij jaren vroeger voor zichzelf gebouwd had in Crows Nest Dingle (net aan de rand van de Stiperstones). Zijn zuster, Martha Burgwin, was na de dood van haar man overreed om naar Pulverbach te komen en woonde in een klein huisje met een rieten dak (al lang verdwenen) bij het meer „Top o' the Town” te Churton. Zij was bevriend met Maria Carswell en ze hielden ervan om samen over hogere dingen te spreken. Haar broer kwam haar opzoeken en werd toen zo ziek dat men dacht, dat hij daar zou sterven. Dr. Richard vermeldt enige aangename gesprekken met hem. Samuel genas genoeg om hem in staat te stellen naar zijn eigen huis terug te keren. Hij genoot ervan om aan William Benson te schrijven, die toen predikant van de kapel van Bernard te Hertford was, en verscheidene van deze brieven zijn bewaard gebleven. William had nu *Het leven en de brieven van James Bourne* uitgegeven en Richard volgde met *Herinneringen aan het leven en de bediening van Bernard Gilpin* en Samuel werd zeer bemoedigd, zei hij, door het lezen daarvan. Richard reisde door het dal en de heuvel op om hem in zijn

laatste ziekte te bezoeken. Hij vond hem in een goede staat om mee te spreken; zijn ziel was vervuld van het overdenken van zijn naderend einde, werkelijk door God ondersteund. Hij keek graag uit zijn raam naar het opkomen van de zon en zei eens: „Dit zijn sommige van de schoonheden van God in de schepping en op dat moment kwam deze dierbare belofte tot mij: „Ulieden daarentegen die Mijn Naam vreest zal de Zon der Gerechtigheid opgaan en er zal genezing zijn onder Zijn vleugelen”. „Ulieden daarentegen die Mijn Naam vreest”, dat is de grote zaak. Er is geen bewijs van genade in het hart zonder de ware vreze voor God. Het heeft vele jaren geduurd voordat ik dat geleerd had, vele jaren. Ik wist dat er iets meer in de godsdienst was dan ik ooit gevonden had.” Maar nu *had* Samuel gevonden: „O, voor één storm van die eeuwige heuvels!” zei hij tegen het einde en het was alsof hij het echt voelde, toen hij deze woorden herhaalde: „Bezwijkt mijn vlees en mijn hart, zo is God de Rotssteen van mijn hart en mijn Deel in eeuwigheid”. Hij was acht en zestig jaar oud.

Richard Benson was een trouwe herder voor zijn kleine gemeente. Zwak als hij was bezocht hij zijn gemeente en hield hij ook bijeenkomsten voor samensprekingen; zonder twijfel herinnerde hij zich de geur van de bijeenkomsten bij Mr. Burrell en Mr. Nunn. Martha Burgwin was het volgende lid, dat hij verloor. „Niet dan tegen het einde”, schrijft hij, „vond zij de volle zekerheid van de zaligheid door Christus, waar haar ziel naar verlangde. Maar in januari, het jaar na de dood van haar broer, had ze een zeer zielsbevredigende verzekering van Gods eeuwige gunst jegens haar in Christus en van toen aan tot het einde van haar leven genoot zij een overvloedige hoop met weinig onderbreking. Dag aan dag placht ze te zeggen: „Vrede, volmaakte vrede, geen verwijt, geen vrees. Hij leidt mij zachtjes. Als u iets over mij zegt, als ik weg ben, zeg dan, dat ik niets ben dan een grote zondares. De Heere heeft al het werk gedaan. Ik heb zoete gemeenschap met Hem en deze zal spoedig nooit meer eindigen”.

Maria Carswell had haar man en zoon binnen een paar maanden verloren; zij placht te zeggen, dat de zegen van haar man, toen deze kwam, voor haar meer leek dan alles wat zij ooit ontvangen had. Zij was vijftien jaar weduwe, waarin zij mocht ondervinden de ondersteunende hand des Heeren en zeer waardeerde een uitkering van een christelijke gemeenschap, de vereniging van vrienden van bejaarde pelgrims, die haar bewaarde voor gebrek. Bezoek aan haar, zei Richard, was vaak verkwikkend. „Zij informeerde hartelijk naar vrienden en vroeg altijd naar de tekst, waarover gepreekt was en had graag

dat haar die voorgelezen werd. Het gebeurde nogal eens, dat zij over dezelfde of soortgelijke teksten gemediteerd had en zo was er een bron, die stof voor gesprek gaf. Zij wilde van de voorraad eten en het oude naar voren brengen omdat het nieuw was. Haar geest was krachtig en helder tot het laatst toe, terwijl leven, liefde en kracht min of meer altijd in haar openbaar kwamen. Zij stierf in december 1882. „Of ze gelukkig was?”, „Ja”, antwoordde zij”.

De bijeenkomsten in Churton-huis groeiden zo, dat Richard een kleine kapel bouwde aan de noordzijde van het huis. Hij hield ook zondagsschool op de zolder van de schuur en een avondschoon voor leerlingen, waar de ouders van sommigen die nu in het dorp leven (1961) het enige onderwijs dat ze ooit gehad hebben ontvingen. Hij was zeer geliefd. Daar hij de gave van zijn oom Bernard om de geestelijke, vertrouwelijke mededelingen van sommigen van zijn hoorders op te tekenen waardeerde, liet hij ook zulke aantekeningen op schrift achter. We hebben aan hem te danken de bijzonderheden over Maria Carswell, haar man Edward, Maria Burgwin, William en Harriet Sankey, uit Ponsort Hill (William was mijnwerker in Snailbeach), Mevr. Adlington, de vrouw van een boswachter, die eerst van de hoge leerregels, zoals zij ze noemde, die toen in Pulverbach geprekeet werden, niets moest hebben, maar ze werd al gauw een toegedane hoorderes. Haar verdriet was groot, toen haar gezin naar Shrewsbury moest verhuizen, doordat haar man zijn betrekking verloor toen hij tengevolge van een ongeluk een oog moest missen. In diezelfde tijd bracht de Heere George Drayton, een jonge prediker, uit de duisternis van het Methodisme en gaf Hij hem een duidelijker boodschap dan de Methodisten begeerden, maar die Mevr. Adlington aanstond en een paar andere gelijkgezinden, zodat zij graag de bijeenkomst in de kleine kamer in Shrewsbury bezochten, het enige wat ze zich konden veroorloven. George liep naar Pulverbach om Richard te bezoeken en er ontstond een hechte band tussen hen, die verbroken werd door de ontijdige dood van George, die verdronk, toen hij de Severn in een roeiboot overstak.

„Deze allen stierven in het geloof”. Maar de omvang van dit boek laat niet toe meer op te nemen. De familie Gilpin is helemaal heengegaan en wij komen terug bij het begin en kijken naar het familiegraf . . . Als we denken aan de langdurige strijd in de dingen van God, die de meesten van hen hadden en hoe een ieder van hen het beginsel van hun vertrouwen vasthield tot aan het einde, kunnen we niets beter doen dan te eindigen met een aanhaling van Bernard zelf:

„Het is alleen de oude strijd, waarvan we zullen vinden, dat hij steeds weerkeert op verschillende manieren en plaatsen, zolang de Kerk strijdende is. Het heeft mij doen zien, dat het niet alleen maar een verandering is van inzicht, een vasthouden in theorie aan een stelsel van leerregels in plaats van een ander, dat wordt betwist, maar dat wanneer de echte waarheid van genade in het hart komt, de vijand, als dat toegelaten wordt, weer zal brullen en beide, hart en huis, met zijn verwoesting zal vervullen.

Hier heb ik er wat van kunnen begrijpen wat Luther zo krachtig uitdrukt in de volgende woorden, genomen uit zijn *Verklaring van Genesis*: „Dit geloof is een levend en een krachtig iets. Het is niet een loos overpeinzen van het hart als een eend op het water, maar als water, dat verhit door het vuur niet langer koud maar heet is en geheel anders dan tevoren, zo vormt geloof, het werk van de Heilige Geest, een andere geest en andere gevoelens en maakt een geheel nieuwe mens. Geloof is daarom een werkzaam, moeilijk en krachtig iets. En als we er recht over zouden oordelen, zouden we er meer naar handelen, dan het behandelen, want het verandert de geest en de gevoelens en omhelst dingen die afwezig zijn, ja, in strijd met ons verstand, en oordeelt dat ze aanwezig zijn”.

AANHANGSEL

